

SARI LEPISTÖ

Nuorten kokema perheväkivalta

Malli hyvinvoinnista ja selviytymisestä

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Esitetään Tampereen yliopiston

lääketieteellisen tiedekunnan suostumuksella

julkisesti tarkastettavaksi Tampereen yliopiston Arvo-rakennuksen

Jarmo Visakorpi -salissa, Lääkärintie 1, Tampere,

12. päivänä marraskuuta 2010 klo 12.

English abstract

TAMPEREEN YLIOPISTO

TAMPEREEN
YLIOPISTO

AKATEEMINEN VÄITÖSKIRJA

Tampereen yliopisto, hoitotieteen laitos

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri, nuorisopsykiatrian yksikkö

Ohjaajat

Professori Eija Paavilainen

Tampereen yliopisto

Esitarkastajat

Dosentti Tarja Pölkki

Oulun yliopisto

Professori Sanna Salanterä

Turun yliopisto

Myynti

Tiedekirjakauppa TAJU

PL 617

33014 Tampereen yliopisto

Puh. 040 190 9800

Fax (03) 3551 7685

taju@uta.fi

www.uta.fi/taju

<http://granum.uta.fi>

Kannen suunnittelu

Mikko Reinikka

Acta Universitatis Tamperensis 1552

ISBN 978-951-44-8222-9 (nid.)

ISSN-L 1455-1616

ISSN 1455-1616

Acta Electronica Universitatis Tamperensis 999

ISBN 978-951-44-8223-6 (pdf)

ISSN 1456-954X

<http://acta.uta.fi>

Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print

Tampere 2010

KIITOKSET

Tutkimukseni aihe on virinnyt käytännön hoitotyössä kokemistani tilanteista, joissa kriisissä oleva keski-ikäinen asiakas kertoo muutaman tapaamisen jälkeen lapsuudessaan kokemastaan kaltoinkohtelusta. Asiakkaani ovat ihmetelleet miksi eläminen ajoittain on ollut heille niin hankalaa, kunnes ovat oivaltaneet lapsuuden unohdettujen kokemusten merkityksen. Tämän vuoksi jäin miettimään, miten voisi auttaa näitä kaltoinkohtelua kokeneita ihmisiä jo paljon aikaisemmin. Lasten ja nuorten kokemuksia perheväkivallasta oli tutkittu vähän ja tietomme perustui suurelta osin aikuisten näkemyksiin. Siksi halusin selvittää miten nuoret kokevat perheväkivallan ja mikä heitä auttaa siitä selviytymään.

Tämä tutkimus on osa Suomen Akatemian vuosina 2006–2008 rahoittamaa Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksen perheväkivaltahanketta. Osoitankin parhaat kiitokset hankkeen johtajalle ja tutkimukseni ohjaajalle professori Eija Paavilaiselle, joka rohkaisi minua tarttumaan tähän aiheeseen ja auttoi minua tieteellisen tutkimuksen tekemisen taipaleella. Hänen aktiivinen ohjaus, luottamus kykyihini, avoin keskustelu ja jatkuva kannustus ovat olleet merkittäviä tutkimusprosessini aikana.

Kiitän myös professori Päivi Åstedt-Kurkea ja lehtori Katja Jorosta seurantaryhmänä lämpimästi ja työtäni suuresti edistäneestä ohjauksesta sekä osallistumisesta artikkelien kirjoitusprosesseihin. Lisäksi kiitän tilastotieteen avusta aineiston analysoinnin ja artikkelien kirjoittamisen yhteydessä Tiina Luukkaalaa ja mallinnuksen loppuunsaattamisessa Tapio Nummea. Paula Niemistä kiitän englanninkielisestä avusta.

Tutkimuksen esitarkastajille, professori Sanna Salanterälle ja dosentti Tarja Pölkille, osoitan kunnioittavat kiitokseni rakentavista huomioista ja perusteellisesta paneutumisesta työhöni. Heiltä saamani asiantunteva palaute auttoi selkiinnyttämään ja jäsentämään väitöskirjatyötäni.

Olen erityisen kiitollinen niille nuorille, jotka jaksoivat vastata pitkään kyselylomakkeeseen ja antoivat näin arvokasta tietoa. Samoin haluan kiittää niitä nuoria, jotka halusivat jakaa kokemuksensa perheväkivallasta ja siitä selviytymisestä osallistumalla haastatteluihin. Erityisen lämpimän kiitoksen haluan osoittaa teille antoisasta yhteistyöstä. Lisäksi haluan kiittää yhteyshenkilöitä hoitoorganisaatioissa aktiivisesta työstä nuorten tavoittamiseksi. Kiitokseni myös näiden organisaatioiden ylemmälle johdolle mahdollisuudesta tehdä yhteistyötä, samoin kuin kunnan koulutoimelle ja koulujen rehtoreille suopeasta suhtautumisesta tutkimustani kohtaan. Teidän osallistumisenne oli ensiarvoisen tärkeää, jotta saatoin tavoittaa nuoret.

Kiitän koko hoitotieteen laitoksen henkilökuntaa tuesta tutkimusprosessin aikana ja mielenkiinnosta tutkimustyöni etenemistä kohtaan. Haluan kiittää myös eri vaiheissa laitoksella työskennelleitä Marjo-Riitta Rikalaa, Johanna Bjerregård Madsenia ja Mervi Roosia yhteistyöstä ja mielenkiintoisista keskusteluista. Lisäksi haluan kiittää perheväkivaltahankkeen tutkijoita, ja heistä erityisesti Jaana Inkilää, kannustavista ja antoisista keskusteluista haastavan aiheemme parissa.

Kiitän lämpimästi myös Valkeakosken kaupungin mielenterveyskeskuksen henkilökuntaa myötämielisyydestä tutkimustyötäni kohtaan. Erityisesti haluan kiittää Hanna-Leena Tuuria ja Jorma Laaksoa vuosien yhteistyöstä ja mielenkiintoisista keskusteluista. Lisäksi haluan kiittää yksikön johtajaa ylilääkäri Risto Halmetta suopeasta suhtautumisesta opintovapaitani kohtaan, jotka mahdollistivat työskentelyn väitöskirjan parissa.

Tutkimukseni saamasta taloudellisesta tuesta kiitän Suomen Akatemiaa, Suomen Kulttuurirahastoa, Pirkanmaan sairaanhoitopiiriä, Yrjö Jahnssoonin säätiötä, Hoitotieteiden tutkimusseura HTTS ry:tä ja Tampereen kaupungin tiederahastoa. Tutkija Heikki Sariolaa Lastensuojelun keskusliitosta kiitän siitä, että hän antoi kyselylomakkeen käyttöni. Samoin kuin kiitän Erica Frydenbergia nuorten selviytymistä mittaavan kyselylomakkeen käyttöluvasta. Tampereen yliopiston kielikeskusta ja Virginia Mattilaa kiitän australialaismittarin virallisesta kääntämisestä.

Tutkimusprosessi on ollut pitkä, joten matkan varrelle on mahtunut paljon ihmisiä, joiden kaikkien kiittäminen erikseen on mahdotonta. Teidän tuki, kannustus, ystävyys ja ymmärrys ovat suuren kiitoksen arvoinen. Ystäviä ja läheisiä kiitän myötäelämisestä tutkimusprosessin aikana. Erityisesti haluan kiittää siitä, että he ovat hyväksyneet välillä itsekkään elämäntapani tutkimusprosessin aikana.

Suurin kiitos kuuluu kuitenkin perheelleni. Sinnikkyys ja usko omiin ratkaisuihin ovat syntyneet kotikasvatuksen myötä. Kiitos siitä kuuluu vanhemmilleni, jotka ovat aina jaksaneet uskoa kykyihini. Kiitos muille läheisilleni osoittamastanne kiinnostuksesta ja tarjoamastanne tuesta sekä siitä, että olette kärsivällisesti jaksaneet uskoa tutkimukseni valmistumiseen. Suurimman kiitoksen osoitan kuitenkin puolisololleni Kaille ja lapsillemme Tarulle ja Miralle. Monet vuodet olette kestäneet arkea, joka on rytmittynyt äidin opiskelun ja tutkimustyön mukaan. Siinä ohessa ovat työt varttuneet tasapainoisiksi nuoriksi, jotka ovat ystävineen pitäneet minut kiinni arjessa ja tuoneet elämäni paljon sisältöä. Tarua kiitän kiinnostavista ja kriittisistä keskusteluista sekä työni oikolukemisesta sen eri vaiheissa. Miraa kiitän ymmärtävästä suhtautumisesta tutkimustyötäni kohtaan. Kaita haluan kiittää hänen sitoutumisestaan perheemme arkeen, jota ilman omistautuminen tutkimustyön tekemiselle ei olisi ollut mahdollista.

Tampereella lokakuussa 2010

Sari Lepistö

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tarkoituksena oli kuvata perheväkivaltaa kokeneiden nuorten kokemuksia hyvinvoinnista, perheväkivallasta ja selviytymisestä sekä selvittää näiden välisiä yhteyksiä. Lisäksi tarkoituksena oli muodostaa malli perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Tavoitteena oli lisätä tietämystä ja ymmärrystä nuorten kokemasta perheväkivallasta ja väkivallasta selviytymisestä sekä siihen yhteydessä olevista tekijöistä, jotta voidaan kehittää toimintamalleja näiden nuorten tunnistamiseksi ja auttamiseksi.

Tutkimuksen aineistot kerättiin kyselylomakkeella ja haastatteluilla. Aineistot kerättiin samaan aikaan, analysoitiin erikseen ja yhdistettiin lopullista mallinnusta tehdessä. Kyselytutkimukseen vastasivat yhden kunnan yhdeksäsluokkalaiset nuoret (N=1393). Kysely toteutettiin koulussa oppitunnilla. Kyselylomakkeessa käytettiin kolmea aikaisemmin käytettyä mittaria: nuorten subjektiivinen hyvinvointi, väkivalta ja selviytyminen. Aineiston analysoinnissa käytettiin tilastollisia menetelmiä, kuten kuvailussa frekvenssejä ja prosenttijakaumia ja mallinnuksessa regressioanalyysia.

Haastatteluosuuteen osallistui viisi perheväkivaltaa kokenutta 18–21-vuotiasta nuorta. Nuoret ohjattiin tutkimukseen hoitavien tahojen kautta. Kutakin nuorta haastateltiin kahteen kertaan. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastattelua ja aineisto analysoitiin käyttäen laadullista sisällön analyysia.

Tulokset osoittavat, että nuorten kokema perheväkivalta on yhä suhteellisen yleistä, vaikka laki kieltää ruumiillisen kurituksen. Perheväkivallan todistamisella ja vanhempien käyttämällä väkivallalla on yhteyttä moniin nuoren taustatekijöihin, kuten koettuun huonontuneeseen terveyteen, elämäntyytymättömyyteen, kouluksiin, huonontuneisiin ihmissuhteisiin perheen sisällä sekä seurustelusuhteisiin ja siten seksuaaliseen kanssakäymiseen. Lisäksi perheväkivalta edesauttaa nuoren positiivista suhtautumista ruumiilliseen kuritukseen. Tutkimus osoitti, että perheväkivaltaa nähneet nuoret joutuivat myös itse perheväkivallan uhreiksi. Väkivallan eri muodoilla oli tilastollisesti merkitsevä yhteys toisiinsa.

Nuoren kokema epätasapaino ja vastavuoroiset kaverisuhteet olivat yhteydessä perheväkivaltakokemuksiin. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret hakivat hyväksyntää ihmissuhteista ja kokivat itsesyytöksiä. Lisäksi perheväkivaltaa kokeneet nuoret eivät etsineet ammattiapua. Haastatellut nuoret käyttivät selviytymiskeinoja, joihin liittyi erilaisia selviytymistä edistäviä ja ehkäiseviä tekijöitä. Edistäviä tekijöitä olivat muun muassa oma päätösvalta, positiiviset ajatukset, puhuminen, aktiivinen tuki ja mukava tekeminen. Ehkäiseviä tekijöitä olivat muun muassa vaikeat perhetilanteet, salailu, menetetty luottamus ja negatiiviset ajatukset. Väkivallan ennakoimattomuus tai siihen tottuminen sekä toisaalta omien tarpeiden syrjään jättäminen ja halu miellyttää estivät avun hakemisen ja vastaanottamisen.

Lopullisen mallinnuksen avulla vahvistui, että väkivaltakokemuksista selviytymistä selittivät nuoren sukupuoli ja perhe. Tytöt ja pojat käyttivät erilaisia selviytymiskeinoja. Hyvinvointiin liittyvät tekijät, kuten turvalliset perhesuhteet, kaverisuhteet ja koulun arvostus, voidaan nähdä voimavaroina, jotka ovat osa nuoren selviytymistä. Ihmissuhteet perheen sisällä samoin kuin vanhempien käyttämät kasvatuskäytänteet vaikuttivat nuoren hyvinvointiin ja siten selviytymisen kokemuksiin. Eriyisesti korostuivat suhde isään ja äidin huolehtivuus sekä kiistatilanteiden ratkaiseminen äidin kanssa. Selviytymiskeinoina perheväkivaltaa kokeneet nuoret käyttivät murehtimista tai keskittymistä positiiviseen.

Tutkimuksella tuotettua tietoa voidaan hyödyntää kaltoin kohdeltujen nuorten tunnistamisessa ja auttamisessa. Tuotetun tiedon avulla voidaan kehittää toimintamalleja näiden nuorten auttamiseksi.

Avainsanat: nuori, hyvinvointi, perheväkivalta, ruumiillinen kuritus, selviytyminen

ABSTRACT

The purpose of this study was to describe adolescents' experiences of well-being, domestic violence and ways of coping with it, and associations between them. The purpose was to form a model of adolescents' subjective well-being and coping with domestic violence. The aim was to increase the awareness and understanding of adolescents' experiences of domestic violence and coping and issues which are associated with them for developing resources to identify and help these adolescents.

The data were collected both by questionnaires and interviews. The data were collected at the same time, but were analyzed separately and combined in the final model stage. The survey was answered by ninth graders of one municipality (N=1393). It was administered to students in the classroom. The survey included three previously used scales: Adolescent Values and Subjective Well-being, the Violence Scale and the Adolescent Coping Scale. The data were analyzed by using descriptive statistical methods, such as, frequencies and percentages, and regression analyses.

The interview data were collected from five adolescents aged 18-21 years, who had experiences of domestic violence. The adolescents were guided to the study by health care workers. All adolescents were interviewed twice. The data were collected by focused interviews and analysed by means of inductive content analysis.

The results showed that domestic violence is fairly common in the lives of adolescents, although corporal punishment of children is legally banned. Witnessing domestic violence and exposure to parental violence is associated with a number of adolescents' background factors such as self-perceived deteriorated health, dissatisfaction with life, school bullying, deteriorated family relationships, dating relationships, and sexual activity. Domestic violence also supports adolescents' positive attitudes toward corporal punishment. The study showed that adolescents who see domestic violence also become victims. There was a statistically significant association between types of domestic violence.

Adolescents' experiences of disequilibrium and reciprocal relationships with friends were associated with a higher level of domestic violence. Adolescents who had experienced domestic violence sought approval for relationships and suffered from self-blame. Those with experiences of domestic violence did not seek professional help. The adolescents in interviews used different kind of coping strategies, which consisted of encouraging and prohibitive aspects. Encouraging factors were, for example one's own quorum, positive thoughts, talking about it, active support and pleasant activities. Prohibitive factors included, for example, different difficult family situations, secrecy, loss of trust and negative mindset. Violence unpredictability or being used to it, setting aside one's own needs, and the tendency to please prevent seeking and getting help.

In the final model, adolescents' sex and family issues influenced coping with domestic violence. Girls and boys used different types of coping strategies. Issues associated with well-being such as, safe family circumstances, friendships and school could be seen as resources which are part of adolescents' recovery. Relationships within the family and parenting practices affected adolescents' well-being and coping experiences. In particular, the relationship with the father, the mother's protective behaviours and the mother's way of acting in a conflict situation was emphasized. Adolescents with experiences of domestic violence used worrying and focused on the positive as a coping strategy.

The study results increase knowledge about adolescents' experiences of domestic violence for better identification and intervention. With this knowledge, different kinds of helpful approaches can be developed.

Keywords: adolescent, well-being, domestic violence, corporal punishment, coping

Sisällys

KIITOKSET	3
TIIVISTELMÄ.....	5
ABSTRACT	7
TEKSTISSÄ OLEVAT TAULUKOT.....	11
TEKSTISSÄ OLEVAT KUVIOT	12
LIITTEET	13
OSAJULKAISUT.....	14
1 TUTKIMUKSEN TAUSTA	15
2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT.....	18
2.1 Nuorten hyvinvointi	18
2.2 Perheväkivalta nuorten näkökulmasta.....	22
2.2.1 Lapsen ja nuoren kokeman perheväkivallan määrittely	24
2.2.2 Perheväkivallan seuraukset nuorelle	27
2.2.3 Tilanne väkivaltaperheessä	32
2.3 Nuorten selviytyminen	35
2.4 Yhteenvedo teoreettisista lähtökohdista.....	41
3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	45
4 TUTKIMUSAINESTOT JA MENETELMÄT.....	46
4.1 Tutkimusmenetelmien valinta.....	46
4.2 Aineistonkeruu	46
4.2.1 Kyselylomake.....	47
4.2.2 Teemahaastattelut.....	50
4.3 Tutkimuksen kohdejoukko	51
4.3.1 Kyselyyn osallistuneet.....	51
4.3.2 Haastatteluihin osallistuneet	52
4.4 Aineistojen analysointi	53
4.4.1 Kyselyaineiston tilastollinen analyysi	53
4.4.2 Haastatteluaineiston induktiivinen sisällön analyysi.....	53
4.4.3 Mallin rakentaminen.....	54
4.5 Eettiset näkökohdat	57
5 TULOKSET	61
5.1 Perheväkivalta nuorten kokemana	61
5.2 Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvointi	66

5.3 Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten selviytyminen.....	69
5.4 Nuorten selviytymistä edistävät ja estävät tekijät.....	71
5.5 Malli perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä.....	75
6 POHDINTA	83
6.1 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu	83
6.2 Tulosten tarkastelu.....	90
6.3 Tulosten hyödyntäminen.....	97
6.4 Jatkotutkimusehdotukset	99
LÄHTEET	100
LIITTEET	118

TEKSTISSÄ OLEVAT TAULUKOT

Taulukko 1. Yhteenveto regressioanalyysistä kuvaten perheväkivaltaa kokeneiden nuorten turvallisia perhesuhteita hyvinvoinnin osana	76
Taulukko 2. Yhteenveto regressioanalyysistä kuvaten perheväkivaltaa kokeneiden nuorten kaverisuhteita hyvinvoinnin osana	77
Taulukko 3. Yhteenveto regressioanalyysistä kuvaten perheväkivaltaa kokeneiden nuorten koulun arvostusta hyvinvoinnin osana	78
Taulukko 4. Yhteenveto regressioanalyysistä kuvaten perheväkivaltaa kokeneiden nuorten murehtimista selviytymiskeinona	79
Taulukko 5. Yhteenveto regressioanalyysistä kuvaten perheväkivaltaa kokeneiden nuorten positiiviseen keskittymistä selviytymiskeinona	79

TEKSTISSÄ OLEVAT KUVIOT

Kuvio 1. Teoreettiset lähtökohdat	44
Kuvio 2. Tutkimuksen toteuttaminen	47
Kuvio 3. Mallin rakentamisen kronologinen kuvaaminen	57
Kuvio 4. Perheväkivallan todistamisen yhteys taustamuuttujiin	62
Kuvio 5. Perheväkivallan kokemisen yhteys taustamuuttujiin	63
Kuvio 6. Seksuaalisen hyväksikäytön yhteys taustamuuttujiin	65
Kuvio 7. Perheväkivallan yhteydet taustamuuttujiin logistisen regressio- analyysin mukaan	66
Kuvio 8. Perheväkivallan ja hyvinvoinnin yhteydet logistisen regressio- analyysin mukaan	68
Kuvio 9. Perheväkivallan ja selviytymisen yhteydet logistisen regressio- analyysin mukaan	71
Kuvio 10. Perheväkivallasta selviytyminen haastateltujen nuorten kuvaamana	75
Kuvio 11. Malli perheväkivaltaa kokeneen nuoren hyvinvoinnista ja selviytymisestä	82

LIITTEET

- Liite 1. Kyselylomakkeen taustakysymykset
- Liite 2. Hyvinvointimittarin summamuuttujat ja esimerkkejä kysymyksistä
- Liite 3. Väkivaltamittarin luokittelut
- Liite 4. Selviytymismittarin summamuuttujat ja esimerkkejä kysymyksistä
- Liite 5. Haastatteluteemat
- Liite 6. Esimerkki haastatteluaineiston analyysin etenemisestä
- Liite 7. Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnin yhteys taustamuuttujiin
- Liite 8. Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten selviytymisen yhteys taustamuuttujiin
- Liite 9. Selviytymisen tarkastelu verraten selviytymismittaria (ACS) ja haastattelun tuloksia
- Liite 10. Mittarien luotettavuuden tarkastelu Cronbachin alfa-arvojen avulla

OSAJULKAISUT

Väitöskirjan yhteenveto-osa perustuu seuraaviin alkuperäisjulkaisuihin, joihin viitataan tekstissä roomalaisilla numeroilla.

- I Lepistö, S., Luukkaala, T. & Paavilainen, E. 2010. Witnessing and Experiencing Domestic Violence: A descriptive study of adolescents. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*. (In press)
- II Lepistö, S., Joronen, K., Åstedt-Kurki, P., Luukkaala, T. & Paavilainen, E. 2011. Well-being in adolescents experiencing domestic violence. Accepted to *Journal of Family Nursing*.
- III Lepistö, S., Åstedt-Kurki, P., Joronen, K., Luukkaala, T. & Paavilainen, E. 2010. Adolescents' experiences of coping with domestic violence. *Journal of Advanced Nursing* 66(6), 1232-1245.
- IV Lepistö, S. & Paavilainen, E. 2010. Nuorten selviytyminen perheväkivalta-kokemuksista. ”Että mä jaksaisin vielä tän, niin sitt mä saisin nauttii elämästä.” *Hoitotiede* 22(1), 14–25.

Artikkelien käyttöön väitöskirjan osajulkaisuina on saatu kustantajien lupa.

1 TUTKIMUKSEN TAUSTA

Suurin osa suomalaisista nuorista voi hyvin ja on terveitä. Lasten ja nuorten terveys on kehittynyt myönteisesti, mutta terveyden kokeminen ei ole muuttunut samalla tavalla positiiviseen suuntaan vaan erilainen oireilu on lisääntynyt. Lasten pahoinvointi on yleistynyt ja muuttunut aikaisempaa vaikeammaksi. Vaikka enemmistö suomalaisista lapsista voi hyvin, on arvioitu, että noin joka kolmannella lapsella olisi tarvetta joihinkin erityistoimenpiteisiin. Koululaistemme suurimmat terveyspulmat liittyvät mielenterveyteen. (Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 2003; Luopa ym. 2008.) Berntssonin ja Köhlerin (2001) tutkimuksen mukaan ulkoiset tekijät, kuten perheen koulutus, ammatillinen tilanne ja toimeentulo kohosi, mutta kuitenkin perheet olivat tyytymättömämpiä vapaa-aikaansa. Vanhemmat lapset olivat tyytyväisempiä ulkoiseen elämänlaatuun, kun taas nuoremmat olivat tyytyväisempiä sisäiseen elämänlaatuun eli koettu tyytyväisyys väheni iän myötä. Ero ulkoisen ja koetun tyytyväisyyden välillä on olemassa ja näyttääkin siltä, että subjektiivinen hyvinvointi ja onnellisuus eivät ole yhteydessä ulkoisiin olosuhteisiin. Muutoksien takana on esitetty olevan nuorten huonontunut sosiaalinen verkosto. Yhtenä syynä on esitetty, että vanhemmilla on vähemmän aikaa lapsille ja sisaruksia on vähemmän. Lisäksi lisääntyneen pelottelun ja negatiivisten elämäntapahtumien on esitetty selittävän lasten psykosomaattiset oireet ja huonomman itsetunnon.

Perhettä on perinteisesti pidetty turvan ja huolenpidon lähteenä, mutta tutkimusten mukaan sillä on myös negatiivisia vaikutuksia (Notko 2000; Ritala-Koskinen 2001; Paavilainen & Pösö 2003; Laitinen 2004). Perheiden itsemääräämisoikeus on estänyt lapsiin kohdistuneen pahoinpitelyn ilmitulon ja saanut ulkopuoliset aristelemaan pahoinpitelyyn puuttumista. Lasten kaltoinkohtelua pidettiin ennen meilläkin perheen yksityisasiana, johon ei ollut syytä puuttua. Suomessa lasten ruumiillinen kuritus kiellettiin vuonna 1984 (Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983). Lasten pahoinpitelyyn puuttuminen on ollut lain voimaantulonkin jälkeen vaikeaa. Asennetta kuritusväkivaltaa kohtaan on kysytty lain voimaantulon molemmin puolin ja vuonna 1981 47 % vastaajista hyväksyi ruumiillisen kurituk-

sen. Vuonna 1985 vielä 43 % hyväksyi kuritusväkivallan käytön. Vuonna 2004 23 % naisista ja 45 % miehistä yhä hyväksyi kuritusväkivallan, ja vuonna 2006 tehdyn uusimman kyselyn mukaan naisista 23 % ja miehistä 36 % yhä hyväksyi ruumiillisen kurituksen. Muutosta on tapahtunut oikeaan suuntaan, mutta hitaasti. (Ellonen ym. 2007; Sariola 2008.) Yksi keskeisistä lasten pahoinpitelyä ylläpitävistä tekijöistä on lasten ruumiillisen kurituksen salliminen. Suurimmassa osassa maailmaa lasten ruumiillista kuritusta pidetään yhä vieläkin selviönä, vaikka kivun tuottaminen aikuiselle on yleensä rikos.

Lapsella on oikeus vanhempia mutta myös erityiseen suojeluun, joka on viime kädessä yhteiskunnan vastuulla (UNICEF lapsen oikeuksien julistus). Pahoinpitely ja lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö ovat rikoksia, joista on säädetty rikosoikeudellinen seuraamus. Lievää pahoinpitelyä lukuun ottamatta nämä rikokset ovat nykyään myös yleisen syytteen alaisia tekoja. (Rikoslaki 39/1889.)

Perheväkivalta koskettaa varovaisten arvioiden mukaan 17 % suomalaisista lapsista (Dufva 2001). Vuonna 2005 poliisille ilmoitettuja perheväkivaltatapauksia oli tilastokeskuksen mukaan 4 109, joista 2 423 koski parisuhdeväkivaltaa (Tilastokeskuksen tilastoja 2006). Sariolan (1990) tutkimuksen mukaan Suomessa lievän perheväkivallan kohteeksi oli joutunut viimeisen vuoden aikana 19 % 15-vuotiaista nuorista. Vakavan väkivallan kohteeksi oli joutunut 5 % nuorista. Uusin uhritutkimus 12–16-vuotiaille nuorille on tehty Suomessa alkuvuodesta 2008. Tutkimuksen mukaan Suomessa 15-vuotiaista nuorista lievän perheväkivallan kohteeksi viimeisen vuoden aikana oli joutunut enää 8 % ja vakavan väkivallan kohteeksi 2 %. (Ellonen ym. 2008.) Kouluterveyskyselyn mukaan nuorten kokemana väkivallan uhka, koulu-kiusaaminen ja seksuaalinen väkivalta ovat kuitenkin lisääntyneet viime vuosina. (Ellonen ym. 2007; STAKES 2008.) Kansainvälisesti arvioidaan, että vain 10 % kaltoinkohtelusta tulee tietoisuuteen (Gilbert ym. 2009).

Tutkimusaihe on ajankohtainen ja yhteiskunnallisesti tärkeä, sillä perheväkivalta aiheuttaa runsaasti inhimillistä kärsimystä ja kuormittaa palvelujärjestelmiä. Perheväkivallalla on sekä lyhytaikaisia että pitkäaikaisia haittavaikutuksia kaikille perheenjäsenille ja siten myös nuorille. (Paavilainen 1998; Flinck 2006.) Perheväkivallan vaikutuksia lasten hyvinvointiin on tutkittu paljon ja tiedetään, että siitä voi seurata lapsille monia ongelmia (Krug ym. 2005; Paavilainen & Flinck 2008). Väkivallan aiheuttamat traumakokemukset vaikuttavat lapseen suoraan ja toisaalta väkivallan keskellä eläminen vaikuttaa perheen aikuisten kykyyn toimia vanhempina. On

tärkeä tunnistaa, että eri osapuolet voivat kokea ja kuvata perheväkivaltaa eri tavoin (Paavilainen & Pösö 2003). Tarvitaan lisää tutkimusta nuorten kokemuksista, jotta tietämys nuorten tunteista ja ajatuksista lisääntyisi.

Tutkimus on osa Tampereen yliopiston hoitotieteen laitoksen perheväkivaltahan-
ketta, jonka tarkoituksena on kuvata, kehittää ja arvioida lasten kaltoinkohtelun tun-
nistamisen, varhaisen puuttumisen ja hoidon toimintamalleja. Tutkimustiedon avulla
voidaan kehittää eri osapuolien hoitoa ja parantaa yksilöiden ja perheiden hyvin-
vointia. Tutkimushankkeen tuottamilla tuloksilla pyritään laajentamaan perheväki-
vallan perinteistä määrittelyä. Tällaista tietoa tarvitaan, jotta tunnistamisen, varhai-
sen puuttumisen, tuen ja hoidon käytäntöjä voidaan kehittää. Tämän tutkimuksen
tarkoituksena on kuvata perheväkivaltaa kokeneiden nuorten kokemuksia hyvin-
voinnista, perheväkivallasta ja selviytymisestä. Tutkimuksen tarkoituksena on muo-
dostaa malli perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä.
Tutkimuksen tulosten avulla voidaan kehittää toimintamalleja nuorten tunnistami-
seksi ja auttamiseksi.

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LÄHTÖKOHDAT

Tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat perustuvat vuosina 2006–2010 tehtyihin hakuihin. Vuonna 2006 tehtiin perushaku, jota täydennettiin prosessin aikana osajulkaisujen yhteydessä ja vielä yhteenvetoa tehdessä 2010. Kirjallisuuskatsauksia tehdessä käytettiin tietokantoja LINDA, Medic, PubMed, Medline, British Nursing Index, Cinahl, EBSCOhost Academic Search Premier, PsycArticles ja PsycInfo. Hakusanojen yhdistelminä käytettiin termejä nuoret, perhe, hyvinvointi, elämänlaatu, perheväkivalta, kaltoinkohtelu, laiminlyönti ja selviytyminen sekä englanninkielisinä termeinä adolescent, young, juvenile, family, well-being, quality of life, domestic violence, violence, maltreatment, abuse (physical, psychological, sexual), neglect, coping ja survive. Haut rajattiin koskemaan pääsääntöisesti kymmenen viime vuoden aikana ilmestyneitä suomen- ja englanninkielisiä aihetta käsitteleviä refereerijulkaisuja. Lisäksi käsihaussa käytiin läpi eri hakujen tuloksina löydettyjen julkaisujen lähdeluettelot. Kirjallisuushakujen tuloksia arvioitiin ensin otsakkeen ja tiivistelmän perusteella, minkä jälkeen niistä valittiin tutkimusaiheen kannalta keskeisimmät lähteet. Erilaisin sanayhdistelmin ja rajauksin artikkeleita kertyi lukuisia, joista aiheen mukaisesti valittiin 208; perheväkivallasta 149, hyvinvoinnista 31 ja selviytymisestä 28.

2.1 Nuorten hyvinvointi

Nuoruus on siirtymävaihe lapsuudesta aikuisuuteen ja siihen liittyy merkittäviä biologisia, psykologisia ja kognitiivisia muutoksia, joilla on vaikutus nuoren hyvinvointiin (Waller 2001; Cicchetti & Rogosch 2002; Goldbeck ym. 2007; Horstmanshof ym. 2008). Nuoruus on haastava kehitysvaihe, jonka aikana luodaan pohja myöhemmälle elämäntyyliille ja terveystyöskentelylle (Call ym. 2002; Newman ym. 2008; Richter ym. 2009). Nuoren hyvinvointi on monimutkainen ilmiö, johon

vaikuttavat muun muassa nuoren itseluottamus, vaatimukset itseään kohtaan sekä perheen toimintamallit ja tuki (Bergman & Scott 2001; Baril ym. 2007; Stocker ym. 2007).

Perhe on olennainen nuoren yksilöitymisen ja identiteetin kehittymisen kannalta, sillä perhe muokkaa nuoren arvoja ja antaa roolimalleja. Useimmat nuoret haluavat perheen läheisyyttä ja yhteyttä samaan aikaan kun pyrkivät itsenäistymään. Nuoruusikään kuuluu nopea itsenäistymiskehitys ja sen osana oman riippumattomuuden kokeilu. Oma harkintakyky on kuitenkin vasta kehittymässä, joten nuoret tarvitsevat sekä kodin että koulun tukea ja valvontaa. Hyvä naapurusto ja muu sosiaalinen verkosto tarjoaa yhteisöllisyyttä, sosiaalista tukea ja käyttäytymismalleja. Toistuvat muutot aiheuttavat muutoksia lasten kasvuympäristössä ja lapsen luontainen kiinnittyminen yhteisöön vaikeutuu. (Bergman & Scott 2001; Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle 2003; Joronen 2005.) Tutkimus tukee näkökulmaa, että nuorten etsiessä itsenäisyyttä perheestään he samalla tarvitsevat turvaa ja pysyvyyttä kotona (Ungar 2004; Stocker ym. 2007).

Terveyden ja hyvinvoinnin määrittelyt ovat sidoksissa toisiinsa. Hyvinvointi liitetään yhtäältä tarpeisiin, toisaalta resursseihin. Usein asiaa tarkastellaan myös negatiivina, kuten pahoinvoinnin, sairauden ja ongelmien poissaolona. Hyvinvoinnin yhteys terveyteen riippuu siitä, miten terveys määritellään. Terveyttä on pidetty toisaalta perustarpeena mutta myös voimavarana, jonka avulla hyvinvoinnin muita osalualueita voidaan saavuttaa. WHO:n peruskirjan terveyden määritelmää käytettäessä on vaikea enää erottaa näitä kahta käsitettä toisistaan, sillä lause terveydestä täydellisen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tilana, eikä ainoastaan sairauden puuttumisena, yhdistää nämä käsitteet toisiinsa. WHO:n terveyden määritelmä laajentaa terveyden käsitteen lähemmäksi hyvinvointia, elämänlaatua ja tyytyväisyyttä sekä onnellisuutta. (Konu 2002; Sein 2002; Joronen 2005.)

Terveyttä ja hyvää vointia kuvaavat Åstedt-Kurjen (1992) mukaan hyvän elämän arvot, jotka tulevat esille erilaisina yksilöllisinä, tärkeinä pidettyinä asioina. Hyvän elämän arvoja ovat uskonnollisuus, vapaus, rauha ja turvallisuus, kauneus ja eheys, huumori, ihmisen suhteet ympäristöönsä, työ sekä itsensä tunteminen ja ihmisenä kasvaminen. Terveiden kokemukset voidaan ryhmitellä tuntemuksiksi, tietämiseksi ja tekemiseksi. Tuntemisella tarkoitetaan ihmisen kokemusta voinnistaan, kuten hyvä ja paha olo. Tietäminen tarkoittaa oman terveyden tietämistä normaaliksi, terveysongelman ja sen ratkaisupyrkimysten tietämistä, avunsaantimahdollisuuksien tie-

tämistä ja lähiomaisten terveyteen liittyvää tietämistä. Tekeminen tarkoittaa toimintaa, jonka avulla ihmisen kuvataan olevan terve ja hyvinvoiva sekä toimintaa, joka tapahtuu terveyden ja hyvän voinnin ylläpitämiseksi tai edistämiseksi. Terveys ilmenee arvoina ja toisaalta arkielämän kokemuksina. Arvot ilmaisevat terveyttä ja hyvää elämää abstraktilla ideatasolla, kun taas arkielämän terveyden ja hyvän voinnin kokemukset ilmenevät monisisältöisenä hyvänä olona, omaa terveyttä koskevana tietämisenä ja terveyteen liittyvänä toimintana, tekemisenä. (Åstedt-Kurki 1992.) Terveyttä on selviytyminen jokapäiväisistä ongelmista ja ahdistuksesta. Positiivinen asenne ja huumori ovat tärkeitä selviytymistä tukevia asioita, samoin kuin riippumattomuus toisista. Omien rajojen tunnistaminen auttaa myös selviytymään paremmin. Hyvinvointiin vaikuttaa sopu, tasapaino ja tyytyväisyys osana yksilöllistä terveyden kokemusta. Lisäksi terveyteen vaikuttaa elämäntarkkailu, kyky vaikuttaa elämäänsä ja tehdä päätöksiä sekä käyttää omia resurssejaan. (Åstedt-Kurki ym. 1999.)

Hyvinvointia voidaan tarkastella yksilön näkökulmasta joko subjektiivisesti huomioiden yksilön kokemuksia omasta elämästään tai objektiivisesti ulkoisia olosuhteita arvioimalla. Subjektiivinen hyvinvointi koostuu psyykkisestä hyvinvoinnista, onnellisuudesta, tyytyväisyydestä ja terveydestä. (Konu 2002; Joronen 2005; UNICEF 2007.) Subjektiivinen hyvinvointi on monimutkainen ja kokonaisvaltainen tekijä, johon liittyy yksilön sekä ajatuksellinen että tunteellinen suhtautuminen elämäänsä. Tyytyväisyys jokapäiväiseen elämään näkyy itsetunnon tarpeina, selviytymisenä vaativista tavoitteista, keskittymisenä positiivisiin asioihin ja optimistisuutena tulevaisuutta kohtaan. (Rask, Åstedt-Kurki & Laippala 2002; Rask ym. 2003.) Pahoinvointi pitää sisällään menneet ja nykyiset vaikeudet sekä somaattiset vaikeudet (Thatcher ym. 2002).

Nuorten kokemassa hyvinvoinnissa ja terveydessä on todettu olevan merkittäviä sukupuolieroja. Tytöt ovat onnettomampia ja tyytymättömpiä kuin pojat sekä murehtivat enemmän ja kokevat huonontunutta terveyttä ja oireilua, kuten ahdistusta ja masennusta (Rask, Åstedt-Kurki & Laippala 2002; Pedersen ym. 2004; Torsheim ym. 2004; Cavallo ym. 2006; Størksen ym. 2006; Nielsen & Hansson 2007). Tyttöjen tyytymättömyys voi johtua kriittisestä suhtautumisesta itseän, kun taas pojilla on taipumus purkaa asiat ulospäin (Higgins & McCabe 2003; Goldbeck ym. 2007). Lisäksi pojat ovat tyttöjä tyytyväisempiä vapaa-ajankäyttöön, joka lisää positiivisia kokemuksia ja sosiaalista tukea (Goldbeck ym. 2007). Nuoret ovat yleisesti tyyty-

väisiä elämäänsä, joskin tyytyväisyys perheeseen vähenee ja ystäviin lisääntyy murrosiässä (Joronen 2005; Goldbeck ym. 2007). Lisäksi tyytyväisyys elämään ja kriittisyys koettua terveyttä kohtaan lisääntyvät iän myötä (Call ym. 2002; Torsheim ym. 2004; UNICEF 2007).

Elämäntyytyväisyyteen ja hyvinvointiin vaikuttaa merkittävästi ympäristö, jossa nuori elää, kuten perhe, koulu ja yhteiskunta. Näihin sisältyvät merkittävät ihmissuhteet, kuten vanhemmat, sisarukset, opettajat ja ystävät. Nuoren hyvinvointiin ovat yhteydessä turvalliset perhesuhteet (Higgins & McCabe 2003; Joronen 2005), perheen pysyvyys ja yhteenkuuluvuus (Aydin & Öztütüneü 2001; Carbonell ym. 2002; Joronen 2005), toimiva kommunikaatio (Rask ym. 2003; Pedersen ym. 2004), positiivinen tuki (Rask, Kaunonen & Paunonen-Ilmonen 2002; Cicognani ym. 2008), ongelmien jakaminen (Aydin & Öztütüneü 2001), selkeät säännöt (Call ym. 2002; Newman ym. 2008) sekä salliva ja lämmin ilmapiiri (Bru ym. 2001; Carbonell ym. 2002). Vanhemmat ovat merkittävässä roolissa auttaessaan nuorta sosiaalistumaan, ja vanhempi–nuori-suhteen laatu on merkittävä nuoren kehityksen kannalta (Stocker ym. 2007; Newman ym. 2008). Perheen liian vähäinen tai liiallinen kontrolli (Aydin & Öztütüneü 2001; Flinck & Paavilainen 2009), vanhempien ristiriidat (Baril ym. 2007; Leary ym. 2008) ja huolet (Webb 2002; Leary ym. 2008) sekä vanhempien tuen puute (Størksen ym. 2006; Rikhye ym. 2008) ovat yhteydessä nuoren pahoinvointiin, oireiluun ja riskikäyttäytymiseen. Muun muassa köyhyys vaikuttaa välillisesti nuoreen vanhempien ahdistuksen ja toivottomuuden kautta, jos vanhemmat eivät jaksa huomioida nuorta ja toimia tehokkaasti vanhempina (Call ym. 2002; Solantaus ym. 2004; THL 2009). Sekä perheväkivalta että huonot ihmissuhteet vaikuttavat negatiivisesti nuoren terveyteen, lisäten nuoren aggressioita, ahdistusta, masennusta, posttraumaattisia stressioireita ja sosiaalisia ongelmia (Levendosky ym. 2002; Lansford ym. 2002).

Perheen lisäksi koulu on nuorelle tärkeä ympäristö, jossa nuori viettää suurimman osan ajastaan. Nuoren tyytyväisyys elämään on yhteydessä yhteisöön, ajan käyttöön, turvallisuuden tunteeseen ja sosiaalisiin kontakteihin (Horstmanshof ym. 2008). Sosiaaliset kontaktit koulussa sekä tavoitteellinen ja haastava toiminta ovat merkittävästi yhteydessä nuoren kokemaan mielihyvään ja elämän tyytyväisyyteen (Ravens-Sieberer ym. 2004; Samdal ym. 2004; Martin & Huebner 2007). Positiivinen kouluympäristö ja koulun sopiva vaatimustaso lisäävät nuoren onnistumisen ja hallinnan tunteita ja vaikuttavat siten huomattavasti hyvinvointiin ja elämäntyyty-

väisyyteen (Ravens-Sieberer ym. 2004). Jos nuoren muu elämä on kaoottista ja väkivaltaista, koulun merkitys lisääntyy. Koulu voi yhtäältä tarjota suojaavia tekijöitä, kuten positiivisia ihmissuhteita ja mahdollisuuden harjoitella sosiaalisia taitoja (Aviles ym. 2006). Koulunkäynti onkin tuotu esiin yhtenä tukevana tekijänä, yhteytenä ulkomaailmaan (Ravens-Sieberer ym. 2004; Stein 2008). Toisaalta väkivallan ilmapiiirissä eläminen vaikeuttaa nuoren koulunkäyntiä ja asettaa siten haasteita koulun henkilökunnalle (Hurt ym. 2001; Lansford ym. 2002; Aviles ym. 2006). Monet perheväkivaltaa kokeneet ovat joutuneet koulussa kiusatuksi ja syrjityksi oman vetäytyneen olemuksensa, oppimis- ja keskittymisvaikeuksiensa tai toisten lasten silmissä oudon käyttäytymisen vuoksi (Lodge & Feldman 2007). Koulu on silti tarjonnut heille kotia turvallisemman ympäristön (Laitinen 2004).

Hyvinvointiin ja toisaalta pahoinvointiin yhteydessä olevia tekijöitä tunnetaan ja tutkimuksen mielenkiinto kohdistuukin perheväkivaltaa kokeneen nuoren hyvinvointiin, josta tiedetään vähemmän. Perheväkivalta vaikuttaa ihmissuhteisiin ja tämän kautta yksilöiden hyvinvointiin. Nuori kaipaa perheeltä läheisyyttä ja tukea itsenäistyessään, mutta perheväkivalta-perheissä näiden tarjoaminen ei usein onnistu. Sosiaaliset kontaktit ja suojaavat tekijät ympäristössä korostuvat. Hyvinvointi ilmenee kuitenkin yksilöllisten tärkeiden asioiden kautta. Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvointia tarkastellaan tässä tutkimuksessa subjektiivisena kokemuksena. Tähän sisältyvät hyvinvointiin liittyvät arvot sekä arkielämässä ilmenevä hyvinvointiin liittyvä tietäminen ja tekeminen. Hyvinvointiin liittyvät arvot ilmenevät tuntemuksina. Tietäminen sisältää tiedon omasta terveydestä, ongelmista ja avun saannin mahdollisuuksista sekä henkilökohtaisen kyvyn parantaa ja ylläpitää hyvinvointia. Tekeminen sisältää elämäntavat, itsestä huolehtimisen ja toiminnan ylläpitämiseen tai parantaakseen hyvinvointiaan. (Åstedt-Kurki 1992; Joronen 2005.)

2.2 Perheväkivalta nuorten näkökulmasta

Termillä perheväkivalta on vakiintunut asema suomalaisessa keskustelussa. Suomessa käytettyä perheväkivaltakäsitettä vastaa englanninkielisessä kirjallisuudessa useimmiten termit *family violence* ja *domestic violence*. Nämä termit liitetään usein perheeseen systeeminä tai rakenteena. Käytössä on tarkempia ilmauksia, kuten *domestic abuse*, johon kuuluu fyysinen väkivalta (*physical abuse*), henkinen väkivalta

(*emotional abuse*) ja seksuaalinen väkivalta (*sexual abuse*). Perheen läheisissä ihmissuhteissa esiintyvä väkivaltaisuus on tyypillistä puolisoitten välillä. Väkivalta perheessä vanhempien välillä vahingoittaa koko perhettä, myös lapsia, vaikka he eivät olisi osallisina suoranaisiin tapahtumiin. Muita perheväkivallan muotoja ovat vanhempien lapsiin kohdistama väkivalta, lasten vanhempiin kohdistama väkivalta ja sisarusten keskinäinen väkivalta. (Korkeela-Leppälä 2001; Oranen 2001 & 2004; Nyqvist 2001.)

Perheväkivallan ja lasten kaltoinkohtelun yleisyyttä on tutkittu monista eri näkökulmista, mutta tutkimustuloksissa on huomattavaa vaihtelua ja tämä vaikeuttaa tulosten vertailtavuutta. Vaihtelu liittyy tutkimusten otostyyppien ja väkivallan määrittelyjen eroihin sekä siihen, keneltä ja miten asiaa on kysytty. Lisäksi eri maiden välinen vertailu on vaikeaa aiheen kulttuurisidonnaisuuden vuoksi. (Taskinen 2003; Krug ym. 2005.)

Lasten kokema väkivalta yleistyy, eivätkä vanhemmat pysty suojelemaan lapsia (Springer & Padgett 2000; Hurt ym. 2001; Harpaz-Rotem ym. 2007; Taylor ym. 2009). Tutkimukset ovat osoittaneet selvän yhteyden parisuhdeväkivallan ja lasten kaltoinkohtelun välillä (Kerker ym. 2000; Rumm ym. 2000; McGuigan & Pratt 2001; Paavilainen & Åstedt-Kurki 2003; McDonald ym. 2006; Moretti ym. 2006). Väkivallalla on usein taipumusta myös lisääntyä perheessä, jolloin väkivalta raaisuu ja perheväkivallan todistamisesta siirrytään väkivallan kohteeksi (Gershoff 2002; Deater-Deckard ym. 2003; Kellogg & Menard 2003; Straus & Field 2003; Sullivan ym. 2006; Aberle ym. 2007; Stoltz ym. 2007; Holt ym. 2008; Mrug ym. 2008; Tarren-Sweeney 2008; Mersky ym. 2009). Sariolan (1990) tutkimuksen mukaan ennen 14 vuoden ikää vanhempiensa lievän väkivallan kohteeksi oli joutunut 72 % ja vakavan väkivallan kohteeksi noin 8 % vastaajista.

Tutkimuksista muodostunut kokonaiskuva perheväkivallasta painottuu fyysisen ja seksuaalisen kaltoinkohtelun suuntaan, koska näitä on tutkittu eniten. Seksuaalisesta hyväksikäytöstä on tutkittu erityisesti sen esiintyvyyttä. Kaltoinkohtelua on tutkittu runsaasti syiden ja seurausten näkökulmasta. Laiminlyöntiä ja henkistä pahoinpitelyä on tutkittu vähemmän. Monet tutkimukset kohdistuvat yhden sijasta useampaan kaltoinkohtelun lajiin. Kaltoinkohtelun muotoja on vaikea eritellä, koska useat uhrat ovat kokeneet useampia kaltoinkohtelun muotoja. (Paavilainen 1998; Paavilainen & Tarkka 2003; Laitinen 2004; Edmond ym. 2006; Reigstad ym. 2006; Larrivéé ym. 2007; McFarlane ym. 2007.)

Perheväkivallan näkymättömyys selittää, miksi perheväkivaltaongelmaan ei ole helppo hakea apua (Nyqvist 2001). Dufvan (2001) tutkimuksessa erityisesti yläasteikäiset nuoret pyrkivät salaamaan väkivallan. Väkivallan merkkien tunnistamisen merkitys korostuu nuorten kohdalla. Väkivallan kokemiseen liittyy usein pelkoa, häpeää ja epävarmuutta (Notko 2000; Eskonen 2005). Kaltoinkohtelun näkymättömyyden ohessa tunnistamista vaikeuttaa ammattilaisten myönteinen suhtautuminen kuritusväkivaltaan sekä haluttomuus raportoida kaltoinkohtelua (Ashton 2001; Newton & Vandeven 2009). Valtaosa tehdyistä tutkimuksista toistaa havaintoa lasten näkymättömyydestä perheväkivaltaa tutkittaessa. Aikuiset puhuvat lasten puolesta ja lapset harvoin tulevat nähdyiksi ja kuulluiksi omalla äänellään. (Crouch & Behl 2001; Heino 2001; Edelson ym. 2003; Berger 2005; Christopher ym. 2007.) Tämän vuoksi tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita nuorten kokemuksista.

2.2.1 Lapsen ja nuoren kokeman perheväkivallan määrittely

WHO:n mukaan väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka johtaa tai voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriintymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen. WHO:n määritelmässä väkivalta yhdistetään nimenomaan itse tekoon eikä sen lopputulokseen. ”Vallan” sisällyttäminen määritelmään ”fyysisen voimankäytön” ohella laajentaa väkivaltaisen teon luonnetta koskemaan valtasuhteista johtuvia tekoja, uhkauksia ja pelottelua. Tätä kautta mukaan tulevat myös laiminlyönti ja tekemättä jättäminen. Näin ollen ”fyysisen voiman tai vallan käytön” käsite on ymmärrettävä niin, että se sisältää laiminlyönnin ja kaikenlaisen fyysisen, seksuaalisen ja psykologisen hyväksikäytön samoin kuin itsemurhan ja muun itsetuhoisen käytöksen. (Krug ym. 2005.)

Sosiaali- ja terveydenhuollossa lapsiin kohdistuvasta väkivallasta puhutaan lasten kaltoinkohteluna, pahoinpitelynä ja laiminlyöntinä. Lasten kaltoinkohtelu (*child maltreatment*) kattaa sekä fyysisen, psyykkisen että seksuaalisen väkivallan ja lapsen hoidon laiminlyönnin. Rinnakkaiskäsitteenä näkee käytettävän lapsen pahoinpitelyä (*child abuse*). Lapsen laiminlyönti tai lapsen hoidon laiminlyönti (*child neglect*) tarkoittaa lapsen psykososiaalisten ja emotionaalisten tarpeiden huomioittamista samoin kuin esimerkiksi ravinnon saannin rajoittamista ja estämistä. Kä-

sitteiden sisällöt eivät teoriassa ja käytännössäkään ole kovin tarkkarajaisia ja vaikiintuneita. Kaltoinkohtelua voidaan kuitenkin pitää eräänlaisena yläkäsitteenä, joka kattaa lapsen kohdistuvan negatiivisen tekemisen tai tekemättä jättämisen eri muodot. (Paavilainen & Pösö 2003; Sinkkonen 2004.) Vuonna 1999 WHO:n asiantuntijakokous esitti seuraavan määritelmän: “Lapsiin kohdistuva väkivalta tai kaltoinkohtelu sisältää kaikki vastuuseen, luottamukseen tai valtaan perustuvassa suhteessa ilmenevät fyysisen ja/tai emotionaalisen huonon kohtelun, seksuaalisen hyväksikäytön, laiminlyönnin tai kaupallisen tai muun hyväksikäytön muodot, jotka johtavat todellisen tai potentiaalisen vahingon aiheuttamiseen lapsen terveydelle, elämälle, kehitykselle tai arvokkuudelle.” (Krug ym. 2005.)

Fyysinen väkivalta (*physical abuse*) määritellään hoivaajan tarkoitukselliseksi teoksi, joka aiheuttaa tai saattaa aiheuttaa kipua, todellisia fyysisiä vammoja sekä tilapäisiä tai pysyviä toiminnan vaikeuksia. Fyysistä väkivaltaa on esimerkiksi lyöminen, potkiminen, tupakalla polttaminen, hiuksista repiminen (tukistaminen), viiltäminen, puukottaminen, kuristaminen ja ampuminen. Karkeimmillaan pahoinpitely on tarkoitettu johtamaan kuolemaan. (Oranen 2004; Krug ym. 2005.) Aktiivista **kemiallista väkivaltaa** on päihteiden tai tarpeettomien lääkkeiden antaminen. Passiivista kemiallista väkivaltaa taas on käänteisilmio eli ettei lapselle anneta hänen tarvitsemiaan lääkkeitä tai ettei hänen tarvitsemaansa dieettiä noudateta. (Taskinen 1999.)

Psyykkisellä väkivallalla (*psychological* tai *emotional abuse*) tarkoitetaan sitä, että hoivaaja ei tarjoa lapselle asianmukaista, kannustavaa ympäristöä. Lapsen psyykkisen kehityksen kannalta on vahingollista, jos hän jää vaille turvaa ja lohduksen kokemuksia ja hänen tunnetarpeisiinsa suhtaudutaan välinpitämättömästi. Vahingollista on sekin, että kasvattaja on liian vaativa tai tunkeutuva ja kohtelee lasta kuin tämä olisi osa häntä itseään, ottamatta huomioon lapsen tarpeita tai edellytyksiä. Emotionaalisen kaltoinkohtelun muotoja ovat hyljeksiminen ja halventaminen, lapsen nimittely loukkaavasti ja nöyryyttäminen muiden nähden tai lapselle huutaminen ja kiroileminen, uhkailu ja pelottelu, eristäminen, lapsen käyttäminen aikuisen tarpeisiin tai lapsen tunnetarpeiden huomiotta jättäminen. (Taskinen 1999; Oranen 2004; Sinkkonen 2004; Krug ym. 2005.)

Laiminlyönti (*neglect*) viittaa siihen, että vanhempi jättää huolehtimatta lapsen kehityksestä joissakin suhteissa (terveyden, koulutuksen, emotionaalisen kehityksen, ravinnon, suojan, elinympäristön turvallisuuden suhteen) (Krug ym. 2005). Passiivi-

nen fyysinen pahoinpitely on hoidon laiminlyöntiä, esimerkiksi, että lapselle ei anneta ruokaa koko viikonloppuna, hän joutuu jatkuvasti olemaan yksin kotona, hänet suljetaan pimeään komeroon tai jätetään tahallaan lasta pelottavien eläinten joukkoon. Lääketieteellisen hoidon laiminlyöntiä on lapsen huoltajan välinpitämätön tai kielteinen suhtautuminen lapselle määrättyyn lääkitykseen tai hoitoon. (Taskinen 1999; Söderholm ym. 2004.) **Emotionaalista laiminlyöntiä** on se, että vanhemmat eivät ole emotionaalisesti läsnä eli lapsen emotionaalisiin tarpeisiin ei reagoida. Vanhempien käsitys lapsesta on negatiivinen tai väärä, lapseen kohdistuu vihamielisyyttä, halveksuntaa ja torjuntaa. Vuorovaikutus lapsen kanssa on epäjohdonmukaista ja lapsen ikään nähden epäasiallista, lasta saatetaan ylisuojella tai lapsen oppimista ja uteliaisuutta rajoitetaan. Lapsi saatetaan altistaa traumaattisille kokemuksille, tai odotukset lasta kohtaan eivät ole johdonmukaisia. Vanhemmat ovat kyvyttömiä tunnistamaan lapsen yksilöllisyyttä ja psykologisia rajoja sekä turvaamaan lapsen sosiaalisia tarpeita ja sopeutumista. (Söderholm ym. 2004.)

Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö (*child sexual abuse*) on hänen altistamisensa ikään kuulumattomalle seksuaalisuudelle, jota hän ei ymmärrä ja johon hän ei voi antaa suostumustaan. Rikoslain (39/1889 20. luku, 6§) mukaan lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä on sukupuoliyhteys alle 16-vuotiaan lapsen kanssa tai alle 16-vuotiaan lapsen sellainen koskettelu tai muu seksuaalinen teko, joka on omiaan vahingoittamaan hänen kehitystään. Seksuaalisesti olennainen teko vaihtelee lapsen ruumiillisen ja henkisen kypsytyden mukaan. Ikäraja on 18 vuotta, jos tekijä on lapsen vanhempi tai vanhempaan rinnastettavassa asemassa lapseen nähden oleva henkilö, joka asuu samassa taloudessa. (Rikoslaki 39/1889.) Lapsen ja hyväksikäyttäjän epätasa-arvoinen asema sekä aikuisen vastuu ja lapsen oikeuksien hämärtyneet suhteet vaikuttavat hyväksikäytön muotoutumiseen. Keskeisessä roolissa on valta, joka voi ilmetä sekä positiivisena (suostuttelu, lahjonta) että negatiivisena (uhkailu, väkivalta). Hyväksikäyttöä voi olla tirkistely, itsensäpaljastaminen, lapsen sukuelinten koskettelu ja hyväily, lapsen johdattaminen aikuisen sukuelinten kosketteluun tai masturbointiin, raiskaus tai yhdyntä ja lapsen altistaminen ikään sopimattomalle seksuaalisuudelle. Tekoa ei pidetä lapsen seksuaalisen hyväksikäyttönä, jos molemmat osapuolet ovat suunnilleen samanikäisiä tai samalla kehitystasolla. Eri-ikäisten lasten suhteisiin voi liittyä valta-asema, jolloin tilanne muuttuu hyväksikäytöksi. (Taskinen 2003; Oranen 2004; Salo & Ståhlberg 2004; Krug ym. 2005.) Synonyyminä seksuaaliselle hyväksikäytölle on usein virheellisesti käytetty sanaa **insesti** (*incest*),

jolla tarkoitetaan perheen sisäistä lapsen seksuaalista hyväksikäyttöä. Laajemman määritelmän mukaan inesti voi tapahtua biologisten lähisukulaisten lisäksi lapsen ja isä- tai äitipuolen tai puolisisarusten välillä. Vain lähisukulaisen harjoittama seksuaalinen hyväksikäyttö on inestiä. (Salo & Ståhlberg 2004.)

Eri väkivallan muodot eivät luonnollisestikaan ole toisiaan poissulkevia, vaan pahoinpitelyyn liittyy usein myös hoidon laiminlyöntiä ja psyykkistä pahoinpitelyä. On vaikea kuvitella tilannetta, jossa olisi vain fyysistä väkivaltaa. Uhrien kuvausten mukaan pahinta ei ole lyödyksi tuleminen vaan jatkuva uhka ja pelko. Lyönti kestää sekunnin murto-osan, mutta lyönnin odotus voi olla ilmassa vuosia. (Oranen 2004.)

Perheväkivaltakokemuksilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan sitä, että nuori on nähnyt muiden perheenjäsenten välillä tapahtuvaa väkivaltaa tai joutunut itse jonkun perheenjäsenen väkivallan kohteeksi. Väkipalta ymmärretään jatkumona, jonka toisessa päässä on hyvin raaka väkipalta ja toisessa päässä väkivallattomuus. Tutkimuksessa ei ole haluttu rajata perheväkivallan tarkastelua kovin tarkkoilla väkivallan määritelmillä, koska päätarkoitus on tutkia, miten perheessä tapahtuva väkipalta tulee kuvatuksi nuorten kokemuksissa.

2.2.2 Perheväkivallan seuraukset nuorelle

Tutkimusten mukaan on selvää, että väkivallalle altistuminen on vakava kehityksellinen riskitekijä. Miten perheväkivallalle altistuminen vaikuttaa lapsen elämään, riippuu lapsen iästä ja sukupuolesta, väkivallan määrästä, kestosta, toistuvuudesta, laadusta ja vakavuusasteesta, läheisyydestä ja riippuvuudesta tekijään, suojaavien tekijöiden määrästä ja laadusta ja muiden mahdollisten riskitekijöiden samanaikaisuudesta. Väkipallan aiheuttamat traumakokemukset vaikuttavat lapseen suoraan, ja toisaalta väkivallan keskellä eläminen vaikuttaa perheen aikuisten kykyyn toimia vanhempina. Väkipallan negatiiviset vaikutukset lapsen kehitykseen välittyvätkin osittain vanhemmuuden ongelmien kautta. Lisäksi fyysiset, emotionaaliset ja käyttäytymishäiriöt vaihtelevat riippuen lapsen kehitysvaiheesta teon tapahtuessa. (Dubowitz 2002; Oranen & Laaksamo 2003; Turner ym. 2006; Upola 2006.)

Nuorten suhde kotona tapahtuvaan väkivaltaan on aina aktiivinen, sillä he eivät ole välinpitämättömiä sivustakatsojia. Lapset ja varsinkin nuoret oppivat ennakoimaan riita- ja tappelutilanteet. He huomaavat ilmapiirin jännittymisen ja osaavat lu-

kea tarkkaan vaaran merkkejä. Pahinta on kuitenkin silloin kun väkivalta on ennakointa ja yllättävää. Ennakointi luo kuvan siitä, että voi jotenkin vaikuttaa tilanteeseen, mutta impulsiivinen ennustamaton väkivalta ei anna mahdollisuutta tähän. Tutkimusten mukaan juuri jatkuva uhka on kaikkein vaikeinta ja ahdistavinta. (Diamond & Muller 2004.) Jopa vuosia jatkuva uhka ja pelko lyömisestä on pahempaa kuin lyödyksi tuleminen (Weinehall 1997; Dufva 2001; Nyqvist 2001; Oranen 2001; Buckley ym. 2007).

Kaltoinkohtelun **välittömät reaktiot** ovat sellaisia, joissa lapsi tai nuori pyrkii sopeutumaan ja palauttamaan toimintakykynsä. Monet pahoinpitelyn psyykkiset seuraukset johtuvat yrityksistä sopeutua käsittämättömään ja mielettömään tilanteeseen. Oireet siis ilmaisevat lapsen jatkuvaa yritystä selvitä kestävässä tilanteessa. (Turunen 2004.) Vakavalle väkivallalle altistuneille lapsille voi kehittyä traumaperäinen stressihäiriö (Pelcovitz, Kaplan, DeRosa ym. 2000). Vakava ja pitkään jatkuva väkivallalle altistuminen pakottaa lapsen suojautumaan, ja hän voi joutua ottamaan käyttöön massiivisiakin puolustusmekanismeja. Kieltäminen, torjunta, psyykkinen turtuneisuus, dissosiaatiot ja persoonallisuuden ongelmat luonnehtivat näitä traumaattisia häiriöitä. (Oranen 2001 & 2004.) Lapsi ja nuori pyrkii suojautumaan väkivallalta ja jos se ei ole fyysisesti mahdollista, lapsi tai nuori saattaa käyttää psykologista pakenemista keinonaan. Tällä dissosiaatiolla on minää suojaava tarkoitus, mutta toistuessaan se jumiuttaa kehitystä ja hankaloittaa lapsen yritystä tehdä maailmasta ymmärrettävä ja turvallinen paikka. (Laitinen 2004; Fehon ym. 2005; Holm 2006.)

Kaltoinkohtelun **pitkäaikaiset seuraukset** riippuvat lapsen kehitystasosta (Mulvaney & Mebert 2007). Kouluikäisillä väkivallalle altistumiseen voi liittyä vaikeudet kaverisuhteissa, käytöshäiriöt, alttius kiusata muita tai tulla kiusatuksi, oppimisvaikeudet sekä erilaiset emotionaaliset oireet, kuten pelot, ahdistuneisuus, syyllisyyden tunteet ja häpeä. Kouluikäisillä on lisäksi alkoholin, lääkkeiden ja huumeiden käyttöä, varastelua, karkailua sekä yöpoissaoloja. Nuoruusikäisillä väkivaltakokemuksiin liittyy masentuneisuutta ja kohonnut itsemurha-alttius, varhainen itsenäistyminen ja vaikeudet toveri- ja seurustelusuhteissa. (Paavilainen 1998; Turunen 2004; Andres-Lemay ym. 2005; McCabe ym. 2005; McCrae ym. 2006; Anthony & Zimmer-Gembeck 2007; McFarlane ym. 2007; Smith ym. 2008.) Kaltoinkohtelun seurauksena on vaikeuksia myönteisen minäkuvan luomisessa ja ylläpitämisessä. Seuraukset ulottuvat usein aikuisuuteen ja näkyvät psyykkisinä ongel-

mina, itsetunnon heikkoutena, arvottomuuden kokemisena ja syyllisyyden tunteiden leimaamana kuvana omasta itsestä (Dubowitz 2002; Smithin ym. 2005). Tällöin on vaikea työelämän ja henkilökohtaisen elämän valinnoissa tehdä oikeutta itselleen. Tämä lisää riskiä joutua työpaikkakiusaamisen tai seksuaalisen häirinnän kohteeksi sekä altistaa parisuhteessa vääristyneisiin vuorovaikutus- ja vallankäyttömalleihin. (Turunen 2004; Muller ym. 2008; Flinck & Paavilainen 2009.)

Tutkimusten mukaan kaltoinkohtelu **lisää monia nuoren ongelmia**, kuten aggressiota (Paavilainen ym. 2002; Smith ym. 2005; Ilomäki ym. 2006; Nicholas & Rasmussen 2006), ahdistusta (Silverman ym. 1996; Hurt ym. 2001; Romito & Grassi 2007) ja masennusta (Brown ym. 1998; Carlson 2000; Orbach ym. 2001; Nicholas & Rasmussen 2006), dissosiaatiohäiriöitä (Irwin 1996; Fehon ym. 2005), post-traumaattisia stressioireita (Widom 1999; Carlson 2000; Fehon ym. 2005), syömis-häiriöitä (Ackard & Neumark-Sztainer 2003) sekä muita mielenterveysongelmia (Johnson ym. 1999; Ehrensaft ym. 2006; Christopher ym. 2007; Fredland ym. 2008). Kaltoinkohdelluilla nuorilla esiintyy myös sulkeutuneisuutta, kovuutta, uhoamista, kostamista, tappeluherkkyyttä, epäluottamusta aikuisia kohtaan, yksinäisyyttä ja kyvyttömyyttä solmia sosiaalisia suhteita. Lapsena kaltoinkohdelluilla ei ole kykyä toteuttaa haaveitaan eikä asioista opita selviytymään puhumalla. (Paavilainen 1998; Aymer 2008.) Kaltoinkohdelluilla nuorilla esiintyy sosiaalisia ongelmia, kuten huonoa koulumenestystä (Hurt ym. 2001), poissaoloja koulusta (Buzi ym. 1998), ongelmia poliisin kanssa (Buzi ym. 1998) ja kotoa karkaamisia (Carlson 2000; Andres-Lemay ym. 2005). Kaltoinkohtelu aiheuttaa nuorelle myös päih-teidenkäyttöä (Blinn-Pike ym. 2002; Renker 2002; Smith ym. 2005; Daigneault ym. 2006; Romito & Grassi 2007; Smith ym. 2008).

Seksuaalinen hyväksikäyttö vahingoittaa lapsen psyykkistä ja seksuaalista kehittymistä. Seksuaalisen kaltoinkohtelun uhrina ollut lapsi tai nuori kärsii enemmän **seksuaalisen käyttäytymisen ongelmista** (Kaltiala-Heino ym. 2003; Littleton ym. 2007; Stoltz ym. 2007; Merrick ym. 2008). Seuraukset ovat sitä vakavampia, mitä enemmän hyväksikäyttöön liittyy väkivaltaisuutta, uhkauksia, salaisuuksia ja rooliristiriitoja. Seksuaalinen hyväksikäyttö johtaa ahdistuksen, pelon, häpeän, syyllisyyden, avuttomuuden ja hylätyksi tulemisen tunteisiin. Häpeä ja syyllisyys kanavoituvat usein vihana, joka kohdistuu ensisijaisesti omaan itseän. Seksuaalinen hyväksikäyttö voi johtaa lapsen oman seksuaalisen identiteetin hämärtymiseen. (Alexander ym. 1998; Avery ym. 2002; Hall ym. 2002; Kaltiala-Heino ym. 2003; Jerkku 2006;

Pajunen 2006; Merrick ym. 2008; Tarren-Sweeney 2008.) Etenkin tytöillä ilmenee seksuaalista riskikäyttäytymistä, joka altistaa seksuaaliselle hyväksikäytölle (Kaltiala-Heino ym. 2003; Merrill ym. 2003; Rich ym. 2005; Steel & Herlitz 2005; Litleton ym. 2007; Senn ym. 2007). Hyväksikäyttäjän henkilöllisyys vaikuttaa lapsen ja nuoren oirehdintaan (Tremblay ym. 1999; Glasser ym. 2001; Molnar, Buka & Kessler 2001). Seksuaalisella kaltoinkohtelulla on todettu olevan yhteys myös teiniraskauksiin (Blinn-Pike ym. 2002; Romano ym. 2006; Francisco ym. 2008). Toisaalta kaltoinkohtelu vaikuttaa nuoren kiintymyssuhteisiin ja seksuaalisesti kaltoinkohdellut sitoutuvat harvemmin parisuhteeseen (Shapiro & Levendosky 1999; Golding ym. 2002; Fang & Corso 2008). Seksuaalisen kaltoinkohtelun onkin todettu olevan yhteydessä yksinäisyyteen (Rew 2002). Seksuaalinen kaltoinkohtelu ei aina näytä oireitaan heti, vaan sen vaikutukset nukkuvat ja ilmenevät vasta myöhemmin (Fergusson ym. 1996).

Lapsi tai nuori voi nähdä myös **kuoleman turvapaikkana**, johon sisältyy lupaus kivun ja ahdistuksen loppumisesta. Vaikka Itäpuiston (2005) tutkimuksessa ei erikseen kysytty itsetuhoisuudesta, joka kahdeksas kertoi itsemurha-ajatuksista. Tutkimusten mukaan itsetuhoinen käytös on voimakkaasti yhteydessä lapsuuden aikaiseen kaltoinkohteluun, etenkin seksuaaliseen kaltoinkohteluun (Peters & Range 1995; Felitti ym. 1998; Brown ym. 1998 & 1999; Molnar, Berkman & Buka 2001; Ackard & Neumark-Sztainer 2003; Zoroglu ym. 2003; Aymer 2008). Lapsuuden laiminlyönti ei yksin aiheuta itsetuhoista käyttäytymistä, kun taas fyysinen kaltoinkohtelu saattaa yksinään lisätä itsetuhoisuutta. Tutkimusten mukaan kaltoinkohtelu on yleensä vain yksi itsetuhoisen käytöksen riskitekijä. Itsetuhoisuuteen vaikuttavat myös muut perhe- ja yksilötekijät. (Silverman ym. 1996; Flisher ym. 1997; Kaplan ym. 1997–1999; Borowsky ym. 2001; Thatcher ym. 2002; Salzinger ym. 2007.) Itsetuhoisen ajattelun ja käyttäytymisen rinnalla esiintyy myös itsensä vahingoittamista pahan olon poistamiseksi (Zoroglu ym. 2003; Rissanen 2009). Fyysinen kaltoinkohtelu lisää merkittävästi aggressiivista käyttäytymistä, sopeutumishäiriöitä, huumeiden käyttöä ja tupakointia. Huumeiden käyttö, sopeutumisvaikeudet ja depressio ovat kaikki aggressiivista käyttäytymistä itseä ja muita kohtaan. (Fergusson & Lynskey 1997; Tajima ym. 2004; Smith ym. 2005; Reigstad ym. 2006; Baldry 2007; Bender ym. 2007; Bourassa 2007.) Topolskin ym. (2001) tutkimuksen mukaan nuoret kokivat, että he eivät käyttäisi tupakkaa, alkoholia tai huumeita, eivätkä käyttäytyisi seksuaalisesti riskialttiisti, mikäli heidän perheensä välittäisi heistä. Riskikäyt-

täjät kertoivat perheen sisäisistä ristiriidoista. Lisäksi käyttäjät olivat taipuvaisia masennukseen ystävien tuesta huolimatta, mikä kertoo terveystarpeiden kumulatiivisesta vaikutuksesta.

Kaltoinkohdellut lapset puhuvat paljon yksinäisyyden ja eristyneisyyden kokemuksista. Väkivaltaan liittyvä **salaisuus eristää** herkästi kavereista. Heitä ei voi kutsua kotiin, kun ei tiedä mitä tapahtuu. Monet lapset uskovat, että kenelläkään muulla ei ole samanlaisia kokemuksia kuin heillä. Salailu ja erilainen pettäminen tuhoavat ihmissuhteen, jonka tulisi tarjota lapselle suojaa. Lisäksi lapsi joutuu usein omassa perheessään eristyksiin muista perheenjäsenistä. Lapsen on vaikea ymmärtää, että toinen vanhempi ei puutu kaltoinkohteluun. Lapsi voi kokea, että toinen vanhempi ei välitä hänestä ja tämä on kokemuksena vaikeampi kuin pelkkä kaltoinkohtelu. Lisäksi paikkakunnan muutokset näyttäytyvät tutkimuksissa riskitekijänä. Uhrin kertovat, miten muutto uudelle paikkakunnalle on tukenut hyväksikäytön olemassaoloa tai vahvistanut salaisuutta sen ympärillä. (Laitinen 2004; Oranen 2004; Turunen 2004; Velleman ym. 2008.) Ollessaan väsyneitä salaamaan perheen tilanteen nuoret reagoivat kaltoinkohteluun vetäytymällä ja aikuisia välttelemällä. He eivät hae suojaa ja lohdutusta aikuisilta, koska heidän on vaikea luottaa ihmisiin ja päästää ketään lähelleen. (Paavilainen ym. 2000.)

Perheväkivallan ilmituloa vaikeuttaa myös **asiaan liittyvä häpeä**, sillä perheenjäsenet eivät useinkaan ole valmiita kertomaan intiimejä asioita itsestään tai perheestään. Laitisen (2004) tutkimukseen osallistujat kutsuvat täydelliseksi häpeäksi tunnetta, kun he ovat käsittäneet olleensa osallisina eettisesti, moraalisesti ja juridisesti vääräksi määriteltävässä toiminnassa. He ovat osa ilmiötä, jota ei voi paljastaa kenellekään. Häpeää kasvattaa pelko paljastumisesta, hylätyksi tulemisesta ja vanhemman luottamuksen pettämisestä. (Paavilainen & Pösö 2003; Laitinen 2004.) Stuewingin ja McCloskeyn (2005) tutkimuksen mukaan häpeä on yhteydessä lisääntyneeseen masennukseen, kun syyllisyys on yhteydessä rikolliseen käyttäytymiseen.

Tämän lisäksi väkivaltakokemuksilla on **taipumusta siirtyä seuraavalle sukupolvelle**, eli usein väkivallan uhrista tulee väkivallan käyttäjä (Haapasalo & Hämäläinen 1996; English ym. 2003; Haapasalo 2005; Nicholas & Rasmussen 2006). Tutkimusten mukaan parisuhdeväkivallan näkeminen aiheuttaa nuorille aikuisille väkivaltaista käyttäytymistä seurustelusuhhteissa ja rikollisuutta (Wolfe ym. 2004; Rich ym. 2005; Moretti ym. 2006; Bradford ym. 2008; Fang & Corso 2008; Spriggs ym. 2009; Tschann ym. 2009). Pojilla altistuminen perheväkivallalle lisää riskiä

käyttäytyä väkivaltaisesti omassa parisuhteessa. (Johnson-Reid & Way 2001; Cleveland ym. 2003; Ilomäki ym. 2006.) Flinckin (2006) tutkimuksen mukaan sekä nainen että mies pitivät väkivaltaan johtavina tekijöinä lapsuudessa kokemiaan laiminlyöntejä. McCloskey ja Lichter (2003) ovat löytäneet tutkimuksen pohjalta tekijöitä, jotka selittävät, miksi perheväkivaltaperheen nuori tulee itse väkivaltaiseksi. Ensinnäkin asiaa voidaan selittää sosiaalisen oppimisen avulla; nuori oppii vanhemmiltaan aikuisten mallin toimia. Toiseksi nuoren oma masennus saattaa näkyä aggressiivisena käytöksenä. Kolmanneksi kaltoinkohteleva perhetausta on yhteydessä huonosti kehittyneeseen empatiakykyyn. Hyvin kehittyneen empatiakyvyn on osoitettu ehkäisevän aggressiota. (Crouch & Behl 2001; Deater-Deckard ym. 2003; Perez-Albeniz & de Paul 2004; Bender ym. 2007; Bourassa 2007.)

Perheväkivallan kokeminen aiheuttaa nuorelle **ongelmakäyttäytymistä**, joka näkyy **niin ystävyysuhteissa kuin koulussa** (McCabe ym. 2005). Negatiiviset ystävyysuhteet altistivat koulukiusaamiselle (Baldry 2003; Perren & Hornung 2005; Fitzpatrick ym. 2007). Sekä koulukiusatut että kiusaajat kertoivat vähäisestä tuesta perheeltä (Perren & Hornung 2005). Mikäli nuori arvioi koulukiusaamisen haasteeksi, hän kasvoi henkilökohtaisesti vahvemmaksi ja oppi selviytymään kiusaamisen kanssa. Jos kiusaaminen oli uhka, nuori menetti luottamuksensa ja saattoi jopa miettiä itsetuhoisia ajatuksia, kärsi fyysisistä seurauksista, sai osakseen lisää kiusaamista tai alkoi itse kiusata ja eristäytyä muista. (Hunter & Boyle 2004.) Tytöt kertoivat useammin suojaavista sosiaalisista kokemuksista, kun pojat kertoivat useammin väkivaltakokemuksista (Springer & Padgett 2000; Martin & Huebner 2007; Romito & Grassi 2007; Spriggs ym. 2009). Kiusaaminen koulussa oli yhteydessä antisosiaaliseen persoonallisuuteen, päihteiden käyttöön, masentuneisuuteen ja ahdistuneisuuteen. Kiusatuksi tuleminen oli yhteydessä ahdistusoireisiin. Sekä käyttäytyminen kiusaajana että kiusatuksi tuleminen olivat yhteydessä antisosiaaliseen persoonallisuuteen ja ahdistusoireisiin. (Sourander ym. 2007.)

2.2.3 Tilanne väkivaltaperheessä

Perheeseen ja vanhempiin liittyviä perheväkivallan riskitekijöitä ovat vanhempien sukupuoli, persoonallisuus- ja käyttäytymispiirteet ja omat kokemukset perheväkivallasta sekä perheen ihmissuhteiden toimimattomuus ja perheen rakenne

ja varallisuus (Straus & Yodanis 1996; Haapasalo & Aaltonen 1999; Straus & Steward 1999; Ertem ym. 2000; Gershoff 2002; Paavilainen & Flinck 2008). Vanhemmilla, jotka todennäköisemmin pahoinpitelevät lapsiaan fyysisesti, on heikko itse-tunto, huono itsehillintä, huono empatiakyky ja asosiaalista käyttäytymistä. Monet näistä ominaisuuksista vaarantavat vanhemmuuden ja liittyvät sosiaalisten suhteiden epävakaisuuteen, huonoon stressinhallintakykyyn ja vaikeuteen turvautua sosiaali-siin tukijärjestelmiin. Tutkimusten mukaan väkivaltaiset vanhemmat ovat myös au-toritaarisia ja vihamielisiä. (Straus & Mouradian 1998; Perez-Albeniz & de Paul 2004; Stuewing & McCloskey 2005; Työläjäarvi 2006; Grogan-Kaylor & Otis 2007.) Vanhemman eläytymiskyky voi olla puutteellinen myös päihteiden käytön tai psyykkisten ongelmien takia. (Puustinen 1998; Walsh ym. 2002; Nair 2003; Banc-roft & Silverman 2004; Locke & Newcomb 2004; Itäpuisto 2005; Sprang ym. 2005; Aberle ym. 2007; Desbiens & Gagne 2007; Flinck & Paavilainen 2009.)

Perhetilanteeseen liittyviä riskitekijöitä ovat vanhempien parisuhteen ongel-mat, vihamielisyys ja väkivalta, perherakenteen hajoaminen, vanhempien kasva-tusasenteiden epäjohdonmukaisuus tai epäselvyys ja ruumiillinen kuritus. Toinen osa riskitilanteista on sidoksissa perheen ihmissuhteisiin, kuten puolisoiden keski-näisiin suhteisiin, huonoon ilmapiiriin, perheen yhteenkuuluvuuden puutteeseen, vanhempien kyvyttömyyteen huolehtia lapsistaan, perheen eristyneisyyteen tai syr-jäytymiseen. (Berger 2005; Tang 2006; Turner ym. 2006; Larrivéé ym. 2007; Sprin-ger 2009; Taylor ym. 2009.) Perheyhteisöön liittyviä riskitekijöitä ovat sosioekono-miset ongelmat, asumiseen liittyvät puutteet, syrjintä ja rikollinen alakulttuuri. Pit-käaikaisia riskitekijöitä ovat monet sosiaaliset tekijät, kuten köyhyys, pitkäaikais-työttömyys, matala koulutustaso, opiskelu, vuorotyö ja sen aiheuttama väsymys ja vuorokausirytmien erilaisuus, heikot asunto-olot ja syrjäytymisen uhka. Tilapäisesti kuormittavia tekijöitä ovat työpaikan menettäminen, lähiomaisen kuolema, aviokrii-si tai lapsen tuleminen vaikeaan kehitysvaiheeseen. (Glasser ym. 2001; Edelson ym. 2003; Locke & Newcomb 2004; Salmi ym. 2004; Scher ym. 2004; Desbiens & Cagne 2007; Taylor ym. 2009.)

Tutkimusten mukaan kaltoinkohtelevien **perheiden toimivuus** on heikompaa ja ihmissuhteet ongelmallisempia verrattuna perheisiin, joissa ei ole perheväkivaltaa (Howes ym. 2000; Pelcovitz, Kaplan, Ellenberg ym. 2000; Mahoney ym. 2003; Sternberg ym. 2005; Sunday ym. 2008). White ym. (2003) tutkimuksen mukaan kal-toinkohtelevissa perheissä ilmenee joustamattomuutta, epäjärjestystä ja häiriintynyt-

tä kommunikaatiota (Paavilainen ym. 2001). Kodista puuttuu myönteinen henki ja ilmapiiri, huolenpito ja välittäminen. Yhteisyyden tunne perheessä ja yhdessä tekeminen vähenevät, ja tunnelma perheessä koetaan ahdistavaksi ja pelottavaksi. Kaltoinkohteluperheessä ihmissuhteet ovat kaoottisia, epävakaita ja epätasapainossa. Positiivisten tunteiden kokeminen ja osoittaminen vähenevät. Myös ihmissuhdeverkon supistuminen on yksi tyypillisimmistä väkivaltaperheen tunnuspiirteistä. Sosiaalisten suhteiden väheneminen ei johdu aina pelkästään väkivallantekijän kontrollista. Sosiaalinen häpeä yhtenä tekijänä vaikuttaa siihen, että myös uhri alkaa karttaa ainakin joitakin tuttavuuksia. Lisäksi väkivaltaisessa parisuhteessa riippuvuus on usein molemminpuolista, samoin syyllisyys väkivallasta. (Paavilainen 1998; Hannonen 2001; Paavilainen & Åstedt-Kurki 2003.) Meyersonin ym. (2002) tutkimuksen mukaan sekä fyysinen että seksuaalinen kaltoinkohtelu liittyvät nuorten kokemaan vähäiseen **perheen kiinteyteen** ja suureen **konfliktimäärään**. Perhe vaikuttaa erittäin merkittävästi persoonallisuuden kehitykseen ja perheen ilmapiiri on tässä suhteessa hyvin merkittävä, samoin kuin perheen yhteys ja kontrolli. Kontrolli on yleisemmin yhteydessä ei-toivottuun terveyteen ja negatiivisiin vaikutuksiin. (Meyerson ym. 2002; Sunday ym. 2008.)

Yhteenvedona voidaan todeta, että perheväkivallan keskellä eläminen vaatii nuorelta valppautta. Perheväkivaltaperheessä eläminen saattaa olla elämistä jatkuvan uhan alla ja väkivallan ennakoimista. Välittömät reaktiot väkivaltaan onkin pyrkiä suojautua tältä. Lisäksi väkivalta aiheuttaa pitkäaikaisia seurauksia, jotka ulottuvat usein aikuisuuteen asti. Perheväkivallan syistä ja seurauksista tiedetään ja tutkimuksen kohteena ovat olleet perheväkivaltaan liittyvät oireilut, käytösongelmat, riskikäyttäytyminen ja seksuaalisuuden ongelmat. Siitä huolimatta perheväkivalta on ilmiönä näkymätön. Salassa pitäminen, pelko ja häpeä eristävät perheväkivaltaperheen jäseniä sosiaalisista kontakteista, jolloin salaisuus on helpompi säilyttää.

Perheväkivaltaan liittyvistä riskitekijöistä tiedetään aikaisempien tutkimusten perusteella. Tämän tutkimuksen mielenkiinto kohdistuu nuorten kokemuksiin ja niihin yhteydessä oleviin tekijöihin. Taustakysymysten kautta on mahdollista selvittää millaisia riskitekijöitä näiden nuorten kokemuksiin liittyy.

2.3 Nuorten selviytyminen

Selviytyminen on dynaaminen ja muuttuva prosessi, ja ihmiset käyttävät erilaisia keinoja selviytyäkseen ongelmista. Lazarus ja Folkman (1984) ovat ryhmitelleet keinot ongelma- ja tunnesuuntautuneisiin. Ongelmasuuntautuneilla keinoilla pyritään ongelman ratkaisuun tilanteen ollessa sellainen, että siihen arvioidaan voitavan vaikuttaa. Ne käsittävät muun muassa ajattelun ja pohtimisen avulla tapahtuvan suunnitelmallisen ongelmanratkaisun, käytännön toimenpiteet tilanteen muuttamiseksi ja sosiaalisen tuen etsimisen toisilta ihmisiltä. Tunteiden säätelyyn tähtäävät keinot auttavat selviytymään tilanteen synnyttämistä negatiivisista tunteista silloin, kun ongelmalliseen tilanteeseen ei voida vaikuttaa. Tällaisia keinoja ovat esimerkiksi tunteiden tiedostaminen ja ilmaisu ja asioiden näkeminen toisesta näkökulmasta tai niiden merkityksen muuttaminen. Niihin lukeutuvat myös etäännyttäminen, kuten yritykset unohtaa ikävä tapahtuma tai välttämiskäyttäytyminen, esimerkiksi turvautuminen perusteettomiin toiveisiin siitä, että asiat korjaantuisivat itsestään. Ongelma- ja tunnesuuntautuneet keinot ovat vuorovaikutuksessa toisiinsa tukien ja täydentäen toisiaan, ja niitä käytetään myös samanaikaisesti. Selviytymiskeinot eivät sinällään ole hyviä tai huonoja, vaan tehokkuus riippuu siitä, miten hyvin ne vastaavat tilanteen asettamiin sisäisiin tai ulkoisiin vaatimuksiin. (Folkman ym. 1986; Fields & Prinz 1997; Frydenberg 1997; Frydenberg & Lewis 2004.)

Lapsen kyky selviytyä on rajallinen niin kognitiivisten taitojen, tunteiden ilmaisun kuin sosiaalisten tekijöiden kehittymisen suhteen ja kokemusten puutteen vuoksi. Lisäksi lapsilla on vähemmän kykyä kontrolloida olosuhteita. Stressitekijöiden vaikutus lapseen on suurempi, koska he eivät useinkaan ymmärrä, mitä tapahtuu eivätkä osaa siten suhtautua tilanteeseen. Selviytyminen vaatii suhteuttamista ympäristöön, sosiaalista tukea ja oman itsen sisäistä kontrollia suhtautua positiivisesti stressiin. (Fields & Prinz 1997.) Kyky huomioida erilaisia selviytymiskeinoja ja muita näkökulmia **lisääntyy nuorella iän myötä**. (Seiffge-Krenke & Beyers 2005; Gaspar de Matos ym. 2008). Seiffge-Krenken (2006) tutkimuksen mukaan 15 vuoden ikä nähtiin käännekohtana nuoren kehityksessä, jolloin nuori kykenee näkemään asiat toistenkin kannalta. Tämä vaikuttaa myös nuoren käyttämiin selviytymiskeinoihin. Nuori käyttää lisääntyvästi niin toiminnallisia kuin ei-toiminnallisia selviytymiskeinoja. Nuoret pyrkivät myös välttämään lisääntyvää stressiä sekä aktiivisilla että välttävillä selviytymiskeinoilla. (Seiffge-Krenke 2000; Seiffge-Krenke ym.

2009.) Aikuisuutta lähestyvä nuori etsii enemmän aktiivisia selviytymiskeinoja ja sosiaalista tukea. Tämä on omiaan vähentämään ihmissuhteisiin liittyvää stressiä. (Seiffge-Krenke 2006.) Parhaimmillaan nuori oppii käsittelemään stressitilanteita oireilematta (Seiffge-Krenke 2000 & 2004; Seiffge-Krenke & Beyers 2005). Frydenberg ja Lewis (1996 & 2004) ovatkin jaotelleet selviytymiskeinot Lazaruksen ja Folkmenin (1984) jaottelun pohjalta ongelmakeskeisiin ja tuottamattomiin selviytymiskeinoihin sekä toisiinsa liittymiseen. Tällä he ovat korostaneet nuorten sosiaalisen tuen etsimistä.

Traumaattiset kokemukset, kuten perheväkivalta, nähdään kehityksellisinä riskitekijöinä. Nuoren elämäntilannetta täytyy aina tarkastella kokonaisuutena, jossa huomiota kiinnitetään riskitekijöiden lisäksi myös kehitystä suojaaviin ja tukeviin tekijöihin. Toinen puoli onkin pärjäävyydessä eli joidenkin lasten hämmästyttävässä kyvyssä kehittyä enemmän tai vähemmän normaalisti monenlaisista vastoinkäymisistä huolimatta. Jotkut lapset ja nuoret osaavat hyödyntää tehokkaasti kaiken sen myönteisen, mitä heidän kasvuympäristössään löytyy. **Suojaavat tekijät ryhmitellään** kolmeen kokonaisuuteen eli lapsen ominaisuuksiin, perheen sisäisiin tekijöihin ja ulkopuolisen verkoston toimintaan. (Carbonell ym. 2002; Aronowitz 2005; Ahern ym. 2008; Cicchetti & Rogosch 2009.) Lapsen selviytymistä tukevia ominaisuuksia ovat empatiakyky, sisäinen toiminnan kontrolli, älykkyys, hyvät sosiaaliset taidot ja huumorintaju. Perheeseen liittyvistä tekijöistä keskeinen on hyvä ja lämmin suhde vanhempaan, vanhempien ongelmanratkaisu- ja vuorovaikutustaidot, kyky arvioida oman toimintansa seurauksia ja käyttää huumoria sekä uskonnollinen vakaumus. Perheen ulkopuolisista tekijöistä tutkimusten mukaan merkityksellisiä ovat tukevat ihmissuhteet sekä menestyminen koulussa tai muualla kodin ulkopuolella. Suojaavia tekijöitä tutkimusten mukaan ovat myös naissukupuoli, itseluottamus, itsetuntemus, vahva itsenäisyyden tunne, fyysinen viehättävyys, varhaislapsuuden helppo temperamentti ja positiivinen mieliala, kyky ottaa riskejä ja tunnistaa vaara, rohkeus, kyky työskennellä ahkerasti, aktiivisuus, joustavuus, kyky kestää tunteita ja löytää niille ulospääsy sekä varmuus omista resursseista. (Fergusson ym. 1996; Fergusson & Lynskey 1997; Waller 2001; Carbonell ym. 2002; McWhirter ym. 2002; Aronowitz 2005; Fergus & Zimmerman 2005; Earvolino-Ramirez 2007; Tusaie ym. 2007; Cicchetti & Rogosch 2009.)

Lasta kaltoinkohtelevissa perheissä **voimavarat** ovat yksilöiden käytössä, yhteisiä voimavaroja ei ole. Voimavaraksi koetaan jokin harrastus tai mukava tekeminen

kodin ulkopuolella (Aymer 2008) tai jokin kotieläin, oma mielikuvitus ja pyrkimys pysytellä erossa väkivaltaisesta vanhemmasta. (Paavilainen 1998; Laitinen 2004; Itäpuisto 2005.) **Turvapaikan hakeminen** sisältää yhtäältä pakenemisen kodista, toisaalta jonkinlaisen tilan ja paikan, johon kodin sijaan mennään. Turvapaikka voi olla konkreettinen paikka tai se voi olla jokin tila kuten uni, mielikuvitus tai päihtymys. Turvapaikkoina mainitaan sellaiset konkreettiset paikat kuin sukulaisten, ystävien ja naapureiden kodit sekä metsät ja kadut. Turvapaikka voi olla myös kodin sisällä, jolloin oma huone, sänky tai sängynalusta voi olla turvapaikka. (Oranen 2001; Laitinen 2004; Itäpuisto 2005.)

Nuoria auttavat omat kyvyt, kuten **sisäinen kontrolli ja itsetunto** (Aronowitz 2005; Schneider & Phares 2005; Stein 2008; Cicchetti & Rogosch 2009). Kun nuori uskoo, ettei pysty vaikuttamaan tapahtumiin, hän tulee passiiviseksi, torjuvaksi ja irrottautuu tilanteesta (Wadsworth & Compas 2002). Kun nuori uskoo kykenevänsä vaikuttamaan ja kontrolloimaan ulkopuolista maailmaa, hän oppii mukautumaan ja aktiivisesti vaikuttamaan tilanteeseen. Joustavat nuoret kokevat usein, että heidän elämällään on merkitystä ja he pystyvät itse kontrolloimaan sitä. Joustavuus auttaa selviytymään pahoistakin asioista. (Henry 1999.) Nuorille myös itse pärjääminen on tärkeää (Browne 2002); nuorta auttaa oma aktiivisuus ja henkilökohtainen usko. Aktiivinen **tiedonhankinta** on eräs seksuaalisen hyväksikäyttökokemuksen selvittämiskeino. Tämän avulla pystyy ymmärtämään menneitä tapahtumia ja osaltaan vähentämään häpeän ja syyllisyyden taakkaa. Kaltoinkohdelluilla on pakottava tarve löytää tapahtumille mieli ja selitys. (Laitinen 2004.)

Perheen sisäinen tai ulkopuolinen henkilö ja suhde häneen voi olla selviytymistä tukeva tekijä (Aronowitz 2005; Stein 2008). Nuoren lähiympäristön ihmiset voivat parhaimmillaan toimia auttavana tekijänä. Perheen sisällä näitä voivat olla äiti tai sisarukset (Gass ym. 2007; Holt ym. 2008). Perheen ulkopuolella he ovat usein isovanhemmat ja muut sukulaiset, joskus myös ystävät ja kaverit. Perheen ulkopuolisista henkilöistä on sekä henkistä että konkreettista apua, heidän kanssaan voi keskustella ja heidän luokseen voi paeta. Puhuminen ja tunteiden purkaminen koetaan tärkeäksi. (Paavilainen 1998; Golding ym. 2002; Cox ym. 2003.) Tämän avun saaminen ja sen käyttö ei aina ole itsestään selvyys, vaan on tilanteita, joissa on yksin ilman tukijaa ja kuuntelijaa. Lähiverkoston tuki jää puuttumaan monesta eri syystä. Väkivaltaa kokeneet eivät halua kertoa kenellekään tilanteestaan häpeän ja syyllisyyden vuoksi. Uhrin ovat myös huomanneet läheistensä ymmärtämättö-

myyden ja kyvyttömyyden auttaa. Lisäksi väkivallan tunnistaminen ja tunnustaminen läheisille on vaikeaa. (Laitinen 2004; Ojuri 2004.)

Selviytyminen on prosessi joka vaatii ajan tunteille ja itkulle ja tämän jälkeen toiminnalle ja puhumiselle. Joillekin vanhemmat, ystävät ja ympäristö voivat olla selviytymistä edistäviä tekijöitä, kun taas toisille nämä voivat olla selviytymistä ehkäiseviä. Tällöin nuori ei koe saavansa ymmärrystä ja tilaa omalle prosessille. (Rask, Kaunonen & Paunonen-Ilmonen 2002.) Nuori, jolla on paljon stressiä, huommat selviytymiskeinot ja vähemmän resursseja, pyrkii irrottautumaan tilanteesta joko ajattelun tai käytöksen avulla (Ornduff & Monahan 1999; Wadsworth & Compas 2002). Irrottautuminen nähdään suojaavana keinona joissakin tilanteissa, mutta yksipuolisesti käytettynä se on ongelmallinen (Ornduff & Monahan 1999). Vetäytyminen, tilanteesta irrottautuminen ja oireilu muodostavat yhdessä kehän, ja ne voimistavat toinen toisiaan (Seiffge-Krenke 2000; Baril ym. 2003).

Rosenthalin ym. (2003) tutkimuksen mukaan lapset kokivat **vanhemmilta saadun tuen** positiivisena, kun nuoret kokivat **ystäviltä saadun tuen** positiivisempänä. Tyttöjen on helpompi hakea ystävien tukea, ja he kokevatkin saavansa samaa sukupuolta olevilta ystäviltä enemmän tukea. Nuoret hakevat vähemmän tukea vanhemmiltaan, koska kokevat itsensä vastuullisiksi tilanteestaan. Tyttöjen on helpompi hakea toisten tukea kuin poikien. Sosiaalisen tuen etsiminen onkin tyypillisempää seksuaalista kaltoinkohtelua kokeneelle nuorelle (Daigneault ym. 2006). Ystäviltä saatu tuki ja oma positiivinen asenne vaikuttavat joustavuuden määrään ja siten hankaliskin tilanteista selviytymiseen (Bru ym. 2001; Edmond ym. 2006; Tusaie ym. 2007).

Nuorten eniten käyttämät positiiviset selviytymiskeinot ovat **sosiaalisen tuen hakeminen** ja keskittyminen ongelmanratkaisuun (Piko 2001; Browne 2002; Seiffge-Krenke 2006; Frydenberg & Lewis 2009). Nuoren kehittyminen vaatii sosiaalista tukea (Settertobulte & Gaspar de Matos 2004; Velleman ym. 2008; Frydenberg & Lewis 2009), ja se on tärkeää perheväkivaltaa kohdatessa. Toisaalta Frydenbergin ja Lewisin (2004) sekä Seiffge-Krenken ja Klessingerin (2000) tutkimusten mukaan nuoret harvoin turvautuvat sosiaaliseen tukeen ongelmatilanteissa. Tytöt jakavat mukavia kokemuksia ystävien kanssa ja heillä on enemmän positiivista kommunikaatiota, ja nämä toimivat suojaavina tekijöinä. Pojat eivät juuri puhu perheväkivaltaasta vaan kokevat, että väkivalta kuuluu miehiseen olemukseen. (Levendosky ym. 2002.) Tuloksellisia selviytymiskeinoja olisivat rentouttavan ajanvietteen ja sosiaa-

lisen tuen etsiminen ja ongelman työstäminen ja ratkaiseminen, joita nuoret pitävät usein huonoina ratkaisuin selviytyäkseen. Nuoret käyttävät tuottavia strategioita harvemmin tehokkaasti, jolloin niiden tulos ei usein ole riittävä, ja tämän vuoksi he päätyvät käyttämään tuottamattomia selviytymiskeinoja. (Seiffge-Krenke ym. 2001; Lewis & Frydenberg 2002.)

Tunnesuuntautuneiden selviytymiskeinojen käyttö, kuten tunteiden purkaminen ja näyttäminen, on Schneiderin ja Pharesin (2005) tutkimuksen mukaan yhteydessä nuoren lisääntyneisiin oireisiin ja siten huonompaan selviytymiseen. Huono itseluottamus aiheuttaa tunnepurkauksia, ongelmien ja rentoutumisen välttämistä, kun nuori, jolla on hyvä itsetunto, käyttää ongelmaan kohdistuvia selviytymiskeinoja. Tunnekeskeisiä menetelmiä käytetään joko tiedostamatta tai vaihtoehtoisesti (Puotiniemi & Kyngäs 2004). Toisaalta tunnesuuntautuneet selviytymiskeinot suojaavat vaikeilta tilanteilta hetkellisesti. Kaikki väkivallalle altistuneet eivät oireile ulospäin havaittavasti, ja tällöin kyse voi olla todellisesta selviytymisestä tilanteessa, jossa nuorella on käytössä runsaasti suojaavia ja selviytymistä tukevia tekijöitä. Oireiden näkymättömyys voi kuitenkin merkitä myös sitä, että nuori on joutunut kokonaan eristämään omat tunteensa ja pahat kokemuksensa. Tunteiden poissulkeminen ja itsensä kovettaminen on ollut usein ainoa vaihtoehto kaltoinkohdeltujen elämässä eteenpäin selviytymiselle. **Rationaalinen ajattelu** on tapa suojata itseä. (Wilsnack ym. 2002; Näntö 2006; Seiffge-Krenke ym. 2009.) Nuorten ajattelutapa selviytymisen välineenä on hyvä jonkin aikaa, mutta rasittaa pitkittyessään ja on vaarana johtaa masennukseen (Seiffge-Krenke & Beyers 2005).

Greenhootin ym. (2005) tutkimuksen mukaan 34 % nuorista **unohtaa perheväkivallan** ja 20 % unohtaa kertoa kaltoinkohtelusta ja fyysisestä rangaistuksesta. Wilsnackin ym. (2002) tutkimuksen mukaan yksi neljästä kaltoinkohdellusta unohti tapahtuneen joksikin aikaa, kunnes muisti sen jälleen. Seksuaalisesti kaltoinkohdelluista noin 2 % kertoi unohtaneensa tapahtuman, kunnes muisti sen vasta terapian avulla. Nuoret, jotka ovat kokeneet kaltoinkohtelua useammin, unohtavat tapahtumien yksityiskohdat ja pitävät tapahtumia helpommin normaalina. Tavallisempaa on, ettei nuori halua tai uskalla kertoa kaltoinkohtelusta senkään jälkeen, kun asia on tullut ilmi. Nuorten haluttomuus jakaa ongelmiaan muiden kanssa liittyy siihen, etteivät he usko voivansa saada toivomaansa apua. Heidän mukaansa aikuiset eivät myöskään ole valmiita kuuntelemaan. Nuoret kuitenkin kokevat tärkeäksi, että olisi joku, jolle voisi kertoa ja näin helpottaa omaa taakkaa. (Himelein & McElrath 1996;

Orbach ym. 2001; Bonica & Daniel 2003; Ahern ym. 2008; Velleman ym. 2008.) Tunteiden ja ajattelun lisäksi riskitekijä oireilun lisääntymiselle onkin sosiaalisesta tuesta luopuminen (Seiffge-Krenke 2006).

Kaltoinkohdeltujen ja ei-kaltoinkohdeltujen nuorten selviytymisessä on Brownen (2002) tutkimuksen mukaan eroja. Kaltoinkohdellut nuoret käyttävät enemmän **tuottamattomia selviytymiskeinoja**, kuten itsesyytöksiä ja itsellään pitämistä, sekä työskentelevät ja toimivat kovasti selviytyäkseen. Kaltoinkohdellut nuoret vetäytyvät ystävyysuhteistaan eivätkä näin ollen turvaudu ystävien tukeen, kun vastaavasti ei-kaltoinkohdellut nuoret sijoittavat ystävyysuhteisiin ja saavat sieltä tukea. Nuoren selviytymiseen vaikuttavia tekijöitä ovat puhuminen toisille uusien ratkaisuvaihtoehtojen löytämiseksi, itkeminen ja huutaminen, tunteiden peittäminen, tunteiden purkaminen toimintaan (kuten liikuntaan), ajan viettäminen poika- tai tyttöystävän kanssa, itsensä syyttäminen, päänsärystä tai vatsavaivoista kärsiminen tai rukoileminen. Ornduffin ja Monahanin (1999) tutkimuksessa tuli esiin, että lapset ja nuoret käyttivät fantasiatasoista toiveikasta ajattelua (Futa ym. 2003) ja siten yrityksiä ratkaista vanhempien ongelmat. Seiffge-Krenken ym. (2001) tutkimuksen mukaan ongelmanuoret käyttivät negatiivista suhtautumista ongelmiin, ja siten heidän toimintansa oli ambivalenttia eikä selviytymistä tukevaa.

Aikaisemmat tutkimustulokset tuovat esiin **yhteyden** selviytymiskeinojen käytöstä **terveysongelmiin**, kliinisiin sairauksiin ja mielenterveyteen (Bonica & Daniel 2003). Nuorilla stressin huomioiminen ja selviytyminen on tilannesidonnaista (Seiffge-Krenke ym. 2009). Sisäisiin oireisiin, kuten masennukseen ja ahdistukseen, löytyivät menetelminä harrastukset, kestävyys, vanhempien tuki, ongelmanratkaisu ja sosiaaliset tapahtumat (McWhirter ym. 2002). Itsetuhoiset ja aggressiiviset menetelmät olivat yhteydessä lisääntyneeseen oireiluun (Piko 2001). Päihteiden käyttö oli yhteydessä vähäiseen tukeen, huvitteluun, aggressiivisuuteen ja tunteiden tuuletamiseen. Päihteiden käyttöä tehokkaampia menetelmiä olivat tunnekeskeiset menetelmät, välttämiskäyttäytyminen, vanhempien tuki, vaativa aktiivisuus ja rentoutuminen. Tutkimukset, jotka keskittyivät sekä sisäisiin oireisiin että niiden ulkoisiin merkkeihin, esittivät hyvinä selviytymiskeinoina ajattelun käyttämisen, vaihtoehtojen etsimisen ja lähestyvät strategiat, kuten sosiaalisen tuen, ongelmanratkaisun ja positiivisen uudelleen arvioinnin. Huonoon menestymiseen oli yhteydessä tunteiden erottaminen, hyväksynnän hakeminen ja ongelmien välttäminen sekä ajattelun että käyttäytymisen avulla. (Piko 2001; Lewis & Frydenberg 2002; McWhirter ym.

2002; Ungar 2004; Lodge & Feldman 2007.) Ongelmasuuntautunut selviytyminen oli yhteydessä positiivisiin vaikutuksiin, ja välttelevä selviytyminen oli yhteydessä sekä positiivisiin että negatiivisiin vaikutuksiin, kun tunnesuuntautuneilla selviytymiskeinoilla oli selkeämpi yhteys negatiivisiin vaikutuksiin (Ben-Zur 2009).

Yhteenvetona voidaan todeta, että selviytyminen on prosessi, jolla nuori pyrkii joko ongelman ratkaisuun tai ongelman aiheuttamien tunteiden säätelyyn riippuen ongelman aiheuttajasta. Selviytymisen tukena ovat erilaiset suojaavat tekijät ja yksilölliset voimavarat. Erityisesti perheväkivaltaperheissä nuoren pyrkiessä välttämään stressiä korostuvat yksilölliset tekijät. Tämän vuoksi mielenkiinto tässä tutkimuksessa kohdistuu selviytymiskeinojen lisäksi hyvinvoinnin osatekijöihin ottaen huomioon yksilölliset voimavarat. Aikuisuutta lähestyessään nuorella korostuu sosiaalisen tuen etsiminen ja tämän vuoksi selviytymiskeinoja kartoittaessa sosiaalisuus tulee huomioida erikseen. Perheväkivaltaan liittyviä oireita on tutkittu aikaisemmin ja tutkimukset ovat myös paljastaneet selviytymiskeinojen käytön yhteyden oireisiin. Tutkimuksen mielenkiinto kohdistuu hyvinvointiin ja selviytymiseen perheväkivaltakokemusten yhteydessä.

2.4 Yhteenveto teoreettisista lähtökohdista

Hyvinvointi on tärkeä tavoite ihmisen elämässä, ja valtaosa nuorista on tyytyväisiä elämäänsä (Joronen 2005; UNICEF 2007). Hyvinvointi on monimuotoinen käsite, johon WHO:n määritelmän mukaan liittyy tyytyväisyys elämään ja itse koettu terveys (Morgan ym. 2007). Subjekttiivinen hyvinvointi on yksilön oma arvio omasta elämästään ja sen positiivisista ja negatiivisista vaikutuksista (Yang ym. 2008). Eriytyisen merkittäviä hyvinvoinnin kannalta ovat päivittäiset pienet elämäntapahtumat ja näiden yhteisvaikutus (McCullough ym. 2000). Yksilöllinen terveys voidaan kuvata fyysisenä kuntona, toimintakykynä, mielentasapainona ja sosiaalisina suhteina. Terveyttä koetaan olevan niin hyvinvointi kuin pahoinvointi, turvallisuus ja kanssakäyminen perheenjäsenten kesken. (Åstedt-Kurki ym. 1999.) Tässä tutkimuksessa hyvinvointia tarkastellaan sekä nuoren arvioimana tyytyväisyytenä elämäänsä, kokemanaan terveytenä että subjektiivisena hyvinvoinnin kokemuksena, johon sisältyvät hyvinvointiin liittyvät arvot sekä arkielämässä ilmenevä hyvinvointiin liittyvä tietäminen ja tekeminen (Åstedt-Kurki 1992; Joronen 2005). Mielenkiinto kohdistuu

perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvointiin ja toisaalta hyvinvoinnin ja selviytymisen yhteyteen. (Kuvio 1.)

Tutkimuksessa käytetty perheväkivaltakäsite kuvaa väkivaltaa, jota esiintyy nuorten kodeissa perheenjäsenten välillä. Perheväkivalta voi olla aktiivista tai passiivista, suoraa tai epäsuoraa, fyysistä, henkistä, seksuaalista, sosiaalista, taloudellista, uskonnollista sekä avun ja hoidon laiminlyömistä. Perheväkivalta on usein monen edellä mainitun yhdistelmä, jossa selkeitä rajoja eri muotojen välille on vaikeaa asettaa. Yleensä voidaan sanoa, että väkivalta aiheuttaa pelkoa ja kohdistuu heikommassa asemassa olevaan. (Dufva 2001; Oranen 2004; Krug ym. 2005.) Tilanne on nuorelle täynnä ristiriitoja; he sekä rakastavat vanhempiaan että haluavat suojella heitä, mutta myös vihaavat heitä, koska vanhemmat aiheuttavat heille tuskaa ja ahdistusta (Goldblatt & Eisikovits 2005). Perheväkivallasta ja huonoista ihmissuhteista perheessä seuraa nuorelle monia oireita, joista yleisimpiä ovat psyykkiset oireet ja käytöshäiriöt (McCloskey & Lichter 2003; Sternberg ym. 2006; Anthonysamy & Zimmer-Gembeck 2007). Tässä tutkimuksessa perheväkivaltaa tarkastellaan toisaalta epäsuorana passiivisena väkivaltana, jolloin nuori on nähnyt väkivaltaa muiden perheenjäsenten välillä (väkivallan todistaminen), ja toisaalta aktiivisena henkisenä tai fyysisenä väkivaltana, jolloin nuori on itse kokenut väkivaltaa vanhempien taholta (kuvio 1). Tarkoituksena ei ole kuitenkaan rajata väkivallan määrittelyä kovin tarkasti, vaan antaa nuoren määrittää kokemuksensa.

Tutkimusten mukaan selviytymistekijät, kuten tunnettu hyvinvointi, elämäntyytyväisyys ja stressin puuttuminen, vaikuttavat toinen toisiinsa. Tärkeä selviytymistä tukeva asia on kyky kontrolloida tulevia tapahtumia ja usko parempaan. Joustavuus auttaa myös selviytymään ja antaa tilaa selviytymistä tukeville tekijöille. (Konu 2002; Aronowitz 2005; Ahern ym. 2008.) Selviytymisen tarkastelu tässä tutkimuksessa pohjautuu Frydenbergin ja Lewisin (1993, 2004) kehittelemään nuorten selviytymismalliin, joka jaottelee selviytymisen kolmeen osaan; ongelmakeskeiset selviytymiskeinot, toisiin liittymisen ja tuottamattomat selviytymiskeinot (kuvio 1) sekä haastateltavien nuorten tuottamiin selviytymisen kuvauksiin.

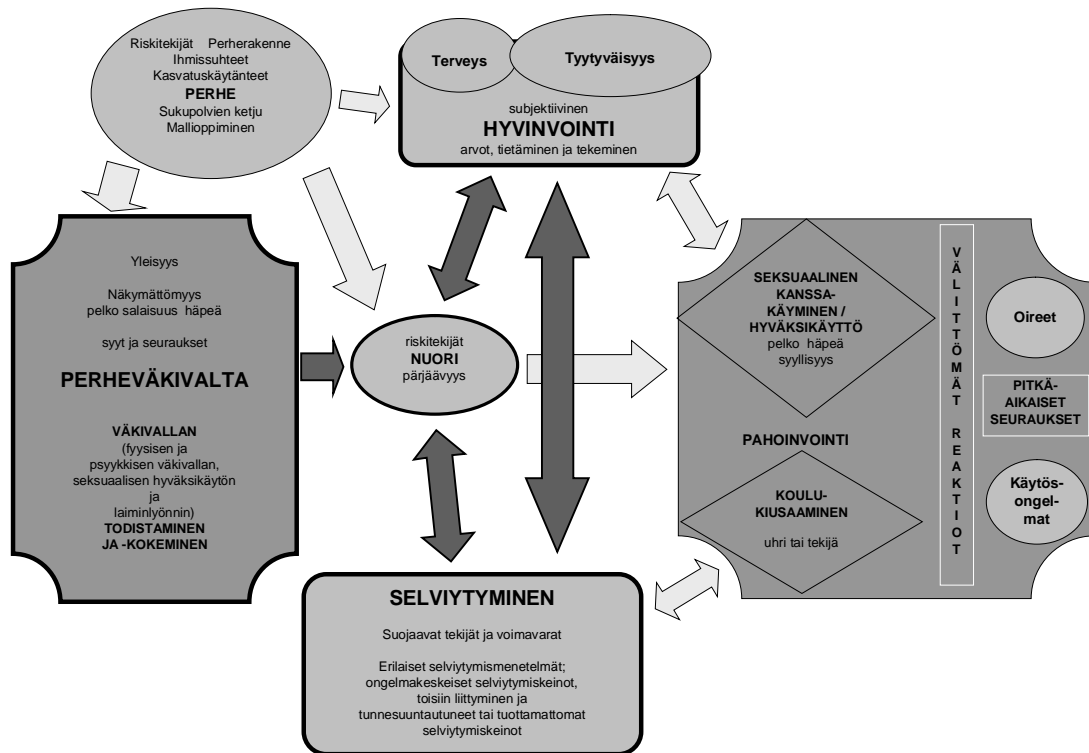
Selviytymiskeinot muuttuvat iän myötä, ja nuoren lähestyessä aikuisuutta aktiivisten selviytymiskeinojen käyttö lisääntyy. Toisaalta perheväkivaltaa kokeneet nuoret käyttävät enemmän tuottamattomia selviytymiskeinoja, kuten itsesyytöksiä ja väkivallan salailua. Tyypillinen selviytymiskeino nuorelle, joka ei pysty kontrolloimaan tilannetta, kuten perheväkivaltaa, on irrottautuminen ja vetäytyminen tilan-

teesta. Tunteiden näyttäminen suojaa vaikeilta tilanteilta hetkellisesti mutta kuormittaa pidemmälle jatkuessaan. Samoin ajattelun avulla selviytyminen on riskitekijä pitkittyessään ja yksipuolisesti käytettäessä. Esteenä avun saannille on sosiaalisen tuen etsimättömyys, johon syynä voi olla pelko ja häpeä (Seiffge-Krenke ym. 2001; Buckley ym. 2007).

Seiffge-Krenken (2000) tutkimuksen mukaan päivittäiset stressitekijät ovat suuria ongelmia kuormittavampia, mutta selviytymisen ja oireettomuuden kannalta merkittävämpää on selviytymiskeinojen käyttö (Ben-Zur 2009). Etenkin tuottamaton selviytyminen, kuten vetäytyminen, on yhteydessä lisääntyneisiin ongelmiin ja oireiluun. Lisäksi kuormittavien tekijöiden kasautuminen ja selviytymiskeinojen heikkous eli ongelma-keinojen vähyys ovat yhteydessä nuoren oireiluun. Perheongelmat ovat monimutkaisia, jolloin niistä selviytyminenkin vaatii erilaisia tapoja. Perhekonfliktien kohdalla Seiffge-Krenken ym. (2001) tutkimuksen mukaan ns. normaalinuoret ja oireilevat ongelmanuoret erosivat toisistaan. Oireilevat nuoret kuvasivat oireilemattomia paljon enemmän stressiä, epämiellyttäviä oireita ja negatiivisia tunteita perhekonfliktien yhteydessä. Wadsworthin ja Compasin (2002) tutkimuksen mukaan perhekonfliktit ovat haastavampia kuin muun muassa taloudelliset vaikeudet.

Nuorten selviytymistä on tutkittu melko vähän (Frydenberg 1997), lähinnä pitkäaikaissairauksien (esim. Boekaerts & Röder 1999; Schmidt ym. 2003) ja masennuksen (mm. Seiffge-Krenke & Klessinger 2000) osalta. Lisäksi kaltoinkohdeltujen lasten ja nuorten selviytymistä on tutkittu lähinnä seksuaalisen kaltoinkohtelun osalta (esim. Himelein & McElrath 1996; Shapiro & Levendosky 1999; Tremblay ym. 1999; Bal ym. 2003; Merrill ym. 2003; Rosenthal ym. 2003; Daigneault ym. 2006). Muuta perheväkivallasta selviytymistä koskevaa tutkimusta on vielä kovin vähän. Näistä osa on laadullisia (Ornduff & Monahan 1999; Browne 2002; Buckley ym. 2007) ja erityislapsille tai nuorille tehtyjä. Nuorten selviytymistä tarkasteltaessa on todettu, että selviytyminen eroaa merkittävästi eri tilanteissa ja stressin aiheuttaja onkin olennainen tekijä (Seiffge-Krenke ym. 2001; Lewis & Frydenberg 2002). Aikaisempien tutkimusten mukaan nuorten selviytymistä perheväkivaltakokemuksista on tutkittu vähän, vaikka nuoruus ja perheväkivalta stressitekijänä ovat merkittäviä vaikuttajia selviytymiskeinojen kehittymiseen ja käyttämiseen. Aikaisempien tutkimusten mukaan tiedetään nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä, mutta ei näiden yhteydestä perheväkivaltailmiöön. Perheväkivallan yleisyydestä nuorten kokemana

tiedetään myös melko vähän. Nykyistä kattavampaa tutkimusta nuorten perheväkivallasta selviytymisestä tarvitaan, jotta saadaan tietoa tunnistaa ja auttaa näitä nuoria.

Kuvio 1. Teoreettiset lähtökohdat

3 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata perheväkivaltaa kokeneiden nuorten kokemuksia hyvinvoinnista, perheväkivallasta ja selviytymisestä sekä niihin yhteydessä olevista tekijöistä. Tutkimuksen tarkoituksena on muodostaa malli perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Tutkimuksen tavoitteena on lisätä tietämystä nuorten kokemuksista perheväkivallasta ja siitä selviytymisestä sekä siihen yhteydessä olevista tekijöistä, jotta voidaan kehittää toimintamalleja kaltoinkohdeltujen nuorten tunnistamiseksi ja auttamiseksi.

Tutkimustehtävät ovat:

1. kuvata perheväkivalta nuorten kokemana (Artikkelit I-III)
2. kuvata ja selittää perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvointia (Artikkeli II)
3. kuvata ja selittää perheväkivaltaa kokeneiden nuorten selviytymistä (Artikkeli III)
4. kuvata nuorten kokemuksia perheväkivallasta ja siitä selviytymisestä (Artikkeli IV)
5. muodostaa malli perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä (Yhteenveto-osa)

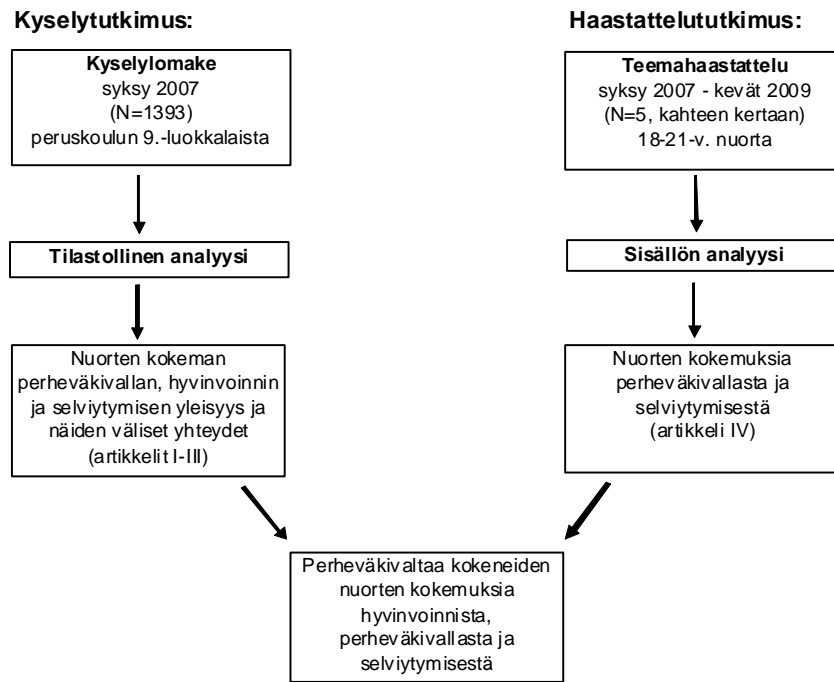
4 TUTKIMUSAINEISTOT JA MENETELMÄT

4.1 Tutkimusmenetelmien valinta

Tutkimus on luonteeltaan sekä kvantitatiivinen että kvalitatiivinen, eli tutkimuksen tiedonkeruumenetelminä käytettiin sekä määrällisiä (kyselylomakkeet) että laadullisia (haastattelut) menetelmiä. Näin voidaan puhua metodologisesta triangulaatiosta, joka tarkoittaa kahden tai useamman teoreettisen näkökulman, aineiston, tutkijan tai analyysimenetelmän yhdistämistä samassa tutkimuksessa (Shih 1998; Thurmond 2001; Polit & Beck 2004; Halcomb & Andrew 2005). Tutkimuksen kohteena olevan perheväkivaltailmiön monimuotoisuuden vuoksi oli mielekästä käyttää monenlaisia tutkimusmetodeja. Triangulaatio tarjosi tutkijalle tarkemman kuvan ilmiöstä ja lisäsi ymmärrystä ilmiötä kohtaan esittämällä siitä erilaista informaatiota. (Shih 1998; Sandelowski 2000; Thurmond 2001; Foss & Ellefsen 2002; Sale ym. 2002; Carpenter & Jenks 2003; Adam & Kiger 2005; Halcomb & Andrew 2005; Hirsjärvi & Hurme 2008.) Tutkimuksessa käytettiin samanaikaista menetelmätriangulaatiota; molemmat aineistot kerättiin samaan aikaan, mutta ne analysoitiin erikseen tilastollisin menetelmin ja sisällön analyysilla. Yhdistäminen tapahtui vasta lopullista mallinnusta tehdessä. (Kuvio 2.)

4.2 Aineistonkeruu

Tutkimusaineistot kerättiin vuosina 2007–2009. Määrällinen kyselyaineisto kerättiin syksyllä 2007, ja laadullisen haastatteluaineiston kerääminen aloitettiin samaan aikaan. Tutkimuksen kulku on esitetty kuviossa 2.

Kuvio 2. Tutkimuksen toteuttaminen

4.2.1 Kyselylomake

Kyselylomake sisälsi viisi osa-aluetta: taustakysymykset, hyvinvointia, perheväkivaltaa ja seksuaalista kanssakäymistä sekä selviytymistä käsittelevät kysymykset.

Taustamuuttujat. Nuorten taustatekijöistä kartoitettiin sukupuolta, ikää, perheeseen kuuluvia henkilöitä, perheenjäsenten välisiä suhteita, perheen taloudellista tilannetta ja muuttojen määrää, itse koettua terveyttä, tyytyväisyyttä elämään, vanhempien kasvatuskäytänteitä, kuten huolehtivuutta ja kiistatilanteiden ratkaisemista, ja kouluun liittyviä tekijöitä. Taustakysymyksiä oli yhteensä 34, joista selittäviksi muuttujiksi analyysiin valittiin muuttujat, joiden riippuvuus oli tilastollisesti merkitsevä (rajana $p < 0.05$). Taustakysymykset on esitetty liitteessä 1. Analyysia varten (artikkelit II ja III) ikä luokiteltiin kaksiluokkaiseksi (14-vuotiaat – 15-vuotiaat ja sitä vanhemmat). Lisäksi koulukiusaaminen, perheväkivallan todistaminen ja ruumiillisen kurituksen pitäminen välttämättömänä luokiteltiin kaksiluokkaisiksi (kyllä – ei). Osa selittävistä muuttujista, kuten koettu terveys, tyytyväisyys elämään ja perheenjäsenten väliset suhteet, luokiteltiin uudelleen kaksiluokkaisiksi (erittäin hyvä – huonontunut; ”erittäin hyvä” -luokasta poikkeavat luokat muodostivat luokan ”huonontunut”) niiden pienien havaintomäärien vuoksi.

Hyvinvointi. Hyvinvointia kartoitava osuus perustuu Jorosen (Rask, Åstedt-Kurki & Laippala 2002; Joronen 2005) kehittämään mittariin (artikkeli II). Hyvinvointiosuus sisälsi 52 Likert-asteikollista väittämää, joissa vastausvaihtoehdot olivat ”ehdottomasti eri mieltä”, ”eri mieltä”, ”vähän eri mieltä/vähän samaa mieltä”, ”samaa mieltä” ja ”ehdottomasti samaa mieltä”. Väittämistä muodostettiin 12 summamuuttujaa. Nämä pohjautuvat Åstedt-Kurjen (1992) luomaan malliin, jossa tarkastellaan hyvinvointia arvoina sekä arkielämässä ilmenevinä hyvinvointiin liittyvinä tuntemuksina, tietämisenä ja tekemisenä. Arvot jaoteltiin itseisarvoihin ja välinearvoihin, joista kumpikin jakautui pääkomponenttianalyysin mukaan viiteen arvoon. Itseisarvoja ovat turvalliset perhesuhteet (10 väittämää), usko Jumalaan (5), vastavuoroiset kaverisuhteet (6), tasapaino (3) sekä rauha ja turvallisuus (2). Välinearvoja ovat koulun arvostus (6 väittämää), huumori (5), itsenäisyys (3), työ ja saavutukset (2) sekä vapaus ja nautinto (2). Tietämistä (3 väittämää) kuvasi nuoren tieto omasta terveydestä ja avun saannista ja tekemistä (5 väittämää) nuoren toiminta hyvinvoinnin ylläpitämiseksi. Mittarin luokittelu ja malliesimerkkejä kysymyksistä on esitetty liitteessä 2. Aineiston analyysia varten hyvinvointimittarin summamuuttujat luokiteltiin kolmeluokkaisiksi eli ”eri mieltä” (1.00–2.50), ”vähän samaa mieltä” (2.51–3.50) ja ”paljon samaa mieltä” (3.51–5.00).

Perheväkivallan todistamista kysyttiin strukturoidulla kysymyksellä, jossa nuorelta kysyttiin oliko tämä joutunut todistamaan perheväkivaltaa kodissaan isän ja äidin, isän ja sisarusten, äidin ja sisarusten tai sisarusten välillä. Vastausvaihtoehdot olivat ”ei”, ”joskus” tai ”usein”. (Artikkeli I.)

Perheväkivaltakokemukset. Kysymykset vanhempien käyttämästä väkivallasta pohjautuvat Sariolan (1990) väkivaltakyselyssä käyttämään lomakkeeseen (artikkeli I–III). Kysymykset pohjautuvat Straussin kehittämään Conflict Tactics -asteikkoon (Straus ym. 1996; Straus ym. 1998). Mittaria oli muokattu Sariolan tutkimukseen paremmin Suomeen sopivaksi huomioiden suomalainen perinne ”selkäsauna”, joka on jätetty lievän väkivallan kategoriaan. Mittarissa oli kaksi kysymystä koskien äidin ja isän harjoittamaa väkivaltaa. Vanhempien käyttämän väkivallan yleisyyttä kysyttiin kahtena ajanjaksona, ennen vastaajien 14 vuoden ikää ja tutkimusta edeltäneen vuoden aikana. Molemmat kysymykset sisälsivät 15 väittämää, jotka kuvasivat väkivallan luonnetta. Väkivaltaosiot on ryhmitelty kolmeen ryhmään: a) symboliset aggression ilmaukset, b) lievä väkivalta (teot, jotka ovat ns. traditionaalista kuritusta) ja c) vakava väkivalta. (Sariola 1990.) Ryhmittely ja kysymysten sanamuodot

käyvät ilmi liitteestä 3. Lapsuuden aikaisia eli ennen 14 ikävuotta tapahtuneita vanhempien väkivallan tekoja kysyttiin vastausvaihtoehdoin ”ei”, ”joskus” ja ”usein”. Viimeisen vuoden aikana tapahtuvaa väkivaltaa kysyttiin vastausvaihtoehdoin ”ei” ja ”kyllä”, jolloin nuori ilmoitti tapahtumien määrän. Tämä vastaus muutettiin tarkastelussa yhdenmukaiseksi lapsuuden aikana tapahtuneeseen väkivallan määrään, jolloin 1-10 kertaa tapahtunut väkivallan teko oli ”joskus” ja yli kymmenen kertaa tapahtuneet ”usein”. Yhdistämällä lapsuuden aikainen väkivalta viimeisen vuoden aikaiseen väkivaltaan saatiin perheväkivallan määrä esiin. Lisäksi yksittäisistä vastauksista muodostettaessa summamuuttujia (symbolinen aggressio, lievä ja vakava väkivalta) yhdistämisessä on summattu muuttujien arvot ja luokiteltu ne siten, että arvot 1-3 saa arvon ”joskus” ja yli 4 saavat arvon ”usein”.

Ruumiillinen kuritus. Nuorten käsityksiä ruumiillisen kurituksen välttämättömyydestä kasvatuskeinona kysyttiin strukturoidulla kysymyksellä. Vastausvaihtoehdot olivat ”on”, ”on joissakin tilanteissa” ja ”ei koskaan”.

Seksuaalinen kanssakäyminen. Tutkimuksen yhtenä tarkoituksena on selvittää nuorten seksuaalisen hyväksikäytön yleisyyttä. Ilmaus ”nuorten seksuaalikokemukset aikuisten kanssa” otettiin käyttöön, koska ei haluttu määritellä tekoja hyväksikäytöksi ohi vastaajien oman mielipiteen. Jos kokemus olisi ollut vastaajan mielestä myönteinen, hän olisi tuskin ollut valmis käsittelemään sitä seksuaalisena hyväksikäyttönä. Toinen syy siihen, että termi seksuaalinen hyväksikäyttö korvattiin seksuaalikokemukset, oli se, että vastaajat olivat 14–17-vuotiaita ja aikuinen vähintään 5 vuotta vanhempi ja näin mukaan saattoi tulla seurustelusuhteita. (Sariola 1990.)

Seksuaalisia kokemuksia kysyttiin strukturoiduilla kysymyksillä (yhteensä 18 kysymystä). Kokemuksen luonnetta kysyttäessä vastausvaihtoehtoina lueteltiin seksuaalikokemuksen mahdollisia muotoja alkaen pyynnöstä seksuaaliseen kanssakäymiseen ja päätyen lievempien tekojen kautta sukupuoliyhteyttä koskevaan kysymykseen (Liite 3). Kokemukset ryhmiteltiin ei-fyysisiin, fyysisiin ja yhdyntään. Koska haluttiin tarkastella, kuinka suurta osaa ilmoitetuista tapauksista voidaan pitää seksuaalisena hyväksikäyttönä, oli seksuaalinen hyväksikäyttö määriteltävä. Ensinnäkin määriteltiin itse seksuaalisen toiminnan luonne. Toiseksi seksuaalisen hyväksikäytön kriteeriksi valittiin suhteen epätasa-arvo, joka perustuu osapuolten ikäeroon. Aluksi hyväksikäytöksi määriteltiin tapaukset, joissa a) kokemus oli muun kuin ystävän tai poikaystävän kanssa ja nuori oli vähintään näyttänyt sukupuolielimensä ja b) ikäero oli vähintään 5 vuotta, kun aikuinen oli sukulainen ja vähintään

10 vuotta, kun nuori oli ollut 14-vuotias tai yli eikä aikuinen ollut sukulainen. Nämä kaksi kriteeriä jo yleensä riittävät rajaamaan seksuaalisen hyväksikäytön, sillä aikuisen ja lapsen välinen seksuaalisuhde ei voi olla tasavertainen. Lisäksi seksuaalisena hyväksikäyttönä on pidetty tapauksia, joissa osapuolten ikäero ei ole välttämättä kovin suuri, mutta tapauksiin liittyy pakkoa tai väkivaltaa. Toisessa määritelmässä mukaan otettiin kuka tahansa vähintään 5 vuotta vanhempi, joka oli käyttänyt nuorta kohtaan pakkoa, väkivaltaa tai molempia. (Sariola 1990.)

Selviytyminen. Kysymykset selviytymisestä pohjautuvat Frydenbergin ja Lewisin (1993 & 1996 & 2004) kehittelemään nuorten selviytymistä mittaavaan General Form of the Adolescent Coping Scale (ACS) -mittariin (artikkeli III). Mittari sisältää 79 selviytymiskeinoja kuvaavaa väittämää, joiden käyttöä arjessa nuori arvioi. Vastausvaihtoehdot olivat ”ei koske minua tai en tee”, ”teen hyvin harvoin”, ”teen toisinaan”, ”teen usein” ja ”teen hyvin usein”. Väittämistä muodostettiin 18 summamuuttujaa (Liite 4). Summamuuttujat olivat ongelmakeskeiset selviytymiskeinot, kuten keskittyminen ongelmanratkaisuun (5 väittämää), rentouttavien harrastusten etsiminen (3), fyysinen virkistäytyminen (3), johonkin kuulumisen etsiminen (5), kovasti ja aktiivisesti työskentely (5) ja positiiviseen keskittyminen (4), toisiin liittymisen, kuten sosiaalisen tuen etsiminen (5), henkisen tuen etsiminen (4), ammatin etsiminen (4) ja sosiaalinen toiminta (4) sekä tuottamaton selviytyminen, kuten murehtiminen (5), läheisiin ystäviin sijoittaminen (5), toiveikas ajattelu (5), pärjäämättömyys (5), tunteen huojentaminen (5), ongelmasta välittämättömyys (4), itesesyytökset (4) ja asian itsellään pitäminen (4). Aineiston analyysia varten selviytymismittarin summamuuttujat luokiteltiin kolmeluokkaisiksi eli ”en tee” (1.00–1.50), ”teen harvoin” (1.51–3.50) ja ”teen usein” (3.51–5.00).

4.2.2 Teemahaastattelut

Tutkimuksen haastatteluosuudessa käytetyt haastatteluteemat perustuivat aiempaan perheväkivaltaa käsittelevään kirjallisuuteen ja tutkimuksiin, joihin tutustuttiin tutkimussuunnitelmaa tehdessä (mm. Fields & Prinz 1997; Frydenberg 1997; Browne 2002; Bonica & Daniel 2003). Niiden pohjalta muodostui käsitys aiheista, jotka olivat tärkeitä nuoren kokeman perheväkivallan ja siitä selviytymisen kannalta. Teemoina toimivat muistikuvat perheestä, lapsuudesta ja ihmissuhteista, perheväkival-

takokemukset ja selviytyminen, kuten oma suhtautuminen, jaksamista auttaneet asiat sekä esteet ja odotukset avun saamiselle (Liite 5). Haastatteluissa nuoret kertoivat esimerkkitapauksia perheväkivaltakokemuksistaan, joiden kautta keskusteltiin selviytymiseen liittyvistä teemoista. (Hirsjärvi & Hurme 2008.)

4.3 Tutkimuksen kohdejoukko

4.3.1 Kyselyyn osallistuneet

Kyselyn aineisto kerättiin syksyllä 2007 yhden kunnan yhdeksäsluokkalaisilta. Kohdejoukko valittiin, koska peruskoulun viimeisen luokan oppilaat ovat riittävän kehittyneitä kyetäkseen täyttämään pitkähkön ja monivaiheisen kyselylomakkeen ja heillä on varsinainen lapsuus takanaan. Lisäksi peruskoulun suorittaa käytännöllisesti katsoen koko ikäluokka, joten kaikki tämän ikäiset ovat tavoitettavissa koulusta tehokkaammin kuin mistään muualta. (Sariola 1990.) Kohdejoukoksi valittiin koko ikäluokka nuoria, koska haluttiin tietoa suhteellisen harvinaisista ilmiöistä, kuten seksuaalisesta hyväksikäytöstä ja inestistä.

Kyselyn pilotti toteutettiin elokuussa 2007 yhdessä koulussa, jossa oli 7 rinnakkaisluokkaa ja 140 oppilasta. Tutkija osallistui itse kyselyn toteutukseen. Hän pystyi vastaamaan nuorten mahdollisiin kysymyksiin ja sai palautetta kyselyn toimivuudesta. Kyselyyn vastasi 135 oppilasta, eli vastausprosentti oli 92 %. Lomakkeet otettiin mukaan varsinaiseen aineistoon, sillä lomakkeita ei muutettu pilottitutkimuksen perusteella.

Tutkimukseen oli tarkoitus ottaa mukaan kaikki kunnan 24 koulua, yhteensä 2 122 oppilasta. Tutkimukseen osallistui kuitenkin vain 19 suomenkielistä perusopetusta antavaa koulua, kuten ns. normaalikoulut, erityisopetusta antavat koulut ja yksityiset koulut. Kaksi kouluista jäi pois tutkimuksesta jo suunnitteluvaiheessa, toinen päällekkäisten tutkimusten vuoksi ja toinen pienen potentiaalisen vastaajajoukon vuoksi (erityiskoulu). Lisäksi kaksi muuta koulua jättäytyi pois tutkimuksesta päällekkäisten tutkimusten vuoksi. Yksi koulu ei aiheen arkaluontoisuuden vuoksi halunnut osallistua tutkimukseen. Kyselytutkimuksen kohdejoukoksi muodostui näin 1 456 ikäluokan oppilasta, joista kyselyn toteutuspäivänä oli poissa 321 oppilasta. Katoanalyysia ei voitu tehdä. Kolmessa koulussa vain osa luokista vastasi kyselyyn.

Yhdessä näistä kouluista rehtori halusi kysyä vanhempien suostumuksen, mikä saattoi hankaloittaa tutkimuksen ohjeistusta ja osallistumista. Vaillinaisesti tai pilailleen vastattuja lomakkeita oli 63, joista kahdeksan oli täysin tyhjää lomaketta. Näistä poistetuista vastaajista 70 % oli 15-vuotiaita ja 84 % poikia. Muiden taustamuuttujien osalta pilailleen vastanneet eivät eronneet kyselyyn osallistujista. Vaillinaisesti tai pilailleen vastattujen lomakkeiden poistamisen jälkeen osallistujia oli 1 393. Vastausprosentti oli 65,7 % koko ikäluokasta.

Kyselyyn osallistuneet olivat 14–17-vuotiaita nuoria ja keski-ikä oli 15 vuotta, kuten 9.-luokkalaisen kohdalla oli odotettua. Vastaajina oli molempia sukupuolia yhtä paljon. Nuorten perhe koostui äidistä (95 %), isästä (70 %), äitipuolesta (2 %) tai isäpuolesta (12 %). Nuorista 62 %:n vanhemmat olivat keskenään naimisissa tai avoliitossa. Nuorten vanhemmista 33 % oli eronnut ja 6 % nuorista eli perheessä, jossa on vain yksi vanhempi (äiti). Lisäksi nuorista 7 % asui vuorotellen äidin ja isän luona (vuoroasuminen). Suurimmalla osalla nuorista (97 %) molemmat vanhemmat olivat elossa. (Taulukko 1 artikkeli I.)

4.3.2 Haastatteluihin osallistuneet

Aineisto kerättiin vuosina 2007–2009 haastattelemalla kahteen kertaan viittä nuorta, joilla oli kokemusta perheväkivallasta. Haastattelututkimukseen nuoret ohjautuivat nuorisopsykiatrisen poliklinikan sekä mielenterveyskeskuksen nuorisotyöryhmän tuttujen työntekijöiden kautta, jotka osasivat motivoida nuoret osallistumaan. Nuoria haastateltiin kahteen kertaan, jolloin saatiin syvällistä tietoa heidän kokemuksistaan (Hirsjärvi & Hurme 2008).

Nuoret haastateltavat olivat 18-vuotiaita lukuun ottamatta yhtä, joka oli 21-vuotias. Yksi haastateltavista oli poika, muut tyttöjä. Haastateltavista yhtä lukuun ottamatta kaikilla oli sisaruksia. Kolme haastateltavista oli muuttanut lapsuuden kodistaan ja asui yksin, kaksi asui vielä äidin ja isäpuolen kanssa. (Artikkeli IV.)

4.4 Aineistojen analysointi

4.4.1 Kyselyaineiston tilastollinen analyysi

Kyselyaineisto analysoitiin tilastollisesti SPSS 15.0 -ohjelman avulla (Lepola ym. 2003; Metsämuuronen 2003; Yli-Luoma 2004; Rasi & Kanninen 2007). Aluksi tarkasteltiin muuttujien suoria jakaumia mahdollisten tallennusvirheiden korjaamiseksi. Aineiston ominaisuuksien kuvaamisessa käytettiin frekvenssejä ja prosentiosuuksia. Tämän jälkeen muuttujia tarkasteltiin ristiintaulukoinnein ja khiin neliö - testein. Normaalius testattiin, jotta voitiin tehdä ratkaisu parametristen tai non-parametristen menetelmien käytöstä jatkossa. Kaikki muuttujat poikkesivat normaalijakaumasta, joten jatkossa käytettiin muuttujien välisiä yhteyksiä tarkasteltaessa Spearmanin korrelaatiota. (Polit 1996; Polit & Beck 2006.)

Mittarin eri osa-alueiden mukaisesti muodostettiin summamuuttujia hyvinvoinnista, vanhempien harjoittamasta väkivallasta ja selviytymisestä. (Polit 1996; Metsämuuronen 2003; Polit & Beck 2006.) Mittarit olivat aikaisemmin käytettyjä, joten summamuuttujien muodostaminen perustui aikaisempiin luokituksiin, jotka on kuvattu mittareiden yhteydessä.

Tämän jälkeen keskeisten muuttujien riippuvuutta tarkasteltiin Pearsonin khiin neliö- ja Mann-Whitneyn testein suhteessa perheväkivaltakokemuksiin. Tämän tarkastelun avulla kuvattiin väkivaltaa kokemattomien ja kokeneiden nuorten eroja suhteessa taustatekijöihin, hyvinvointiin ja selviytymiseen (artikkelit I–III). Lopuksi käytettiin logistista regressioanalyysia selvittämään muuttujat, jotka ovat yhteydessä perheväkivaltaa kokeneen nuoren selviytymiseen. Selittävät muuttujat analyysiin valittiin riippuvuustarkastelujen perusteella ja tilastollisen merkitsevyyden rajana pidettiin $p < 0.05$. (Polit 1996; Munro 2005; Polit & Beck 2006.)

4.4.2 Haastatteluaineiston induktiivinen sisällön analyysi

Tutkija litteroi nauhoitetut haastattelut tekstiksi (131 sivua, Times New Roman, 12, 1-riviväli). Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällön analyysillä (Cavanagh 1997; Kyngäs & Vanhanen 1999; Janhonen & Nikkonen 2001; Kylmä ym. 2008; Hsieh & Shannon 2005). Aineiston tiivistäminen ja käsitteellistäminen toteutettiin tutkimuk-

sen tarkoituksen mukaisesti. Analyysia ohjasi mielenkiinto nuorten kokemaan ja haastatteluissa kuvattuun perheväkivaltaan ja siitä selviytymiseen. Analyysiyksiköksi valittiin sanan tai lauseen muodostama kokonaisuus. Analyysiyksiköiksi valittiin vain haastatteluiden ilmisällöt sellaisina kuin ne oli selvästi ilmaistu haastatteluissa. (Kyngäs & Vanhanen 1999; Burns & Grove 2001; Janhonen & Nikkonen 2001; Graneheim & Lundman 2004.)

Pelkistettyjä ilmaisuja kertyi 1 647. Jokaiselle ilmaisulle annettiin sama arvo riippumatta siitä, ilmenikö se aineistossa kerran vai toistuvasti. Näin kaikki ilmaiset riippumatta niiden esiintymiskerroista olivat yhtä merkittäviä ja otettiin mukaan analyysiin. Seuraavaksi pelkistyksistä etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samaa asiaa tarkoittavat asiakokonaisuudet ryhmiteltiin ja yhdistettiin alaluokaksi ja luokalle annettiin sen sisältöä kuvaava nimi. Luokkien nimeämisessä käytettiin tulkintaa, joka pohjautui piilossa oleviin viesteihin ja kuvasi näin nuorten kokemuksia. Analyysia jatkettiin yhdistämällä samansisältöiset alaluokat toisiinsa edeten käsitteellistämiseen, josta jatkettiin pääluokkien muodostamiseen (Liite 6). Ajoittain palattiin alkuperäisiin teksteihin ja pelkistykseen jotta varmistettiin analyysin kulku ja se, että tulokset kuvaavat juuri nuorten kokemuksia. (ks. artikkeli IV; Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003; Polit & Beck 2006.) Analyysin lopputulos täydentää kyselytutkimuksen avulla tuotettua kuvausta ja mallinnusta.

4.4.3 Mallin rakentaminen

Tässä tutkimuksessa oli tarkoituksena luoda malli perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Tutkimuksen tarkoituksena oli käytännön kuvaaminen mallina eikä luodun mallin testaaminen (Töttö 2004; Lauri & Kyngäs 2005; Walker & Avant 2005). Mallilla tarkoitetaan käsitteellistä kokonaisuutta nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä perheväkivaltakokemuksista. Se muodostuu abstrakteista ja yleisistä käsitteistä, jotka määrittelevät olennaisimmat perusasiat sekä väittämistä, jotka määrittävät käsitteiden välisiä suhteita (Hirsjärvi ym. 2004; Walker & Avant 2005). Malli rakennetaan tilastollisia menetelmiä hyväksikäyttäen. Mallin avulla pystytään hahmottamaan kokonaisuutta, määrittelemään osien keskinäisiä suhteita ja tekemään päätelmiä kokonaisuuden osista (Hirsjärvi ym. 2004).

Tässä tutkimuksessa luodun mallin sisällöt tuotettiin neljässä osatutkimuksessa, joista ensimmäisessä kuvataan nuorten kokemaa perheväkivaltaa ja sen yhteyksiä nuorten taustatekijöihin (artikkeli I). Toisessa vaiheessa tarkasteltiin väkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvointia (artikkeli II). Kolmannessa osatutkimuksessa kuvataan väkivaltaa kokeneiden nuorten käyttämiä selviytymiskeinoja kyselytutkimuksen aineistolla (artikkeli III). Neljännessä vaiheessa kuvataan väkivaltaa kokeneiden nuorten selviytymistä laadullisen aineiston avulla (artikkeli IV). (Kuvio 3) Näiden vaiheiden tuloksena saatiin joukko toisiinsa liittyviä käsitteitä mutta ei rakennetta, jonka avulla kaikkien käsitteiden välisiä suhteista olisi voitu kuvata. (Walker & Avant 2005.)

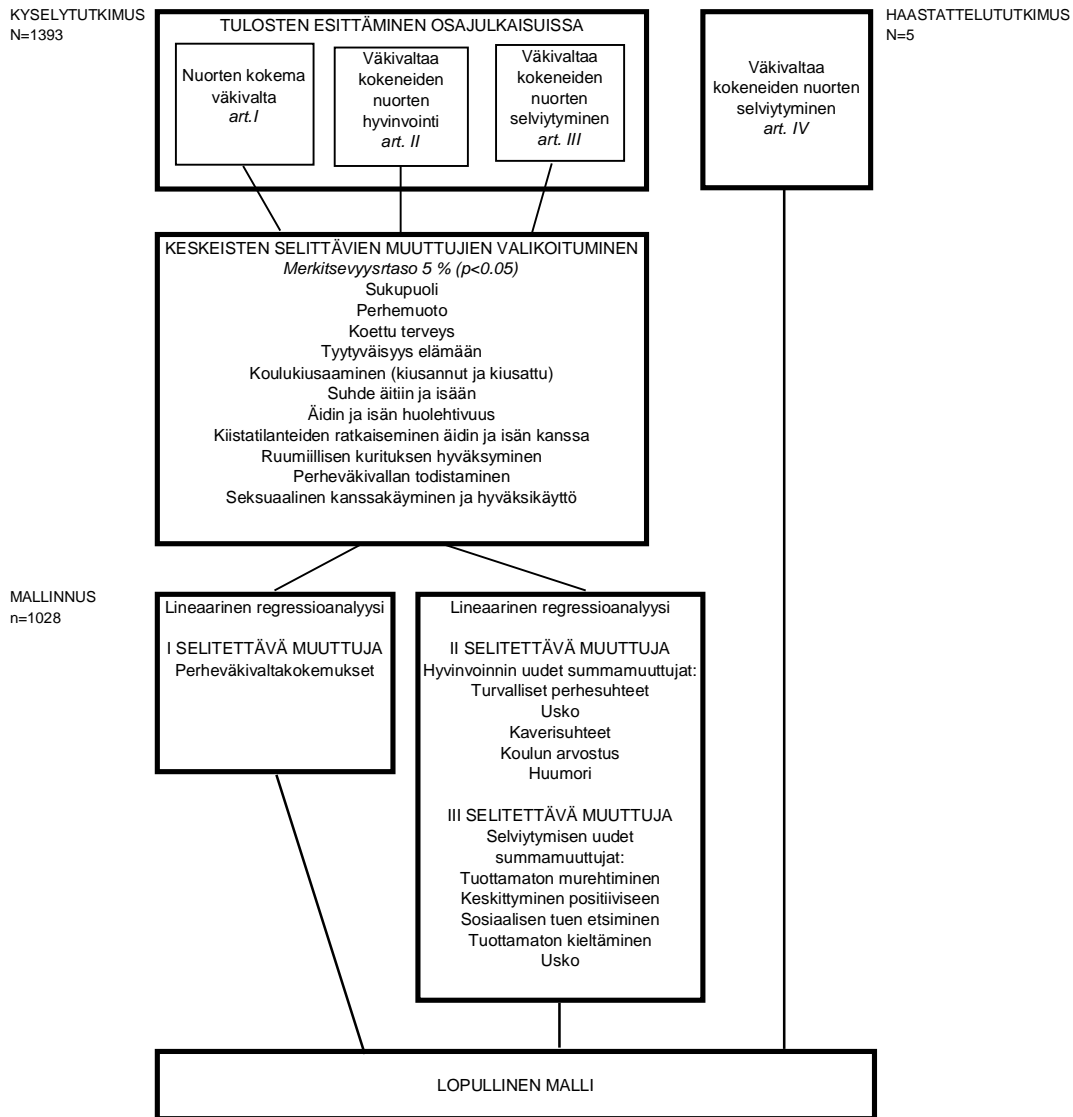
Lopullista mallinnusta rakennettiin tarkastellen kyselyaineistoa jaettuna ottaen mukaan ainoastaan väkivaltaa kokeneet nuoret (N=1028). Mallinnusta varten tarkasteltiin uudelleen keskeisiä muuttujia (kuvio 3) lineaarisen regressioanalyysin avulla, jotta nähtiin, mitä mallissa tapahtuu yksittäisiä muuttujia siihen lisätessä tai poistessa. Ensin tarkasteltiin taustamuuttujia suhteessa nuoren perheväkivaltakokemukseen. Tämän jälkeen muodostettiin hyvinvoinnista ja selviytymisestä uudet summamuuttujat eksploratiivisen faktorianalyysin avulla. Näin pyrittiin saamaan hyvinvoinnista ja selviytymisestä muutama pelkistetty muuttuja jatkoanalyysiä varten. Faktorianalyysin avulla löydettiin muuttujat, jotka yhdistivät useat muuttujat toisiinsa ja jotka olivat sopusoinnussa aikaisempien summamuuttujien kanssa. Analyysissa käytettiin suorakulmaista rotaatiota (Varimax rotation), jolloin faktorit muodostuivat toisistaan riippumattomiksi. (Metsämuuronen 2003.) Faktorianalyysissa lähdettiin hakemaan aineiston tiivistämistä viiteen faktoriin. Hyvinvoinnin osalta tämä selitti 45 % muuttujien varianssista ja selviytymisen osalta 42 %. Summamuuttujat muodostettiin laskemalla yhteen väittämät ja jakamalla arvo niiden lukumäärällä. Tällöin summamuuttujien asteikko vastasi alkuperäisten muuttujien asteikkoa. (Polit 1996; Metsämuuronen 2003; Polit & Beck 2006.)

Hyvinvoinnin uudet summamuuttujat nimettiin: turvalliset perhesuhteet (17 muuttujaa; Cronbachin alfa 0.895; faktorilataus 0.369–0.807), usko (5 muuttujaa; $\alpha=0.980$; 0.925–0.957), kaverisuhteet (6 muuttujaa; $\alpha=0.833$; 0.335–0.739), koulun arvostus (5 muuttujaa; $\alpha=0.769$; 0.419–0.749) ja huumori (5 muuttujaa; $\alpha=0.907$; 0.431–0.864). Näistä usko, kaverisuhteet, koulun arvostus ja huumori olivat yhteneväiset alkuperäisten summamuuttujien kanssa. Ensimmäinen, turvalliset perhesuhteet, muotoutui alkuperäisestä summamuuttujasta ”turvalliset perhesuhteet”

täydentyen aikaisemmilla summamuuttujilla tasapainolla, itsenäisyydellä, tietämisellä ja tekemisellä. Selviytymisen uudet summamuuttujat nimettiin: tuottamaton murehtiminen (27 muuttujaa; $\alpha=0.919$; faktorilataus 0.311–0.776), keskittyminen positiiviseen (28 muuttujaa; $\alpha=0.907$; 0.417–0.659), sosiaalisen tuen etsiminen (12 muuttujaa; $\alpha=0.809$; 0.307–0.743), tuottamaton kieltäminen (7 muuttujaa; $\alpha=0.811$; 0.346–0.670) ja usko (4 muuttujaa; $\alpha=0.907$; 0.719–0.891). Näistä tuottamaton murehtiminen sisälsi alkuperäisistä summamuuttujista murehtimisen, toiveikkaan ajattelun, pärjäämättömyyden kokemukset, tunteen huojentamisen ja itsesyytökset. Keskittyminen positiiviseen sisälsi kaikki ongelmakeskeiset selviytymiskeinot, kuten keskittymisen ongelman ratkaisuun, rentouttavien harrastusten ja fyysisen virkistymisen etsimisen, kovasti työskentelyn ja positiiviseen keskittymisen. Sosiaalisen tuen etsiminen sisälsi ammattiavun etsimisen, sosiaalisen toiminnan ja läheisiin ihmissuhteisiin sijoittamisen. Tuottamaton kieltäminen sisälsi välittämättä jättämisen ja asioiden sisällä pitämisen. Usko oli yhtenevä henkisen tuen etsimisen kanssa.

Tämän jälkeen tarkasteltiin lineaarisen regressioanalyysin avulla näiden uusien summamuuttujien yhteyksiä perheväkivaltaa kokeneiden nuorten taustamuuttujiin ja perheväkivaltakokemuksiin. Lopuksi tilastollista mallia täydennettiin laadullisen aineiston tuottamalla kuvauksella selviytymisestä. Tässä verrattiin muun muassa laadullisen aineiston tuloksena tulleita luokituksia kyselyssä käytettyihin selviytymismittarin luokituksiin.

Kuvio 3. Mallin rakentamisen kronologinen kuvaaminen

4.5 Eettiset näkökohdat

Tutkimuksen eettisyys huomioitiin tutkimusprosessin eri vaiheissa (ETENE 2001; Kuula 2006; Eriksson ym. 2008) noudattaen Helsingin julistuksen eettisiä periaatteita (Helsingin julistus 2002). Erityisesti aiheen arkaluontoisuuden vuoksi tuli huomioida vahingon välttäminen, hyödyn ja haitan arvioiminen, osallistujien vapaaehtoisuus ja tutkijan vastuu. Tämän tutkimuksen aiheen valintaa voidaan perustella tutkimusaiheen ajankohtaisuudella ja nuorten äänen esiin nostamisella.

Tutkimukseen osallistuneiden suojaa koskevia kysymyksiä tulee pohtia tarkasti tutkimuksessa (Carpenter 2003; Leino-Kilpi 2003; Kuula 2006; Kylmä & Juvakka 2007). Koko tutkimusta varten pyydettiin lausunto sairaanhoitopiirin eettiseltä toimikunnalta aiheen arkaluontoisuuden vuoksi. Lisäksi kyselytutkimusta varten anottiin tutkimusluvat perusopetuksen johtajalta ja kunkin koulun rehtorilta. Kyselytutkimusta varten ei nuorilta kysytty kirjallista lupaa, sillä vastaaminen katsottiin suostumukseksi.

Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa mainitaan tärkeimpinä eettisinä periaatteina informointiin perustuva suostumus (Steinke 2004; Polit & Beck 2006). Viikkoa ennen kyselyn toteuttamista nuoret saivat tiedotteen tutkimuksesta. Tärkeää lasten tutkimisessa on vanhempien suostumus, mutta ETENEn (2003) kannanoton mukaan 15 vuotta täyttäneiden oma tietoinen suostumus riittää. ETENEn mukaan nuoren itsenäistyessä ja halutessa päättää omasta elämästään, hänelle pitäisi antaa mahdollisuus päättää itsenäisesti myös tutkimukseen osallistumisesta. Nuorelle oli tärkeä tarjota mahdollisuus osallistua tutkimukseen vanhempien suostumusta saamatta, koska tämä voi olla nuorelle ratkaiseva ensimmäinen mahdollisuus ilmaista tuntemuksiaan ja kokemuksiaan perheväkivallasta. (Amaya-Jackson ym. 2000; Ellsberg & Heise 2002; Cashmore 2006.) Kyselytutkimuksessa korostettiin nuorten omaa tietoista suostumusta. Nuoret toimittivat tiedotteen tutkimuksesta myös vanhemmilleen.

Tiedote sisälsi tiedonannon tutkimuksen sisällöstä, osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja tietosuojasta. Tiedotteessa korostettiin tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuutta ja tutkittavan mahdollisuutta voida keskeyttää tutkimukseen osallistuminen milloin tahansa. (Holloway & Wheeler 2002.) Lisäksi kyselylomakkeen kansilehdellä korostettiin luottamuksellisuutta, vapaaehtoisuutta ja mahdollisuutta keskustella heränneistä asioista. Kaikissa tiedotteissa ja kyselylomakkeissa oli tutkijan yhteystiedot lisätiedon saamiseksi. (Polit & Beck 2006.) Eettisyyttä pohdittaessa tuli huomioida, että anonymisti vastatessa saattoi ilmetä arkaluontoisiakin asioita, mutta tilanteeseen ei voinut puuttua. Tämän vuoksi kansilehdellä ohjattiin nuoria ottamaan tarvittaessa yhteyttä kouluterveydenhoitajaan, koulukuraattoriin tai koulupsykologiin.

Kyselylomakkeet toimitettiin kouluille opettajille, ja vastaaminen toteutettiin luokassa opettajan läsnä ollessa ennalta sovittuna päivänä opetuksen aluksi. Opettajat oli ohjeistettu toteuttamaan kysely koetilannetta vastaavissa olosuhteissa, jotta turvattiin yksilöllinen vastaaminen. Nuoret saivat valita joko kyselyyn vastaamisen tai

läksyjen tekemisen. Kyselyyn vastattuaan oppilaat saivat tehdä läksyjä tunnin loppuun, jolloin kaikille turvattiin riittävä vastaamisaika. Nuoret palauttivat nimettömät vastaukset suljetuissa kuorissa. Opettaja kokosi luokan vastaukset yhteen luokka-kohtaiseen suljettuun kirjekuoreen ja toimitti opettajienhuoneeseen, josta tutkija sai ne käyttöönsä. Kuoren päälle opettaja merkitsi luokan, kyselyn toteutuspäivän sekä luokan oppilasmäärän, jotta tiedettiin poissaolijoiden lukumäärä. Tulosten luottamuksellinen käsittely huomioitiin siten, että tutkija itse käsitteli kaiken tiedon.

Käyttöoikeudet kyselyn mittareihin kysyttiin tekijöiltä. Suomalaisiin mittareihin saatiin suulliset luvat Heikki Sariolalta väkivaltamittarin ja Katja Joroselta hyvinvointimittarin osalta. Oikeus ACS-mittarin käyttöön saatiin Australian koulutustutkimuskeskukselta (*The Australian Council for Educational Research*). Ehtona mittarin käyttöoikeuteen oli kuitenkin se, että mittaria ei tulla esittämään missään julkisesti. ACS-mittari käännettiin virallisen kaksoiskääntämisen mukaan yhteistyössä Tampereen yliopiston kielikeskuksen kanssa (White & Elander 1992).

Haastattelututkimusta varten tutkimuslupa anottiin kohdeorganisaatioiden vastualueen johtajalta, ylilääkäriltä ja ylihoitajalta. Haastatteluja varten pyydettiin nuorten oma kirjallinen suostumus. Nuorten tietoinen suostumus perustui hoitajalta saatuun kirjalliseen tiedotteeseen sekä tutkijalta ensimmäisen yhteydenoton ja tapaamisen yhteydessä saatuun informaatioon (Steinke 2004). Lisäksi nuorella oli mahdollisuus kysyä häntä askarruttavista asioista ennen suostumistaan. Haastattelututkimuksessa tietoinen suostumus onkin nähtävä jatkuvana prosessina, jolloin suostumusta annettaessa ei tiedetä, mitä tutkimusprosessi tuo tullessaan (Munhall 2001; Steinke 2004; Kylmä & Juvakka 2007). Tutkimukseen osallistuvilla oli mahdollisuus kieltäytyä osallistumisesta missä vaiheessa tutkimusta tahansa.

Haastatteluun valittiin tietoisesti täysi-ikäisiä nuoria, jolloin heillä on elämäkokemusta enemmän ja mahdollisesti etäisyyttä kipeisiin lapsuuden kokemuksiin. Lisäksi täysi-ikäisenä nuori on kykenevä itse tekemään päätöksen osallistumisestaan. Eettisesti oli kuitenkin tärkeä pohtia tutkimuksen ajankohtaisuutta nuorten elämässä ja arkaluontoisten asioiden läpikäymisen esiin nostattamia ajatuksia (Ellsberg & Heise 2002; Kylmä & Juvakka 2007; Polit & Beck 2008). Tässä apuna olivat hoitavat työntekijät, jotka tunsivat nuoret (Lindeke ym. 2000; Steinke 2004). Tutkija huomioi tutkittavien ehdoilla etenemisen ja mietti valmiiksi, miten ohjata nuoria käsittelemään haastattelun herättämiä ajatuksia ja tunteita. Toisaalta nuoret tulivat haastatteluun hoitajan ohjaamana, joten heillä oli oma hoitokontakti tukena. Tutkija

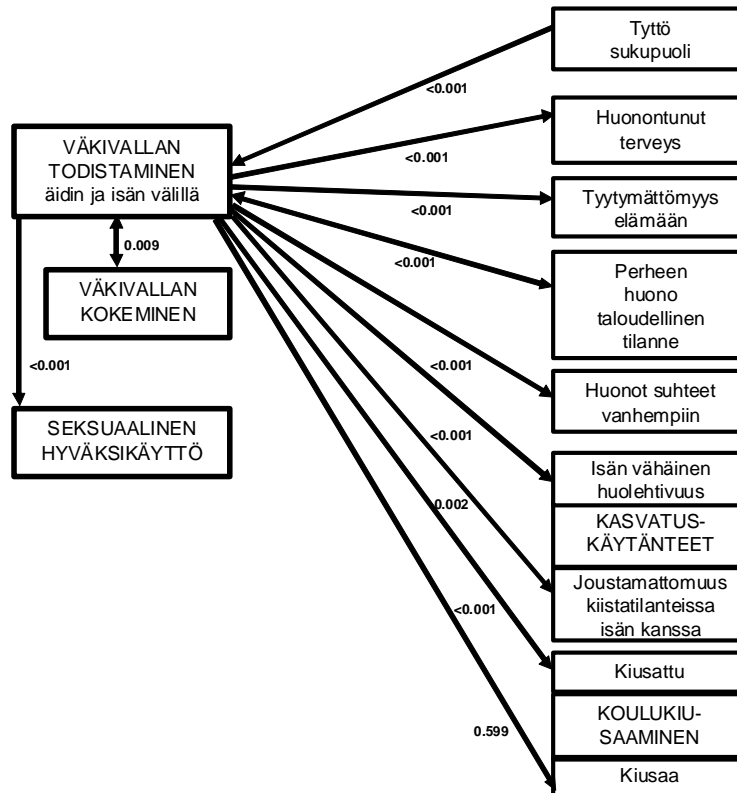
pyrki varmistamaan, että haastattelujen jälkeen haastateltava jäi hyvälle mielelle eivätkä haastattelussa käsitellyt asiat jääneet painamaan mieltä. Haastattelutilanteet pyrittiin päättämään yleisempiin keskusteluaiheisiin. (Coyne 1998; Ellsberg & Heise 2002; Carpenter 2003; Kuula 2006; Kylmä & Juvakka 2007.) Toisaalta on tunnistettu, että koetusta väkivallasta puhuminen voi olla yhtäältä vapauttava, toisaalta ahdistava kokemus (Becker-Blease & Freyd 2006; Kylmä & Juvakka 2007). Kaikki haastateltavat tavattiin kahteen kertaan, joten ensimmäinen kokemus ei ollut liian ahdistava. Lisäksi muutama nuorista antoi palautetta, että asioiden läpikäyminen jälleen oli ollut raskasta mutta myös antoisaa.

Aineistot on analysoitu niin, että yksittäisiä vastaajia ei voida tunnistaa. Kyselytutkimuksessa yksittäiset vastaukset eivät tilastollisessa tarkastelussa erotu. Haastattelututkimuksessa on pyritty noudattamaan sellaista kuvaustapaa, joka yhtäältä säilyttää tutkimuskohteen kannalta monipuolisen kuvauksen ja toisaalta haastateltavien anonymiyden. (Leino-Kilpi 2003; Kuula 2006; Kylmä & Juvakka 2007.) Haastateltavien henkilötiedot säilytetään lukitussa paikassa. Kyselyyn osallistuneista nuorista ei kertynyt henkilötietoja. Aineistot säilytetään lukitussa paikassa ja hävitetään tutkimuksen valmistuttua. (Henkilötietolaki 523/1999.)

5 TULOKSET

5.1 Perheväkivalta nuorten kokemana

Isän ja äidin välistä *perheväkivaltaa* oli ollut *todistamassa* 12 % vastaajista. Isän ja sisarusten sekä äidin ja sisarusten välistä väkivaltaa oli nähnyt 8 % vastaajista. Sisarusten välistä perheväkivaltaa oli nähnyt 25 % vastaajista. Perheväkivallan todistamisella oli yhteyttä nuoren kokemaan terveyteen ja elämäntyytyväisyyteen (taulukko 3 artikkeli I; kuvio 4). Lisäksi perheväkivallan todistaminen oli yhteydessä nuoren koulunkäyntiin ja siten koulutodistuksen arvosanaan, kiusatuksi tulemiseen ja omaan kiusaamiseen sekä ystävien saamiseen. Nuori solmi useammin seurustelusuhteen, mikäli joutui kotona todistamaan perheväkivaltaa. Samoin nuori hakeutui ystävien joukkoon. Toisaalta perheväkivalta voi myös vaikeuttaa ihmiskontaktien solmimista. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret tulivat useammin myös koulussa kiusatuiksi ja toisaalta itse kiusasivat useammin muita. Perheväkivallan todistaminen huononsi ihmissuhteita perheessä, kuten vanhempien välisiä suhteita ja nuoren suhdetta äitiin ja isään.

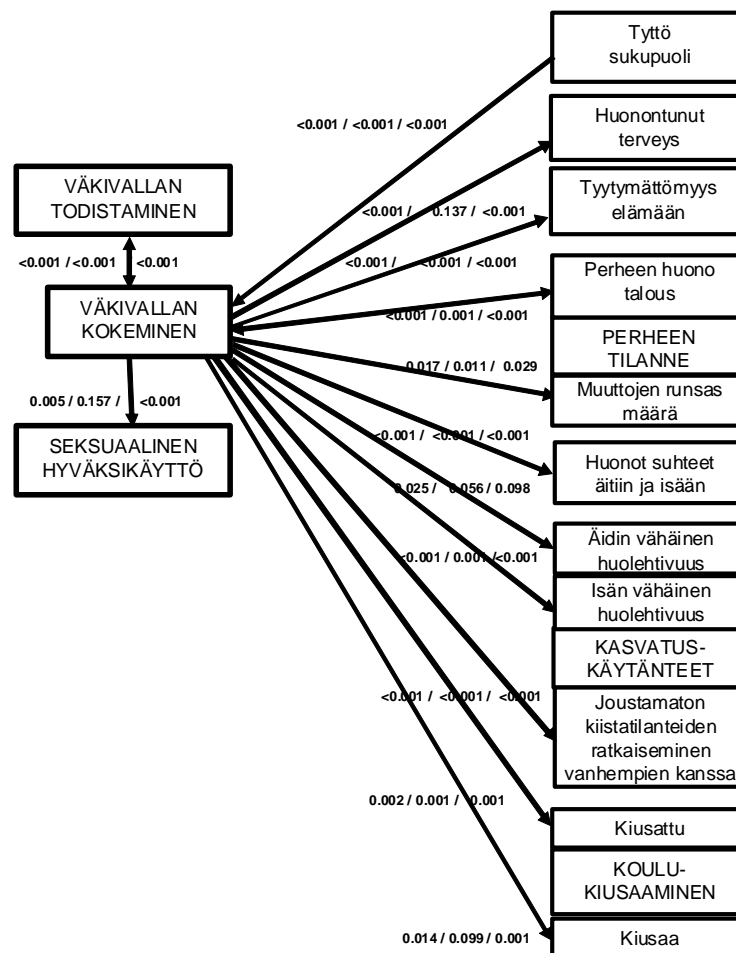

Kuvio 4. Perheväkivallan todistamisen yhteys taustamuuttujiin (Pearsonin Chi-Square p-arvoin esitettynä. Väkivallan todistaminen äidin ja isän välillä. Taulukko 3, artikkeli I)

Väkivalta ja aggressiiviset reaktiot osoittautuivat yleisiksi (taulukko 2 artikkeli I). Vakavan väkivallan määrä (9 %) osoittautui vähäisemmäksi kuin lievän (55 %) tai symbolisen (67 %) väkivallan. Väkivallan vakavuuden huomioon ottaen sen määrä oli kuitenkin korkea. Tukistaminen oli yleisin lapsiin kohdistuva fyysinen väkivallan muoto. Sen kohteeksi lapsuuden aikana ilmoitti joutuneensa 40 % nuorista. Äidit tukistivat lapsiaan yleisemmin kuin isät. Väkivallan impulsiiviset muodot kuten tönnäisy, ravistelu tai tukistaminen ja läimäytykset olivat yleisiä. Ne ovat helposti toteutettavia ja melko lieviä. Lapsuuden aikaista symbolista väkivaltaa oli kokenut 69 % nuorista, lievää väkivaltaa 56 % ja vakavaa 8 %. Kun vanhempien aggressiivisia reaktioita kysyttiin vastaamista edeltäneen vuoden ajalta, olivat symboliset vihamielisyyden ilmaukset yhä yleisiä verrattuna lapsuuden aikaiseen vihamielisyyteen. Äidit murjottivat isää yleisemmin, kun taas isät olivat äitejä yleisemmin uhanneet väkivallalla. Piiskaaminen ja kovan selkäsaunan antaminen olivat loppuneet murrosikään tullessa melkein kokonaan. Vakava väkivalta oli jatkunut edelleen, mutta vä-

hentyen. Viimeisen vuoden aikana symbolista aggressiota oli kokenut 44 % nuorisista, kun lievää väkivaltaa oli kokenut 14 % ja vakavaa vajaat 4 %.

Tarkasteltaessa vanhempien käyttämää väkivaltaa suhteessa taustatekijöihin eroja löytyi sukupuolen, perheen taloudellisen tilanteen, muuttojen määrän, koetun terveyden, elämäntyytyväisyyden ja koulukiusaamisen suhteen (taulukko 4 artikkeli I; kuvio 5). Tyttöihin kohdistui kaikki väkivallan muodot yleisemmin kuin poikiin. Isien taholta lapsuuden aikaiset symboliset aggressiot kohdistuivat enemmän tyttöihin kuin poikiin, mutta lievän väkivallan kohdalla sukupuolierot tasoittuivat ja kääntyivät vakavaan väkivaltaan siirryttäessä. Äitien käyttämä symbolinen aggressio kohdistui myös enemmän tyttöihin ja lievä väkivalta molempiin kuten isienkin kohdalla, mutta vakava väkivalta kohdistui enemmän tyttöihin.

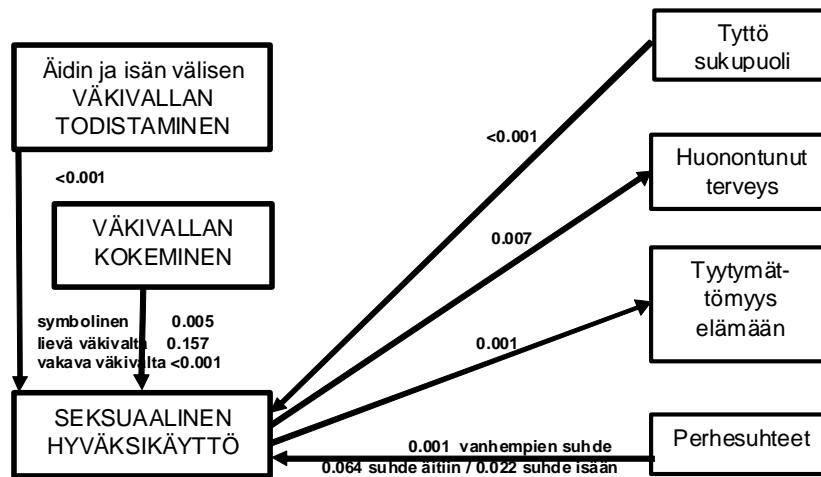

Kuvio 5. Perheväkivallan kokemisen yhteys taustamuuttujiin (Pearsonin Chi-Square p-arvoin esitettynä. Symbolisen / lievän / vakavan väkivallan kokeminen joskus tai usein. Taulukko 4, artikkeli I)

Ruumiillista kuritusta piti välttämättömänä jossain tilanteissa 27 % nuorista. Suurin osa (71 %) vastaajista ei hyväksynyt ruumiillista kuritusta. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret hyväksyvät ruumiillisen kurituksen useammin kuin väkivaltaa kokenemättömät nuoret. Tulosten perusteella väkivallan määrän ja laadun lisääntyessä myös ruumiillinen kuritus koettiin välttämättömämpänä, joskaan väkivallan muodolla ei näyttänyt olleen suurta eroa.

Nuorista 16 % ilmoitti olevansa seurustelusuhteessa. Lisäksi kartoitettiin erikseen 18 kysymyksellä nuoren *seksuaalista kanssakäymistä* vähintään viisi vuotta vanhemman henkilön (jatkossa aikuisen) kanssa. Nuorista 7 % ilmoitti kokemuksia seksuaalisesta kanssakäymisestä. Kokemuksia oli 12 %:lla tytöistä ja 2 %:lla pojista (N=101, tyttöjä 86, poikia 15, $p<0.001$). Tyttöjen kokemuksista neljännes (24 %) rajoittui ehdotuksiin tai ekshibitionismiin, 36 % sisälsi fyysisen kontaktin ilman yhdyntää ja 29 % oli edennyt yhdyntään. Pojilla vastaavat luvut olivat 2 %, 4 % ja 5 %. Pakottamista seksuaaliseen kanssakäymiseen oli kokenut noin 11 % vastaajista, väkivaltaa 6 % vastaajista ja lahjontaa 13 % vastaajista. Tutkimuksessa paljastui yksi isä-tytärinsestitapaus ja yksi isäpuoli-tytärinsestitapaus. Lisäksi tutkimuksessa löytyi kaksi perheen sisäistä insestitapausta (veli) ja kaksi perheen ulkopuolista sukulaisten kanssa tapahtunutta insestitapausta. Nuoren seksuaalinen kanssakäyminen lisääntyi ja nuori hakeutui useammin seurustelusuhteeseen, jos nuori joutui kokemaan väkivaltaa kotona. Tyttöjen seksuaalikokemuksilla oli tilastollisesti merkitsevä yhteys koettuun perheväkivaltaan. Mitä enemmän tytöillä oli väkivaltakokemuksia kotonaan, sitä todennäköisemmin heillä oli myös seksuaalisia kokemuksia aikuisten kanssa. Pojilla kotona koetun väkivallan ja seksuaalikokemusten suhteet olivat samansuuntaisia ja tilastollisesti merkitseviä. Nuoren seksuaalisen kanssakäymisen lisääntymisen myötä myös seksuaalisen hyväksikäytön mahdollisuus lisääntyi ($p<0.001$). Seksuaalisen hyväksikäytön kokemukset olivat yhteydessä nuoren kokemaan huonontuneeseen terveyteen ja elämäntyytymättömyyteen (kuvio 6).

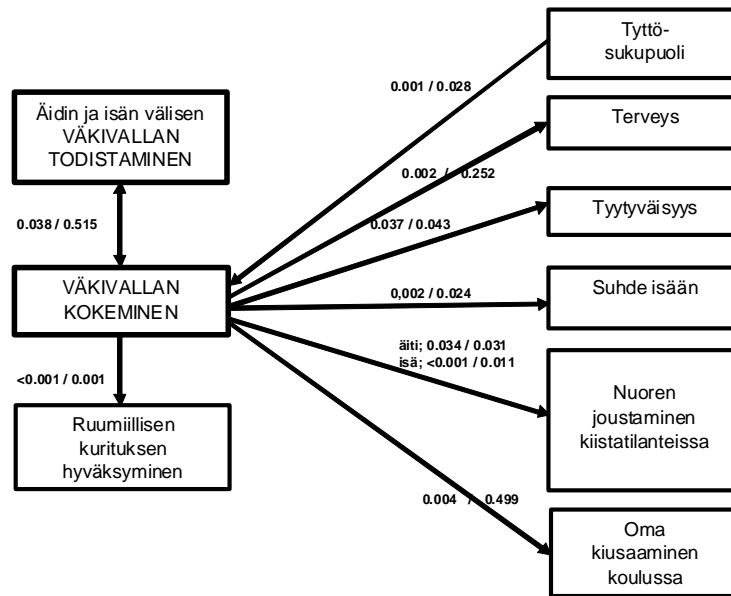

Kuvio 6. Seksuaalisen hyväksikäytön yhteys taustamuuttujiin (Pearsonin Chi-Square p-arvoin esitettyinä).

Seksuaalisella kanssakäymisellä ja hyväksikäytöllä oli todettavissa yhteys sekä väkivallan todistamiseen että kokemiseen. Nuorista, joilla oli kokemuksia seksuaalisesta lähentelystä tai kanssakäymisestä, puolet (49 %) oli todistanut perheväkivaltaa ($p=0.016$). Lisäksi seksuaalinen kanssakäyminen lisäsi hyväksikäytön mahdollisuutta, sillä neljännes (26 %) näistä nuorista oli kokenut myös seksuaalista hyväksikäyttöä ($p<0.001$).

Perheväkivalta oli suhteellisen yleistä nuorten kokemana. Perheissä, joissa vanhemmat käyttivät väkivaltaa, nuori joutui useammin myös todistamaan perheenjäsenten välistä väkivaltaa. Nuoret kokivatkin henkiseksi väkivallaksi fyysisen väkivallan pelon. Lisäksi perheväkivallalla oli vaikutusta nuoren suhtautumiseen ruumiilliseen kuritukseen. Tutkimus osoitti, että perheväkivallan todistaminen oli yhteydessä väkivallan kokemiseen ja väkivallan muodoilla oli tilastollisesti merkitsevä yhteys toisiinsa. Lisäksi perheväkivallan todistamisella ja vanhempien käyttämällä väkivallalla on yhteyttä moniin nuoren taustatekijöihin. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret olivat yleisimmin yli 14-vuotiaita tyttöjä. Suurin osa perheväkivaltaa yleisimmin kokeneista nuorista asui ydinperheessä ja suurin osa heistä arvioi perheen taloudellisen tilanteen hyväksi. Perheväkivaltakokemuksilla oli yhteyttä nuoren kokemaan terveyteen: 62 % perheväkivaltaa kokeneista nuorista piti terveydentilaansa huonontuneena. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret olivat tyytyväisempiä elämäänsä kuin väkivaltaa kokemattomat. Koulussa kiusatuksi tuli lähes joka kolmas perheväkivaltaa kokenut nuori ja itse koulussa kiusaajana toimi 29 % perheväkivaltaa koke-

neista nuorista. Lisäksi perheväkivaltaa kokeneiden nuorten ihmissuhteet perheenjäsenten kanssa olivat huonompia kuin perheväkivaltaa kokemattomien. Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten perheissä nuoret joustivat kiistatilanteissa äidin kanssa useammin, kun taas kiistatilanteissa isän kanssa joko nuoret joustivat tai isät joustivat. Perheväkivaltaa kokemattomien nuorten perheissä kiistatilanteet ratkesivat useammin molempien joustaessa. (Artikkeli II ja III taulukko 3; Kuvio 7.)

Kuvio 7. Perheväkivallan yhteydet taustamuuttujiin logistisen regressioanalyysin mukaan (Univariate-/ multivariate-mallien mukaisesti p-arvot kuvaten. Taulukko 3 artikkelit II ja III.)

5.2 Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvointi

Perheväkivaltaa kokeneille *tytöille* vastavuoroiset kaverisuhteet olivat tärkeämpiä kuin pojille. Pojat kokivat itsensä tyttöjä tasapainoisemmiksi. Lisäksi pojat pitivät rauhaa ja turvallisuutta sekä työtä ja saavutuksia tärkeämpänä kuin tytöt. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret, jotka asuivat *ydinperheessä*, arvostivat koulua enemmän verrattuna muussa perhemuodossa asuviin nuoriin. Lisäksi ydinperheessä asuville nuorille huumori oli voimavara. Ydinperheessä asuvat nuoret tiedostivat paremmin hyvinvointiin liittyviä tekijöitä ja pystyivät paremmin toteuttamaan niitä. Muussa kuin ydinperheessä asuvat nuoret kokivat vapautta ja nautintoa ja heillä oli turvalli-

set perhesuhteet. (Liite 7 Taulukko perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnin yhteydestä taustamuuttujiin.)

Perheväkivaltaa kokenut nuori, joka *arvioi terveytensä* hyväksi ja oli *tyytyväinen elämäänsä*, koki perhesuhteet turvallisiksi, kaverisuhteet vastavuoroisiksi, itsensä tasapainoiseksi ja itsenäiseksi ja arvosti koulua. Tyytyväisyys elämään perheväkivaltakokemuksista huolimatta oli yhteydessä nuoren uskoon ja huumorin käyttöön voimavarana. Väkivaltakokemuksista huolimatta terveytensä yhä hyväksi kokeva nuori piti tärkeänä työn tekemistä ja saavutuksia. Terveet ja tyytyväiset nuoret tiesivät hyvinvointiin liittyvistä tekijöistä ja toimivat useammin niiden mukaisesti.

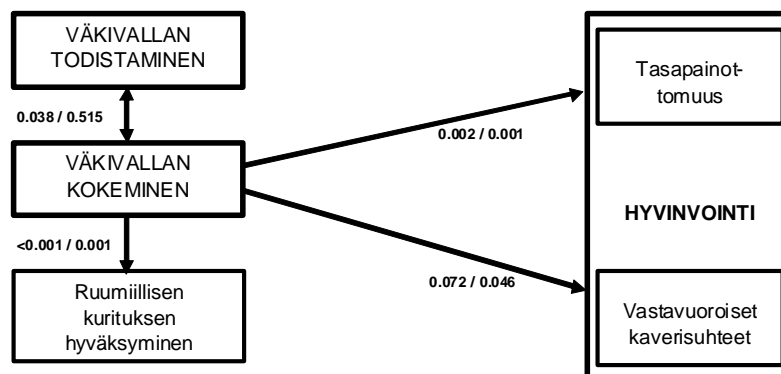
Perheväkivalta-perheissä *vanhempien keskinäinen suhde* oli yhteydessä nuoren hyvinvointiin lähes kaikilla osa-alueilla. Vanhempien hyvät suhteet ennakoivat turvallisia perhesuhteita, vastavuoroisia kaverisuhteita, tasapainoa, koulun arvostusta, huumorin käyttöä ja itsenäisyyttä. Toisaalta vanhempien huonot suhteet näkyivät päinvastaisena. Nuoren hyvä suhde vanhempiin korosti lisäksi uskon sekä työn ja saavutusten merkitystä. Myös sisarusuhteilla oli merkitystä nuoren hyvinvointiin.

Perheväkivaltaa kokeneet nuoret, joiden *vanhemmat kantoivat huolta* nuorista, kokivat perhesuhteet turvallisiksi ja kaverisuhteet vastavuoroisiksi, arvostivat koulua, pitivät huumoria voimavarana, kokivat itsensä tasapainoiseksi ja itsenäiseksi. Äidin huolehtivuus oli yhteydessä väkivaltaa kokeneen nuoren työn ja saavutusten arvostamiseen. Sitä vastoin isän liiallinen huolehtivuus esti nuorta kokemasta vapautta ja nautintoa. Nuori koki perhesuhteet turvallisiksi, kaverisuhteet vastavuoroisiksi, itsensä tasapainoiseksi ja koulun merkittäväksi silloin kun *riitatilanteet* sekä äidin että isän kanssa sovittiin kompromisseilla, eikä kenenkään yksipuolisella periksiantamisella. Nuoren hyvinvointiin liittyvä tietäminen ja tekeminen korostuivat perheissä, joissa riitatilanteet sovittiin ja toisaalta joutuivat koetukselle, jos nuori toimi oman mielensä mukaan.

Perheväkivaltaa kokenut nuori, jota ei *kiusattu koulussa*, koki perhesuhteet turvallisiksi ja kaverisuhteet vastavuoroisiksi, arvosti koulua, piti huumoria voimavarana sekä elämäänsä tasapainoisena ja itsenäisenä. Koulukiusaaminen asetti nuoren hyvinvoinnin koetukselle. Sekä kiusatulle että kiusaavalle nuorelle työ ja saavutukset olivat tärkeitä. Nuori, joka kiusasi toisia koulussa, koki vapauden ja nautinnon tärkeänä. Lisäksi nuori, joka kiusasi koulussa muita, ei kokenut turvallisia perhesuhteita eikä arvostanut koulua.

Vanhempien välistä *väkivaltaa todistaneilla* nuorilla ei ollut turvallisia perhesuhteita tai kaverisuhteita eivätkä he arvostaneet koulua. Vanhempien välistä väkivaltaa todistaneilla nuorilla oli enemmän sisäisiä ristiriitoja eikä huumori ollut heidän voimavaransa. Sitä vastoin vanhempien välistä väkivaltaa todistaneet nuoret korostivat itsenäisyyttä voimavaranaan. Hyvinvointiin liittyvä tekeminen oli tärkeää perheväkivaltaa todistaneille nuorille.

Väkivaltaa kokeneet nuoret raportoivat läheisiä kaverisuhteita, arvostivat koulua ja pitivät vapautta ja nautintoa tärkeänä. Tilastollisesti merkitsevä ero perheväkivaltaa kokeneiden ja kokemattomien nuorten hyvinvoinnissa oli tasapainon tunteen kokemisessa (kuvio 8). Väkivaltaa kokeneilla nuorilla oli enemmän sisäisiä ristiriitoja. Isän ja äidin käyttämän symbolisen aggression ja lievän väkivallan lisääntyminen oli yhteydessä myös nuoren vähäisempään tietoisuuteen hyvinvointiin liittyvistä teki-
jöistä. Äidin käyttämän väkivallan lisääntyminen oli yhteydessä nuoren vähäisempään kykyyn toimia hyvinvointiaan vahvistaen. Äidin käyttämä symbolinen väkivalta vähensi nuoren rauhan ja turvallisuuden kokemusta. Isän käyttämä symbolinen väkivalta vähensi nuoren kokemaa itsenäisyyttä, ja vakava väkivalta rajoitti nuoren vapautta ja nautintoa. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret, joilla oli kokemusta seksuaalisesta kanssakäymisestä, panostivat työn tekemiseen ja saavutuksiin sekä kokivat vapautta ja nautintoa. Lisäksi monimuuttujamalli osoitti, että väkivaltaa kokeneet nuoret nauttivat vastavuoroisista kaverisuhteista (kuvio 7).

Kuvio 8. Perheväkivallan ja hyvinvoinnin yhteydet logistisen regressioanalyysin mukaan (Univariate-/ multivariate-mallien mukaisesti p-arvot kuvaten. Taulukko 5, artikkeli II.)

5.3 Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten selviytyminen

Perheväkivaltaa kokeneet *tytöt* käyttivät poikia useammin ongelmakeskeisiä menetelmiä, kuten keskittymistä ongelmien ratkaisuun tai positiiviseen ja rentouttavien harrastusten etsimiseen. Pojat käyttivät tyttöjä useammin fyysistä virkistäytymistä. Tytöt etsivät useammin kuin pojat kuulumista johonkin ja siten hyväksyntää ihmissuhteissa sekä sosiaalista tukea. Tuottamattomista selviytymiskeinoista perheväkivaltaa kokeneet tytöt käyttivät poikia useammin murehtimista, läheisiin ihmissuhteisiin sijoittamista ja toiveikasta ajattelua, ja he kokivat useammin, etteivät pärjää, huojensivat tunteitaan tai syyttivät itseään. *Ydinperheessä asuvat* nuoret käyttivät muussa perhemuodossa asuvia nuoria useammin ongelmakeskeisiä selviytymiskeinoja. Ydinperheessä asuvat nuoret turvautuivat useammin ammattiavun etsimiseen ja sosiaaliseen toimintaan. (Liite 8 Taulukko perheväkivaltaa kokeneiden nuorten selviytymisen yhteydestä taustamuuttujiin.)

Nuoret, jotka *kokivat terveytensä erittäin hyväksi ja olivat tyytyväisiä elämäänsä*, käyttivät useammin ongelmakeskeisiä selviytymiskeinoja, kuin toisiin liittymistä tai tuottamattomia menetelmiä. Sitä vastoin nuoret, jotka kokivat terveytensä huonontuneeksi ja tyytymättömyyttä elämäänsä, käyttivät useammin tuottamattomia selviytymiskeinoja.

Mikäli nuoren *suhde muihin perheenjäseniin* oli hyvä, hän käytti useammin ongelmakeskeisiä selviytymiskeinoja. Hyvä suhde vanhempiin kannusti etsimään fyysistä virkistäytymistä. Lisäksi hyvä suhde vanhempiin auttoi nuorta työskentelemään kovasti ongelmien eteen. Hyvät perhesuhteet auttoivat keskittymään positiiviseen. Huono suhde sisaruksiin ajoi nuoren useammin murehtimaan, syyttämään itseään ja pitämään ongelmat sisällään. Pärjäämättömyyden kokemusta ennustivat huonot suhteet perheenjäseniin. Huono suhde äitiin ja isään oli perheväkivaltaa kokeneella nuorella yhteydessä tunteiden purkamiseen. Huono suhde äitiin tai isään oli yhteydessä itsesyytöksiin, samoin kuin välittämättä jättämiseen, itsellä pitämiseen ja murehtimiseen. Vanhempien sopiva *huolehtiminen* oli yhteydessä nuoren ongelmakeskeisten selviytymiskeinojen käyttöön. Äidin vähäinen huolehtivuus oli yhteydessä perheväkivaltaa kokeneen nuoren kovaan työskentelyyn, positiiviseen keskittymiseen ja tuottamattomien selviytymiskeinojen käyttämiseen. Jos *kiistatilanteissa* vanhempien kanssa molemmat joustivat, nuori käytti useammin ongelmakeskeisiä selviyty-

miskeinoja. Mikäli äiti antoi periksi kiistatilanteissa, nuori käytti useammin tuottamattomia selviytymiskeinoja.

Perheväkivaltaa kokeneet nuoret, joita *kiusattiin koulussa*, käyttivät harvemmin ongelmakeskeisiä selviytymiskeinoja. Myöskään kiusaajat eivät käyttäneet ongelmakeskeisiä menetelmiä. Kiusatut ja kiusaajat etsivät harvemmin sosiaalista tukea. Sitä vastoin kiusatut murehtivat useammin, kokivat itsensä pärjäämättömäksi, huojensivat tunteitaan, syyttivät itseään ja pitivät asiat itsellään. Kiusaajat käyttivät usein tuottamattomista selviytymiskeinoista välittämättä jättämistä.

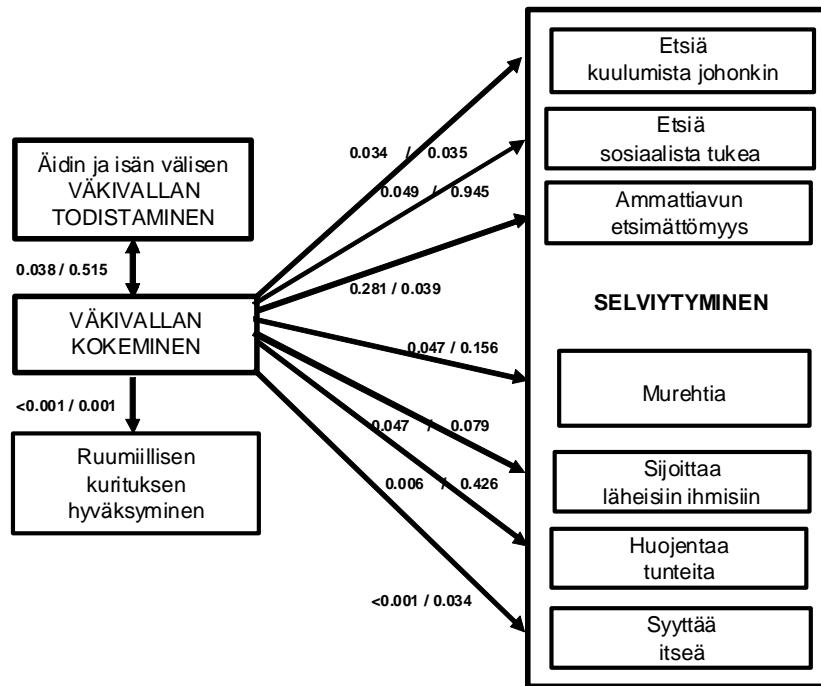
Nuoret, jotka eivät *hyväksyneet ruumiillista kuritusta*, käyttivät useammin ongelmanratkaisua selviytymiskeinonaan. Sitä vastoin nuoret, jotka pitivät ruumiillista kuritusta välttämättömänä, käyttivät useammin fyysistä virkistäytymistä ja kovasti työskentelemistä ongelmakeskeisinä selviytymiskeinoinaan. Lisäksi nuoret, jotka pitivät ruumiillista kuritusta välttämättömänä, käyttivät selviytymiskeinonaan useammin sosiaalisen tuen etsimistä ja läheisiin ihmissuhteisiin sijoittamista.

Vanhempien välistä *perheväkivaltaa todistaneet* nuoret käyttivät useammin tuottamattomia selviytymiskeinoja, kuten pärjäämättömyyden kokemista, tunteen huojentamista, itsesyytöksiä, välittämättä jättämistä tai murehtimista. Isän ja sisarusten välistä perheväkivaltaa todistaneet nuoret käyttivät useammin tuottamattomia selviytymiskeinoja, kuten murehtimista ja itsesyytöksiä. Äidin ja sisarusten välistä väkivaltaa todistaneet nuoret kokivat useammin pärjäämättömyyttä. Sisarusten välistä perheväkivaltaa todistaneet nuoret käyttivät selviytymiskeinoinaan useammin murehtimista, tunteen huojentamista, itsellään asioiden pitämistä ja itsesyytöksiä.

Vanhempien käyttämän symbolisen aggression lisääntyessä nuori käytti harvemmin ongelmakeskeisiä ja useammin tuottamattomia selviytymiskeinoja. Isän lisääntynyt symbolinen ja vakava *väkivalta* oli yhteydessä nuoren toisiin liittymiseen. Isän lievän väkivallan lisääntyminen oli yhteydessä nuoren tuottamattomien selviytymiskeinojen runsaampaan käyttöön. Sekä äidin että isän vakavan väkivallan lisääntyminen oli yhteydessä nuoren tuottamattomien selviytymiskeinojen runsaampaan käyttöön. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret, joilla oli kokemusta seksuaalisesta kanssakäymisestä, etsivät sosiaalista tukea ja ammattiapua sekä sijoittivat läheisiin ihmissuhteisiin. Toisaalta nämä nuoret käyttivät selviytyäkseen toiveikasta ajattelua ja tunteen huojentamista ja kokivat pärjäämättömyyttä. Seksuaalisesti hyväksikäytetyt nuoret eivät jaksaneet työskennellä kovasti vaan kokivat pärjäämättömyyttä, toisaalta nämä nuoret etsivät sosiaalista toimintaa ja ammattiapua. Sekä seksuaalinen kans-

sakäyminen että hyväksikäyttö olivat yhteydessä sosiaalisen tuen etsimiseen (lineaarisen regression $p=0.009$).

Perheväkivaltaa kokeneet nuoret etsivät useammin sosiaalista tukea. He murehtivat useammin, panostivat enemmän läheisiin ystäviin ja huojensivat tunteitaan. Nämä nuoret etsivät usein kuulumista johonkin, mutta eivät etsineet ammattiapua. Lisäksi he syyttivät itseään. (Kuvio 9.)

Kuvio 9. Perheväkivallan ja selviytymisen yhteydet logistisen regressioanalyysin mukaan (Univariate-/ multivariate-mallien mukaisesti p-arvot kuvaten. Taulukko 6, artikkeli III.)

5.4 Nuorten selviytymistä edistävät ja estävät tekijät

Nuorten kokema perheväkivalta käsitti vanhempien, sisarusten tai muiden lähisuku- laisten taholta kokemaa väkivaltaa tai vanhempien keskinäistä väkivaltaa. Nuoret toivat esiin monia erilaisia esimerkkejä kokemastaan väkivallasta ja muistikuvat väkivaltakokemuksista liittyivät jo varhaislapsuuteen. Nuoret kuvasivat perheväkival- laksi kodin painostavan ja jäätävän ilmapiirin, samoin kuin uhkatilanteet sekä pelon ja epävarmuuden kanssa elämisen. Toisaalta nuoret toivat esiin, että väkivaltaa oli toisten väkivallan todistaminen, kuten vanhempien keskenään riitely ja huutaminen

tai vanhempien välisen fyysisen väkivallan näkeminen. Nuoret kuvasivat kokeemaansa **henkistä väkivaltaa** alistamiseksi, vähättelyksi, ivaksi, haukkumiseksi, huutamiseksi, syytöksiksi, arvosteluksi, pelotteluksi, puhumattomuudeksi ja loukkaamiseksi. Henkiseksi väkivallaksi kuvattiin myös kohtuuttomat vaatimukset. Nuoret toivat esiin perheväkivaltana myös **laiminlyöntiä**, kuten yksin jättämistä, kohtelemista ulkopuolisena tai näkymättömänä, sekä passiivista väkivallan hyväksymistä ja väkivaltilanteisiin puuttumattomuutta. Perheväkivaltaa oli myös vihan kohdistaminen tavaroihin, kuten esineiden heittäminen tai ovien paiskominen. Lisäksi nuoret toivat esiin perheväkivaltana uhkailun ja **fyysisen väkivallan** käyttämisen, kuten lyömisen, tönimisen, heittämisen, raapimisen, potkimisen, ravistelun tai käden vääntämisen. Myös **seksuaalista hyväksikäyttöä** oli koettu. Perheväkivallan lisäksi neljä viidestä nuoresta oli kokenut koulukiusaamista. Nuoret toivat esiin, että heitä oli koulukiusattu erilaisuuden tai kotitilanteen vuoksi. Perhetilanteen vaikeuden vuoksi apua koulukiusaamiseen ei ollut saatu kotoa.

Nuoria oli auttanut selviytymään läheiset, kuten isä, äiti, sisko, veli, isovanhemmat, setä tai täti ja muut sukulaiset. Nuoret korostivat, että tärkein apu tuli perheestä ja usein oli kokemus, että ei ole muita. Toisaalta osa nuorista kuvasi, että läheiset eivät puuttuneet tilanteeseen tai sukulaiset olivat niin etäisiä, etteivät olleet tietoisia perheen tilanteesta. Tukea ja apua oli saatu myös naapureilta, uskonyhteisöltä ja ammattihenkilöiltä. Ammattihenkilöistä tärkeitä olivat terveydenhuollon työntekijät, kuten kouluterveydenhoitaja ja terapeutti. Lisäksi apua oli saatu opettajilta, turvatoimista ja vertaisryhmistä. Kaverit, kuten poikakaveri ja muut ystävät, olivat nuorille merkittäviä avun antajia.

Tulosten mukaan nuorten selviytymistä edistivät oma aktiivisuus, kantavat ajatukset, auttavat sanat, tukevat ihmissuhteet ja korvaavat kokemukset. Selviytymistä estivät elämän haasteet, väkivallan kanssa elämiseen tottuminen ja voimavaroja verottavat asiat. (Kuvio 10.)

Omaa aktiivisuutta kuvastivat vapauttava päätösvalta, avun hakeminen, tilanteista pois lähteminen, eteenpäin vievä sinnikkyys ja pärjäämisen näyttäminen. Oman päätösvallan myötä nuoret näkivät asiat eri tavoin ja tunsivat itsensä kypsemmäksi. Nuoret kuvasivat jaksavansa paremmin, kun tiesivät, mitä tekivät ja voivat itse päättää asioistaan. Tärkeä käänne selviytymiselle oli avun hakeminen ja avoimuus. Samoin kuin nuori auttoi omaa selviytymistään lähtemällä pois väkivaltilanteista, nuori myös vetäytyi ihmissuhteista, joissa koki pettymystä tai vähättelyä.

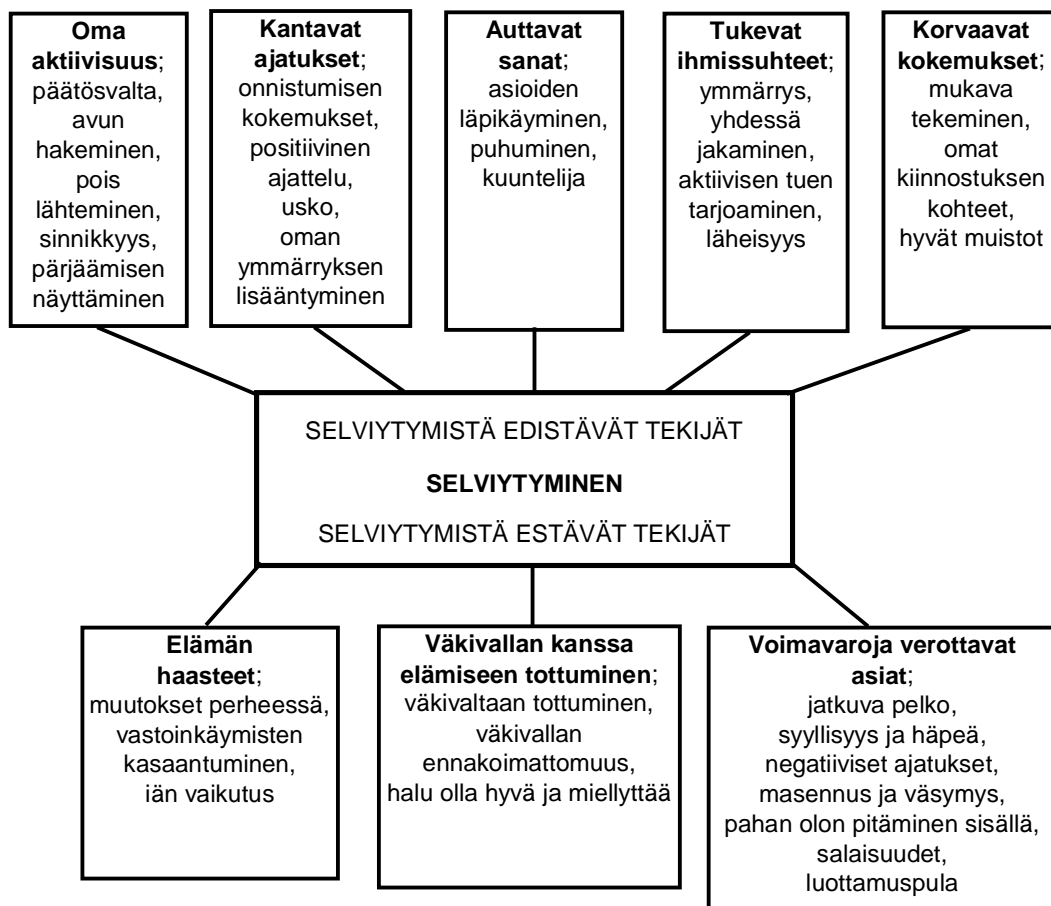

Toisaalta nuorten oli vaikea luovuttaa ja antaa periksi ongelmatilanteissa. Sinnikkyys ja periksiantamattomuus olivatkin luonteenpiirteitä, jotka olivat auttaneet nuoria jaksamaan. **Kantavat ajatukset** tukivat nuoren selviytymistä. Onnistumisen kokemukset olivat auttaneet jaksamaan eteenpäin. Positiivinen ajattelu, huumori, toivo ja mielikuvituksen käyttö olivat tärkeitä nuorten selviytymisessä. Tulevaisuuteen suuntaaminen ja suunnitelmien tekeminen vaikeina aikoina auttoi selviytymään. **Auttavat sanat**, kuten asioiden läpikäyminen ja puhuminen, oli merkittävä selviytymistä tukeva asia. Puhuminen väkivallasta oli alkuun vaikeaa, koska nuori ei löytänyt nimiä asioille. Nuorten kertomuksissa korostui kuuntelijan tarve, avoimuus ja saadun palautteen merkitys. **Tukevissa ihmissuhteissa** merkittävää olivat ymmärrys, yhdessä jakaminen, aktiivinen tuen antaminen ja läheisyys. Yhdessä jakaminen, kuten samojen asioiden yhdessä kokeminen ja toisen turvana lähellä oleminen auttoivat nuorta selviytymään. Jaksamista auttoi kokemus, että ei ole asian kanssa yksin. Nuoret kertoivat kaipaavansa lohdutusta ja yhteisöllisyyttä eli toinen toisista välittämistä. Läheisyyttä nuoret kuvasivat hyvänä suhteena toiseen vanhempaan, perheen välittävänä ilmapiirinä ja yhteisinä asioina. Usein perheissä, joissa esiintyi perheväkivaltaa, yhteydet vanhempiin olivat kuitenkin huonoja. Taustayhteisön ja sukulaisten tuki olivat tärkeitä selviytymisen kannalta, jos perheen sisältä ei löytynyt tukea. Tärkeäksi koettiin myös tuen aktiivinen antaminen, jolloin nuoret toivoivat, että tilanteeseen puututtaisiin. Mukava tekeminen antoi **korvaavia kokemuksia** ja auttoi pääsemään eroon ahdistavista tunteista ja ajatuksista sekä henkisesti että konkreettisesti. Liikunta, piirtäminen, musiikki ja lukeminen olivat nuorille mukavaa tekemistä. Tärkeää selviytymisen kannalta olivat omat kiinnostuksen kohteet ja oma luovuus.

Selviytymistä estäviä tekijöitä olivat **elämän haasteet**, kuten muutokset perheessä ja lapsuudenaikaiset useat muutot, jotka kuormittivat perhetilannetta. Vastoinkäymisten kasaantuminen saattoi toimia toisaalta myös muutosvoimana. Iän myötä nuori sai välineitä selviytymiseen ja koki itsensä varmemmaksi ongelmatilanteissa pystyessään puolustautumaan. **Väkivallan kanssa elämiseen tottuminen** auttoi toisaalta selviytymään, mutta saattoi myös estää avun hakemisen. Nuoret kuvasivat, miten totuttuaan tilanteeseen arki jatkui normaalina väkivallasta huolimatta. Selviytymistä kuitenkin tuki mahdollisuus ennakoida tilanteita. Ongelmia tuotti se, että väkivallalle alistuminen ja sen vältteleminen opettivat käyttäytymään hyvin. Itsestä välittäminen oli vaikeaa ja nuori laitto usein omat tarpeensa sivuun. Avun pyytämi-

sen esteeksi muodostuikin halu miellyttää ja olla hyvä. **Voimavaroja verottivat** muun muassa pelko ja varuillaan olo. Pelko oli nuorten kertoman mukaan läsnä heidän elämässään hyvin kokonaisvaltaisesti ja esti avun pyytämisen. Lisäksi syyllisyys ja häpeä estivät avun hakemisen. Syyllisyys helpottui iän ja ymmärryksen myötä, häpeä avun saamisen myötä. Avun saamisen estivät negatiiviset ajatukset, masennus ja väsymys. Nuoret olivat oppineet pitämään pahan olon sisällään ja olemaan näyttämättä tunteitaan. Kiukku, uhma, kapinointi ja viha tulivat esille myöhemmin iän myötä. Pahan olon näyttäminen auttoi selviytymään ja tunnistamaan avun tarpeen. **Luottamus** koettiin avunsaannin edellytyksenä, mutta väkivaltakokemusten vuoksi nuoret olivat menettäneet luottamuksensa ihmisiin. Usein väkivaltaperheessä ei voinut luottaa edes muihin perheenjäseniin. Toisaalta nuoret kuvasivat sokeaa luottamusta ihmiseen, joka auttoi ja jonka he kokivat turvalliseksi. Myös salassa pitäminen hankaloitti ihmissuhteita ja vei voimavaroja. Usein perheissä oli sovittu asioita, joista ei puhuttu. Oli myös tilanteita, joissa nuori joutui toimimaan salassa väkivallan tekijältä vältellessään ongelmia. Nuoret kuvasivat paljon erilaisia perheen kulisseja, joiden vuoksi avuntarvetta oli vaikea tunnistaa. Lisäksi nuoret pitivät itse yllä kulisseja, koska eivät halunneet myöntää vaikeaa tilannettaan.

Kokemustensa myötä nuoret näkivät, että ongelmat tulisi ehkäistä tai ainakin hoitaa varhain. Nuoret halusivat tuoda esiin, ettei ole lasten tehtävä ratkaista perheen ongelmia, vaikka lapsi niin kokeekin. Nämä nuoret olivat kokeneet pahoinvointia ja sairastumisia, kuten ahdistusta, masennusta, syömishäiriöitä, itsetuhoisuutta, alkoholin käyttöä ja viiltelyä. Väkivaltakokemukset aiheuttivat myös vihaa, katkeruutta ja yksinäisyyttä. Kuitenkin he jaksoivat toivoa ja taistella katsoen positiivisesti tulevaisuuteen.

Kuvio 10. Perheväkivallasta selviytyminen haastateltujen nuorten kuvaamana

5.5 Malli perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä

Regressiomallissa nuoren kokema terveys ($p < 0.001$) ja tyytyväisyys elämään ($p < 0.001$) selittivät 23 % perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvointia mittaavan muuttujan vaihtelusta. Perheen ihmissuhteet selittivät 20 % hyvinvointia mittaavan muuttujan vaihtelusta. Kun nämä yhdistettiin ja malliin lisättiin kiistatilanteet äidin kanssa ja koulukiusaamisen kokeminen, selitysaste oli jo 34 %. Tarkastellessa hyvinvoinnista muodostettuja uusia summamuuttujia merkittäväksi (selitysaste enemmän kuin 10 prosenttia) muodostuivat turvalliset perhesuhteet, kaverisuhteet ja koulun arvostus.

Väkivaltaa kokeneen nuoren turvallisia perhesuhteita selittivät tyytyväisyys, suhde äitiin, koettu terveys, suhde isään, kiistatilanteet äidin kanssa, isän ja äidin väli-

sen väkivallan todistaminen, kokemukset seksuaalisesta kanssakäymisestä ja perhemuoto (taulukko 1 kuvaa muuttujien painokertoimet mallissa). Huonontuneeksi koettu terveys ja huonontunut tyytyväisyys elämään olivat yhteydessä perhesuhteiden turvattuuteen ($p < 0.001$). Huonot suhteet vanhempiin ennustivat turvattuutta perhesuhteissa ($p < 0.001$) samoin kuin isän ja äidin välisen väkivallan todistaminen ($p = 0.008$). Kiistatilanteiden ratkaiseminen äidin kanssa molempien joustassa loi turvalliset perhesuhteet, mutta nuori toimi oman mielensä mukaan, jos perhesuhteet olivat turvattomia ($p < 0.001$). Kokemukset seksuaalisesta kanssakäymisestä olivat yhteydessä perhesuhteiden turvattuuteen ($p = 0.004$). Ydinperheessä asuva nuori koki perhesuhteet turvallisiksi, mutta perhesuhteet olivat turvattomia, jos perhemuotoa ei ollut raportoitu ($p = 0.019$).

Taulukko 1. Yhteenveto regressioanalyysistä kuvaten perheväkivaltaa kokeneiden nuorten turvallisia perhesuhteita hyvinvoinnin osana. Mallin kokonaisselitysaste 34 %.

Taustamuuttuja	B	t(B)	p	R ²
Tyytyväisyys elämään	.292	8.023	<0.001	21 %
Suhde äitiin	.208	5.356	<0.001	17 %
Koettu terveys	.130	4.889	<0.001	8 %
Suhde isään	.118	3.626	<0.001	10 %
Kiistatilanteet äidin kanssa	.051	3.757	<0.001	9 %
Isän ja äidin välisen väkivallan todistaminen	.104	2.647	0.008	4 %
Kokemukset seksuaalisesta kanssakäymisestä	.154	2.904	0.004	<1 %
Perhemuoto	.048	2.344	0.019	1 %

B = regressiokerroin; t(B) = t-testisuure; p = testisuureen p-arvo
R² = yksittäisen muuttujan selitysaste, kun muuttuja yksin mallissa

Lopullisessa mallissa kaverisuhteita selittivät nuoren suhde isään, koettu koulukiusaaminen, suhde äitiin, ruumiillisen kurituksen hyväksyminen, äidin huolehtivuus, kiusaajana toimiminen koulussa, tyytyväisyys elämään ja nuoren sukupuoli (taulukko 2 kuvaa muuttujien painokertoimet mallissa). Nuoren huono suhde vanhempiin ($p < 0.001$) ja äidin liian vähäinen huolehtivuus ($p = 0.002$) olivat yhteydessä huonoihin kaverisuhteisiin. Nuoren kokemus koulukiusaaminen oli yhteydessä huonoihin kaverisuhteisiin (kiusattu $p < 0.001$, oma kiusaaminen $p = 0.003$), samoin kuin ruumiillisen kurituksen hyväksyminen ($p = 0.003$). Tyytymättömyys elämään oli yh-

teydessä huonoihin kaverisuhteisiin ($p=0.009$). Tytöille kaverisuhteet olivat tärkeitä, kun pojille ne olivat vähemmän tärkeitä ($p=0.010$).

Taulukko 2. Yhteenveto regressioanalyysistä kuvaten perheväkivaltaa kokeneiden nuorten kaverisuhteita hyvinvoinnin osana. Mallin kokonaisselitysaste 19 %.

Taustamuuttuja	B	t(B)	p	R ²
Suhde isään	.156	5.050	<0.001	5 %
Koulukiusaaminen	.162	5.756	<0.001	7 %
Suhde äitiin	.145	4.125	<0.001	4 %
Ruumiillisen kurituksen hyväksyminen	.080	2.996	0.003	1 %
Äidin huolehtivuus	.078	3.109	0.002	<1 %
Oma kiusaaminen koulussa	-.086	-2.994	0.003	<1 %
Tyytyväisyys elämään	.090	2.621	0.009	5 %
Sukupuoli	-.067	-2.578	0.010	1 %

B = regressiokerroin; t(B) = t-testisuure; p = testisuureen p-arvo
R² = yksittäisen muuttujan selitysaste, kun muuttuja yksin mallissa

Lopullisessa mallissa koulun arvostusta selitti kiistatilanteiden ratkaiseminen äidin kanssa, tyytyväisyys elämään, nuoren sukupuoli, kokemukset seksuaalisesta kanssakäymisestä, nuoren suhde isään ja sisarten välisen väkivallan todistaminen (taulukko 3 kuvaa muuttujien painokertoimet mallissa). Kiistatilanteiden ratkaiseminen äidin kanssa molempien joustaessa oli yhteydessä koulun arvostukseen ja nuoren toimiminen oman mielen mukaan yhteydessä koulun vähäiseen arvostukseen ($p<0.001$). Tyytyväisyys elämään oli yhteydessä koulun arvostukseen ja tyytymättömyys elämään yhteydessä koulun vähäiseen arvostukseen ($p<0.001$). Tytöt arvostivat poikia enemmän koulua ($p<0.001$). Kokemukset seksuaalisesta kanssakäymisestä oli yhteydessä koulun vähäiseen arvostukseen ($p=0.014$), samoin kuin sisarus-ten välisen väkivallan todistaminen ($p=0.046$). Huono suhde isään oli yhteydessä koulun vähäiseen arvostamiseen ($p=0.022$).

Taulukko 3. Yhteenveto regressioanalyysistä kuvaten perheväkivaltaa kokeneiden nuorten koulun arvostusta hyvinvoinnin osana. osana. Mallin kokonaisselitysaste 17 %.

Taustamuuttuja	B	t(B)	p	R ²
Kiistat äidin kanssa	.108	6.339	<0.001	9 %
Tyytyväisyys elämään	.256	5.272	<0.001	7 %
Sukupuoli	-.160	-4.584	<0.001	1 %
Seksuaalinen kanssakäyminen	-.177	-2.465	0.014	1 %
Suhde isään	.095	2.301	0.022	4 %
Sisarten välisen väkivallan todistaminen	.075	1.999	0.046	<1 %

B = regressiokerroin; t(B) = t-testisuure; p = testisuureen p-arvo
R² = yksittäisen muuttujan selitysaste, kun muuttuja yksin mallissa

Tarkastellessa selviytymisestä muodostettuja uusia summamuuttujia merkittäväksi (selitysaste enemmän kuin 9 prosenttia) muodostuivat murehtiminen ja positiivisiin asioihin keskittyminen. Lopullisessa mallissa perheväkivaltaa kokeneen nuoren murehtimista selittäviä tekijöitä olivat sukupuoli, tyytyväisyys elämään, isän ja äidin välisen väkivallan todistaminen, äidin huolehtivuus, kokemukset seksuaalisesta kanssakäymisestä, koulukiusaaminen ja seksuaalinen hyväksikäyttö (taulukko 4 kuvaa muuttujien painokertoimet mallissa). Tytöt murehtivat poikia useammin ($p < 0.001$), ja nuoren tyytymättömyys elämään ennusti murehtimista ($p = 0.007$). Isän ja äidin välisen väkivallan todistaminen ja äidin vähäinen huolehtivuus ennustivat nuoren murehtimista ($p = 0.008$). Sopiva huolehtiminen selitti vähäisen murehtimisen, ja äidin liiallinen huolehtiminen esti nuoren murehtimisen ($p = 0.035$). Koettu koulukiusaaminen oli yhteydessä murehtimiseen ($p = 0.020$). Kokemukset seksuaalisesta kanssakäymisestä olivat yhteydessä murehtimiseen ($p = 0.001$). Seksuaalinen hyväksikäyttö oli yhteydessä murehtimiseen vain harvoin, mutta seksuaalinen hyväksikäyttö pakkoa tai väkivaltaa käyttäen ennusti nuoren murehtimista ($p = 0.049$).

Taulukko 4. Yhteenveto regressioanalyysistä kuvaten perheväkivaltaa kokeneiden nuorten murehtimista selviytymiskeinona. Mallin kokonaisselitysaste 9 %.

Taustamuuttuja	B	t(B)	p	R ²
Sukupuoli	-.177	-4.467	<0.001	4 %
Tyytyväisyys elämään	-.145	-2.707	0.007	3 %
Isän ja äidin välisen väkivallan todistaminen	-.167	-2.656	0.008	2 %
Kokemukset seksuaalisesta kanssakäymisestä	.324	3.229	0.001	1 %
Koulukiusaaminen	-.102	-2.329	0.020	1 %
Äidin huolehtivuus	-.084	-2.117	0.035	1 %
Seksuaalinen hyväksikäyttö	-.329	-1.970	0.049	<1 %

B = regressiokerroin; t(B) = t-testisuure; p = testisuureen p-arvo
R² = yksittäisen muuttujan selitysaste, kun muuttuja yksin mallissa

Lopullisessa mallissa positiiviseen keskittymistä selittivät tyytyväisyys elämään, sukupuoli, koulukiusaamisen kokemukset, suhde isään ja ruumiillisen kurituksen pitäminen välttämättömänä (taulukko 5 kuvaa muuttujien painokertoimet mallissa). Tytöt keskittyivät usein positiiviseen, kun pojat käyttivät tätä selviytymiskeinonaan harvoin ($p < 0.001$). Huonontunut terveys ja tyytymättömyys elämään olivat yhteydessä vähäiseen positiiviseen keskittymiseen ($p < 0.001$), myös koulukiusaamista kokenut nuori keskittyi harvoin positiiviseen ($p = 0.027$). Huono suhde isään oli yhteydessä harvoin tapahtuvaan positiiviseen keskittymiseen ($p = 0.014$), samoin kuin ruumiillisen kurituksen pitäminen välttämättömänä ($p = 0.031$).

Taulukko 5. Yhteenveto regressioanalyysistä kuvaten perheväkivaltaa kokeneiden nuorten positiiviseen keskittymistä selviytymiskeinona. Mallin kokonaisselitysaste 17 %.

Taustamuuttuja	B	t(B)	p	R ²
Tyytyväisyys elämään	.651	6.151	<0.001	9 %
Sukupuoli	-.474	-6.037	<0.001	6 %
Suhde isään	.223	2.462	0.014	2 %
Koulukiusaaminen	.188	2.211	0.027	2 %
Ruumiillisen kurituksen hyväksyminen	.178	2.167	0.031	2 %

B = regressiokerroin; t(B) = t-testisuure; p = testisuureen p-arvo
R² = yksittäisen muuttujan selitysaste, kun muuttuja yksin mallissa

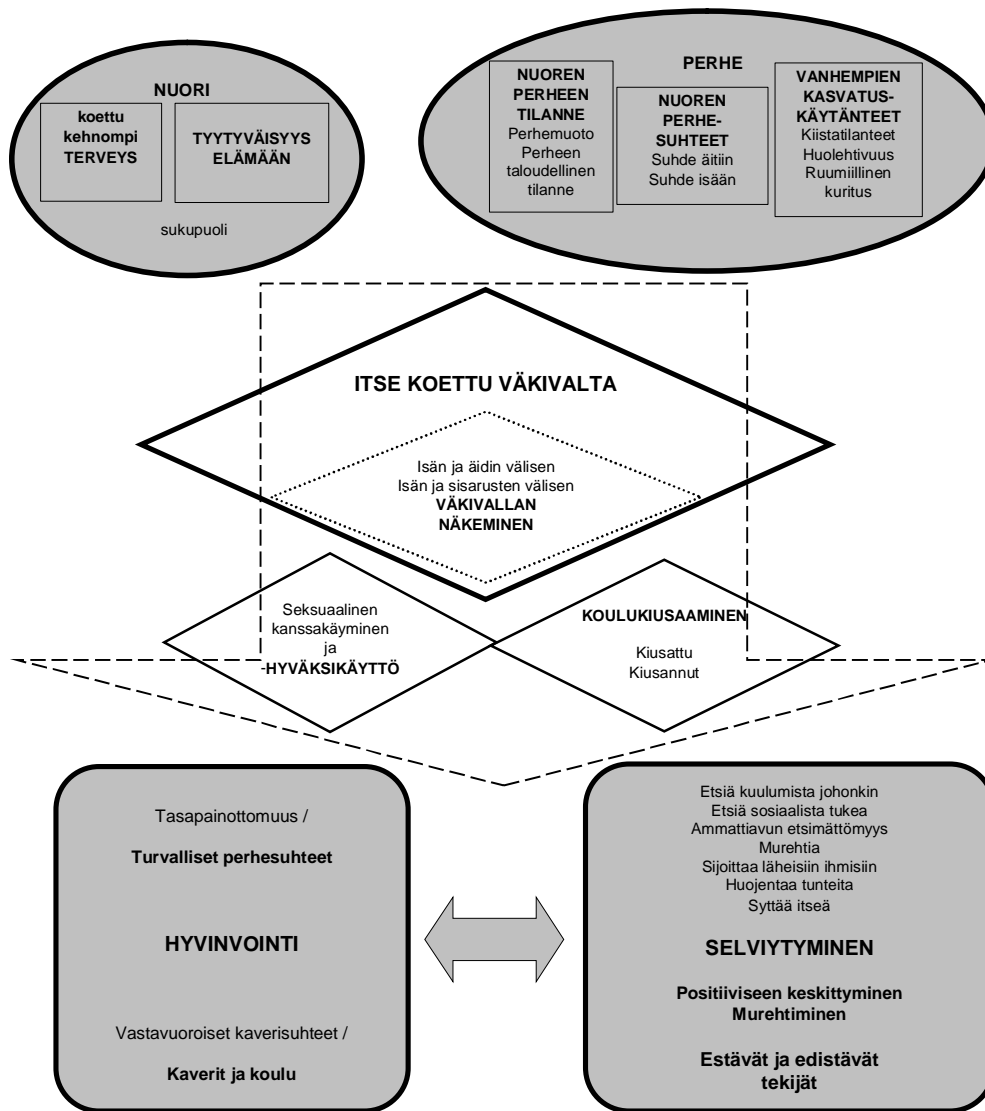
Seksuaalinen kanssakäyminen oli yhteydessä vähäiseen koulun arvostukseen ja huonontuneeseen elämäntyytyväisyyteen sekä nuoren huonontuneisiin suhteisiin vanhempiinsa (selitysosuus 8 %). Nuoren selviytyminen murehtimalla oli yhteydessä nuoren kokemaan seksuaaliseen kanssakäymiseen. Erityisesti murehtimista selittivät nuoren huonontuneeksi kokema terveys (5 %), tyytymättömyys elämään (6 %), huonot suhteet vanhempiin (5 %) ja vanhempien kasvatuskäytännöt, kuten äidin vähäinen huolehtivuus tai kiistatilanteissa periksi antaminen (5 %). Murehtiminen oli yhteydessä myös nuoren seksuaaliseen hyväksikäyttöön. Tällöin selittäviä tekijöitä olivat huonot perhesuhteet (4 %), suhteet vanhempiin, kuten esimerkiksi huonontunut suhde isään (5 %), nuoren huonoksi kokema terveys (5 %) ja tyytymättömyys elämään (6 %).

Tarkasteltaessa haastateltujen nuorten (18–21-vuotiaiden) selviytymistä käytetyn selviytymismittarin (ACS) avulla voidaan todeta, että perheväkivaltaa kokeneet nuoret käyttivät pääsääntöisesti ongelmakeskeisiä selviytymiskeinoja. Kovasti työskentelyä ja sitoutumista kuvasti haastateltujen sinnikkyys, joka vei eteenpäin vaikeuksista huolimatta. Samoin kovasti työskentelyä kuvasti pärjäämisen näyttäminen. Positiiviseen keskittymistä ja asioiden positiivisten puolien huomioimista nuoret kuvastivat positiivisilla ajatuksilla, huumorilla ja toivon ylläpitämisellä. Nuorten kertomuksissa mukava tekeminen auttoi pääsemään eroon ahdistavista ajatuksista ja tunteista. Selviytymistä mitattaessa näitä kuvasivat rentouttavien harrastusten etsiminen, kuten piirtäminen, musiikki ja lukeminen, sekä fyysisen virkistämisen etsiminen esimerkiksi liikunnan avulla. Henkisen tuen etsiminen ja usko tulivat esiin sekä kyselyssä että haastateltujen nuorten kertomuksissa. Samoin sosiaalisen tuen, ymmärryksen ja yhdessä jakamisen etsiminen kuuluivat perheväkivaltaa kokeneiden nuorten selviytymiskeinoihin. Tuottamattomista selviytymiskeinoista nuoret kuvasivat väkivaltaan tottumista, jolloin oli helpompi olla välittämättä ongelmasta. Toisaalta myös väkivallan ennakoiminen auttoi selviytymään, joskin se saattoi myös estää avun hakemista. Myös nuoren oppimataito miellyttää ja olla hyvä esti ongelman esiin nostamisen. Lisäksi nuoret kertoivat kokeneensa syyllisyyttä niin väkivaltaista kuin siihen puuttumisesta. Itsesyytökset olivat kyselynkin perusteella merkittävä tuottamaton selviytymiskeino. Tunteen huojentaminen ja erityisesti sen vaikeus tuli esiin haastatteluissa. Nuoret kertoivat, miten nuorempana pitivät tunteet salassa, mutta tunteiden näyttämisen myötä ulkopuolisten oli helpompi puuttua tilanteeseen ja nuoret saivat apua. Myös asioiden pitäminen itsellä ja perheväkivallan pitäminen

salassa tulivat esiin nuorten kokemuksissa. Nuoret kuvasivat runsaasti erilaisia kullisseja, joilla niin perhe kuin nuori itsekkin piti perheväkivallan salassa. Lisäksi nuoret kuvasivat, miten salassa pitäminen hankaloitti ihmissuhteita ja oli edesauttamassa nuoren vetäytymistä ihmissuhteista. Ainoa selviytymiskeino, jota haastatellut nuoret eivät tuoneet esiin, oli keskittyminen ongelman ratkaisuun (Liite 9).

Lopullisen mallinnuksen avulla vahvistui, että nuoren sukupuolella ja perheellä on merkitystä nuoren väkivaltakokemuksista selviytymiseen. Hyvinvointiin liittyvät tekijät, kuten turvalliset perhesuhteet, kaverisuhteet ja koulu, voidaan nähdä voimavaroina, jotka ovat osa nuoren selviytymistä. Lisäksi nuoren kokemus omasta terveydestään ja tyytyväisyydestä elämään oli yhteydessä väkivaltakokemuksista selviytymiseen. Koulukiusaaminen, niin kiusattuna oleminen kuin kiusaajana toimiminen, olivat osaltaan huonontamassa nuoren selviytymistä perheväkivaltakokemuksista. Etenkin kiusaaminen esti nuoren mahdollisuuksia saada tukea kavereilta ja koulusta. Ihmissuhteet perheen sisällä samoin kuin vanhempien käyttämät kasvatuskäytänteet vaikuttivat nuoren hyvinvointiin ja siten selviytymisen kokemuksiin. Eriyisesti korostuivat huonontunut suhde isään ja äidin huolehtivuus sekä kiistatilanteiden ratkeaminen äidin kanssa. Huono suhde isään lisäsi huonovointisuutta ja selviytymistä hankaloitti, mikäli äiti ei pystynyt osoittamaan huolehtivuutta ja sopimaan kiistatilanteita. Vanhempien välinen väkivalta selitti nuoren murehtimista. Nuoren myönteinen suhtautuminen ruumiilliseen kuritukseen oli yhteydessä nuoren huonontuneisiin kaverisuhteisiin ja vähäiseen positiiviseen keskittymiseen. Seksuaalinen kanssakäyminen oli selittävä tekijä sekä turvallisten perhesuhteiden että koulun osalta ja vaikutti nuoren selviytymiseen selittäen murehtimisen käyttöä selviytymiskeinona. Myös seksuaalinen hyväksikäyttö selitti perheväkivaltaa kokeneen nuoren tuottamatonta selviytymistä, kuten murehtimista, toiveikasta ajattelua, pärjäämättömyyden kokemuksia, tunteen huojentamista ja itsesyytöksiä. (Kuvio 11.)

Kuvio 11. Malli perheväkivaltaa kokeneen nuoren hyvinvoinnista ja selviytymisestä

6 POHDINTA

6.1 Tutkimuksen luotettavuuden tarkastelu

Kyselytutkimuksen luotettavuus

Kvantitatiivisen tutkimuksen luotettavuus perustuu ensisijaisesti tutkittavan ilmiön mittaamisen onnistumiseen. Tällä tarkoitetaan luotettavan mittarin, sopivien tutkimusmenetelmien ja aineiston käsittelytapojen valintaa. Tilastollisen tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa erityisesti mittaamisen onnistuminen. (Burns & Grove 2007; Rasi & Kanninen 2007; Polit & Beck 2008.)

Kyselylomake sisälsi viisi osa-aluetta: taustakysymykset, hyvinvointia, perheväkivaltaa ja seksuaalista kanssakäymistä sekä selviytymistä käsittelevät kysymykset. Järjestyksellä haluttiin johdattaa hyvinvointiin liittyvien asioiden kautta tarkastelemaan väkivaltakokemuksia. Viimeisenä kysyttiin selviytymistä, jotta mahdollisten väkivaltakokemusten tarkastelu ei jäisi ahdistavana nuoren mieleen. (Bowling 2005.)

Tutkimuksen vahvuutena luotettavuutta tarkasteltaessa on aikaisemmin käytetyt mittarit: Jorosen hyvinvointimittari, Sariolan väkivaltamittari sekä Frydenbergin ja Lewisin nuorten selviytymismittari. Lisäksi mittarien luotettavuus oli testattu. Kyselylomakkeen muokkaamisessa käytettiin seurantaryhmän asiantuntijuutta mietittäessä lomakkeen kokonaisuutta, kysymysten muotoilua ja lomakkeen ulkoista olemusta (DeVon ym. 2007). Lisäksi kyselylomakkeen ja kysymysten sanamuotojen toimivuutta sekä vastaamiseen käytettävää aikaa testattiin kahdella kohderyhmän ikäisellä nuorella (Duffy 2006). Tämän jälkeen kyselylomakkeen toimivuutta testattiin yhdessä koulussa pilotoimalla kysely (Bowling 2005). Pilotin toteutuksessa tutkija oli itse paikalla vastaamassa nuorten mahdollisiin kysymyksiin. Näin saatiin palautetta kysymysten ymmärrettävyydestä ja lomakkeen toimivuudesta sekä toteutuksen onnistumisesta.

Mittarien luotettavuus

Vanhempien käyttämää väkivaltaa mitattiin Sariolan (1990) muokkaamalla väkivaltamittarilla. Pohjana tällä mittarilla on Straussin kumppaneineen kehittänyt Conflict Tactics Scale (Straus 1979; Straus ym. 1996 & 1998). Mittarin reliabiliteettia arvioitiin Cronbachin alfa-kertoimella (Liite 10). Hyväksyttävälle kertoimen arvolle ei ole olemassa mitään yksiselitteistä rajaa, mutta kertoimen arvoa 0.70 voidaan pitää hyväksyttävänä (Ferketich 1990; Metsämuuronen 2003; Polit & Beck 2004 & 2006; Burns & Grove 2007; DeVon ym. 2007). Pilottivaiheessa mittarin alfa-kertoimen arvot olivat 0.636–0.853, eli osa summamuuttujista ei täyttänyt suositeltavan 0.70:n rajaa. Mittaria ei haluttu kuitenkaan muuttaa, sillä nuorten väkivaltakokemuksia haluttiin mitata samalla mittarilla, jotta tulokset olisivat vertailukelpoisia. Varsinaisessa tutkimusaineistossa alfa-kertoimen arvot vaihtelivat välillä 0.667–0.861 ollen pääosin parempia kuin pilottitutkimuksessa ja lähempänä hyväksyttävänä pidettävää 0.70-arvoa. Mittari on todettu aikaisemmissa tutkimuksissa reliabeliksi ja validiksi. Validiteettia lisätäkseen Sariola muokkasi mittaria sopivammaksi suomalaiseen kulttuuriin, jättämällä esimerkiksi selkäsaunan traditionaalisen kurituksen muotona lieväksi väkivallaksi. (Sariola 1990; Sariola & Uutela 1992.)

Nuorten hyvinvointia mitattiin Jorosen (Rask, Åstedt-Kurki & Laippala 2002; Joronen 2005) kehittämällä mittarilla, jossa näkökulma kohdistuu subjektiiviseen hyvinvointiin. Hyvinvointia tarkasteltiin 12 summamuuttujan avulla. Hyvinvointimittarin reliabiliteettia arvioitiin Cronbachin alfa-kertoimella (Liite 10). Pilottivaiheen mittauksessa arvot olivat 0.137–0.983. Kahden tai kolmen väittämän summamuuttujat saivat pienimmät arvot, jolloin Cronbachin alfa-kertoimen arvo ei ole omiaan arvioimaan mittarin luotettavuutta. Yhtenäisyyden vuoksi haluttiin kuitenkin ilmaista kaikista summamuuttujista alfa-kertoimen arvot. Näistä muuttujista mitattiin myös korrelaatiokerroin, joka kuvaa paremmin näiden muuttujien luotettavuutta (Burns & Grove 2007). Varsinaisessa kyselyssä alfa-kertoimen arvot vaihtelivat välillä 0.313–0.982 ollen samansuuntaisia aikaisemman tutkimuksen kanssa. Mittari on todettu aikaisemmissa tutkimuksissa reliabeliksi ja validiksi (Rask, Åstedt-Kurki & Laippala 2002; Joronen 2005). Lisäksi mittarin validiteettia tässä tutkimuksessa lisäsi mallinnuksen aikana toteutettu faktorianalyysi, joka tuotti pääosin alkuperäistä mittaria vastaavat summamuuttujat.

Selviytymisen mittaamiseen käytettiin Frydenbergin ja Lewisin (1993 & 1996 & 2004) kehittelemää nuorten selviytymistä mittaavaa *General Form of the Adolescent Coping Scale (ACS)* -mittaria. Mittari sisälsi 79 selviytymiskeinoja kuvaavaa väittämää, joiden käyttöä arjessa nuori arvioi. Myös selviytymismittarin reliabiliteettia arvioitiin Cronbachin alfa-kertoimella (Liite 10). Pilottivaiheessa mittarin summamuuttujien alfa-kertoimen arvot olivat 0.353–0.886 ja varsinaisessa kyselyssä välillä 0.534–0.905. Jälleen pienet arvot saivat summamuuttujat, joissa oli vain kolme kysymystä. Yhtäläisyyden vuoksi näiden luotettavuutta kuvattiin Cronbachin alfa-kertoimella. Mittarin reliabiliteettia ja validiutta on arvioitu mittaria kehitettäessä (Frydenberg & Lewis 1993 & 1996). Tässä tutkimuksessa mittarin validiteettia lisäsi mallinnuksen aikana faktorianalyysillä tuotetut summamuuttujat, jotka noudattelivat suurelta osin alkuperäisiä summamuuttujia.

Eräs luotettavuuteen vaikuttava tekijä koskee ulkomaalaisen kyselyn kääntämistä ja käyttämistä. Selviytymismittari käännettiin kaksoiskäännöksen metodilla (White & Elander 1992; Beck ym. 2003; Maneesriwongul & Dixon 2004; Duffy 2006). Alkuun tutkija käänsi itse kyselyn väittämät ja tarkasteli niitä suhteessa teoreettiseen viitekehykseen. Käännösprosessin jälkeen tutkija ja seurantaryhmän jäsenet vertasivat kaikkia käännöksiä ja pohtivat ristiriitaisia käännöksiä suhteessa teoriaan ja suomalaisen kulttuuriin. Käännösprosessissa tulisi aina huomioida tekijät, kuten esimerkiksi kulttuuri, jotka saattavat muuttaa tuloksia (Beck ym. 2003; Frydenberg ym. 2003; Duffy 2006). Toisaalta myös mittarin yleisen version (*general form*) käyttämistä voidaan arvioida luotettavuuden näkökulmasta. Nuorta pyydettiin arvioimaan selviytymiskeinojaan yleisten huolien ja murheiden mukaan, kuten koulunkäyntiä, työtä, perhettä, ystäviä ja maailmaa koskevien murheiden suhteen, eikä perheväkivaltaongelmien suhteen. Kohdennettuna esimerkiksi koskemaan perhesuhteissa ilmeneviä ongelmia (*specific form*) kysely olisi voinut tuottaa erilaisia tuloksia. Toisaalta se olisi voinut tehdä katoa osion suhteen nykyistä enemmän. Kysely haluttiin pitää neutraalilla tasolla. Muutoksia selviytymismittariin ei haluttu tehdä, jotta tulokset olisivat vertailukelpoisia aikaisempien tutkimusten kanssa. Mittarin validiutta tuki mallinnuksen aikana tehty vertailu laadullisen aineiston tuloksiin, jotka täydensivät toinen toisiaan.

Otoksen edustavuus

Tämän tutkimuksen rajoituksena on aineistonkeruu poikittaistutkimuksena yhden kunnan nuorilta. Tällöin tuloksia tulee yleistää varovasti, huomioiden nuorten elinolojen erilaisuus eri asuinympäristöissä. Toisaalta Sariolan (1990) kansallisessa tutkimuksessa ei eroja läänien välillä ilmennyt. Lisäksi kunta, jossa tutkimus toteutettiin, on profiililtaan laaja ja edustaa niin kaupunki- kuin maalaisympäristöä.

Tutkimusmenetelmäksi valittiin kyselyn toteuttaminen yhden kunnan kaikille 9.-luokkalaisille. Otosta voidaan tällöin pitää harkinnanvaraisena. Koska tutkimus toteutettiin kouluissa ja peruskoulun suorittaa käytännöllisesti katsoen koko ikäluokka, tavoitettiin parhaiten kokonainen ikäluokka nuoria. Lisäksi vastausprosentti oli hyvä, koska oppilaat vastasivat oppitunnilla. Vain kahdeksan oppilasta palautti tyhjän lomakkeen. Tutkimuksen vahvuutena luotettavuutta tarkasteltaessa on sen suhteellisen iso aineisto (N=1393). Mallinnusta tehdessä väkivaltaa kokeneiden nuorten määräksi jäi näin 1028 nuorta.

Rajoituksena voi toisaalta nähdä sen, että kysely toteutettiin nuorille luokissa oppitunnin aikana. Opettajia oli ohjeistettu järjestämään tila siten, että nuorilla on rauha vastata arkoihinkin kysymyksiin. Rajoituksena on huomioitava se, että kaikkia väkivaltatapauksia ja etenkin seksuaalisen kanssakäymisen tapauksia ei näin varmaankaan saavutettu. Toisaalta myös pilailuvastausten mahdollisuus on huomioitava itse täytetyssä kyselyssä. Selkeimmät pilailuvastaukset (n=55) aineistosta poistettiin. Tarkasteltaessa pilailien vastanneiden nuorten taustoja, he eivät eronneet merkittävästi muista kyselyyn vastanneista nuorista.

Nuoret vastasivat hyvin kysymyksiin, kun ne olivat mahdollisimman neutraalisti esitettyjä. Esimerkiksi seksuaalista hyväksikäyttöä ei olisi saatu esiin näin kattavasti, mikäli se olisi ennalta määritelty hyväksikäytöksi. Nuori ei ajattele kaikkea seksuaalista kanssakäymistä hyväksikäyttönä vielä 15-vuotiaana. Rajoituksena on nähtävä se, että kyselylomake oli pitkä ja työläs (12 sivua, 192 kysymystä). Selviytymismittari oli lomakkeessa viimeisenä, mikä vaikutti vastausprosenttiin tämän kohdalla. Näihin kysymyksiin vastasi 1 236–1 305 nuorta, kun kaikkiaan kyselyyn osallistui 1 393 nuorta.

Analyysimenetelmien luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa analyysimenetelmien tilastollinen ja sisällöllinen sopivuus. Tilastollisen sopivuuden lähtökohtana on muuttujien mittaustaso ja jakauman muoto (Polit 1996; Polit & Beck 2006). Ennen aineiston tilastollista analyysia tarkasteltiin muuttujien normaalijakaumaa. Selittävät muuttujat eivät noudattaneet normaalijakaumaa, ja testaamisessa käytettiin non-parametrisia menetelmiä, vaikkakin suurissa aineistoissa on useampien kahden muuttujan välistä yhteyttä arvioivien testien todettu kestävän jonkin verran poikkeamaa normaalijakaumasta (Uhari & Nieminen 2001).

Aineiston jatkoanalyysiin valittiin logistinen regressioanalyysi, jonka avulla on mahdollisuus löytää useiden selittävien muuttujien joukosta parhaat selittämään ilmiötä ja siinä tapahtuvaa vaihtelua. Logistinen regressioanalyysi soveltuu ilmiön kannalta oleellisten muuttujien etsimiseen ja vaikutuksen tarkasteluun. Perheväkivalta, hyvinvointi ja selviytyminen ovat monimuotoisia ilmiöitä, joiden tarkasteluun regressioanalyysi soveltui hyvin. Lisäksi tutkimuksessa oli mukana runsaasti taustamuuttujia, joten regressioanalyysi soveltui hyvin suuren muuttujajoukon tarkasteluun. (Metsämuuronen 2003; Polit & Beck 2006 & 2008; Burns & Grove 2007). Muuttujien määrä oli rajautunut jo ennen lopullista mallinnusta, jolloin otettiin käyttöön lineaarinen regressioanalyysi ilmiön mallintamiseen ja muuttujien välisten yhteyksien selventämiseen (Metsämuuronen 2003; Munro 2005).

Haastattelututkimuksen luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen arvioimiseksi ei ole luotu yhtä selkeitä kriteereitä kuin määrälliselle tutkimukselle (Nieminen 1997; Kylmä & Juvakka 2007). Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden tarkastelun yhteydessä pohditaan koko tutkimusprosessin luotettavuutta, jolloin arviointi kohdistuu tutkimusaineiston keräämiseen, aineiston analysointiin ja tutkimuksen raportointiin (Kylmä & Juvakka 2007).

Haastateltavat olivat 18–21-vuotiaita nuoria, joilla oli omakohtaista kokemusta perheväkivallasta. Nuoret edustivat monipuolista kuvaa perheväkivaltaa kokeneista nuorista, sillä heidän kokemuksensa olivat erilaisia, samoin kuin heidän toipumisensa ja irtaantumisensa väkivaltaperheestä. Nuoria haastateltiin kahteen kertaan, jotta

arkaluontoisesta aiheesta puhuminen olisi helpompaa. Haastattelutilanne sai keskustelun luonteen tutkittavan kertoessa kokemuksiaan perheväkivallasta. Haastatteluteemat käytiin läpi nuoren kertomusten kautta.

Teemahaastattelu on tiedonkeruumenetelmänä problemaattinen, sillä tutkijan esiymmärryksen pohjalta syntyneet teemat ja hänen haastattelussa käyttämänsä kieli saattavat ohjata tutkittavien ajattelua ja ilmaisuja (Åstedt-Kurki & Nieminen 1997). Tässä tutkimuksessa haastatteluaiheet pidettiin väljinä ja järjestystä vaihdeltiin, jotta tutkittavien omat kokemukset saivat tulla mahdollisimman vapaasti esille.

Haastattelut analysoitiin alustavasti haastattelukertojen välillä, jotta voitiin täydentää teemoja toisella tapaamisella. Luottamuksellisen suhteen syntymistä haastateltaviin auttoi tutkijan aito kiinnostus ja toisaalta nuorten halu jakaa kokemuksiaan. Lisäksi tutkija pystyi psykiatrisen hoitotyön kokemuksen kautta keskustelemaan ja kuuntelemaan arkaluontoisia asioita sekä osoittamaan empatiaa (Coyne 1998; Ellsberg & Heise 2002). Tämä mahdollisti vaikeidenkin asioiden läpikäymisen. Osa haastateltavista kuvasikin ensimmäisen tapaamisen jälkeen, että asioista puhuminen oli ollut sillä hetkellä raskasta mutta jälkeinpäin helpottavaa ja siten terapeutista. (Munhall 2001; Kylmä & Juvakka 2007.)

Analyysivaiheessa on tärkeä varmistaa, että yhteys aineiston ja tulosten välillä säilyy (Kylmä & Juvakka 2007). Tämä varmistettiin alkuperäisaineistoon palaamisella useasti analyysin edetessä. Aineistoa ei myöskään pakotettu ennalta määrättyyn kehikkoon, vaan luokitus löytyi aineistosta. Luotettavuuden kannalta sisällön analyysin ongelmana on pidetty sitä, että tutkija ei pysty tarkastelemaan analyysiprosessissa objektiivisesti, vaan tulos perustuu tutkijan subjektiiviseen näkemykseen asiasta (Kyngäs & Vanhanen 1999). Tutkija saattaa tulkita aineistoa oman esiymmärryksensä kautta, mikä oli vaarana tässäkin tutkimuksessa, jossa tutkijan esiymmärrys tutkimusilmiöstä perustui aikaisemmin suoritettuun määrälliseen tutkimukseen. Tämä luotettavuutta uhkaava tekijä pyrittiin välttämään sillä, että toinen tutkija arvioi analyysin etenemistä koko ajan (Cavanagh 1997). Tutkijat olivat yksimielisiä tutkimuksen tuloksista, huolimatta siitä, että tulkinta on aina tutkijan persoonallinen näkemys, jossa on mukana hänen omat tunteensa ja intuiotensa (Nieminen 1997). Tutkijat ovat kuitenkin eettisesti vastuussa siitä, että tutkimustulos vastaa aineistoa (Kyngäs & Vanhanen 1999). Lisäksi luotettavuutta on pyritty lisäämään kuvaamalla esimerkki aineiston analyysistä sekä liittämällä autenttisia lainauksia (Kuvio 1, artikkeli IV).

Laadullisen tutkimuksen tulosten luotettavuuden arviointikriteereinä voidaan pitää myös uskottavuutta, siirrettävyyttä, refleksiivisyyttä ja vahvistettavuutta (Lincoln & Guba 1985; Holloway & Wheeler 2002; Tuomi & Sarajärvi 2002; Graneheim & Lundman 2004; Kylmä & Juvakka 2007). Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimuksen ja sen tulosten uskottavuutta sekä sen osoittamista lukijoille. Siirrettävyydellä tarkoitetaan tulosten siirrettävyyttä muihin vastaaviin tilanteisiin. Refleksiivisyys edellyttää tutkijalta tietoisuutta omista lähtökohdista ja vahvistettavuus liittyy koko tutkimusprosessiin edellyttäen sen kirjaamista niin, että lukija voi seurata prosessin kulkua ja että tulokset perustuvat aineistoon eivätkä tutkijan omiin käsityksiin. (Lincoln & Guba 1985.)

Tässä tutkimuksessa *uskottavuutta* pyrittiin lisäämään haastateltavien valinnalla siten, että heillä oli monipuolisia kokemuksia perheväkivallasta sekä haastattelemla heitä kahteen kertaan, millä varmennettiin tutkijan ymmärrys heidän kertomuksestaan. Lisäksi tutkija litteroi ja analysoi haastattelut alustavasti tapaamisten välillä ja näin käytti rauhassa aikaa aineiston parissa siihen tutustuen. Tutkimuspäiväkirjan tilalla tutkija käytti apunaan piirtämäänsä sukupuuta ja haastattelumuistiinpanoja. *Siirrettävyyttä* tukee haastateltavien kuvaaminen siinä määrin kuin se pienessä aineistossa on mahdollista. Tuloksia siirrettäessä tulee huomioida, että tutkittavat nuoret olivat täysi-ikäisiä eli kyselytutkimukseen osallistuneita nuoria iäkkäämpiä. Lisäksi nämä nuoret ohjautuivat tutkimukseen hoitokontaktin kautta, jolloin he olivat jo käsitelleet perheväkivaltakokemuksiaan ja heidän selviytymisprosessinsa oli jo edennyt. Tämä toisaalta mahdollisti kipeiden muistojen käsittelyn. *Refleksiivisyyttä* pyrittiin tukemaan haastatteluteemojen väljinä pitämisellä, jolloin nuoret saivat tuoda esiin omia kokemuksiaan monipuolisesti ja analyysin huolellisella kuvaamisella. Lisäksi refleksiivisyyttä pyrittiin lisäämään jatkuvalla alkuperäisaineistoon palaamisella. *Vahvistettavuuteen* liittyy tutkijan kyky pelkistää aineisto tiivistettyyn muotoon ja muodostaa siitä luokitukset, joka on sisällön analyysin luotettavuuteen oleellisesti vaikuttava tekijä (Kyngäs & Vanhanen 1999; Graneheim & Lundman 2004). Aineiston analysoinnissa pyrittiin analysoimaan ilmisisältöä eli ”mitä teksti sanoo”, jotta tutkijan subjektiivinen käsitys asiasta ei ohjaisi prosessia. Luokkien nimeämisessä käytettiin tulkintaa eli piilosisältöjä; ”mistä tekstissä puhutaan”. (Graneheim & Lundman 2004.) Vahvistettavuutta pyrittiin tukemaan analyysin ja tulosten selkeällä kuvaamisella.

6.2 Tulosten tarkastelu

Aikaisempia tutkimuksia perheväkivallan syistä ja seurauksista on tehty lukuisia (Gershoff 2002; Krug ym. 2005; Paavilainen & Flinck 2008). Sitä vastoin tutkimusta perheväkivallasta selviytymisestä on vähemmän. Tutkimus tuotti uutta näkökulmaa siitä miten hyvinvointi on merkittävä voimavara perheväkivaltaa kokeneilla nuorilla. Lisäksi tutkimus tuotti uutta tietoa perheväkivaltaa kokeneiden nuorten selviytymisestä.

Nuorten väkivaltakokemukset ovat **maailmanlaajuisesti yleisiä** (Straus & Stewart 1999; Butchart ym. 2006; Tang 2006). Tutkimus vahvistaa monia aikaisempia tuloksia siitä, miten yleistä perheväkivaltaa on ja miten pysyviä ovat myönteiset asenteet ruumiillista kuritusta kohtaan (Sariola 1990; Ellonen ym. 2008; Sariola 2008). Suomessa on ollut ruumiillisen kurituksen kieltävä laki voimassa yli kaksi vuosikymmentä, ja yhä on nuoria, jotka eivät tiedä sitä. Lain voimaantulosta huolimatta lapsuuden aikainen symbolinen aggressio on lisääntynyt, joskin lievä perinteinen kuritusväkivalta on vähentynyt. Lapsuuden aikainen vakava väkivalta on myös lisääntynyt, mutta kun lapsi tulee murrosikään, vakavan väkivallan määrä vähenee. (vrt. Sariola 1990; Ellonen ym. 2008.)

Tutkimus tukee aikaisempia tutkimuksia siitä, miten lievällä väkivallalla on **tai-pumus raaistua** ja yleistyä (McCloskey ym. 1995; Crouch & Behl 2001; McGuigan & Pratt 2001; Avery ym. 2002; Edelson ym. 2003; Turner ym. 2006; Taylor ym. 2009). Perheväkivallan todistaminen oli tutkimustulosten mukaan yhteydessä väkivallan kokemiseen ja eri väkivallan muodoilla oli tilastollisesti merkitsevä yhteys toisiinsa. Aikaisempien tutkimusten mukaan parisuhdeväkivalta laajenee usein lapsiin kohdistuvaksi (Berger 2005; Sternberg ym. 2006; Tschann ym. 2009). Väkivallan todistaminen sekä ruumiillisen kurituksen hyväksyminen muuttuu huomaamatta kaltoinkohteluksi, kuten myös Turner kumppaneineen (2006) tutkimuksessaan tote- si. Perheväkivalta vaikuttaa myös nuoren **asenteisiin ruumiillista kuritusta koh- taan**. Perheväkivaltakokemukset selittivät myönteisen asenteen kuritusta kohtaan, joka ylläpitää väkivallan jatkumista sukupolvelta toiselle, kuten aikaisemmat tutki- mukset ovat osoittaneet (Haapasalo & Hämäläinen 1996; Hall ym. 1998; Carlson 2000; Glasser ym. 2001; Avery ym. 2002; Christopher ym. 2007). Toisaalta Buck- leyn ja kumppaneiden (2007) tutkimuksen mukaan nuoret, jotka olivat kokeneet vä- kivaltaa, pelkäsivät sen siirtyvän omaksi tavaksi ja siksi he työskentelivät aktiivises-

ti turvallisuuden tunteen saavuttamiseksi. Myös tässä tutkimuksessa nuoret, jotka pitivät ruumiillista kuritusta välttämättömänä, olivat itse kokeneet ruumiillista kuritusta ja käyttivät useammin kovasti työskentelyä, fyysistä virkistäytymistä, sosiaalisen tuen etsimistä ja läheisiin ihmissuhteisiin sitoutumista selviytymiskeinoinaan.

Seksuaalisella kanssakäymisellä ja hyväksikäytöllä oli todettavissa yhteys sekä väkivallan todistamiseen että kokemiseen. Turvattomat perhesuhteet olivat yhteydessä seksuaaliseen kanssakäymiseen. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret hakevat hyväksyntää perheen ulkopuolisista ihmissuhteista, esimerkiksi seurustelusuhteesta. Tämä on omiaan lisäämään nuoren aikaisia seksuaalikokemuksia ja, kuten aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, altistaa seksuaaliselle hyväksikäytölle (Buzi ym. 1998; Kaltiala-Heino ym. 2003; Steel & Herlitz 2005). Seksuaalinen kanssakäyminen oli näille 14–17-vuotiaille nuorille yleisempää, jos he olivat todistaneet tai kokeneet perheväkivaltaa. Nuorista, joilla oli kokemuksia seksuaalisesta lähentelystä tai kanssakäymisestä, lähes puolet oli todistanut perheväkivaltaa. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret, joilla oli kokemusta seksuaalisesta kanssakäymisestä, panostivat työn tekemiseen ja saavutuksiin. Toisaalta nämä nuoret käyttivät selviytyäkseen toiveikasta ajattelua ja tunteen huojentamista ja kokivat pärjäämättömyyttä. Myös seksuaalisesti hyväksikäytetyt nuoret kokivat pärjäämättömyyttä. Sekä seksuaalinen kanssakäyminen että hyväksikäyttö oli yhteydessä sosiaalisen tuen ja ammattiavun etsimiseen.

Tulosten mukaan perheväkivaltaa kokeneet nuoret **kokivat terveytensä** huonontuneeksi. Myös aikaisemmat tutkimukset ovat osoittaneet yhteyden koetun väkivallan ja pahoinvoinnin välillä (Lansford ym. 2002; Aviles ym. 2006; Aymer 2008; Francisco ym. 2008). Väkivaltaa kokeneet nuoret voivat huonommin ja pahoinvointi näkyy oireiluna (Smith ym. 2005; Nicholas & Rasmussen 2006; Romito & Grassi 2007; Bradford ym. 2008), kuten masennuksena, ahdistuksena ja itsetuhoisuutena, sekä käytösongelmina (Andres-Lemay ym. 2005; Romano ym. 2006; Tschann ym. 2009), kuten koulunkäyntiongelmien, väkivaltaisuuden, rikollisuuden ja riskikäyttäytymisenä. Tässä tutkimuksessa nuoret väkivaltaisesta perheestä kokivat terveytensä huonommaksi. Perheväkivallan kokeminen vaikuttaa siten nuoren hyvinvointiin. Perheväkivaltakokemuksiin olivat yhteydessä hyvinvoinnin käänteiset puolet, kuten tasapainottomuuden tunne ja turvallisten perhesuhteiden puuttuminen. Nuorten kokema huonontunut terveys oli yhteydessä nuoren käyttämiin selviytymiskeinoihin. Nuoret, jotka kokivat terveytensä huonontuneeksi, käyttivät useammin tuot-

tamattomia selviytymiskeinoja, kuten murehtimista, tunteiden purkamista tai periksi antamista. Nuoret, jotka olivat **tyytymättömiä elämäänsä**, käyttivät lisäksi välittämättä jättämistä, itsesyytöksiä ja itsellään pitämistä. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret kokivat kuitenkin maailman turvallisempaa ja rauhallisempaa paikkana sekä arvostivat vapautta ja nautintoa elämässään enemmän kuin perheväkivaltaa kokenemat ikätoverinsa. Tämän tutkimuksen tulosten mukaan tyytymättömyys elämään ennustikin vähemmän väkivaltakokemuksia, mikä on todennäköisesti yhteydessä väkivaltaa kokeneiden nuorten muihin voimavaroihin, kuten ystäväsuhteisiin ja koulun arvostukseen. Toisaalta myös väkivaltaa kokeneet nuoret tottuivat väkivaltaan ja pitivät sitä normaalina, mikä edesauttaa etsimään elämän pieniä hyviä hetkiä ja näin kokemaan tyytyväisyyttä.

Perheväkivaltaperheissä ihmisten väliset suhteet ovat huonot ja perheeltä saatu tuki ja huolenpito riittämätöntä (Flisher ym. 1997; Paavilainen ym. 2001; Topolski ym. 2001; Meyerson ym. 2002; English ym. 2003; White ym. 2003; Leary ym. 2008), jolloin nuori hakee tukea perheen ulkopuolelta. Tässä tutkimuksessa perheväkivallan todistaminen ja vanhempien käyttämä väkivalta olivat yhteydessä huonontuneisiin **suhteisiin vanhempien kanssa** sekä huonoihin suhteisiin vanhempien välillä, joka ilmeni muun muassa isän ja äidin välisenä väkivaltana. Huonot suhteet vanhempiin olivat yhteydessä perhesuhteiden turvattomuuteen. Huonot perhesuhteet olivat yhteydessä nuoren lisääntyneeseen pärjäämättömyyden tunteeseen, itsesyytöksiin ja asioiden itsellä pitämiseen. Kehnot suhteet sisaruksiin olivat yhteydessä nuorten lisääntyneeseen sosiaalisen tuen etsimiseen perheen ulkopuolelta. Tutkimuksen mukaan perheväkivallan todistaminen ja kokeminen olivat yhteydessä myös **perheen pärjäämättömyyteen**, kuten nuoren arvioimaan huonoon taloudelliseen tilanteeseen tai useisiin muuttoihin. Vastaavia tuloksia on tuonut esiin Larrivé kumppaneineen (2007). Perheen epätasapaino ja vaikea tilanne lisäävät perheväkivallan riskiä. Toisaalta verrattuna aikaisempiin tutkimuksiin (Smith ym. 2005; Mersky ym. 2009) vanhempien koulutus tai ammatillinen asema ei vaikuttanut perheväkivallan esiintyvyyteen tässä tutkimuksessa. Perheväkivaltaa esiintyi kaikkien sosiaaliluokkien perheissä.

Perheen **vanhempien kasvatuskäytännöt** olivat yhteydessä perheväkivaltakokemuksiin ja niistä selviytymiseen. Äidin vähäinen **huolehtivuus** oli yhteydessä vanhempien väliseen väkivaltaan sekä symboliseen aggressioon. Isän vähäinen huolehtivuus sitä vastoin oli yhteydessä kaikkien perheenjäsenten väliseen väkivaltaan,

kun isän ylihuolehtivuus oli yhteydessä isän ja sisarusten väliseen väkivaltaan. Isän vähäinen huolehtivuus oli yhteydessä turvattomuuteen perheessä, kun sopiva tai liiallinen huolehtivuus oli yhteydessä perhesuhteiden turvallisuuteen. Aikaisempien tutkimusten mukaan isän joustamaton kontrolli ja huolehtimattomuus ovat yhteydessä kaltoinkohtelukokemuksiin ja niiden negatiivisten vaikutusten pitkään säilymiseen (Higgins & McCabe 2008; Rikhye ym. 2008). Toisaalta tutkimusten mukaan suojaavana tekijänä on nähty positiivinen äitiys (Levendosky ym. 2002) ja isän huolehtivuus (Rikhye ym. 2008). Tämä tutkimus osoitti, että perheissä, joissa ei käytetty perheväkivaltaa, **ristiriitatilanteet ratkaistiin** kompromisseina ja nuorta kohdeltiin tasa-arvoisesti. Sen sijaan perheissä, joissa käytettiin väkivaltaa, nuori usein pakotettiin joustamaan tai nuori toimi oman mielensä mukaan. Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten taustatekijöistä merkittäväksi muodostui kiistatilanteiden ratkaiseminen isän kanssa, jolloin nuori usein joutui antamaan periksi. Toisaalta kiistatilanteiden ratkaiseminen äidin kanssa molempien joustaessa loi turvalliset perhesuhteet, mutta nuoren toimiminen oman mielensä mukaan ennusti turvattomia perhesuhteita. Lisäksi nuori, jolla oli kokemuksia seksuaalisesta kanssakäymisestä ja jonka äiti antoi periksi kiistatilanteissa, murehti muita nuoria useammin asioistaan.

Nuoret pitivät **vastavuoroisia kaverisuhteita** tärkeinä, ja perheväkivaltaa kokeneen nuoren hyvinvointiin liittyikin vahvat kaverisuhteet. Nuoruudessa yleisestikin tyytyväisyys perheeseen vähenee ja tyytyväisyys ystäviin lisääntyy (Goldbeck ym. 2007). Ystäviltä saatu sosiaalinen tuki ja vastavuoroiset kaverisuhteet ovat merkittäviä vaikuttajia nuoren myönteisempänä kokemaan subjektiiviseen terveyteen ja hyvinvointiin (Ravens-Sieberer ym. 2004). Sosiaalisen tuen etsiminen oli tyypillisempää väkivaltaa kokeneilla tytöillä. Rosenthalin ym. (2003) tutkimuksen mukaan tyttöjen on helpompaa hakea tukea ystäviltä kuin vanhemmilta. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret etsivät kuulumista johonkin, jolloin heille oli tärkeää se, mitä ihmiset ajattelivat. Tämä johti usein ihmissuhteesta toiseen siirtymiseen ja hyväksynnän hakemiseen. Lisäksi perheväkivaltaa kokeneet nuoret hakivat suhteistaan sosiaalista tukea. Pojille tukea tärkeämpää oli sosiaalinen toiminta.

Kouluympäristö vaikuttaa nuoren kokemaan terveyteen ja elämäntyytyväisyyteen ja tulosten mukaan perheväkivaltaa kokeneet nuoret arvostivat koulua. Koulunkäyntiin liittyviä merkityksellisiä tekijöitä ovat ystävien kanssa viihtyminen, ystävien hyväksyntä ja ystävällisyys sekä heiltä saatu tuki ja auttamisen halu (Samdal ym. 2004). Riskitekijänä kouluyhteisössä on koulukiusaaminen. Perheväkivallan todis-

taminen ja kokeminen olivat tilastollisesti yhteydessä koulukiusaamiseen. Aikaisempien tutkimusten mukaan nuori pakenee hankalaa perhetilannetta riskikäyttäytymiseen ja pahoinvointi näkyy käytösongelmina, kuten koulukiusaamisena (Buzi ym. 1998; Hurt ym. 2001; McCloskey & Lichter 2003). Nuoren oma kiusaaminen oli yhteydessä symbolisen aggression tai vakavan väkivallan kokemiseen. Nuoren kokema koulukiusaaminen oli yhteydessä huonoihin kaverisuhteisiin ja murehtimisen ohella muihin tuottamattomien selviytymiskeinojen käyttöön. Niinpä koulukiusaaminen, sekä kiusatuksi tuleminen että oma kiusaaminen, ovat riski nuoren terveydelle (Ravens-Sieberer ym. 2004). Tämä tutkimus osoitti, että perheväkivaltaa kokevat nuoret kiusaavat enemmän ja arvioivat terveytensä huonommaksi kuin nuoret, jotka eivät kärsi perheväkivallasta. Kiusatuksi tuleminen on lisäksi yhteydessä huonontuneeseen elämäntyytyväisyyteen. Kouluyhteisössä huomiota tulisi kiinnittää siten sekä kiusaajaan että kiusattuun. Suomalaisissa kouluissa asiaan on tartuttu KiVa Koulu hankkeen avulla (KiVa Koulu 2009).

Nuoret käyttävät **erilaisia selviytymiskeinoja** erilaisiin tilanteisiin, ja siten perheväkivaltaa kokeneiden nuorten selviytymiskeinot olivat erilaisia kuin väkivaltaa kokemattomien. Mallinnuksen avulla selviytymiskeinot jakautuivat positiiviseen keskittymiseen ja murehtimiseen, koska nämä selittivät eniten perheväkivaltaa kokeneen nuoren selviytymistä. Keskittyminen positiiviseen sisälsi kaikki ongelmakeskeiset selviytymiskeinot ja tuottamaton murehtiminen sisälsi murehtimisen lisäksi, toiveikkaan ajattelun, pärjäämättömyyden kokemukset, tunteen huojentamisen ja itsesyytökset eli useampia tuottamattomia selviytymiskeinoja. Itsesyytökset kuuluvat suurelta osin perheväkivaltakokemuksiin ja leimaavat näin perheväkivaltaa kokeneen nuoren ajattelua. Tämä voi estää avunhakemisen ja vastaanottamisen nuoren yrittäessä selviytyä yksinään (McGee ym. 2001; Browne 2002). Ongelmallista on se, että perheväkivaltaa kokeneet nuoret eivät hae apua ammattihenkilöstöltä. Buckley ym. (2007) tutkimuksen mukaan nuoret olivat kokeneet, että opettajat eivät ymmärrä heidän ongelmaansa ja avun saamiseksi nuoret toivovat tulevaisuudessa otetuksi vakavasti. Apua tulisi tarjota aktiivisesti, sillä perheväkivaltaa kokeneet nuoret panostivat perheen ulkopuolisiin ihmissuhteisiin ja kaipaisivat muita aikuisia, kuten isovanhempia, sukulaisia, naapureita tai opettajia. Nuori tarvitsee aikuisia opettamaan sosiaalisia taitoja ja olemaan heidän tukena (Cox ym. 2003).

Perheväkivallasta selviytymiseen liittyy **selviytymistä estäviä ja edistäviä tekijöitä**. Tutkimustulokset pärjäämisestä tuovat esiin niin yksilöllisiä kuin perheeseen

ja sosiaaliin suhteisiin liittyviä selviytymistä edistäviä tekijöitä (Waller 2001; Aronowitz 2005; Ahern 2006). Perheväkivaltaperheessä eläville nuorille ystävyys-suhteet olivat tärkeitä. Tämän lisäksi nuorilla oli paljon yksilöllisiä voimavaroja selviytymisen tukena, kuten huumori ja oma tietämys (kts. Åstedt-Kurki 1992). Nuoren tarve näyttää pärjäämisensä ja tähän liittyen luonteenpiirteinä sinnikkyys ja periksiantamattomuus auttoivat selviytymään perheväkivaltakokemuksista. Nuoret ovatkin yllättävän pärjääviä stressaavissa tilanteissa (Fergus & Zimmerman 2005; Ahern 2006; Donnon & Hammond 2007). Lisäksi nuoret korostivat, että ongelmia ei pidä jäädä murehtimaan. Seiffge-Krenke (2006) on tuonut tutkimuksessaan esiin, että ongelmia murehtivalle nuorelle tilanne pysyy pidempään muuttumattomana, mikä taas lisää käytösongelmien ja oireilun riskiä. Nuoret kertoivat, että oli helpompi suhtautua vaikeuksiin oman ymmärryksen vahvistuttua. Lisäksi asioiden läpikäymisen, kuuntelun ja palautteen avulla sai tukea. Nuoret kaipasivat tietoa huomatakseen, etteivät olleet ainoita ongelman kanssa. Väkivaltaa kokeneen nuoren oli vaikea ystävyystyä menetettyään luottamuksensa ihmisiin. Toisaalta sosiaalisen tuen etsiminen oli yleisempää perheväkivaltaa kokeneiden nuorten kohdalla (Futa ym. 2003; Higgins & McCabe 2003; Daigneault ym. 2006; Tusaie ym. 2007; Stein 2008). Ihmissuhteissa korostuikin yhdessä jakaminen ja aktiivinen tuen saaminen. Myös Buckley ja kumppaneiden (2007) tutkimuksen mukaan nuoret kaipasivat ihmistä, jolle voi puhua ja näyttää tunteensa. Lisäksi nuoret tarvitsivat aktiivista tuen tarjoamista murtaakseen salaisuuden kehän.

Väkivaltakokemukset muuttavat nuorta, ja niin sanottu normaali nuoruus jää väliin. Väkivaltaa kokenut nuori oppi laittamaan omat tunteensa ja tarpeensa sivuun ja huomioimaan muut. Silti nuoret jaksoivat katsoa tulevaisuuteen optimistisina. Väkivaltaa kokeneet nuoret olivat oppineet olemaan näkymättömiä ja häiritsemättä, jonka vuoksi olivat oppineet myös pitämään omat tunteensa piilossa. Nuoret olivat oppineet, etteivät näytä tunteitaan toisille. Seiffge-Krenken (2006) tutkimuksen mukaan vetäytyminen on tyypillisempää tunteita kasaavalle nuorelle ja toisaalta tunteiden purkaminen ja näyttäminen on yhteydessä nuoren lisääntyneisiin oireisiin ja siten huonompaan selviytymiseen (Schneider & Phares 2005). Brownen (2002) tutkimuksessa selviytymiseen vaikuttava tekijä oli tunteiden näyttäminen, kuten itkeminen ja huutaminen. Tämän tutkimuksen mukaan nuorten tunteiden näyttäminen helpotti ja johti avun saamiseen. Esteenä avun saannille voi olla miellyttämisen ja hyväksynnän hakeminen (Fieldsin ja Prinzin 1997). Brownen (2002) mukaan nuoret

vetäytyvät ystävyys-suhteista eivätkä turvaudu heidän tukeensa. Tähän tutkimukseen osallistuneet nuoret kertoivatkin, etteivät halunneet huolestuttaa tai loukata toisia ja siten pitivät ongelmansa salassa tai vetäytyivät ystävyys-suhteista.

Nuoruuden haastavaan ajanjaksoon liittyy monia tekijöitä, joista tärkeimpiä ovat päivittäiset elämän tapahtumat. Positiiviset tapahtumat vaikuttavat hyvinvointiin ja tyytyväisyyteen, kun taas negatiivisten kokemusten kasautuminen vaikuttaa pahoinvointiin ja tyytymättömyyteen sekä siten oireiluun ja riskikäyttäytymiseen (McCullough ym. 2000; Seiffge-Krenke 2000). Tämän vuoksi nuorten kokemaan väkivaltaan tulee kiinnittää huomiota perheen ulkopuolelta. Nuorella ei ole keinoja ratkaista perheväkivaltaongelmaa tilannetta arvioimalla ja siitä oppimalla. Hän pyrkii perheväkivaltatilanteessa käyttämään tunteiden säätelyyn tähtääviä keinoja, jotka auttavat selviytymään tilanteen synnyttämistä negatiivisista tunteista silloin, kun ongelmalliseen tilanteeseen ei voida vaikuttaa (Folkman ym. 1986; Fields & Prinz 1997; Frydenberg 1997; Shapiro & Levensky 1999; Frydenberg & Lewis 2004).

Tuotetun mallin avulla pystyttiin nostamaan esiin näkymätön alue eli perheväkivallan yleisyys ja vaikutus nuorten hyvinvointiin. Malli tuotti laajan kuvan nuorten kokemuksista ja erityisesti uusia hyvinvoinnin ja selviytymisen näkökulmia pahoinvoinnin rinnalle. Haasteena oli laaja tutkimusalue ja perheväkivaltailmiön syyseuraussuhteiden moninaisuus. Tämän vuoksi tuotetun mallin kuvaaminen tiivistetyksi oli vaikeaa.

Malli kuvaa nuorten joustavuutta ja yksilölle tärkeiden asioiden korostumista. Terveyttä ja hyvinvointia onkin ongelmista ja ahdistuksesta selviytyminen, omien rajojen tunnistaminen, tasapaino ja tyytyväisyys sekä kyky vaikuttaa elämäänsä ja tehdä päätöksiä. Näitä hyvinvoinnin osa-alueita perheväkivaltakokemukset haastavat. Nuorella on iän myötä kuitenkin jo vaikutusmahdollisuuksia enemmän kuin pienempänä lapsena. Toisaalta perheväkivaltaperheessä eläminen ohjaa nuoria hakemaan hyväksyntää perheen ulkopuolisista ihmissuhteista. Hyväksynnän hakeminen saattaa altistaa seksuaaliselle hyväksikäytölle, jonka yhteys perheväkivaltakokemuksiin tuli esille tutkimuksen avulla. Perheväkivaltaa kokeneet ovat siten potentiaalisia uhreja seksuaaliselle hyväksikäytölle. Tulosten mukaan kuitenkin seksuaalista hyväksikäyttöä kokeneet hakevat ammattiapua, mitä taas perheväkivaltaa kokeneet nuoret eivät yleensä tee.

Mallin avulla pystyttiin kuvaamaan ristiriita koetun terveyden ja elämäntyytyväisyyden välillä. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret kokevat terveytensä huonontuneek-

si, mutta ovat silti perheväkivaltaa kokemattomia tyytyväisempiä elämään. Tämä korostaa nuorten joustavuutta ja positiivisuutta. Nuoret jaksavat katsoa tulevaan vaikeistakin elämäkokemuksista huolimatta. Nuoret käyttävät selviytymiskeinonaan murehtimista, mutta toisaalta haastattelujen nuoret korostivat murehtimisesta irrottautumista ja asioiden positiivisiin puoliin keskittymistä. Raskaat perheväkivaltakokemukset auttavat nuoria näkemään pienet onnistumiset ja he kokevat olevansa tyytyväisiä sen hetkiseen tilanteeseen.

Malli tuo esiin sosiaalisten kontaktien merkityksen nuoren selviytymisessä. Toimivat sosiaaliset kontaktit tarjoavat suojaavia tekijöitä, mutta perheväkivaltaa kokeneille nuorille tällaiset suhteet ovat harvinaisia. Nuoret etsivät läheisyyttä ja johonkin kuulumista, mutta luottamuspulan vuoksi usein vetäytyvät ihmissuhteista. Toisaalta nuoret etsivät hyväksyntää ja ihmistä joka välittäisi, mutta epävarmuudessaan ovat hyvin riippuvaisia siitä mitä muut ajattelevat. Tämän vuoksi tukevien ihmissuhteiden löytäminen on vaikeaa.

6.3 Tulosten hyödyntäminen

Nuorten kokemusten tutkiminen on tärkeää, jotta saadaan tietoa perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Tietoa hyödyntävät pystyvät näin tunnistamaan perheväkivaltaa kokeneita nuoria. Tämä tutkimus vahvisti aiempaa tietoa väkivallan yleisyydestä ja väkivaltaisten perheiden toimimattomuudesta. Tutkimus tuotti myös uutta tietoa perheväkivaltailmiön moninaisuudesta sekä nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä väkivaltaisissa perheissä. Tulosten mukaan perheväkivalta vaikuttaa nuoren ihmissuhteisiin myös kodin ulkopuolella. Negatiivisina vaikutuksina nuoren ihmissuhteissa perheväkivalta voi näkyä esimerkiksi koulukiusaamisena ja seksuaalisena hyväksikäyttönä. Tulosten mukaan ei myöskään ole yksiselitteistä miten perheväkivaltakokemukset vaikuttavat nuoreen. Nuoret omaavat monia voimavaroja selvittääkseen vaikeista kokemuksistaan ja tämän vuoksi nuoret saattavat olla tyytyväisiä elämäänsä väkivaltakokemuksista huolimatta. Tämä asettaa haasteita tunnistaa avuntarvetta.

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää kehitettäessä toimintamalleja perheväkivaltaa kokeneiden nuorten tunnistamiseksi ja auttamiseksi. Jotta yhteistyö nuorten auttamiseksi onnistuisi, on nuorten oman näkemyksen esiin tuominen tärkeää. Tuo-

tettu malli kuvaa monipuolisesti perheväkivaltaan liittyviä tekijöitä, joiden avulla voidaan perheväkivallan tunnistamiseksi lisätä uusia näkökulmia. Aikaisemman pahoinvoinnin lisäksi malli tarjoaa hyvinvoinnin ja selviytymisen näkökulman, joita voidaan hyödyntää niin tunnistamisessa kuin selviytymisen tukemisessa. Malli tarjoaa näin entistä laajemman näkökulman perheväkivaltaan.

Tämän tutkimuksen tulosten perusteella voidaan esittää seuraavat kehittämissuhteet:

- 1) Nuorten kanssa toimivat työntekijät tarvitsevat enemmän tietoa perheväkivallan monitahoisesta ilmiöstä. Vaikka nuoret kaipaavat usein vain välittävää kuuntelijaa, joka huomaa heidät, työntekijät tarvitsevat koulutusta väkivallan tunnistamiseksi ja toimintamalleja puuttumiseen.
- 2) Kaikkien ammattilaisten tulee kiinnittää huomiota lievänkin väkivallan ilmeneeseen, kuten ruumiilliseen kuritukseen tai perheväkivallan todistamiseen. Nuorten tarinat lievästäkin väkivallasta voivat merkitä vakavamman väkivallan riskiä, jolloin nuoria tulisi kuunnella huolellisesti ja sensitiivisesti osoittaen kiinnostusta ja ymmärrystä.
- 3) Nuoren positiivinen asenne väkivaltaa ja ruumiillista kuritusta kohtaan tulee huomioida. Positiivinen asenne kuritusta kohtaan madaltaa kynnystä itsekä käyttää väkivaltaa. Nuorille on hyvä antaa tietoa väkivallan yleisyydestä ja ennen kaikkea sen seurauksista, jotta he voivat arvioida omia toimintatapojaan.
- 4) Hoitajien tulee kiinnittää enemmän huomiota nuoren kokemaan huonontuneeseen terveyteen tai elämäntyytymättömyyteen huolimatta nuoren perhetaustasta. Lisäksi tulee kiinnittää huomiota nuoren ihmissuhteisiin perheessä ja sen ulkopuolella, vanhempien kasvatuskäytänteisiin ja huolehtivuuteen sekä tapoihin ratkaista ristiriitoja. Näistä tulee kysyä nuorelta suoraan ja keskustella avoimesti.
- 5) Kouluhenkilökunnan tulee kiinnittää huomiota nuoriin, jotka vaihtavat ystäviä eivätkä siten saa tukea ihmissuhteista. Kouluissa tulee tukea lasten ja nuorten ryhmäytymistä ja turvata kaikille oikeus kuulua luokkayhteisöön tasavertaisena jäsenenä. Koulukiusaaminen voi myös olla merkki perheväkivallasta ja siksi siihen tulee kiinnittää huomiota niin kiusaajan kuin kiusatun kannalta.
- 6) Nuori etsii apua muihin ongelmiin kuin perheväkivaltaan, koska avun hakeminen suoraan väkivaltaongelmaan on vaikeaa. Koulu-terveydenhuollon tulisi jär-

jestää vertaisryhmiä kaikille nuorille tunnistaakseen ja tukeakseen perheväkivaltaa kokeneita nuoria. Väkivaltaa kokeneet nuoret eivät hae apua eivätkä halua erottua joukosta, jolloin toiminta tulee kohdistaa kaikille nuorille.

- 7) Hyvinvointiin ja voimavaroihin tulee kiinnittää huomiota oireiden ja ongelmien rinnalla. Väkivallan vähentämiseksi tulisi siirtää painopistettä hoitavasta toiminnasta ennaltaehkäisevään työhön. Koulussa tulisikin opettaa nuorille toimivia selviytymiskeinoja osana elämäntaitojen oppimista.
- 8) Väkivaltaa kokeneille nuorille tulee tarjota aktiivisesti tukea ja turvaa, läsnäoloa ja mahdollisuutta puhua ongelmistaan. Puuttuminen ei välttämättä tarkoita pelkästään radikaaleja toimenpiteitä ja nopeita muutoksia, joskin nuoret kokevat myös puuttumisen turvallisena välittämisenä.

6.4 Jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen avulla saatiin kuva nuorten kokeman perheväkivallan yleisyydestä ja nuorten hyvinvoinnista sekä selviytymisestä. Tutkimuksen avulla luotiin malli perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnista ja selviytymisestä. Malli on vielä laaja ja kuvaileva, joten jatkossa mallia on hyvä kehittää tutkien erikseen hyvinvoinnin ja selviytymisen yhteyttä perheväkivaltaan. Mallin avulla saatiin tiivistettyä tietoa, jonka avulla voidaan lähteä tutkimaan asioiden mahdollisia syy-seuraussuhteita.

Jatkossa on tärkeä tarkastella nuorten kokemusten eroavaisuuksia muun muassa sukupuolten välillä ja suhteessa eri väkivallan muotoihin tarkemman tiedon saavuttamiseksi. Lisäksi nuorten seksuaalikäyttäytymistä ja seksuaalista hyväksikäyttöä on tärkeä tarkastella tutkimuksen keinoin. Haasteellista on myös nuorempien lasten tutkiminen, jotta saadaan kuva perheväkivallan yleisyydestä lapsuuden aikana. Perheväkivalta ilmiönä on vaikea tavoittaa ja tutkia, ja lasten tutkiminen yhteistyössä vanhempien kanssa on suuri haaste. Keinoja vanhempien mukaan saamiseksi pitää kehittää.

Jatkossa on tärkeä miettiä pitkittäistutkimusta perheväkivaltaa kokeneiden nuorten selviytymisestä ja esimerkiksi tulevasta vanhemmuudesta. Lisäksi hyödyllistä on interventiotutkimus nuorille, jotka kokevat perheväkivaltaa. Interventiotutkimukseen voi yhdistää esimerkiksi selviytymiskeinojen opetusta.

LÄHTEET

- Aberle, N., Ratković-Blažević, V., Mitrović-Dittrich, D., Cocha, R., Stolc, A., Bublic, J. & Boranlc, M. 2007. Emotional and physical abuse in family: Survey among high school adolescents. *Croatian Medical Journal* 48, 240-248.
- Ackard, DM. & Neumark-Sztainer, D. 2003. Multiple sexual victimizations among adolescent boys and girls: Prevalence and associations with eating behaviors and psychological health. *Journal of Child Sexual Abuse* 12(1), 17-37.
- Adam, MF. & Kiger, A. 2005. The use of triangulation for completeness purpose. *Nurse Researcher* 12(4), 19-29.
- Ahern, NR., Ark, P. & Byers, J. 2008. Resilience and coping strategies in adolescents. *Pediatric Nursing* 20(10), 32-36.
- Alexander, PC., Anderson, CL., Brand, B., Schaeffer, CM., Grelling, BZ. & Kretz, L. 1998. Adult attachment and long term effects in survivors of incest. *Child Abuse & Neglect* 22, 45-61.
- Amaya-Jackson, L., Socolar, R., Hunter, W., Runyan, DK. & Colindres, R. 2000. Directly questioning children and adolescents about maltreatment. A review of survey measure used. *Journal of Interpersonal Violence* 15, 725-759.
- Andres-Lemay, J., Jamieson, E. & MacMillan, H. 2005. Child abuse, psychiatric disorder and running away in a community sample of women. *The Canadian Journal of Psychiatry* 50 (11), 684-689.
- Anthonyamy, A. & Zimmer-Gembeck, MJ. 2007. Peer status behaviors of maltreated children and their classmates in the early years of school. *Child Abuse & Neglect* 31, 971-991.
- Aronowitz, T. 2005. The role of "envisioning the future" in the development of resilience among at-risk youth. *Public Health Nursing* 22(3), 200-208.
- Ashton, V. 2001. The relationship between attitudes toward corporal punishment and the perception and reporting of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect* 25, 389-399.
- Avery, L., Hutchinson, D. & Whitaker, K. 2002. Domestic violence and intergenerational rates of child sexual abuse: A case record analysis. *Child and Adolescent Social Work Journal* 19 (1), 77-90.
- Aviles, AM., Anderson, TR. & Davila, ER. 2006. Child and adolescent social-emotional development within the context of school. *Child and Adolescent Mental Health* 11(1), 32-39.
- Aydin, B. & Öztutuneu, F. 2001. Examination of adolescents' negative thoughts, depressive mood and family environment. *Adolescence* 36 (141), 77-83.
- Aymer, SR. 2008. Adolescents males' coping responses to domestic violence: A qualitative study. *Children and Youth Services Review* 30, 654-664.
- Bal, S., Van Oost, P., De Bourdeaudhuij, I. & Crombez, G. 2003. Avoidant coping as a mediator between self-reported sexual abuse and stress-related symptoms in adolescents. *Child Abuse & Neglect* 27, 883-897.
- Baldry, AC. 2003. Bullying in schools and exposure to domestic violence. *Child Abuse & Neglect* 27, 713-732.
- Baldry, AC. 2007. « It does affect me » Disruptive behaviors in preadolescents directly and indirectly abused at home. *European Psychologist* 12(1), 29-35.
- Bancroft, L. & Silverman, J. 2004. Assessing abuser's risk to children. Teoksessa: Jaffe, P., Baker, L. & Cunningham, A. (toim.) *Protecting children from domestic violence. Strategies for Community Intervention*. The Guilford Press, New York: 101-119.

- Baril, ME., Crouter, AC. & McHale, SM. 2007. Processes linking adolescent well-being, marital love and coparenting. *Journal of Family Psychology* 21, 645-654.
- Beck, CT., Bernal, H. & Fromen, RD. 2003. Methods to document semantic equivalence of a translated scale. *Research in Nursing & Health* 26, 64-73.
- Becker-Blease, KA. & Freyd, JJ. 2006. Research participants telling the truth about their lives. The ethics of asking and not asking about abuse. *American Psychologist* 61, 218-226.
- Bender, HL., Allen, JP., McElhaney, KB., Antonishak, J., Moore, CM., Kelly, HO. & Davis, SM. 2007. Use of harsh physical discipline and developmental outcomes in adolescence. *Development and Psychopathology* 19, 227-242.
- Ben-Zur, H. 2009. Coping styles and affect. *International Journal of Stress Management* 16, 87-101.
- Berger, LM. 2005. Income, family characteristics, and physical violence towards children. *Child Abuse & Neglect* 29, 107-133.
- Bergman, MM. & Scott, J. 2001. Young adolescents' wellbeing and health-risk behaviours: Gender and socio-economic differences. *Journal of Adolescence* 24, 183-197.
- Berntsson, L. & Köhler, L. 2001. Quality of life among children aged 2-17 years in the five Nordic countries. *European Journal of Public Health* 11, 437-445.
- Blinn-Pike, L., Berger, T., Dixon, D., Kuschel, D. & Kaplan, M. 2002. Is there a casual link between maltreatment and adolescent pregnancy? A literature review. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health* 34, 68-75.
- Boekaerts, M. & Röder, I. 1999. Stress, coping and adjustment in children with a chronic disease: A review of the literature. *Disability and Rehabilitation* 21, 311-337.
- Bonica, C. & Daniel, JH. 2003. Helping adolescents cope with stress during stressful times. *Current Opinion in Pediatrics* 15, 385-390.
- Borowsky, IW., Ireland, M. & Resnick, MD. 2001. Adolescent suicide attempts: Risk and protectors. *Pediatrics* 107, 485-489.
- Bourassa, C. 2007. Co-occurrence of interparental violence and child physical abuse and it's effect on the adolescents' behaviour. *Journal of Family Violence* 22, 691-701.
- Bowling, A. 2005. Techniques of questionnaire design. Teoksessa: Bowling, A. & Ebrahim, S. (toim.) *Handbook of health research methods: Investigation, measurement and analysis*. Open University Press, Maidenhead: 394-427.
- Bradford, K., Vaughn, LB. & Barber, BK. 2008. When there is conflict. Interparental conflict, parent-child conflict and youth problem behaviors. *Journal of Family Issues* 29, 780-805.
- Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. & Salzinger, S. 1998. A longitudinal analysis of risk factors for child maltreatment: Findings of a 17-year prospective study of officially recorded and self-reported child abuse and neglect. *Child Abuse & Neglect* 22, 1065-1078.
- Brown, J., Cohen, P., Johnson, J. & Smailes, E. 1999. Childhood abuse and neglect: Specificity of effects on adolescent and young adult depression and suicidality. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 38, 1490-1496.
- Browne, D. 2002. Coping alone: Examining the prospects of adolescent victims of child abuse placed in foster care. *Journal of Youth and Adolescent* 31 (1), 57-66.
- Bru, E., Murberg, TA. & Stephens, P. 2001. Social support, negative life events and pupil misbehaviour among young Norwegian adolescent. *Journal of Adolescence* 24, 715-727.
- Buckley, H., Holt, S. & Whelan, S. 2007. Listen to Me! Children's experiences of domestic violence. *Child Abuse Review* 16, 296-310.
- Burns, N. & Grove, SK. 2001. *The practice of nursing research. Conduct, critique and utilization*. 5th edition. Elsevier Saunders, Missouri.
- Burns, N. & Grove, SK. 2007. *Understanding nursing research. Building an evidence-based practice*. 4th edition. Elsevier Saunders, Missouri.
- Butchart, A., Phinney, A., Mian, M. & FÜRniss, T. 2006. Preventing child maltreatment: A guide to taking action and generating evidence. World Health Organization and International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect. http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf (viitattu 6.8.2008).

- Buzi, RS., Smith, PB. & Weinman, ML. 1998. Incorporating health and behavioural consequences of child abuse in prevention programs targeting female adolescents. *Patient Education and Counselling* 33, 209-216.
- Call, KT., Riedel, AA., Hein, K., McLoyd, V., Petersen, A. & Kipke, M. 2002. Adolescent health and well-being in the twenty-first century: A global perspective. *Journal of Research on Adolescence* 12(1), 69-98.
- Carbonell, DM., Reinherz, HZ., Ciaconia, RM., Stashwick, CK., Paradis, AD. & Beardslee, WR. 2002. Adolescent protective factors promoting resilience in young adults at risk for depression. *Child and Adolescent Social Work Journal* 19, 393-412.
- Carlson, BE. 2000. Children exposed to intimate partner violence. Research findings and implications for intervention. *Trauma, Violence & Abuse* 1, 321-342.
- Carpenter, DR. & Jenkins, JM. 2003. Triangulation as a qualitative research strategy. Teoksessa: Speziale, HJ & Carpenter, DR (toim.) *Qualitative Research in Nursing. Advancing the humanistic imperative*. 3rd edition. Lippincott, Philadelphia: 299-309.
- Carpenter, DR. 2003. Ethical considerations in qualitative research. Teoksessa: Speziale, HJ. & Carpenter, DR. (toim.) *Qualitative Research in Nursing. Advancing the humanistic imperative*. 3rd edition. Lippincott, Philadelphia: 311-322.
- Cashmore, J. 2006. Ethical issues concerning consent in obtaining children's reports on their experiences of violence. *Child Abuse & Neglect* 30, 969-977.
- Cavallo, F., Zambon, A., Borraccino, A., Rave-Sieberer, U., Torsheim, T. & Lemma, P. 2006. Girls growing through adolescence have a higher risk of poor health. *Quality of Life Research* 15, 1577-1585.
- Cavanagh, S. 1997. Content analysis: Concepts, methods and applications. *Nurse Researcher* 4(3), 5-16.
- Christopher, K., Lutz-Zois, CJ. & Reinhardt, AR. 2007. Female sexual-offenders: Personality pathology as a mediator of the relationship between childhood sexual abuse history and sexual abuse perpetration against others. *Child Abuse & Neglect* 31, 871-883.
- Cicchetti, D. & Rogosch, FA. 2002. A developmental psychopathology perspective on adolescence. *Journal of Consulting Clinical Psychology* 70(1), 6-20.
- Cicchetti, D. & Rogosch, FA. 2009. Adaptive coping under conditions of extreme stress: Multilevel influences on the determinants of resilience in maltreatment children. Teoksessa: Skinner, A. & Zimmer-Gembeck, MJ. (toim.) *Coping and the development of regulation. New directions for child and adolescent development*. Jossey-Bass, San Francisco: 47-59.
- Cicognani, E., Albanesi, C. & Zani, B. 2008. The impact of residential context on adolescents' subjective well-being. *Journal of Community & Applied Social Psychology* 18, 558-575.
- Cleveland, HH., Herrera, VM. & Stuewig, J. 2003. Abusive males and abused females in adolescent relationships: Risk factor similarity and dissimilarity and the role of relationship seriousness. *Journal of Family Violence* 18, 325-339.
- Cox, CE., Kotch, JB. & Everson, MD. 2003. A longitudinal study of modifying influences in the relationship between domestic violence and child maltreatment. *Journal of Family Violence* 18, 5-17.
- Coyne, IT. 1998. Researching children: Some methodological and ethical considerations. *Journal of Clinical Nursing* 7, 409-416.
- Crouch, JL. & Behl, LE. 2001. Relationships among parental beliefs in corporal punishment, reported stress and physical child abuse potential. *Child Abuse & Neglect* 25, 413-419.
- Daigneault, I., Hébert, M. & Tourigny, M. 2006. Attributions and coping in sexual abused adolescents referred for group treatment. *Journal of Child Sexual Abuse* 15(3), 35-59.
- Deater-Deckard, K., Lansford, JE., Dodge, KA., Pettit, GS. & Bates, JE. 2003. The development of attitudes about physical punishment: An 8-year longitudinal study. *Journal of Family Psychology* 17, 351-360.

- Desbiens, N. & Gagne, M-H. 2007. Profiles in the development of behavior disorder among youths with family maltreatment histories. *Emotional and Behavioural Difficulties* 12, 215-240.
- DeVon, HA., Block, ME., Moyle-Wright, P., Ernst, DM., Hayden, SJ., Lazzara, DJ., Savoy, SM. & Kostas-Polston, E. 2007. A psychometric toolbox for testing validity and reliability. *Journal of Nursing Scholarship* 39, 155-164.
- Diamond, T. & Muller, RT. 2004. The relationship between witnessing parental conflict childhood and later psychological adjustment among university students: Disentangling confounding risk factors. *Canadian Journal of Behavioral Science* 36, 295-309.
- Donnon, T. & Hammond, W. 2007. Understanding the relationship between resiliency and bullying in adolescence: An assessment of youth resiliency from five urban junior high schools. *Child and Adolescent Psychiatric Clinics of North America* 16, 449-471.
- Dubowitz, H. 2002. Child neglect: Outcomes in highrisk urban preschoolers. *Pediatrics* 109, 1100-1107.
- Duffy, ME. 2006. Translating instruments into other language. *Clinical Nurse Specialist* 20, 225-226.
- Dufva, V. 2001. Mikä lapsella hätänä? Perheväkivalta koulun henkilöstön näkökulmasta. *Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu* 25, Helsinki.
- Earvolino-Ramirez, M. 2007. Resilience: A concept analysis. *Nursing Forum* 42, 73-82.
- Edelson, JL., Mbilinyi, LF., Beeman, SK. & Hagemester, AK. 2003. How children are involved in adult domestic violence, result from a four-city telephone survey. *Journal of Interpersonal Violence* 18, 18-32.
- Edmond, T., Auslander, W., Elze, D. & Bowland, S. 2006. Signs of resilience in sexual abused adolescent girls in the foster care system. *Journal of Child Sexual Abuse* 15(1), 1-28.
- Ehrensaft, MK., Moffitt, TE. & Caspi, A. 2006. Is domestic violence followed by an increased risk of psychiatric disorder among women but not among men? A longitudinal cohort study. *The American Journal of Psychiatry* 163, 885-892.
- Ellonen, N., Kääriäinen, J., Salmi, V. & Sariola, H. 2008. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 71. <http://www.optula.om.fi/44610.htm> (viitattu 3.10.2008).
- Ellonen, N., Kivivuori, J. & Kääriäinen, J. 2007. Lapset ja nuoret väkivallan uhreina. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 64; Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 80, Helsinki.
- Ellsberg, M. & Heise, L. 2002. Bearing witness: Ethics in domestic violence research. *The Lancet* 359, 1599-1604.
- English, DJ., Marshall, DB. & Steward, AJ. 2003. Effects of family violence on child behavior and health during early childhood. *Journal of Family Violence* 18, 43-57.
- Eriksson, K., Leino-Kilpi, H. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2008. Hoitotiede ja tiede-etiikka. *Hoitotiede* 20, 295-303.
- Ertem, I., Leventhal, J. & Dobbs, S. 2000. Intergenerational continuity of child physical abuse: How good is the evidence? *The Lancet* 356, 814-819.
- Eskonen, I. 2005. Perheväkivalta lasten kertomana. Miten ja mitä lapset kertovat terapeutissa ryhmissä perheväkivallasta? Akateeminen väitöskirja. *Acta Universitatis Tampereensis*, 1107, Tampere.
- ETENE. 2001. Muistilista eettisten toimikuntien jäsenille ja tutkijoille. <http://www.etene.org/tukija/dokumentit/TUKIJAn-muistilista-170409.pdf> (viitattu 30.12.2009).
- ETENE. 2003. Raportti lapsista lääketieteellisissä tutkimuksissa. <http://www.etene.org/dokumentit/Lapsetfin131003.pdf> (viitattu 18.10.2006).
- Fang, X. & Corso, PS. 2008. Gender differences in the connections between violence experienced as a child and perpetration of intimate partner violence in young adulthood. *Journal of Family Violence* 23, 303-313.

- Fehon, DC., Grilo, CM. & Lipschitz, DS. 2005. A comparison of adolescent inpatient with and without a history of violence perpetration, impulsivity, PTSD, and violence risk. *The Journal of Nervous and Mental Disease* 193, 405-411.
- Felitti, VJ., Anda, RF., Nordenberg, D., Williamson, DF., Spitz, AM., Edwards, V., Koss, MP. & Marks, JS. 1998. Relationship of childhood abuse and household dysfunction to many of the leading causes of death in adults. *American Journal of Preventive Medicine* 14, 245-258.
- Fergus, S. & Zimmerman, MA. 2005. Adolescent resilience: A framework for understanding healthy development in the face of risk. *Annual Review of Public Health* 26, 399-419.
- Fergusson, D. & Lynskey, M. 1997. Physical punishment /maltreatment during childhood and adjustment in young adulthood. *Child Abuse & Neglect* 21, 617-630.
- Fergusson, D., Horwood, L. & Lynskey, M. 1996. Childhood sexual abuse and psychiatric disorder in young adulthood: II. Psychiatric outcomes of childhood sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 35, 1365-1374.
- Fergusson, D., Lynskey, M. & Horwood, L. 1996. Childhood sexual abuse and psychiatric disorder in young adulthood: I. Prevalence of sexual abuse and factors associated with sexual abuse. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 35, 1355-1364.
- Ferketich, S. 1990. Focus on psychometrics: Internal consistency estimates of reliability. *Research in Nursing & Health* 13, 437-440.
- Fields, L. & Prinz, RJ. 1997. Coping and adjustment during childhood and adolescence. *Clinical Psychology Review* 17, 937-976.
- Fitzpatrick, KM., Dulin, AJ. & Piko, BF. 2007. Not just pushing and shoving: School bullying among African American adolescents. *Journal of School Health* 77(1), 16-22.
- Flinck, A. 2006. Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Rikottu lemменmarja. Akateeminen väitöskirja. *Acta Universitatis Tamperensis*, 1169, Tampere.
- Flinck, A. & Paavilainen, E. 2009. Pettymysten ja piinan parisuhde – naisten ja miesten kokemuksia parisuhdeväkivaltaan johtavista tekijöistä. *Hoitotiede* 21, 196-206.
- Flisher, A., Kramer, R., Hoven, C., Greenwald, S., Alegria, M., Bird, H., Canino, G., Connell, R. & Moore, R. 1997. Psychosocial characteristics of physically abused children and adolescents. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 36(1), 123-131.
- Folkman, S., Lazarus, RS., Dunkel-Schetter, C., DeLongis, A. & Gruen, R. 1986. Dynamics of a stressful encounter: Cognitive appraisal, coping and encounter outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology* 50, 992-1003.
- Foss, C. & Ellefsen, B. 2002. The value of combining qualitative and quantitative approaches in nursing research by means of method triangulation. *Journal of Advanced Nursing* 40, 242-248.
- Francisco, MA., Hicks, K., Powell, J., Styles, K., Tabor, JL. & Hulton, LJ. 2008. The effect of childhood sexual abuse on adolescent pregnancy: An integrative research review. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing* 13, 237-248.
- Fredland, NM., Campbell, JC. & Han, H. 2008. Effect of violence exposure on health outcomes among young urban adolescents. *Nursing Research* 57, 157-165.
- Frydenberg, E. & Lewis, R. 1993. Adolescent Coping Scale – Administrator's manual. Research edition. The Australian Council for Educational Research, Australia.
- Frydenberg, E. & Lewis, R. 1996. A replication study of the structure of the adolescent coping scale: Multiple forms and applications of a self-report inventory in a counselling and research context. *European Journal of Psychological Assessment* 12, 224-235.
- Frydenberg, E. & Lewis, R. 2004. Adolescents least able to cope: How do they respond to their stresses? *British Journal of Guidance & Counselling* 32(1), 25-37.
- Frydenberg, E. & Lewis, R. 2009. The relationship between problem-solving efficacy and coping amongst Australian adolescents. *British Journal of Guidance & Counselling* 37(1), 51-64.

- Frydenberg, E. 1997. *Adolescent coping. Theoretical and research perspectives*. Routledge, London.
- Frydenberg, E., Lewis, R., Kennedy, G., Ardila, R., Frindte, W. & Hannoun, R. 2003. Coping with concerns: An exploratory comparison of Australian, Columbian, German, and Palestinian Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence* 32(1), 59-66.
- Futa, KT., Nash, CL., Hansen, DJ. & Garbin, CP. 2003. Adult survivors of childhood abuse: An analysis of coping mechanisms used for stressful childhood memories and current stressors. *Journal of Family Violence* 18, 227-239.
- Gaspar de Matos, MG., Tome, G., Borges, AL., Manso, D., Ferreira, P. & Ferreira, A. 2008. Anxiety, depression and coping strategies: Improving the evaluation and the understanding of these dimensions during pre-adolescence and adolescence. *Journal of Cognitive and Behavioral Psychotherapies* 8, 169-184.
- Gass, K., Jenkins, J. & Dunn, J. 2007. Are sibling relationships protective? A longitudinal study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 48, 167-175
- Gershoff, ET. 2002. Corporal Punishment by parents and associated child behaviors and experiences: A meta-analytic and theoretical review. *Psychological Bulletin* 128, 539-579
- Gilbert, R., Widom, CS., Browne, K., Fergusson, D., Webb, E. & Janson, S. 2009. Burden and consequences of child maltreatment in high-income countries. *The Lancet* 373, 68-81.
- Glasser, M., Kolvin, I., Campbell, D., Glasser, A., Leitch, I. & Farrelly, S. 2001. Cycle of child sexual abuse: Links between being a victim and becoming a perpetrator. *The British Journal of Psychiatry* 179, 482-494.
- Goldbeck, L., Schmitz, TG., Besier, T., Herschbach, P. & Henrich, G. 2007. Life satisfaction decreases during adolescence. *Quality of Life Research* 16, 969-979.
- Goldblatt, H. & Eisikovits, Z. 2005. Role taking of youth in a family context: Adolescents exposed to interparental violence. *American Journal of Orthopsychiatry* 75, 644-657.
- Golding, JM., Wilsnack, SC. & Cooper, ML. 2002. Sexual assault history and social support: Six general population studies. *Journal of Traumatic Stress* 15, 187-197.
- Graneheim, UH. & Lundman, B. 2004. Qualitative content analysis in nursing research: Concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today* 24, 105-112.
- Greenhoot, AF., McCloskey, L. & Glisky, E. 2005. A longitudinal study of adolescents' recollections of family violence. *Applied Cognitive Psychology* 19, 719-743.
- Grogan-Kaylor, A. & Otis, MD. 2007. The predictors of parental use of corporal punishment. *Family Relations* 56, 80-91
- Haapasalo, J. 2005. Periytykö väkivaltainen käyttäytyminen sosiaalisesti? *Suomen Lääkärilehti* 60(45), 4611-4615.
- Haapasalo, J. & Aaltonen, T. 1999. Mother's abusive childhood predicts child abuse. *Child Abuse Review* 8, 231-250.
- Haapasalo, J. & Hämäläinen, T. 1996. Childhood family problems and current psychiatric problems among young violent and property offenders. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 34, 1394-1401.
- Halcomb, E. & Andrew, S. 2005. Triangulation as a method for contemporary nursing research. *Nurse Researcher* 13, 71-82.
- Hall, DK., Mathews, F. & Pearce, J. 2002. Sexual behaviour problems in sexually abused children: a preliminary typology. *Child Abuse & Neglect* 26, 289-312.
- Hall, LA., Sachs, B. & Rayens, MK. 1998. Mother's potential for child abuse: The roles of childhood abuse and social resources. *Nursing Research* 47, 87-95.
- Hannonen, P. 2001. Vanhemmuus perheväkivaltaperheissä. Teoksessa: Ojuri A. (toim.) *Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu* 29, Helsinki: 69-92.
- Harpaz-Rotem, I., Murphy, RA., Berkowitz, S., Marans, S. & Rosenheck, RA. 2007. Clinical epidemiology of urban violence. Responding to children exposed to violence in ten communities. *Journal of Interpersonal Violence* 22, 1479-1490.

- Heino, T. 2001. Psykososiaalisten palvelujen hajaannuksen aika. Teoksessa: Bardy, M., Salmi, M. & Heino, T. (toim.) Mikä lapsiamme uhkaa? Suuntaviittoja 2000-luvun lapsipoliittiseen keskusteluun. Stakesin Raportteja 263, Helsinki: 82-89.
- Helsingin julistus. 2002. Maailman lääkäriliiton Helsingin julistus. <http://www.laakariliitto.fi/etiikka/helsinginjulistus.html> (viitattu 30.12.2009).
- Henkilötietolaki 523/1999. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999> (viitattu 5.2.2010).
- Henry, DL. 1999. Resilience in maltreated children: Implications for special needs adoption. *Child Welfare* LXXVIII, 519-540.
- Higgins, DJ. & McCabe, MP. 2003. Maltreatment and family dysfunction in childhood and the subsequent adjustment of children and adults. *Journal of Family Violence* 18, 107-120.
- Himelein, MJ. & McElrath, JA. 1996. Resilient child sexual abuse survivors: Cognitive coping and illusion. *Child Abuse & Neglect* 20, 747-758.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus, Helsinki.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Holloway, I. & Wheeler, S. 2002. *Qualitative Research in Nursing*. Blackwell Science Ltd, Oxford.
- Holm, T. 2006. Dissosiaatiohäiriöisten lasten ja nuorten hoitaminen – seksuaaliseen hyväksikäyttöön fokuoiva hoitomalli. Teoksessa: Antikainen, J. & Taskinen, S. (toim.) Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ja lapsia hyväksikäyttäneiden nuorten hoito. Stakes, Helsinki: 17-30.
- Holt, S., Buckley, H. & Whelan, S. 2008. The impact of exposure to domestic violence on children and young people: A review of the literature. *Child Abuse & Neglect* 32, 797-810.
- Horstmanshof, L., Punch, R. & Creed, PA. 2008. Environmental correlates of well-being among final-year high school students. *Australian Journal of Psychology* 60, 101-111.
- Howes, PW., Cicchetti, D., Toth, SL. & Rogosch, FA. 2000. Affective, organizational, and relational characteristics of maltreating families: A systems perspective. *Journal of Family Psychology* 14(1), 95-110.
- Hsieh, H-F. & Shannon, S. 2005. Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research* 15, 1277-1288.
- Hunter, SC. & Boyle, JME. 2004. Appraisal and coping strategy use in victims of school bullying. *British Journal of Educational Psychology* 74, 83-107.
- Hurt, H., Malmud, E., Brodsky, N. & Giannetta, J. 2001. Exposure to violence: Psychological and academic correlates in child witnesses. *Archives of Pediatric and Adolescent Medicine* 155, 1351-1356.
- Ilomäki, E., Viilo, K., Harkko, H., Marttunen, M., Mäkikyrö, T. & Räsänen, P. 2006. Familial risks, conduct disorder and violence. A Finnish study of 278 adolescent boys and girls. *European Child & Adolescent Psychiatry* 15(1), 46-51.
- Irwin, HJ. 1996. Traumatic childhood events, perceived availability of emotional support and the development of dissociative tendencies. *Child Abuse & Neglect* 20, 710-707.
- Itäpuisto, M. 2005. Kokemuksia alkoholiongelmaisten vanhempien kanssa eletystä lapsuudesta. Akateeminen väitöskirja. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 124, Kuopio.
- Janhonen, S. & Nikkonen, M. 2001. Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. WSOY, Porvoo.
- Jerkku, M. 2006. Hyväksikäytetty lapsi sijaishuollossa. Teoksessa: Antikainen, J. & Taskinen, S. (toim.) Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ja lapsia hyväksikäyttäneiden nuorten hoito. Stakes, Helsinki: 118-124.
- Johnson, J., Cohen, P., Brown, J., Smailes, E. & Bernstein, D. 1999. Childhood maltreatment increases risk for personality disorders during early adulthood. *Archives of General Psychiatry* 56, 600-606.

- Johnson-Reid, M. & Way, I. 2001. Adolescent sexual offenders: Incidence of childhood maltreatment, serious emotional disturbance and prior offenses. *American Journal of Orthopsychiatry* 71(1), 120-130.
- Joronen, K. 2005. Adolescents' subjective well-being in their social contexts. Akateeminen väitöskirja. *Acta Universitatis Tamperensis*, 1063, Tampere.
- Kaltiala-Heino, R., Kosunen, E. & Rimpelä, M. 2003. Pubertal timing, sexual behaviour and self-reported depression in middle adolescence. *Journal of Adolescence* 26, 531-545.
- Kaplan, S., Labruna, V., Pelcovitz, D., Salzinger, S., Mandel, F. & Weiner, M. 1999. Physically abused adolescents: Behavior problems, functional impairment and comparison of informants' reports. *Pediatrics* 104, 43-49.
- Kaplan, S., Pelcovitz, D. & Labruna, V. 1999. Child and adolescent abuse and neglect research: A review of the past 10 years. Part I: physical and emotional abuse and neglect. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 38, 1214-1222.
- Kaplan, S., Pelcovitz, D., Salzinger, S., Mandel, F. & Weiner, M. 1997. Adolescent physical abuse and suicide attempts. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry* 36, 799-808.
- Kaplan, S., Pelcovitz, D., Salzinger, S., Weiner, M., Mandel, F., Lesser, M. & Labruna, V. 1998. Adolescent physical abuse: Risk for adolescent psychiatric disorders. *American Journal of Psychiatry* 155, 954-959.
- Kellogg, ND. & Menard, SW. 2003. Violence among family members of children and adolescents evaluated for sexual abuse. *Child Abuse & Neglect* 27, 1367-1376.
- Kerker, BD., Horwitz, SM., Leventhal, JM., Plichta, S. & Leaf, PJ. 2000. Identification of violence in the home: Pediatric and parental reports. *Archives Pediatrics & Adolescent Medicine* 154, 457-462.
- KiVa Koulu. 2009. <http://www.kivakoulu.fi/> (viitattu 1.5.2010).
- Konu, A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. Akateeminen väitöskirja. *Acta Universitatis Tamperensis*, 887, Tampere.
- Korkeela-Leppälä, T. 2001. Naisen ambivalenssi perheväkivaltaa sisältävässä parisuhteessa. Teoksessa: Ojuri, A. (toim.) *Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu* 29, Helsinki: 25-52.
- Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. 2005. Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Lääkärien sosiaalinen vastuu ry & Terveyden edistämisen keskus ry, Jyväskylä.
- Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino, Tampere.
- Kylmä, J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Edita, Helsinki.
- Kylmä, J., Rissanen, M-L., Laukkanen, E., Nikkonen, M., Juvakka, T. & Isola, A. 2008. Aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä tietoa hoitotyön kehittämiseen. Esimerkkinä syöpää sairastavan nuoren vanhemman toivon vahvistaminen. *Tutkiva Hoitotyö* 6(2), 23-29.
- Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1999. Sisällön analyysi. *Hoitotiede* 11, 3-12.
- Laitinen, M. 2004. Häväistyt ruumiit, rikotut mielet. Tutkimus lapsina lähisuhteissa seksuaalisesti hyväksikäytettyjen naisten ja miesten elämästä. Akateeminen väitöskirja. Vastapaino, Tampere.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 361/1983. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1983/19830361> (viitattu 11.10.2006).
- Lansford, JE., Dodge, KA., Pettit, GS., Bates, JE., Crozier, J. & Kaplow, J. 2002. A 12-year prospective study of the long-term effects of early child physical maltreatment on psychological, behavioral, and academic problems in adolescence. *Archives of Pediatrics & Adolescent Medicine* 156, 824-830.
- Larrivé, M-C., Tourigny, M. & Bouchard, C. 2007. Child physical abuse with and without other forms of maltreatment: Dysfunctionality versus dysnormality. *Child Maltreatment* 12, 303-313.
- Latvala, E. & Vanhanen-Nuutinen, L. 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa: Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) *Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä*. WSOY, Helsinki: 7-43.

- Lauri, S. & Kyngäs, H. 2005. Hoitotieteen teorian kehittäminen. WSOY, Helsinki.
- Lazarus, RS. & Folkman, S. 1984. Stress Appraisal and Coping. Springer, New York.
- Leary, CE., Kelley, ML., Morrow, J. & Mikulka, PJ. 2008. Parental use of physical punishment as related to family environment, psychological well-being, and personality in undergraduates. *Journal of Family Violence* 23, 1-7.
- Leino-Kilpi, H. 2003. Hoitotyöntekijä ja tutkimusetiikka. Teoksessa: Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. (toim.) *Etiikka hoitotyössä*. WSOY, Juva: 284-298.
- Lepola, E., Muhli, A. & Kanniainen, A. 2003. SPSS 11.5 for Windows perusteet. Oulun yliopisto, Oulu.
- Levendosky, AA., Huth-Bocks, A. & Semel, MA. 2002. Adolescent peer relationships and mental health functioning in families with domestic violence. *Journal of Clinical Child Psychology* 31, 206-218.
- Lewis, R. & Frydenberg, E. 2002. Concomitants of failure to cope: What we should teach adolescents about coping. *British Journal of Educational Psychology* 72, 419-431.
- Lincoln, YS. & Guba, EG. 1985. *Naturalistic inquiry*. Sage Publications, California.
- Lindeke, LL., Hauck, MR. & Tanner, M. 2000. Practical issues in obtaining child assent for research. *Journal of Pediatric Nursing* 15, 99-104.
- Littleton, H., Breitkopf, CR. & Berenson, A. 2007. Sexual and physical abuse history and adult sexual risk behaviors: Relationships among women and potential mediators. *Child Abuse & Neglect* 31, 757-768.
- Locke, TF. & Newcomb, MD. 2004. Child maltreatment, parent alcohol- and drug-related problems, polydrug problems, and parenting practices: A test of gender differences and four theoretical perspectives. *Journal of Family Psychology* 18, 120-134
- Lodge, J. & Feldman, SS. 2007. Avoidant coping as a mediator between appearance-related victimization and self-esteem in young Australian adolescent. *British Journal of Developmental Psychology* 25, 633-642.
- Luopa, P., Pietikäinen, M. & Jokela, J. 2008. Kouluterveyskysely 1998-2007: Nuorten hyvinvoinnin kehitys ja alueelliset erot. *Stakesin raportteja* 23, Helsinki. <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R23-2008-VERKKO.pdf> (viitattu 8.4.2010).
- Mahoney, A., Donnelly, WO., Boxer, P. & Lewis, T. 2003. Marital and severe parent-to-adolescent physical aggression in clinical-referred families: Mother and adolescent reports on co-occurrence and links to child behavior problems. *Journal of Family Psychology* 17, 3-19.
- Maneesriwongul, W. & Dixon, JK. 2004. Instrument translation process: A methods review. *Journal of Advanced Nursing* 48, 175-186.
- Martin, KM. & Huebner, ES. 2007. Peer victimization and prosocial experiences and emotional well-being of middle school students. *Psychology in the Schools* 44, 199-208.
- McCade, KM., Lucchini, SE., Hough, RL., Yeh, M. & Hazen, A. 2005. The relation between violence exposure and conduct problems among adolescents: a prospective study. *American Journal of Orthopsychiatry* 75, 575-584.
- McCloskey, L., Figueredo, A. & Koss, M. 1995. The effects of systemic family violence on children's mental health. *Child Development* 66, 1239-1261.
- McCloskey, TF. & Lichter, EL. 2003. The contribution of marital violence to adolescent aggression across different relationship. *Journal of Interpersonal Violence* 18, 390-412.
- McCrae, JS., Chapman, MV. & Christ, SL. 2006. Profile of children investigated for sexual abuse: Association with psychopathology symptoms and services. *American Journal of Orthopsychiatry* 76, 468-481.
- McCullough, G., Huebner, ES. & Laughlin, JE. 2000. Life events, self-concept, and adolescents' positive subjective well-being. *Psychology in the Schools* 37, 281-290.
- McDonald, R., Jouriles, EN., Ramisetty-Mikler, S., Caetano, R. & Green, CE. 2006. Estimating the number of American children living in parent-violent families. *Journal of Family Psychology* 20, 137-142.

- McFarlane, J., Malecha, A., Watson, K., Gist, J., Batten, E., Hall, I. & Smith, S. 2007. Intimate partner physical and sexual assault & child behavior problems. *American Journal of Maternal Child Nursing* 32, 74-80.
- McGee, R., Wolfe, D. & Olson, J. 2001. Multiple maltreatment, attribution of blame, and adjustment among adolescents. *Development and Psychopathology* 13, 827-846.
- McGuigan, WM. & Pratt, CC. 2001. The predictive impact of domestic violence on three types of child maltreatment. *Child Abuse & Neglect* 25, 869-883.
- McWhirter, BT., Besett-Alesch, M., Horibata, J. & Gat, I. 2002. Loneliness in high risk adolescents: The role coping, self-esteem and empathy. *Journal of Youth Studies* 5(1), 69-84.
- Merrick, MT., Litrownik, AJ., Everson, MD. & Cox, CE. 2008. Beyond sexual abuse: The impact of other maltreatment experiences on sexualized behaviors. *Child Maltreat* 13, 122-132.
- Merrill, LL., Guimond, JM., Thomsen, CJ. & Milner, JS. 2003. Child sexual abuse and number of sexual partners in young women: The role of abuse severity, coping style and sexual functioning. *Journal of Counselling and Clinical Psychology* 71, 987-996.
- Mersky, JP., Berger, LM., Reynolds, AJ. & Gromoske, AN. 2009. Risk factors for child and adolescent maltreatment. *Child Maltreatment* 14(1), 73-88.
- Metsämuuronen, J. 2003. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. International Methelp Ky, Helsinki.
- Meyerson, LA., Long, PJ., Miranda, RJr. & Marx, BP. 2002. The influence of childhood sexual abuse, physical abuse, family environment and gender on the psychological adjustment of adolescents. *Child Abuse & Neglect* 26, 387-405.
- Molnar, BE., Berkman, LF. & Buka, SL. 2001. Psychopathology, childhood sexual abuse and other childhood adversities: Relative links to subsequent suicidal behaviour in the US. *Psychological Medicine* 31, 965-977.
- Molnar, BE., Buka, SL. & Kessler, RC. 2001. Child sexual abuse and subsequent psychopathology: Results from the national comorbidity survey. *American Journal of Public Health* 91, 753-760.
- Moretti, MM., Obsuth, I., Odgers, CL. & Reebye, P. 2006. Exposure to maternal vs. paternal partner violence, PTSD and aggression in adolescent girls and boys. *Aggressive Behavior* 32, 385-395.
- Morgan, A., Currie, C., Due, P., Gabhain, SN., Rasmussen, M., Samdal, O. & Smith, R. 2007. Mental well-being in school-aged children in Europe: Associations with social cohesion and socioeconomic circumstances. http://www.euro.who.int/document/sed/hbsc_forum_2007_mental_well-being.pdf (viitattu 15.1.2010).
- Mrug, S., Loosier, PS. & Windle, M. 2008. Violence exposure across multiple contexts: Individual and joint effects on adjustment. *American Journal of Orthopsychiatry* 78(1), 70-84.
- Muller, RT., Gragtmans, K. & Baker, R. 2008. Childhood physical abuse, attachment and adult social support: Test of a mediational model. *Canadian Journal of Behavioural Science* 40, 80-89.
- Mulvaney, MK. & Mebert, CJ. 2007. Parental corporal punishment predict behavior problems in early childhood. *Journal of Family Psychology* 21, 389-397.
- Munhall, P. 2001. Ethical considerations in qualitative research. Teoksessa: Munhall, P. (toim.) *Nursing Research A qualitative perspective*. 3rd edition. Jones and Bartlett Publishers, Sudbury, USA: 537-549.
- Munro, BH. 2005. *Statistical methods for health care research*. 5th edition. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- Nair, P., Schuler, M., Black, M., Kettinger, L. & Harrington, D. 2003. Cumulative environmental risk in substance abusing women: Early intervention, parenting stress, child abuse potential and child development. *Child Abuse & Neglect* 27, 997-1017.
- Näntö, L. 2006. Trauma-fokusoitu kognitiivis-behavioraalinen hoitomalli (TF-CBT) seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten hoidossa. Teoksessa: Antikainen, J. & Taskinen, S.

- (toim.) Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ja lapsia hyväksikäyttäneiden nuorten hoito. Stakes, Helsinki: 31-46.
- Newman, K., Harrison, L., Dashiff, C. & Davies, S. 2008. Relationships between parenting styles and risk behaviors in adolescent health: An integrative literature review. *Revista Latino-Americana de Enfermagem* 16(1), 142-150.
- Newton, AW. & Vandeven, AM. 2009. Update on child maltreatment. *Current Opinion in Pediatrics* 21, 252-261.
- Nicholas, KB. & Rasmussen, EH. 2006. Childhood abusive and supportive experiences, inter-parental violence and parental alcohol use: Prediction of young adult depressive symptoms and aggression. *Journal of Family Violence* 21, 43-61.
- Nielsen, AM. & Hansson, K. 2007. Associations between adolescents' health, stress and sense of coherence. *Stress and Health* 23, 331-341.
- Nieminen, H. 1997. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa: Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. (toim.) *Hoitotieteen tutkimusmetodiikka*. WSOY, Juva: 215-221.
- Notko, M. 2000. Väkiältä parisuhteessa ja perheessä. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisu 11, Jyväskylä.
- Nyqvist, L. 2001. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 28, Helsinki.
- Ojuri, A. 2004. Väkiältä naisen elämän varjona – tutkimus parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten elämäntilasta ja selviytymisestä. Akateeminen väitöskirja. *Acta Universitatis Lapponiensis*, 77, Rovaniemi.
- Oranen, M. & Laaksamo, E-M. 2003. Lapsikeskeinen väkivaltatyö turvakodeissa. Teoksessa: Paavilainen, E. & Pösö, T. (toim.) *Lapset, perhe ja väkivaltatyö*. WSOY, Porvoo: 237-258.
- Oranen, M. (toim.) 2001. Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämistä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30, Helsinki.
- Oranen, M. 2004. Lapsi ja perheväkivalta. Teoksessa: Söderholm, A., Halila, R., Kiviti-Kallio, S., Mertsola, J. & Niemi, S. (toim.) *Lapsen kaltoinkohtelu*. Duodecim, Helsinki: 128-152.
- Orbach, Y., Lamb, ME., Sternberg, KJ., Williams, JMG. & Dawud-Noursi, S. 2001. The effect of being a victim or witness of family violence on the retrieval of autobiographical memories. *Child Abuse & Neglect* 25, 1427-1437.
- Ornduff, SR. & Monahan, K. 1999. Children's understanding of parental violence. *Child & Youth Care Forum* 28(5), 351-364.
- Paavilainen, E. 1998. Lasten kaltoinkohtelu perheessä. Perheen toiminta ja yhteistyö perhetä hoitavan terveydenhoitajan kanssa. Akateeminen väitöskirja. *Acta Universitatis Tampensis*, 604, Tampere.
- Paavilainen, E. & Flinck, A. 2008. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen ja siihen puuttuminen. *Hoitotyön suositus*. http://www.sairaanhoitajaliitto.fi/mp/db/file_library/x/IMG/84103/file/Hoitotyonsuositus_pitkaversio.pdf (viitattu 1.9.2008).
- Paavilainen, E., Merikanto, J., Åstedt-Kurki, P., Laippala, P., Tammentie, T. & Paunonen-Ilmonen, M. 2002. Identification of child maltreatment while caring for them in a university hospital. *International Journal of Nursing Studies* 39, 287-294.
- Paavilainen, E. & Pösö, T. 2003. Lasten kokema perheväkivalta käsitteinä ja ilmiönä. Teoksessa: Paavilainen, E. & Pösö, T. (toim.) *Lapset, perhe ja väkivaltatyö*. WSOY, Porvoo: 13-42.
- Paavilainen, E. & Tarkka, M-T. 2003. Definition and identification of child abuse by Finnish public health nurses. *Public Health Nursing* 20(1), 49-55.
- Paavilainen, E. & Åstedt-Kurki, P. 2003. The functioning of child maltreating families: lack of resources for caring within the family. *Scandinavian Journal of Caring Sciences* 17, 139-147.

- Paavilainen, E., Åstedt-Kurki, P. & Paunonen, M. 2000. Adolescents' experiences of maltreatment within the family: Challenges for family nursing. *Primary Health Care Research and Development* 1, 235-241.
- Paavilainen, E., Åstedt-Kurki, P., Paunonen-Ilmonen, M. & Laippala, P. 2001. Risk factors of child maltreatment within the family: Toward a knowledgeable base of family nursing. *International Journal of Nursing Studies* 38, 297-303.
- Pajunen, T. 2006. Seksualisoitunut käytös ja sen kohtaaminen terapiassa. Teoksessa: Antikainen, J. & Taskinen, S. (toim.) Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ja lapsia hyväksikäyttäneiden nuorten hoito. Stakes, Helsinki: 1-16.
- Pedersen, M., Carmen, M., Alcón, G. & Rodrigues, CM. 2004. Family and health. Teoksessa: Currie, C., Roberts, C., Morgan, A., Smith, R., Settertobulte, W., Samdal, O. & Rasmussen, VB. (toim.) Young people's health in context. *Health Behaviour in School-aged Children study: International report from the 2001/2002 survey*. WHO; Health Policy for Children and Adolescents, No. 4. <http://www.euro.who.int/Document/e82923.pdf> (viitattu 17.10.2008).
- Pelcovitz, D., Kaplan, SJ., DeRosa, RR., Mandel, FS. & Salzinger, S. 2000. Psychiatric disorder in adolescents exposed to domestic violence and physical abuse. *American Journal of Orthopsychiatry* 70, 360-369.
- Pelcovitz, D., Kaplan, SJ., Ellenberg, A., Labruna, V., Salzinger, S., Mandel, F. & Weiner, M. 2000. Adolescents physical abuse: Age at time of abuse and adolescent perception of family functioning. *Journal of Family Violence* 15, 375-389.
- Perez-Albeniz, A. & de Paul, J. 2004. Gender differences in empathy in parents at high- and low-risk of child physical abuse. *Child Abuse & Neglect* 28, 289-300.
- Perren, S. & Horning, R. 2005. Bullying and delinquency in adolescence: Victims' and perpetrators' family and peer relations. *Swiss Journal of Psychology* 64(1), 51-64.
- Peters, DK. & Range, LM. 1995. Childhood sexual abuse and current suicidality in college women and men. *Child Abuse & Neglect* 19, 335-341.
- Piko, B. 2001. Gender differences and similarities in adolescents' ways of coping. *The Psychological Record* 51, 223-235.
- Polit, DF. 1996. *Data Analysis & Statistics for Nursing Research*. Appleton & Lange, Connecticut.
- Polit, DF. & Beck, CT. 2004. *Nursing research. Principles and methods*. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- Polit, DF. & Beck, CT. 2006. *Essentials of nursing research. Methods, appraisal and utilization*. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- Polit, DF. & Beck, CT. 2008. *Nursing research. Generating and assessing evidence for nursing practice*. 8th edition. Wolters Kluwer, Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- Puotiniemi, TA. & Kyngäs, H. 2004. The coping of an adolescent who has been in psychiatric inpatient care and her mother in everyday life. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing* 11, 675-682.
- Puustinen, P. 1998. Kaltoinkohtelu ja vanhemmuusriski rikoksentekijöiden lapsuuden perheissä. Pro gradu-tutkielma, Jyväskylän yliopisto, psykologian laitos. <http://selene.lib.jyu.fi:8080/gradu/g/1199.pdf> (viitattu 9.8.2006).
- Rasi, I. & Kanninen, A. 2007. *SPSS for Windows Menetelmiä*. Oulun yliopisto, Oulu.
- Rask, K., Åstedt-Kurki, P. & Laippala, P. 2002. Adolescent subjective well-being and realized values. *Journal of Advanced Nursing* 38, 254-263.
- Rask, K., Åstedt-Kurki, P., Paavilainen, E. & Laippala, P. 2003. Adolescent subjective well-being and family dynamics. *Scandinavia Journal of Caring Sciences* 17, 129-138.
- Rask, K., Kaunonen, M. & Paunonen-Ilmonen, M. 2002. Adolescent coping with grief after the death of a loved one. *International Journal of Nursing Practice* 8, 137-142.
- Ravens-Sieberer, U., Kökönyei, G. & Thomas, C. 2004. School and health. Teoksessa: Currie, C., Roberts, C., Morgan, A., Smith, R., Settertobulte, W., Samdal, O. & Rasmussen, VB. (tom.) Young people's health in context. *Health Behaviour in School-aged Children study: International report from the 2001/2002 survey*. WHO; Health Policy for Children

- and Adolescents, No. 4. <http://www.euro.who.int/Document/e82923.pdf> (viitattu 17.10.2008).
- Reigstad, B., Jørgensen, K. & Wichstrøm, L. 2006. Diagnosed and self-reported childhood abuse in national and regional sample of child and adolescent psychiatric patients: Prevalences and correlates. *Nordic Journal of Psychiatry* 60, 58-66
- Renker, PR. 2002. "Keep a blank face. I need to tell you what has been happening to me." Teens' stories of abuse and violence before and during pregnancy. *American Journal of Maternal Child Nursing* 27, 109-116.
- Rew, L. 2002. Relationship of sexual abuse, connectedness and loneliness to perceived well-being in homeless youth. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing* 7(2), 51-63.
- Rich, CL., Gidycz, CA., Warkentin, JB., Loh, C. & Weiland, P. 2005. Child and adolescent abuse and subsequent victimization: A prospective study. *Child Abuse & Neglect* 29, 1373-1394.
- Richter, M., Erhart, M., Vereecken, CA., Zambon, A., Boyce, W. & Gabhainn, SN. 2009. The role of behavioural factors in explaining socio-economic differences in adolescent health: A multilevel study in 33 countries. *Social Science & Medicine* 69, 396-403.
- Rikhye, K., Tyrka, AR., Kelly, MM., Gagne Jr. GG., Melko, AF., Mello, MF., Price, LH. & Carpenter, LL. 2008. Interplay between childhood maltreatment, parental bonding and gender effects: Impact on quality of life. *Child Abuse & Neglect* 32, 19-34.
- Rikoslaki 39/1889. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1889/> (viitattu 18.10.2006).
- Rissanen, M-L. 2009. Helping adolescents who self-mutilate: A practice theory. Akateeminen väitöskirja. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 176, Kuopio.
- Ritala-Koskinen, A. 2001. Mikä on lapsen perhe? Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 38, Väestöliitto, Helsinki.
- Romano, E., Zoccolillo, M. & Paquette, D. 2006. Histories of child maltreatment and psychiatric disorder in pregnant adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry* 45, 329-336.
- Romito, P. & Grassi, M. 2007. Does violence affect one gender more than the other? The mental health impact of violence among male and female university students. *Social Science & Medicine* 65, 1222-1234.
- Rosenthal, S., Feiring, C. & Taska, L. 2003. Emotional support and adjustment over a year's time following sexual abuse discovery. *Child Abuse & Neglect* 27, 641-661.
- Rumm, PD., Cummings, P., Krauss, MR., Bell, MA. & Rivara, FP. 2000. Identified spouse abuse as a risk factor for child abuse. *Child Abuse & Neglect* 24, 1372-1381.
- Sale, J., Lohfeld, LH. & Brazil, K. 2002. Revisiting the quantitative-qualitative debate: Implications for mixed-methods research. *Quality & Quantity* 36, 43-53.
- Salmi, M., Bardy, M. & Sauli, H. 2004. Lapsen ja lapsiperheiden asema nyky-Suomessa. Teoksessa: Söderholm, A., Halila, R., Kivitie-Kallio, S., Mertsola, J. & Niemi, S. (toim.). Lapsen kaltoinkohtelu. Duodecim, Helsinki: 16-39.
- Salo, E. & Ståhlberg, M-R. 2004. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö. Teoksessa: Söderholm, A., Halila, R., Kivitie-Kallio, S., Mertsola, J. & Niemi, S. (toim.). Lapsen kaltoinkohtelu. Duodecim, Helsinki: 102-116.
- Salzinger, S., Rosario, M., Feldman, RS. & Ng-Mak, DS. 2007. Adolescent suicidal behavior: Associations with preadolescent physical abuse and selected risk and protective factors. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry* 46, 859-866.
- Samdal, O., Dür, W. & Freeman, J. 2004. School. Teoksessa: Currie, C., Roberts, C., Morgan, A., Smith, R., Settertobulte, W., Samdal, O. & Rasmussen, VB. (toim.) Young people's health in context. Health Behaviour in School-aged Children study: International report from the 2001/2002 survey. WHO; Health Policy for Children and Adolescents, No. 4. <http://www.euro.who.int/Document/e82923.pdf> (viitattu 17.10.2008).
- Sandelowski, M. 2000. Focus on research methods; Combining qualitative and quantitative sampling, data collection, and analysis techniques in mixed-method studies. *Research in Nursing & Health* 23, 246-255.
- Sariola, H. & Uutela, A. 1992. The prevalence and context of family violence against children in Finland. *Child Abuse & Neglect* 16, 823-832.

- Sariola, H. 1990. Lasten väkivalta- ja seksuaalikochemukset. Kotona koettu väkivalta ja seksuaalikochemukset aikuisten kanssa. Tutkimus suomalaisista peruskoulun 9-luokkalaista vuonna 1988. Lastensuojelun Keskusliitto, Julkaisu 85, Helsinki.
- Sariola, H. 2008. How historical attitudes to violence to children were changed. <http://www.childrenwebmag.com/articles/child-care-social-issues/how-historical-attitudes-to-violence-to-children-were-changed> (viitattu 13.8.2008).
- Scher, CD., Forde, DR., McQuaid, JR. & Stein, MB. 2004. Prevalence and demographic correlates of childhood maltreatment in an adult community sample. *Child Abuse & Neglect* 28, 167-180.
- Schmidt, S., Petersen, C. & Bullinger, M. 2003. Coping with chronic disease from the perspective of children and adolescents – a conceptual framework and its implications for participation. *Child Care, Health & Development* 29, 63-75.
- Schneider, KM. & Phares, V. 2005. Coping with parental loss because of termination of parental rights. *Child Welfare* 84, 819-842.
- Seiffge-Krenke, I. 2000. Causal links between stressful events, coping style and adolescent symptomatology. *Journal of Adolescence* 23, 675-691.
- Seiffge-Krenke, I. 2004. Adaptive and maladaptive coping styles: Does intervention change anything? *European Journal of Developmental Psychology* 1, 367-382.
- Seiffge-Krenke, I. 2006. Coping with relationship stressors: the impact of different working models of attachment and links to adaptation. *Journal of Youth and Adolescence* 35, 25-39.
- Seiffge-Krenke, I. Aunola, K. & Nurmi, J-E. 2009. Changes in stress perception and coping during adolescence: The role of situational and personal factors. *Child Development* 80(1), 259-279.
- Seiffge-Krenke, I. & Beyers, W. 2005. Coping trajectories from adolescence to young adulthood: Links to attachment state of mind. *Journal of Research on Adolescence* 15, 561-582.
- Seiffge-Krenke, I. & Klessinger, N. 2000. Long-term effects of avoidant coping on adolescents' depressive symptoms. *Journal of Youth and Adolescence* 29, 617-630.
- Seiffge-Krenke, I., Weidemann, S., Fentner, S., Aegenheister, N. & Poebblau, M. 2001. Coping with school-related stress and family stress in healthy and clinically referred adolescents. *European Psychologist* 6, 123-132.
- Sein, UT. 2002. Constitution of the World Health Organization and its evolution. *Regional Health Forum* 6(1), 47-64. http://www.searo.who.int/LinkFiles/Regional_Health_Forum_Volume_6_No.1_Constitution.pdf (viitattu 8.4.2010).
- Senn, TE., Carey, MP., Venable, PA., Coury-Doniger, P. & Urban, M. 2007. Characteristics of sexual abuse in childhood and adolescence influence sexual risk behavior in adulthood. *Archives of Sexual Behavior* 36, 637-645.
- Settertobulte, W. & Gaspar de Matos, MG. 2004. Peers. Teoksessa: Currie, C., Roberts, C., Morgan, A., Smith, R., Settertobulte, W., Samdal, O. & Rasmussen, VB. (toim.) *Young people's health in context. Health Behaviour in School-aged Children study: International report from the 2001/2002 survey*. WHO; Health Policy for Children and Adolescents, No. 4. <http://www.euro.who.int/Document/e82923.pdf> (viitattu 17.10.2008).
- Shapiro, DL. & Levendosky, AA. 1999. Adolescent survivors of childhood sexual abuse: The mediating role of attachment style and coping in psychological and interpersonal functioning. *Child Abuse & Neglect* 23(11), 1175-1191.
- Shih, F-J. 1998. Triangulation in nursing research: Issues of conceptual clarity and purpose. *Journal of Advanced Nursing* 28, 631-641.
- Silverman, A., Reinherz, H. & Giaconia, R. 1996. The long-term sequelae of child and adolescent abuse: A longitudinal community study. *Child Abuse & Neglect* 20, 709-723.
- Sinkkonen, J. 2004. Lapsen emotionaalinen kaltoinkohtelu. Teoksessa: Söderholm, A., Halila, R., Kivitie-Kallio, S., Mertsola, J. & Niemi, S. (toim.). *Lapsen kaltoinkohtelu*. Duodecim, Helsinki: 75-86.

- Smith, CA., Ireland, TO. & Thornberry, TP. 2005. Adolescent maltreatment and its impact on young adult antisocial behaviour. *Child Abuse & Neglect* 29, 1099-1119.
- Smith, CA., Ireland, TO., Thornberry, TP. & Elwyn, L. 2008. Childhood maltreatment and antisocial behavior: Comparison of self-reported and substantiated maltreatment. *American Journal of Orthopsychiatry* 78, 173-186.
- Söderholm, A., Halila, R., Kivitie-Kallio, S., Mertsola, J. & Niemi, S. (toim.). 2004. *Lapsen kaltokohtelu*. Duodecim, Helsinki.
- Solantaus, T., Leinonen, J. & Punamäki, R-L. 2004. Children's mental health in times of economic recession: Replication and extension of the family economic stress model in Finland. *Developmental Psychology* 40, 412-429.
- Sourander, A., Jensen, P., Ronning, JA., Niemela, S., Helenius, H., Sillanmaki, L., Kumpulainen, K., Piha, J., Tamminen, T., Moilanen, I. & Almqvist, F. 2007. What is the early adulthood outcome of boys who bully or are bullied in childhood? The Finnish "from a boy to a man" study. *Pediatrics* 120, 397-404.
- Sprang, G., Clark, JJ. & Bass, S. 2005. Factors that contribute to child maltreatment severity: A multi-method and multidimensional investigation. *Child Abuse & Neglect* 29, 335-350.
- Spriggs, AI., Halpern, CT., Herring, AH. & Schoenbach, VJ. 2009. Family and school socioeconomic disadvantage: Interactive influences on adolescent dating violence victimization. *Social Science & Medicine* 68, 1956-1965.
- Springer, C. & Padgett, DK. 2000. Gender differences in young adolescents' exposure to violence and rates of PTSD symptomatology. *American Journal of Orthopsychiatry* 70, 370-379.
- Springer, KW. 2009. Childhood physical abuse and midlife physical health: Testing a multi-pathway life course model. *Social Science & Medicine* 69, 138-146.
- STAKES. 2008. Tiedote ”Kouluterveyskysely 2008: Nuorten väkivalta yleistä”. <http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/Tiedotteet/2008/47-2008.htm> (viitattu 1.9.2008).
- STAKES. 2008. Kouluterveyspäivät 2008. Työpapereita 27. <http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/tyopaperit/T27-2008-VERKKO.pdf> (viitattu 17.9.2008).
- Steel, JL. & Herlitz, CA. 2005. The association between childhood and adolescent sexual abuse and proxies for sexual risk behaviour: A random sample of the general population of Sweden. *Child Abuse & Neglect* 29, 1141-1153.
- Stein, M. 2008. Resilience and young people leaving care. *Child Care in Practice* 14, 35-44.
- Steinke, EE. 2004. Research ethics, informed consent and participant recruitment. *Clinical Nurse Specialist* 18, 88-97.
- Sternberg, KJ., Lamb, ME., Guterman, E. & Abbott, CB. 2006. Effects of early and later family violence on children's behaviour problems and depression: A longitudinal, multi-informant perspective. *Child Abuse & Neglect* 30, 283-306.
- Sternberg, KJ., Lamb, ME., Guterman, E., Abbott, CB. & Dawud-Noursi, S. 2005. Adolescents' perceptions of attachments to their mothers and fathers in families with histories of domestic violence: A longitudinal perspective. *Child Abuse & Neglect* 29, 853-869.
- Stocker, CM., Richmond, MK. & Rhoades, GK. 2007. Family emotional processes and adolescents' adjustment. *Social Development* 16, 310-325.
- Stoltz, J-AM., Shannon, K., Kerr, T., Zhang, R., Montaner, JS. & Wood, E. 2007. Association between childhood maltreatment and sex work in a cohort of drug-using youth. *Social Science & Medicine* 65, 1214-1221.
- Størksen, I., Røysamb, E., Holmen, TL. & Tambs, K. 2006. Adolescents adjustment and well-being: Effects of parental divorce and distress. *Scandinavian Journal of Psychology* 47, 75-84.
- Straus, M. 1979. Measuring intrafamily conflict and violence: The conflict tactics (CT) scales. *Journal of Marriage and The Family* 14, 75-88.
- Straus, M., Hamby, S., Boney-McCoy, S. & Sugarman, D. 1996. The revised conflict tactic scales (CTS2). Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues* 17, 283-316.

- Straus, MA. & Mouradian, VE. 1998. Impulsive corporal punishment by mother and antisocial behavior and impulsiveness of children. *Behavioral Sciences and the Law* 16, 353-374.
- Straus, MA. & Field, CJ. 2003. Psychological aggression by American parents: National data on prevalence, chronicity and severity. *Journal of Marriage and Family* 65, 795-808.
- Straus, MA. & Steward, JH. 1999. Corporal punishment by American parents: National data on prevalence, chronicity, severity and duration in relation to child and family characteristics. *Clinical Child and Family Psychology Review* 2(2), 55-70.
- Straus, MA. & Yodanis, CL. 1996. Corporal punishment in adolescence and physical assaults on spouses in later life: What accounts for the link? *Journal of Marriage and the Family* 58, 825-841.
- Straus, MA., Hamby, SL., Finkelhor, D., Moore, DW. & Runyan, D. 1998. Identification of child maltreatment with the parent-child conflict tactics scales: Development and psychometric data for a national sample of American parents. *Child Abuse & Neglect* 22, 249-270.
- Stuewig, J. & McCloskey, LA. 2005. The relation of child maltreatment to shame and guilt among adolescents: Psychological routes to depression and delinquency. *Child Maltreatment* 10, 324-336.
- Sullivan, TP., Fehon, DC., Andres-Hyman, RC., Lipschitz, DS. & Grilo, CM. 2006. Differential relationships of childhood abuse and neglect subtypes to PTSD symptom clusters among adolescent inpatients. *Journal of Traumatic Stress* 19, 229-239.
- Sunday, S., Labruna, V., Kaplan, S., Pelcovitz, D., Newman, J. & Salzinger, S. 2008. Physical abuse during adolescence: Gender differences in the adolescents' perceptions of family functioning and parenting. *Child Abuse & Neglect* 32, 5-18.
- Tajima, EA., Herrenkohl, TI., Huang, B. & Whitney, SD. 2004. Measuring child maltreatment: A comparison of prospective parent reports and retrospective adolescent reports. *American Journal of Orthopsychiatry* 74, 424-435.
- Tang, CS. 2006. Corporal punishment and physical maltreatment against children: A community study on Chinese parents in Hong Kong. *Child Abuse & Neglect* 30, 893-907.
- Tarren-Sweeney, M. 2008. Predictors of problematic sexual behavior among children with complex maltreatment histories. *Child Maltreatment* 13, 182-198.
- Taskinen, S. 1999. Lasten pahoinpitely. Teoksessa: Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. (toim.) *Perhe hoitotyössä; teoria, tutkimus ja käytäntö*. WSOY, Porvoo: 211-232.
- Taskinen, S. (toim.). 2003. Lapsen seksuaalinen hyväksikäytön ja pahoinpitelyn selvittäminen. Asiantuntijaryhmän suositukset sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle. *Oppaita* 55, Stakes, Helsinki.
- Taylor, CA., Guterman, NB., Lee, SJ. & Rathouz, PJ. 2009. Intimate partner violence, maternal stress, nativity and risk for maternal maltreatment of young children. *American Journal of Public Health* 99(1), 175-183.
- Thatcher, WG., Reininger, BM. & Drane, JW. 2002. Using path analysis to examine adolescent suicide attempts, life satisfaction and health risk behavior. *Journal of School Health* 72(2), 71-77.
- THL. 2009. Lasten asema ja palvelut 1990-luvun lamasta tähän päivään. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. http://info.stakes.fi/kouluterveys/kysely/Lama_lapset.pdf (viitattu 4.5.2010).
- Thurmond, V. 2001. The point of triangulation. *Journal of Nursing Scholarship* 33, 243-258.
- Tilastokeskuksen tilastoja. 2006. Perheväkivalta 1997-2005. http://www.stat.fi/til/polrik/2005/polrik_2005_2006-04-04_tie_001.html (viitattu 5.1.2010).
- Topolski, T., Patrick, D., Edwards, T., Huebner, C., Connell, F. & Mount, K. 2001. Quality of life and health-risk behaviours among adolescents. *Journal of Adolescent Health* 29, 426-435.
- Torsheim, T., Välimaa, R. & Danielson, M. 2004. Health and well-being. Teoksessa: Currie, C., Roberts, C., Morgan, A., Smith, R., Settertobulte, W., Samdal, O. & Rasmussen,

- VB. (toim.) Young people's health in context. Health Behaviour in School-aged Children study: International report from the 2001/2002 survey. WHO; Health Policy for Children and Adolescents, No. 4. <http://www.euro.who.int/Document/e82923.pdf> (viitattu 17.10.2008).
- Töttö, P. 2004. Syvälistä ja pinnallista. Vastapaino, Tampere.
- Tremblay, C., Hébert, M. & Piché, C. 1999. Coping strategies and social support as mediators of consequences on child sexual abuse victims. *Child Abuse & Neglect* 23, 929-945.
- Tschann, JM., Pasch, LA., Flores, E., Marin, BV., Baisch, EM. & Wibbelsman, CJ. 2009. Nonviolent aspects of interparental conflict and dating violence among adolescents. *Journal of Family Issues* 30, 295-319.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus, Helsinki.
- Turner, HA., Finkelhorn, D. & Ormond, R. 2006. The effect of lifetime victimization on the mental health of children and adolescents. *Social Science and Medicine* 62, 13-27.
- Turunen, M-M. 2004. Lapsen kaltoinkohtelun psyykkisistä seurauksista. Teoksessa: Söderholm, A., Halila, R., Kivitiä-Kallio, S., Mertsola, J. & Niemi, S. (toim.). Lapsen kaltoinkohtelu. Duodecim, Helsinki: 187-201.
- Tusaie, K., Puskar, K. & Sereika, SM. 2007. A predictive and moderating model of psychosocial resilience in adolescents. *Journal of Nursing Scholarship* 39, 54-60.
- Työläjärvä, M. 2006. Nuorten hyväksikäyttäjien ominaispiirteitä. Teoksessa: Antikainen, J. & Taskinen, S. (toim.) Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ja lapsia hyväksikäyttäneiden nuorten hoito. Stakes, Helsinki: 125-136.
- Uhari, M. & Nieminen, P. 2001. Epidemiologia ja biostatistiikka. Duodecim, Jyväskylä.
- Ungar, M. 2004. The important of parents and other caregivers to the resilience of high-risk adolescents. *Family Process* 43(1), 23-41.
- UNICEF. 2007. Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries. Innocenti Report Card 7. UNICEF Innocenti Research Centre, Florence. http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc7_eng.pdf (viitattu 17.10.2008).
- UNICEF Lapsen oikeuksien julistus. http://www.unicef.fi/lapsen_oikeuksien_julistus (viitattu 19.10.2006).
- Upola, S. 2006. Kokemuksia Lapin keskussairaalan perhe- ja verkostokeskeisestä työskentelymallista. Teoksessa: Antikainen, J. & Taskinen, S. (toim.) Seksuaalisesti hyväksikäytettyjen lasten ja lapsia hyväksikäyttäneiden nuorten hoito. Stakes, Helsinki: 174-182.
- Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle lasten ja nuorten hyvinvoinnista. 2003. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/lasthyvinvoi/selonteko2.thm> (viitattu 19.10.2006).
- Velleman, R., Templeton, L., Reuber, D., Klein, M. & Moesgen, D. 2008. Domestic abuse experienced by young people living in families with alcohol problems: Results from a cross-European study. *Child Abuse Review* 17, 3387-409.
- Wadsworth, ME. & Compas, BE. 2002. Coping with family conflict and economic strain: The adolescent perspective. *Journal of Research on Adolescence* 12, 243-274.
- Walker, LO. & Avant, KC. 2005. Strategies for theory construction in nursing. 4th edition. Pearson Prentice Hall, New Jersey.
- Waller, MA. 2001. Resilience in ecosystemic context: Evolution of the concept. *American Journal of Orthopsychiatry* 71, 290-297.
- Walsh, C., MacMillan, H. & Jamieson, E. 2002. The relationship between parental psychiatric disorder and child physical and sexual abuse: Findings from Ontario Health Supplement. *Child Abuse & Neglect* 26, 11-22.
- Webb, L. 2002. Deliberate self-harm in adolescence: A systematic review of psychological and psychosocial factors. *Journal of Advanced Nursing* 38, 235-244.
- Weinehall, K. 1997. Att växa upp i våldets närhet. Ungdomars berättelser om våld i hemmet. Umeå Universitet, Umeå.
- White, M. & Elander, G. 1992. Translation of an instrument. The US-Nordic Family Dynamics Nursing Research Project. *Scandinavian Journal of Caring Science* 6, 161-164.

- White, M., Grzankowski, J., Paavilainen, E., Åstedt-Kurki, P. & Paunonen-Ilmonen, M. 2003. Family dynamics and child abuse and neglect in three Finnish communities. *Issues in Mental Health Nursing* 24,707-722.
- Widom, C. 1999. Posttraumatic stress disorder in abused and neglected children grown up. *American Journal of Psychiatry* 156, 1223-1229.
- Wilsnack, SC., Wonderlich, SA., Kristjanson, AF., Vogeltanz-Holm, ND. & Wilsnack, RW. 2002. Self-reports of forgetting and remembering childhood sexual abuse in a nationally representative sample of US women. *Child Abuse & Neglect* 14, 397-405.
- Wolfe, DA., Wekerle, C., Scott, K., Straatman, A-L. & Grasley, C. 2004. Predicting abuse in adolescent dating relationships over 1 year: The role of child maltreatment and trauma. *Journal of Abnormal Psychology* 113, 406-415.
- Yang, A., Wang, D., Li, T., Teng, F. & Ren, Z. 2008. The impact of adult attachment and parental rearing on subjective well-being in Chinese late adolescents. *Social Behavior and Personality* 36, 1365-1378.
- Yli-Luoma, P. 2004. Johdatus kvantitatiivisiin analyysimenetelmiin SPSS for Windows – ohjelman avulla. *International Multimedia & Distance Learning*, Sipoo.
- Zoroglu, SS., Tuzun, U., Sar, V., Tutkun, H., Savas, HA., Ozturk, M., Alyanak, B. & Kora, ME. 2003. Suicide attempt and self-mutilation among Turkish high school students in relation with abuse, neglect and dissociation. *Psychiatry and Clinical Neurosciences* 57, 119-126.
- Åstedt-Kurki, P. 1992. Terveys, hyvä vointi ja hoitotyö kuntalaisten ja sairaanhoitajien kokemana. Akateeminen väitöskirja. *Acta Universitatis Tamperensis*, 349, Tampere.
- Åstedt-Kurki, P., Hopia, H. & Vuori, A. 1999. Family health in everyday life: A qualitative study on well-being in families with children. *Journal of Advanced Nursing* 29, 704-711.
- Åstedt-Kurki, P. & Nieminen, H. 1997. Fenomenologisen tutkimuksen peruskysymykset hoitotieteessä. Teoksessa: Paunonen, M. & Vehviläinen-Julkunen, K. (toim.) *Hoitotieteen tutkimusmetodiikka*. WSOY, Juva: 152-162.

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomakkeen taustakysymykset

Merkitse rasti sopivan vaihtoehdon kohdalla olevaan ruutuun ja/tai kirjoita vastauksesi niille varatuille viivoille. Kiitos!

1. Sukupuoli tyttö poika
2. Ikä _____ vuotta
3. Perheeseeni kuuluvat tällä hetkellä (valitse ne henkilöt, kenen kanssa asut tällä hetkellä)
 äiti äitipuoli äidin vanhemmat
 isä isäpuoli isän vanhemmat
 sisko; ____ (lukumäärä) siskopuoli; ____ (lukumäärä) sijaisvanhemmat
 veli; ____ (lukumäärä) velipuoli; ____ (lukumäärä) joku muu; kuka _____
Asun vuorotellen äidin ja isän luona kyllä ei
4. Äidin ikä _____-vuotta Isän ikä _____-vuotta
5. Vanhemmistani molemmat ovat elossa
 vain äiti on elossa Isä kuollut vuonna _____
 vain isä on elossa Äiti kuollut vuonna _____
 molemmat ovat kuolleet
6. Omat vanhempani ovat (keskenään) naimisissa
 ovat (keskenään) avoliitossa
 ovat eronneet toisistaan vuonna _____
 eivät ole koskaan asuneet yhdessä
7. Perheessäni vanhempien välinen suhde on mielestäni
 hyvä kohtalainen huono perheessä on vain yksi vanhempi
8. Suhteeni **äitiini** on mielestäni
 hyvä kohtalainen huono
9. Suhteeni **isääni** on mielestäni
 hyvä kohtalainen huono
10. Suhteeni **sisaruksiini** on mielestäni
 hyvä kohtalainen huono
11. Huolehtiiko **äitisi** sinusta mielestäsi liikaa sopivasti liian vähän
12. Huolehtiiko **isäsi** sinusta mielestäsi liikaa sopivasti liian vähän
13. Kun sinulla ja **äidilläsi** on ollut kiistaa sinua koskevista asioista, ovatko ne yleensä päättyneet siihen, että
 molemmat osapuolet ovat joustaneet
 sinä olet joutunut antamaan periksi
 äiti on antanut periksi
 toimit kuten haluat, vaikkei se miellyttäisikään äitiäsi
14. Kun sinulla ja **isälläsi** on ollut kiistaa sinua koskevista asioista, ovatko ne yleensä päättyneet siihen, että
 molemmat osapuolet ovat joustaneet
 sinä olet joutunut antamaan periksi
 isä on antanut periksi
 toimit kuten haluat, vaikkei se miellyttäisikään isääsi
15. Äidin korkein suorittama koulutus Kansakoulu/kansalaiskoulu tai peruskoulu
 Peruskoulu ja ammatillinen koulutus
 Lukio tai lukio ja ammatillinen koulutus
 Yliopisto- tai korkeakoulututkinto
16. Äidin ammatti _____
17. Äidin tämän hetkinen työtilanne Kokopäivätyössä
 Osapäivätyössä

- Työttömänä tai lomautettuna
 Opiskelija
 Koti-äiti
 Eläkkeellä
 Muu, mikä _____
18. Isän korkein suorittama koulutus Kansakoulu/kansalaiskoulu tai peruskoulu
 Peruskoulu ja ammatillinen koulutus
 Lukio tai lukio ja ammatillinen koulutus
 Yliopisto- tai korkeakoulututkinto
19. Isän ammatti _____
20. Isän tämän hetkinen työtilanne Kokopäivätyössä
 Osapäivätyössä
 Työttömänä tai lomautettuna
 Opiskelija
 Koti-isä
 Eläkkeellä
 Muu, mikä _____
21. Millainen on mielestäsi perheesi taloudellinen tilanne?
 hyvä   kohtalainen   huono
22. Olemme muuttaneet lapsuuteni aikana _____ kertaa, viimeksi (vuosi/kk) _____/_____
23. Mikä on uskontokuntasi? luterilainen kirkko
 ortodoksinen kirkko
 muu kristillinen kirkko / yhteisö, mikä? _____
 muu, mikä? _____
 en kuulu mihinkään uskonnolliseen yhteisöön
24. Onko sinulla ystäviä, joihin luotat ja joiden kanssa voit keskustella lähes kaikista asioistasi?
 ei yhtään ystävää   yksi ystävä   2-3 ystävää   enemmän kuin 3 ystävää
25. Minkälaista on uusien ystävien saaminen sinulle?
 helppoa   melko helppoa   melko vaikeaa   vaikeaa
26. Onko sinulla vakituista seurustelukumppania?   ei ole   on
27. Harrastatko liikuntaa
 säännöllisesti, mikä laji / mitkä lajit? _____
 silloin tällöin, mikä laji / mitkä lajit? _____
 en harrasta liikuntaa tai harrastan harvemmin kuin kerran kuukaudessa
28. Mitä muuta harrastat? lukemista, kirjoittamista, piirtämistä, keräilyä, käsitöitä tms.
 television katselua tai musiikin kuuntelua
 tietokonepelit tai chatti
 kaverin tai kavereiden kanssa yhteiset harrastukset/tekeminen
 ulkona tai kaupungilla kuljeskelu
29. Onko sinulla lemmikkieläin ei ole   on, mikä _____
30. Mikä on keskiarvosasi (kaikki aineet) viime todistuksessa < 6,0
 6,0 – 6,9
 7,0 – 7,9
 8,0 – 8,9
 9,0 – 10,0
31. Oletko ajatellut mitä teet peruskoulun jälkeen? en ole ajatellut
 pyrin ammattikouluun
 pyrin lukioon
 menen töihin
 en halua tehdä mitään
32. Oletko joutunut kiusaamisen kohteeksi? useita kertoja viikossa
 noin kerran viikossa
 harvemmin kuin kerran viikossa
 en lainkaan
33. Kiusaatko itse muita? useita kertoja viikossa
 noin kerran viikossa
 harvemmin kuin kerran viikossa
 en lainkaan
34. Millaiseksi koet terveydentilasi? erittäin hyvä   melko hyvä
 kohtalainen   melko tai erittäin huono

Liite 2. Hyvinvointimittarin summamuuttujat ja esimerkkejä kysymyksistä

Summamuuttuja	Esimerkkejä kysymyksistä
Itseisarvot	
Turvalliset perhesuhteet	Minulla on turvallinen koti. Perheeni antaa elämäni sisältöä.
Usko Jumalaan	Usko Jumalaan luo turvallisuutta elämäni. Usko Jumalaan antaa minulle toivoa elämässä.
Vastavuoroiset kaverisuhteet	Kaverit antavat elämäni sisältöä. Voin uskoutua kavereilleni.
Tasapaino	Olen tyytyväinen ulkonäkööni. Olen tasapainoinen ihminen.
Rauha ja turvallisuus	Pelkään, että Suomi joutuu sotaan. (käännettynä) Maailmassa käytävät sodat horjuttavat turvallisuuden tunnettani. (käännettynä)
Välinearvot	
Koulun arvostus	Koulu antaa eväitä elämäni varten. Koulu luo mielekkyyttä elämäni.
Huumori	Huumorin avulla kestan vaikeita asioita elämässäni. Huumori tekee elämästäni helpomman.
Itsenäisyys	Pystyn vaikuttamaan asioihini toivomallani tavalla. Koen olevani itsenäinen ihminen.
Työ ja saavutukset	Haluan tulla kuuluisaksi. Haluan mahdollisimman hyvätuloisen ja arvostetun työn.
Vapaus ja nautinto	Arjesta täytyy välillä irrottautua, vaikka siitä aiheutuisi harmia läheisilleni. Pyrin tekemään elämässäni vain sellaisia asioita, joista pidän.
Tietäminen ja tekeminen	
Tietäminen	Tiedän, millainen terveydentilani on. Tiedän, mistä saan apua, jos minulla on vaikeuksia elämässäni.
Tekeminen	Minulla on terveelliset elämäntavat. Harrastukseni lisäävät hyvinvointiani.

Liite 3. Väki­valtami­ttarin luokittelut

Vanhempien käyttämän väkivallan luokittelu

Symboliset aggression ilmaukset tai väkivallalla uhkaaminen

Murjottaminen tai kieltäytyminen puhumasta asiasta

Haukkuminen, nälviminen, kiroilut tai loukannut muuten, ei kuitenkaan koskenut fyysisesti

Heittänyt, lyönyt tai potkaissut suutuksissaan jotain esinettä (esim. paiskonut ovia)

Uhannut väkivallalla

Lievä väkivalta (ns. traditionaalinen kuritus)

Tyrkännyt, töninyt tai ravistellut sinua vihaisesti

Tukistanut sinua

Läimäyttänyt sinua

Antanut sinulle piiskaa

Antanut kovan selkäsaunan

Vakava väkivalta

Lyönyt sinua nyrkillä

Lyönyt sinua jollain esineellä

Potkaissut tai potkinut sinua

Uhannut veitsellä tai ampuma-aseella

Käyttänyt veistä tai ampuma-asetta

Seksuaalista kanssakäymisen luokittelu

---

1) pyyntö tai ehdotus tehdä jotain seksuaalista

2) hyväily

3) toinen henkilö näytti sukupuolielimensä

4) sinä näytit sukupuolielimesi toiselle

5) toinen henkilö kosketteli sukupuolielimiäsi (vaatteiden päältä)

6) sinä koskettelit hänen sukupuolielimiään (vaatteiden päältä)

7) toinen henkilö kosketteli/hyväili paljaita sukupuolielimiäsi

8) sinä koskettelit/hyväilit hänen paljaita sukupuolielimiään

9) sukupuoliyhdyntä jäljittelyä ilman sisään tunkeutumista

10) yhdyntä

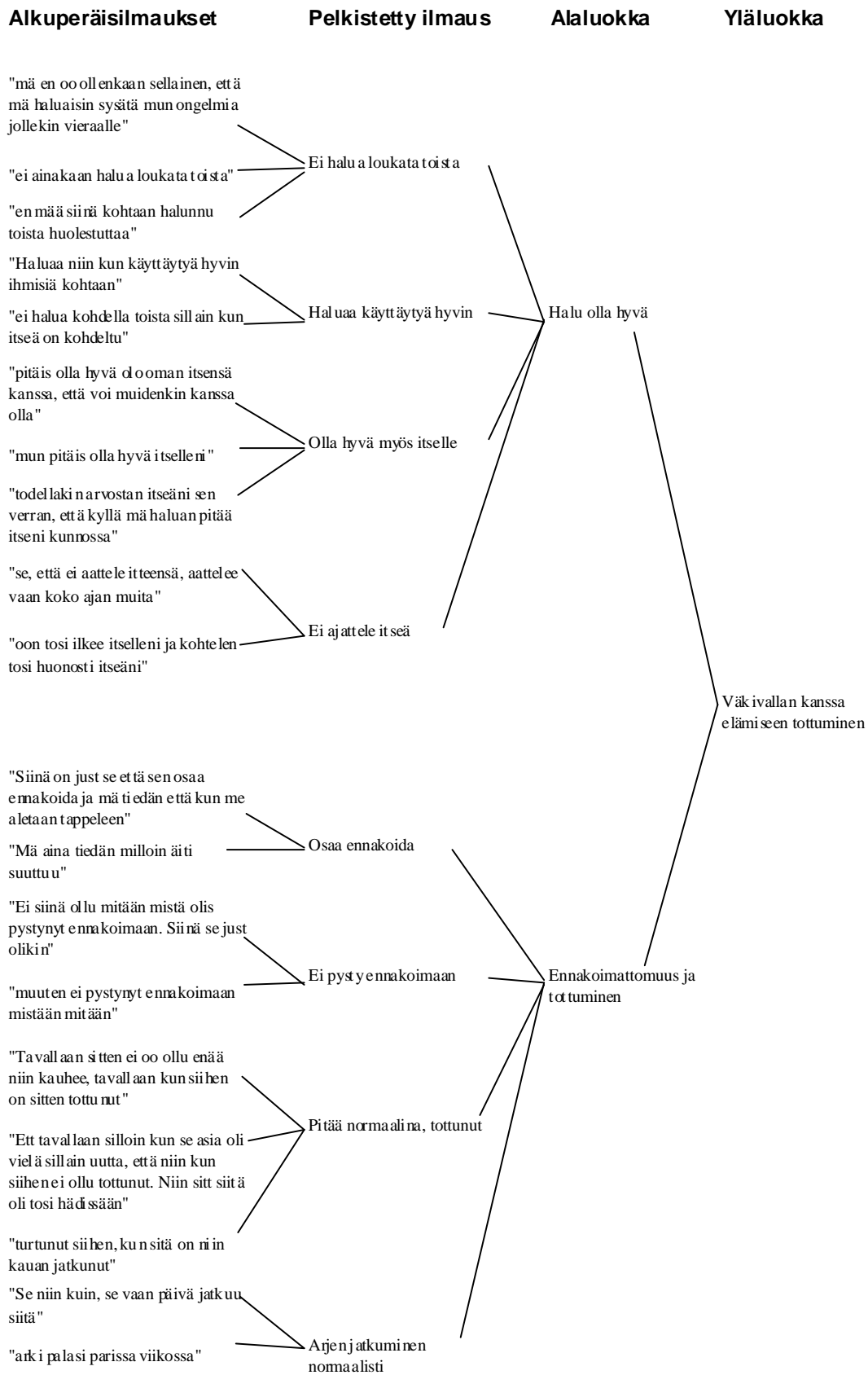
Liite 4. Selviytymismittarin summamuuttajat ja esimerkkejä kysymyksistä

Summamuuttaja	Esimerkkejä kysymyksistä
Ongelmakeskeiset	
Keskittyä ongelmanratkaisuun	Yritän selvittää, mistä ongelma johtuu. Yritän ratkaista ongelman parhaan kykyni mukaan.
Etsiä rentouttavia harrastuksia	Lähden pitämään hauskaa ja unohdan ongelmani. Järjestän aikaa vapaa-ajan tekemiselle.
Fyysinen virkistäytyminen	Urheilen. Huolehdin kunnostani ja terveydestäni.
Etsiä kuulumista johonkin	Annan hyvän vaikutelman minulle tärkeille ihmisille. Parannan ihmissuhteitani.
Työskennellä kovasti ja aktiivisesti	Teen ahkerasti työtä. Suoriudun hyvin siitä, mitä teen.
Keskittyä positiiviseen	Yritän suhtautua elämään myönteisesti. Olen tyytyväinen siihen, miten asiat ovat.
Toisiin liittyminen	
Sosiaalisen tuen etsiminen	Yritän saada muilta rohkaisua. Puhun muille ongelmastani, jotta se selviäisi.
Etsiä henkistä tukea	Rukoilen apua ja johdatusta, jotta kaikki menisi hyvin. Rukoilen Jumalaa huolehtimaan minusta.
Etsiä ammattiapua	Kysyn neuvoa asiantuntijalta. Keskustelen ongelmasta asiantuntijan kanssa.
Sosiaalinen toiminta	Kokoan ryhmän, joka pyrkii ratkaisemaan ongelman. Liityn yhteen toisten kanssa, joilla on sama ongelma.
Tuottamaton selviytyminen	
Murehtia	Olen huolestunut tulevaisuudestani. Olen huolestunut siitä, mitä tapahtuu.
Sijoittaa läheisiin ystäviin	Tapaan ystäviäni. Vietän enemmän aikaa poika-/tyttöystäväni kanssa.
Toiveikas ajattelu	Toivon, että ihme tapahtuisi. Toivon, että ongelma ratkeaa itsestään.
Ei pärjää	Annan periksi. Saan päänsärkyä tai vastakipuja.
Tunteen huojentaminen	Itken tai huudan. Teen oloni mukavaksi käyttämällä alkoholia, tupakkaa tai muita huumeita.
Olla välittämättä ongelmasta	Olen kuin ongelmaa ei olisikaan. Suljen ongelman tietoisesti pois mielestäni.
Itsesyytökset	Ymmärrän, että vaikeutan itse asioitani. Katson, että vika on minussa.
Pitää asia itsellään	Välttelen muiden seuraa. En anna toisten tietää, miltä minusta tuntuu.

Liite 5. Haastatteluteemat

1. Taustatekijät
  - ikä
  - perheenjäsenet
  - perhesuhteet; vanhemmat elossa, vanhemmat naimisissa, vanhempien ammatit ja työtilanne jne.
  - perheen taloudellinen tilanne, muutot jne.
  - työ/ toiminta; opiskelen, töissä, työtön
  - harrastukset

2. Muistikuvat perheestä
  - lapsuudessa; alle kouluikäisenä, kouluikässä, murrosikässä
  - suhde äitiin ja isään
  - suhde sisaruksiin
  - läheisten väliset suhteet
  - kenelle uskoutua, keneen luottaa
  - ystävät, seurustelusuhteet

3. Perheväkivaltakokemukset
  - ensimmäiset muistikuvat;
    - ◆ mitä tapahtui
    - ◆ kuka teki ja kenelle
    - ◆ miten muut reagoivat
    - ◆ miten sinä reagoit
    - ◆ mikä auttoi /kuka auttoi
    - ◆ mitä olisit toivonut / mitä pelkäsit
  - muita kokemuksia; kuten edellä

4. Selviytyminen
  - miten suhtautumisesi / reagoitisesi on muuttunut
  - mikä on auttanut jaksamaan / mikä ollut hankalinta
  - miten auttaisit ystävääsi, jos olisi samassa tilanteessa
  - mikä suurin este avunsaamiselle
  - millaista suhtautumista odottaisit opettajilta, naapureilta, tuttavilta, sukulaisilta jne.
  - kenen puoleen olisi helpointa kääntyä apua hakemaan

Liite 6. Esimerkki haastatteluaineiston analyysin etenemisestä (Kuviossa osa yläluokan ”Väkivallan kanssa elämiseen tottuminen” muodostumisesta)

Liite 7. Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten hyvinvoinnin yhteys taustamuuttujiin

	sukupuoli	perhemuoto	terveys	tyytyväisyys	kiusannut	kiusattu		
ITSEISARVOT								
Turvalliset perhesuhteet	NS	000	000	000	011	000		
Usko Jumalaan	NS	NS	NS	000	NS	NS		
Vastavuoroiset kaverisuhteet	000	NS	000	000	NS	000		
Tasapaino	000	NS	000	000	NS	000		
Rauha ja turvallisuus	000	NS	NS	NS	NS	NS		
VÄLINEARVOT								
Koulun arvostus	NS	001	000	000	000	NS		
Huumori	NS	022	NS	000	NS	015		
Itsenäisyys	NS	NS	000	000	NS	001		
Työ ja saavutukset	001	NS	002	NS	007	000		
Vapaus ja nautinto	NS	002	NS	NS	000	NS		
TIETÄMINEN JA TEKEMINEN								
Tietäminen	NS	005	000	000	NS	000		
Tekeminen	NS	005	000	000	000	000		
	suhde äitiin	suhde isään	suhde sisariin	äidin huolehtivuus	isän huolehtivuus	kiistaa äidin kanssa	kiistaa isän kanssa	
ITSEISARVOT								
Turvalliset perhesuhteet	000	000	000	000	000	000	000	
Usko Jumalaan	NS	001	NS	NS	NS	NS	NS	
Vastavuoroiset kaverisuhteet	000	000	000	000	033	000	009	
Tasapaino	000	000	000	000	000	000	000	
Rauha ja turvallisuus	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS	
VÄLINEARVOT								
Koulun arvostus	000	000	000	001	002	000	000	
Huumori	000	002	000	014	002	NS	NS	
Itsenäisyys	000	000	000	000	005	002	NS	
Työ ja saavutukset	000	042	NS	043	NS	NS	NS	
Vapaus ja nautinto	039	030	NS	NS	018	049	NS	
TIETÄMINEN JA TEKEMINEN								
Tietäminen	000	000	000	000	000	000	003	
Tekeminen	000	000	000	003	000	000	000	

taulukko jatkuu

	isän ja äidin väkivalta	isän ja sisar- ten väkivalta	äidin ja sisarten väkivalta	sisarusten väkivalta	symbolinen perheväkivalta	lievä per- heväkivalta	vakava perheväki- valta
ITSEISARVOT							
Turvalliset perhesuh- teet	000	NS	002	006	003	NS	000
Usko Jumalaan	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
Vastavuoroiset kave- risuhteet	000	NS	006	025	033	NS	017
Tasapaino	000	039	NS	013	000	NS	001
Rauha ja turvallisuus	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
VÄLINEARVOT							
Koulun arvostus	007	NS	NS	020	038	NS	000
Huumori	000	050	032	NS	NS	NS	NS
Itsenäisyys	016	040	NS	023	NS	NS	NS
Työ ja saavutukset	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
Vapaus ja nautinto	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
TIETÄMINEN JA TEKEMINEN							
Tietäminen	001	NS	NS	NS	025	NS	055
Tekeminen	010	NS	NS	001	050	NS	000

p-arvo Pearsoenin Chi-Square; NS=non-significance (p>0.05)

Liite 8. Perheväkivaltaa kokeneiden nuorten selviytymisen yhteys taustamuuttujiin

	sukupuoli	perhemuoto	terveys	tyytyväisyys	kiusannut	kiusattu	
ONGELMAKESKEISET							
Keskittyä ongelman ratkaisuun	000	000	NS	000	037	NS	
Etsiä rentouttavia harrastuksia	001	004	003	001	NS	NS	
Fyysinen virkistäytyminen	006	000	000	000	NS	000	
Etsiä kuulumista johonkin	000	009	NS	NS	NS	NS	
Työskennellä kovasti ja aktiivisesti	NS	NS	001	000	009	NS	
Keskittyä positiiviseen	013	000	000	000	NS	001	
TOISIIN LIITTYMINEN							
Sosiaalisen tuen etsiminen	000	NS	NS	000	030	009	
Etsiä henkistä tukea	NS	NS	NS	039	036	NS	
Etsiä ammattiapua	038	000	NS	NS	047	NS	
Sosiaalinen toiminta	NS	000	NS	NS	NS	NS	
TUOTTAMATON SELVIITYMINEN							
Murehtia	000	017	000	000	NS	013	
Sijoittaa läheisiin ystäviin	000	000	NS	010	NS	NS	
Toiveikas ajattelu	000	021	004	NS	NS	NS	
Ei pärjää	001	NS	000	000	NS	015	
Tunteen huojentaminen	000	NS	000	000	024	NS	
Olla välittämättä ongelmasta	NS	000	000	000	002	NS	
Itsesyytökset	000	024	000	000	NS	001	
Pitää asia sisällään	040	000	000	000	NS	000	
	suhde äitiin	suhde isään	suhde sisariin	äidin huolehtivuus	isän huolehtivuus	kiistaa äidin kanssa	kiistaa isän kanssa
ONGELMAKESKEISET							
Keskittyä ongelman ratkaisuun	001	NS	NS	023	NS	NS	NS
Etsiä rentouttavia harrastuksia	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
Fyysinen virkistäytyminen	000	000	000	000	028	000	020
Etsiä kuulumista johonkin	004	NS	NS	NS	NS	NS	NS
Työskennellä kovasti ja aktiivisesti	001	002	025	009	NS	000	NS
Keskittyä positiiviseen	001	NS	035	000	NS	005	NS
TOISIIN LIITTYMINEN							
Sosiaalisen tuen etsiminen	NS	NS	000	000	NS	NS	NS
Etsiä henkistä tukea	012	001	NS	NS	NS	009	NS
Etsiä ammattiapua	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS
Sosiaalinen toiminta	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS

taulukko jatkuu

	suhde äitiin	suhde isään	suhde sisariin	äidin huoleh- tivuus	isän huolehti- vuus	kiistaa äidin kanssa	kiistaa isän kanssa		
TUOTTAMATON									
SELVIYTYMINEN									
Murehtia	004	000	050	000	NS	NS	NS		
Sijoittaa läheisiin ystä- viin	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS		
Toiveikas ajattelu	NS	NS	041	NS	NS	NS	NS		
Ei pärjää	000	000	NS	000	NS	002	NS		
Tunteen huojentaminen	005	000	NS	NS	019	001	NS		
Olla välittämättä ongel- masta	NS	NS	NS	003	NS	NS	NS		
Itsesyytökset	005	002	004	008	005	NS	NS		
Pitää asia sisällään	001	000	016	000	010	021	034		
	isän ja äidin väkivalta	isän ja sisarten väkivalta	äidin ja sisarten väkivalta	sisarus- ten väkivalta	ruumiil- linen kuritus	symbolinen perheväkival- ta	lievä perhe- väkivalta		vakava perheväki- valta
ONGELMAKESKEI- SET									
Keskittyä ongelman ratkaisuun	NS	NS	NS	NS	019	043	NS		NS
Etsiä rentouttavia har- rastuksia	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS		NS
Fyysinen virkistäytyymi- nen	002	040	017	012	035	NS	NS		002
Etsiä kuulumista johon- kin	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS		NS
Työskennellä kovasti ja aktiivisesti	NS	NS	NS	NS	010	002	NS		NS
Keskittyä positiiviseen	NS	NS	NS	031	NS	037	NS		NS
TOISIIN LIITTYMI- NEN									
Sosiaalisen tuen etsimi- nen	NS	NS	NS	NS	000	045	NS		NS
Etsiä henkistä tukea	NS	NS	NS	NS	027	NS	NS		NS
Etsiä ammattiapua	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS		025
Sosiaalinen toiminta	NS	NS	NS	NS	NS	NS	NS		NS
TUOTTAMATON									
SELVIYTYMINEN									
Murehtia	042	007	NS	050	NS	NS	NS		NS
Sijoittaa läheisiin ystä- viin	044	NS	NS	NS	NS	NS	NS		NS
Toiveikas ajattelu	NS	NS	NS	NS	NS	NS	039		NS
Ei pärjää	000	NS	005	NS	NS	005	NS		043
Tunteen huojentaminen	048	NS	NS	027	000	000	NS		008
Olla välittämättä ongel- masta	024	NS	NS	NS	NS	NS	NS		044
Itsesyytökset	003	008	NS	024	NS	010	NS		001
Pitää asia sisällään	000	NS	NS	048	NS	018	NS		002

p-arvo Pearsonin Chi-Square; NS=non-significance (p>0.05)

Liite 9. Selviytymisen tarkastelu verraten selviytymismittaria (ACS) ja haastattelun tuloksia

	Selviytyminen (ACS)	Selviytyminen (artikkeli IV)
Ongelmakeskeiset		Selviytymistä edistävät
	Keskittyä ongelmanratkaisuun; ratkaista ongelma systemaattisesti oppien siitä ja arvioiden eri näkökulmia	
	Etsiä rentouttavia harrastuksia; rentoutuminen yleensä, muuta kuin liikunta, esim. lukemisen tai maalaamisen avulla	Mukava tekeminen; piirtäminen, musiikki ja lukemi- nen
	Fyysinen virkistäytyminen; rentoutua urheilun tai kunnon pitämisen avulla	Mukava tekeminen; liikunta
	Työskennellä kovasti ja aktiivisesti; kuvaa sitoutumista ja aikomusta ja yritystä	Oma päätösvalta vapauttaa Sinnikkyys vie eteenpäin Pärjäämisen näyttäminen Poispääseminen
	Keskittyä positiiviseen; keskittyä positiiviseen ja hyväntuulisuuteen, näh- dä asioiden valoisat puolet ja itsensä onnekkana	Positiiviset ajatukset Onnistumisenkokemukset Oma ymmärrys Lapsuuden hyvät muistot
Toisiin liittyminen		
	Sosiaalisen tuen etsiminen; jakaa ongelma jonkun toisen kanssa	Asioiden läpikäyminen Kuuntelijan tarve Puhumisen vaikeus Saatu palaute Aito ymmärrys lähtökohtana Yhdessä jakaminen Aktiivinen tuki välittämistä
	Etsiä henkistä tukea; rukoilla ja uskoa että Jumala auttaa	Usko
	Etsiä ammattiapua; kääntyä ammattiavun, opettajan tai ohjaajan, puo- leen	Avun hakeminen ja vastaanottaminen
	Sosiaalinen toiminta; antaa toisten tietää mitä on tapahtunut ja värvätä tukea kirjoittamalla aiheesta ja organisoimalla tapah- tumia ja kokoontumisia	Avun hakeminen ja vastaanottaminen
Tuottamaton selviytyminen		Selviytymistä estävät
	Murehtia; murehtia tulevaisuudesta yleisesti ja erityisesti huolehtia tulevaisuuden tapahtumista	Negatiiviset ajatukset
	Sijoittaa läheisiin ystäviin; sitoutua intiimisuhteeseen	Läheisyys voimavarana
	Etsiä kuulumista johonkin;	Halu olla hyvä

siirtyminen suhteesta toiseen ja huolehtien mitä muut ajattelevat	Menetetty luottamus
Toiveikas ajattelu;	Positiiviset ajatukset
ominaisuudet jotka perustuvat toivoon ja positiivisiin asioihin	
Ei pärjää;	Pelko ja varuillaan olo
kykenemättömyys selvittää ongelmasta ja kehittää somaattisia oireita	
Tunteen huojentaminen;	Pahan olon piilottaminen
toimia tavoitteena laukaista tunteet, jotta olisi parempi olla	
Olla välittämättä ongelmasta;	Ennakoimattomuus ja tottuminen
torjua ongelmaa ja hyväksyä, että sille ei ole mitään tehtävissä	Muutokset perheessä tai elämässä
Itsesyytökset;	Pelko ja varuillaan olo
nähdä itsensä vastuullisena tilanteeseen	
Pitää asia itsellään;	Salassa pitäminen
vetäytyä toisten seurasta ja pitää itsellään tietoa mitä on tapahtunut	

Liite 10. Mittarien luotettavuuden tarkastelu Cronbachin alfa-arvojen avulla

Summamuuuttuja	väittämien määrä	alfa-arvo aikai- semmassa tut- kimuksessa	alfa- arvot pilotissa	alfa-arvo kyselyssä	vastausten puuttuminen; n / %
HYVINVOITIMITTARI*					
ITSEISARVOT	26	0.885	0.894	0.844	
Turvalliset perhesuhteet	10	0.890	0.863	0.843	46 / 3.3
Usko Jumalaan	5	0.983	0.983	0.982	24 / 1.7
Vastavuoroiset kaverisuhteet	6	0.861	0.818	0.832	25 / 1.8
Tasapaino	3	0.634	0.630	0.575	26 / 1.9
Rauha ja turvallisuus	2	0.569	0.645	0.615	14 / 1.0
VÄLINEARVOT	18	0.771	0.707	0.678	
Koulun arvostus	6	0.821	0.677	0.752	45 / 3.2
Huumori	5	0.823	0.785	0.821	19 / 1.4
Itsenäisyys	3	0.662	0.534	0.543	21 / 1.5
Työ ja saavutukset	2	0.425	0.278	0.420	8 / 0.6
Vapaus ja nautinto	2	0.419	0.137	0.313	31 / 2.2
TIETÄMINEN JA TEKEMI- NEN					
	8	0.8	0.790	0.771	
Tietäminen	3	0.551	0.658	0.579	14 / 1.0
Tekeminen	5	0.738	0.741	0.719	29 / 2.1
VÄKIVALTAMITTARI **					
SYMBOLINEN AGGRESSIA					
	4				
Vanhempien käyttämä lapsuuden aikainen (ennen 14 ikävuotta) väkivalta		0.68	0.748	0.759	51 / 3.7
Vanhempien käyttämä viimevuoti- nen väkivalta		0.73	0.679	0.724	86 / 6.2
Vanhempien käyttämä väkivalta yhteensä			0.636	0.753	97 / 7.0
LIEVÄ VÄKIVALTA					
	5				
Vanhempien käyttämä lapsuuden aikainen (ennen 14 ikävuotta) väkivalta		0.79	0.774	0.799	46 / 3.3
Vanhempien käyttämä viimevuoti- nen väkivalta		0.78	0.662	0.682	54 / 3.9
Vanhempien käyttämä väkivalta yhteensä			0.781	0.794	61 / 4.4
VAKAVA VÄKIVALTA					
	5				
Vanhempien käyttämä lapsuuden aikainen (ennen 14 ikävuotta) väkivalta		0.73	0.656	0.836	43 / 3.1
Vanhempien käyttämä viimevuoti- nen väkivalta		0.69	0.831	0.667	42 / 3.0
Vanhempien käyttämä väkivalta			0.853	0.861	48 / 3.4

yhteensä

SELVIITYMISMITTARI ***

ONGELMAKESKEISET		25		0.808	0.862	
Keskittyä ongelmanratkaisuun	5	0.72		0.640	0.748	135 / 9.7
Etsiä rentouttavia harrastuksia	3	0.54		0.353	0.534	117 / 8.4
Fyysinen virkistäytyminen	3	0.64		0.557	0.714	88 / 6.3
Etsiä kuulumista johonkin	5	0.67		0.528	0.557	143 / 10.3
Työskennellä kovasti ja aktiivisesti	5	0.68		0.426	0.565	126 / 9.0
Keskittyä positiiviseen	4	0.68		0.714	0.669	125 / 9.0
TOISIIN LIITTYMINEN		21		0.849	0.867	
Sosiaalisen tuen etsiminen	5	0.80		0.797	0.811	142 / 10.2
Etsiä henkistä tukea	4	0.85		0.886	0.905	94 / 6.7
Etsiä ammattiapua	4	0.84		0.854	0.853	109 / 7.8
Sosiaalinen toiminta	4	0.70		0.687	0.729	143 / 10.3
TUOTTAMATON SELVIITYS-						
MINEN		41		0.892	0.918	
Murehtia	5	0.73		0.793	0.812	131 / 9.4
Sijoittaa läheisiin ystäviin	5	0.74		0.713	0.747	157 / 11.3
Toiveikas ajattelu	5	0.67		0.686	0.762	118 / 8.5
Ei pärjää	5	0.58		0.628	0.665	119 / 8.5
Tunteen huojentaminen	5	0.69		0.637	0.666	122 / 8.8
Olla välittämättä ongelmasta	4	0.68		0.765	0.726	146 / 10.5
Itsesyytökset	4	0.76		0.824	0.805	130 / 9.3
Pitää asiat itsellään	4	0.70		0.809	0.772	108 / 7.8

Aikaisempien tutkimusten alfa-arvot mittarien kehittäjien tutkimuksista * Joronen (2005), ** Sariola (1990), *** Frydenberg & Lewis (1993)

Witnessing and experiencing domestic violence: a descriptive study of adolescents

Sari Lepistö MNSc, (PhD-student)¹, Tiina Luukkaala MSc, (Biostatistician)^{2,3} and Eija Paavilainen PhD, RN, (Professor)^{1,4}

¹Department of Nursing Science, University of Tampere, ²Science Center, Tampere University Hospital, ³Tampere School of Public Health, University of Tampere, Tampere, Finland and ⁴Southern-Pohjanmaa Hospital District, Seinäjoki, Finland

Scand J Caring Sci; 2010

Witnessing and experiencing domestic violence: a descriptive study of adolescents

Objective: The aim of the study was to describe the experiences of different types of domestic violence among adolescents and associations between the family background and different types of domestic violence.

Methods: The survey included 1393 ninth-graders from one Finnish municipality.

Results: Domestic violence is fairly common in the lives of adolescents. Sixty-seven percent of respondents had experienced parental symbolic aggression, 55% mild violence and 9% severe violence during their childhood. Twelve percent of adolescents had witnessed parent-to-parent violence. Witnessing domestic violence and exposure to parental violence is associated with a number

of adolescents' background factors such as self-perceived health, satisfaction with life, family relationships, parenting practice, school bullying and sexual activity.

Conclusions: The findings stress the relevance of corporal punishment and witnessing domestic violence as a risk factor for more severe domestic violence and sexual abuse. Different types of domestic violence have a major effect on adolescent well-being and risk behaviours. To break the negative cycle, nurses and other professionals working with adolescents in different settings should pay attention to all forms of violence, including the milder ones.

Keywords: adolescent, domestic violence, physical abuse, corporal punishment.

Submitted 29 October 2009, Accepted 14 February 2010

Family has traditionally been viewed as a place of safety and caring for children, whereas studies have shown that it can also have negative effects. Violence within the family is usually a big secret and a source of shame, hidden behind closed doors. The people around are, however, nearly always aware of the violence, but are reluctant to intervene (1). Nurses' role is important and should be even more active in identifying different types of domestic violence because families visit in child welfare clinics, adolescents in school health care and for example physical influences of domestic violence are cared for in different health care settings.

According to WHO, an estimated 31 000 children under the age of 15 years died globally as a result of domestic violence in 2002. On the other hand, it has been estimated that one million children are annually subjected to other types of abuse in their families (1). Sariola and Uutela (2)

concluded that in Finland 19% of all young persons under the age of 15 years had been subjected to mild domestic violence in the past 12 months while 5% had been victims of severe violence (See the definitions in Table 2). The latest Finnish survey on violence in general among 12- to 16-year-olds was conducted in early 2008 (3). The survey showed that 32% of 15-year-olds had been victims of mild domestic violence while 4% had been victims of serious violence in the past 12 months. Seventeen percent of ninth-graders had witnessed physical violence at home.

Experiences of violence among children are becoming increasingly common. Previous studies have demonstrated a clear link between intimate partner violence and child abuse (4–6). Domestic violence also has a tendency to escalate; the violence starts out fairly mild and then grows increasingly worse, and those witnessing domestic violence become victims of violence (7–9). McGuigan and Pratt (5) found that domestic violence in the family of a 6-month-old child tripled the risk of physical abuse and doubled the risk of psychological abuse and neglect in the first 5 years of a child's life. In addition, experiences of violence tend to be passed down from parent to child, and the abused often becomes the abuser (10–12).

Correspondence to:

Sari Lepistö, Department of Nursing Science, University of Tampere, Tampere FI-33014, Finland.
E-mail: sari.j.lepisto@uta.fi

Adolescent's attitude toward violence in the home is always active, because adolescents are not indifferent bystanders, untouched by the violent events. The study by Paavilainen et al. (13) showed that adolescents have often experienced many types of abuse and that they find it hard to tell the difference between them. Abused adolescents are forced to live in a situation, which results in multiple losses and negative feelings. As reported by victims, the worst thing is not to be hit but the constant threat and fear of violence. A punch only lasts a fraction of a second, but waiting to get punched may hang in the air for years (14). Studies have reported that abusive families have poorer family functioning, more problems and more problematic relationships (15, 16). Domestic violence and poor family relationships give rise to many symptoms in adolescents, which are dependent on their age and developmental stage. The most common symptoms include psychological symptoms and behavioural disturbances (17–22). Adolescents also exhibit risk behaviours and particularly girls, sexual risk behaviours, which expose them to sexual abuse (23–26).

The aim of the study was to describe the experiences of different types of domestic violence among Finnish adolescents and associations between the family background and different types of domestic violence. The study results increase knowledge about the broad picture of domestic violence experienced by adolescents to better identify and intervene. In this study, experiences of domestic violence refer to witnessing violence between family members or violence against the adolescent by parents.

Ethical procedure

Ethical Committee approval for the study was obtained from the Hospital District. Permission to conduct the research was also obtained from the director of basic education services and the head teacher of each participating school. The most important ethical principle relevant to research involving human subjects is informed consent (27). One week before the survey, the adolescents received information about the purpose of the study, voluntary participation, implications of participation and data protection. The information stressed that participation in the study is completely voluntary and that participants are free to withdraw from the study at any time. The questionnaires were delivered to the teachers of the respective schools and administered in the classroom, like test situation by the classroom teacher. In classroom, adolescents could choose to respond to the questionnaires or they could do their homework until the end of the lesson.

The sensitive research topic made it necessary to consider the possibility of reviving unpleasant memories and their potential consequences for the participants. Therefore, they were offered the chance to continue the

discussion with a school counsellor, school nurse or the investigator. The importance of confidentiality was stressed, which reassured the adolescents that their responses would remain anonymous and that the data would only be viewed by the investigator (28, 29).

Methods

Sample

A pilot survey of 140 students from one school was conducted to test implementation of the instrument and the collection method in August 2007. A total of 135 students responded to the survey, yielding a response rate of 92%. These responses were included in the current study.

Survey data were collected from ninth-graders in one Finnish municipality in the fall of 2007. The purposive sample was originally meant to consist of all 24 schools in the municipality with a total of 2122 students. The sample consisted, however, only of 19 schools. Five of the schools did not wish to participate because of overlapping research projects or the sensitivity of the topic. There were 321 pupils who were not in school at the day when the study was implemented. Nonrespondent analysis could not be performed about those pupils. Besides there were 63 questionnaires, which have been filled incompletely or bantered, and among them there were eight completely empty questionnaires. Respondents of these deleted questionnaires were mostly (84%) boys and mostly (70%) 15-year-olds. The final data consist of 1393 pupils. The response rate was 66%.

Adolescents' age was between 14 and 17, and as expected, their median age was 15. The sample was evenly divided by gender. In 62% of the cases, adolescent lived in nuclear family. Six percent of adolescents lived with only one parent. Seven percent of the adolescents divided their lives equally between the mother's and the father's households (dual residence) (see Table 1).

Measures

The demographic questions concerned information such as gender, age, family members, family relationships, family financial situation and number of residence changes, self-perceived health, satisfaction with life, school bullying, parenting practices, adolescents' perceptions of corporal punishment and sexual experiences. The question sets asked about witnessing domestic violence and paternal and maternal violence. The questions are derived from the questionnaire used in a violence survey by Sariola (2, 30).

Witnessing domestic violence. One closed-ended question asked about witnessing domestic violence where adolescents were asked whether they had witnessed domestic

Table 1 Demographic details of respondents (n = 1393)

	n	(%)
Gender		
Female	733	(52.6)
Male	659	(47.3)
Age		
Years (mean ± SD)	14.92 ± 0.4	
Range R	14–17	
Family type		
Nuclear family	869	(62.4)
Dual residence	98	(7.0)
Mother	82	(5.9)
Mother and stepfather	165	(11.8)
Father and stepmother	29	(2.1)
Grandparents	6	(0.4)
Foster family	1	(0.1)
Missing data	143	(10.3)
Perceived financial situation of family		
Good	922	(66.2)
Moderate	410	(29.4)
Poor	52	(3.7)
Number of residence changes		
None	203	(14.6)
1–3	789	(56.6)
4–6	268	(19.2)
7–10	62	(4.5)
More than 10	17	(1.2)
Self-perceived health		
Quite or very poor	25	(1.8)
Moderate	179	(12.8)
Fairly good	615	(44.1)
Very good	568	(40.8)
Satisfaction with life		
Low (grade 4–6)	79	(5.7)
Moderate (grade 7–8)	586	(42.1)
High (grade 9–10)	629	(45.2)
Victim of bullying		
Several times a week	59	(4.2)
About once a week	62	(4.5)
Less than once a week	275	(19.7)
Never	985	(70.7)
Acting as bully		
Several times a week	41	(2.9)
About once a week	58	(4.2)
Less than once a week	276	(19.8)
Never	1010	(72.5)
Dating		
No girl/boyfriend	1137	(81.6)
Girl/boyfriend	228	(16.4)
Sexual activity with a person 5 years older		
No	1262	(90.6)
Yes	101	(7.3)

violence between mother and father, father and siblings, mother and sibling or siblings. Three different response options were offered: 'no', 'sometimes' or 'often'.

Parental violence. Sariola's (2, 30) scale on parental violence is based on the Conflict Tactics Scale developed by Strauss, Gelles and Steinmetz (31, 32). The scale has been adapted to better suit the Finnish context. It had two questions about maternal and paternal violence. To assess the prevalence of parental violence, adolescents were asked to report incidents in their childhood (before age 14) and in the 12 months prior to the survey. Both questions had 15 items, which described aspects of violence. The items are categorized into three groups: (i) expressions of symbolic aggression, (ii) mild violence (acts known as 'traditional punishment') and (iii) severe violence (30). The groups and the wording of the questions are shown in Table 2. The response options offered for parental violence in childhood, before the age 14, were 'no', 'sometimes' and 'often'. The response options for the violence that occurred in the past 12 months were 'no' and 'yes', which elicited the number of violent incidents. In the examination, this response was adjusted to make it consistent with the amount of childhood violence, so that 1–10 incidents of violence were categorized 'sometimes' and more than 10 incidents were categorized 'often'. The combination of violence in childhood with that over the past year resulted in the amount of domestic violence. When summing a series of variables (symbolic aggression, mild and severe violence), the values of variables have been summed up and classified as follows: the values 1–3 were assigned the value 'sometimes', and values higher than 4 were assigned the value 'often'.

Analyses

Statistical analysis of the survey results was carried out using spss 15.0 for Windows (SPSS Inc., Chicago, IL, USA). Distribution of the data is shown in percentages. The categorical variables were then examined using cross-tabulation, and differences were tested by Pearson chi-squared test. Spearman's rank correlation coefficient was used to examine associations between the ordinally scaled variables (28, 33).

Results

The majority (85%) of the adolescents rated their health as very good or good. Only 2% of the respondents rated their health as poor. Adolescents rated their satisfaction with life on a grading scale generally used in Finnish schools (4–10) and perceived satisfaction with life received an average grade of 8.3 (MD = 8; SD = 1123) (see Table 1).

The adolescent's *close relationships* are an important aspect with respect to experiencing domestic violence. Of the relationships, those between parents and between adolescent and parents were examined. Adolescents perceived the relationship between parents was to be good (62%), while 6% perceived the relationship to be poor.

Table 2 Prevalence of violent reactions by mother or father against child. Percentage of those responding 'sometimes' or 'often' of all respondents

	Before age 14			12 months prior to the survey		
	Mother	Father	Mother and/or father	Mother	Father	Mother and/or father
	<i>n</i> = 1376–1386	<i>n</i> = 1356–1361	<i>n</i> = 1353–1358	<i>n</i> = 1366–1387	<i>n</i> = 1343–1357	<i>n</i> = 1326–1355
	%	%	%	%	%	%
Expressions of symbolic aggression or threats of physical violence						
Sulking or refusing to talk about the matter	42.3	25.4	48.1	23.4	14.9	28.4
Scolding, taunting, swearing or insulting in other ways, no physical assault	39.6	33.8	49.2	24.9	21.8	33.1
Throwing, hitting or kicking an object in anger (e.g. banging doors)	29.9	24.0	38.8	13.9	12.0	20.1
Threatening to use physical violence	9.1	12.1	16.4	3.0	5.4	7.2
Mild violence ('traditional punishment')						
Pushed, showed or shook you in anger	14.3	14.2	20.6	5.6	5.5	8.5
Pulled your hair	43.1	36.0	49.2	4.7	3.6	6.8
Slapped you	12.8	9.2	17.2	3.5	2.5	5.2
Spanked you	8.0	7.7	11.6	0.1	0.3	0.4
Gave you a severe beating	4.1	5.0	7.2	0.7	0.6	0.9
Severe violence						
Punched you	2.1	2.6	4.2	0.6	1.2	1.6
Hit you with an object	3.2	2.1	4.7	1.1	0.7	1.7
Kicked you once or repeatedly	1.9	1.6	3.1	0.8	0.6	1.2
Threatened to use a knife or gun	0.4	0.8	1.1	0.3	0.1	0.3
Used a knife or gun	0.3	0.6	0.8	0.2	0.2	0.3

The relationship with the mother was usually good (82%), whereas only 2% perceived the relationship to be poor. The relationship with the father was somewhat worse, since it was rated as good by 73% and as poor by 5% of adolescents. The relationship with siblings was also mostly good (75%): only less than 2% rated the relationship as poor. When examining *parenting practices*, a question asked about maternal and paternal protective behaviours and actions in a conflict situation. Adolescents felt that the mother was appropriately protective (67%) or over-protective (30%) while the father was appropriately protective (76%) or nonprotective (9%). If the adolescent had a conflict with the mother, both adolescent and mother gave in (57%) or the adolescent gave in (22%). If the conflict was with the father, both gave in a little less often (46%) and the adolescent gave in a little more often (28%). On the other hand, the percentage of missing responses was higher (7%) with respect to the father suggesting that this relationship was more difficult to assess. About 10% of the adolescents did as they pleased in conflict situations, regardless of whether the conflict was with the mother or the father.

Sixteen percent of the adolescents reported that they were going steady. Of the adolescents, 7% reported sexual

experiences: 12% of girls and 2% of boys (*n* = 101, girls 86, boys 15, *p* < 0.001).

Parental violence

Violence and aggression in childhood (before age 14) turned out to be common. The number of adolescents subjected to symbolic aggression ranged from 16% to 49%. Pulling by the hair is by far the most common type of physical violence against children. The most common type of severe violence by mothers was hitting with an object, while punching was more common among fathers (Table 2).

When asked about parental aggression in the 12 months prior to the survey, expressions of symbolic aggression continued to be fairly common in the responses. Incidents of symbolic violence experienced by children ranged from 7% to 33%. Mothers were more likely than fathers to sulk, whereas fathers were more likely than mothers to threaten with physical violence (see Table 2). Five to eight percent of respondents had experienced pushing and shoving, hair-pulling and slapping. There were almost no incidents of spanking and severe beating.

Witnessing domestic violence

Twelve percent of the respondents had witnessed inter-parental violence, while 8% had witnessed father-to-sibling violence and mother-to-sibling violence. Sibling domestic violence had been witnessed by 25% of the respondents. Witnessing domestic violence was associated with self-perceived health and satisfaction with life among adolescents (see Table 3). Witnessing domestic violence between parents exacerbates the adolescent's ill-being (no violence 1%, sometimes 5%, often over 6%). The self-perceived health of the adolescents was also shown to be affected by domestic violence between other family members ($p < 0.001$). Witnessing violence between family members was associated with adolescent satisfaction with life (from $p < 0.001$ to 0.018). Witnessing domestic violence was correlated with school bullying mainly in the case of victims of bullying, on which parent-to-parent violence, mother-to-sibling violence, sibling violence was correlated with (from $p < 0.001$ to 0.004). The adolescent's role as a bully was correlated with domestic violence between mother and siblings ($p = 0.008$). Witnessing domestic violence between all family members was associated with (from $p < 0.001$ to 0.005) family relationships such as parental relationship and adolescent-parent relationship. The father's under-protective behaviour was more frequently associated with the witnessing of domestic violence (Table 3).

Association between parental violence and backgrounds

When examining parental violence with respect to the background factors, differences were found (see Table 4). Girls were more likely than boys to be victims of all types of violence. The adolescent's experience of a poor financial situation in the family increased the amount of all types of violence. The number of residence changes was also found to be associated with all types of violence. Experience of violence was associated with adolescents' lower self-perceived health and satisfaction with life. In addition, experience of domestic violence appears to increase the likelihood of being bullied at school (5–10% increase) as well as the adolescent's own bullying behaviour (5–7% increase).

Parental violence also affected family relationships (Table 4). The parental relationship and also the adolescent-parent relationship were perceived to be worse if the parents used violence. Parental behaviour was non-protective in families in which there was violence between parents, and both parties rarely gave in conflict situations. Especially in the context of severe violence, adolescents did as they pleased even though they knew that their parents would not like it.

If the adolescents experienced violence at home, their sexual activity increased and they were more likely to start dating. As for sexual experiences among adolescents, there

was a strong and statistically highly significant association with the violence they experienced. The more violence the adolescents experienced at home, the more likely they were also to have sexual experiences with adults.

Domestic violence has an effect on the adolescent's attitude toward the use of corporal punishment. Twenty-seven percent of the adolescents regarded corporal punishment as necessary. Of those who had and had not experienced mild violence, nearly 79% and 16% felt that punishment was necessary, respectively ($p < 0.001$). And of those who had and had not experienced severe violence, nearly 77% and 28% felt that punishment was necessary ($p = 0.024$). The study also showed that witnessing domestic violence was associated with experiences of violence and that there was a statistically significant association between the types of violence (see Table 5).

Discussion

The results show that symbolic aggression continued by the time children reached adolescence, whereas mild and severe violence decreased. When compared with the results of Sariola's (30) study, childhood symbolic violence had increased, while mild violence had decreased. Childhood severe violence had also increased, but by the time children reached adolescence, the amount of severe violence decreased.

In addition, the results of the study corroborate the findings of other studies that mild violence has a tendency to grow worse and escalate (5, 8, 9, 34). The results show that if there is violence between father and mother, adolescents are more likely to witness violence between parents and siblings. Likewise, if there is violence between father and siblings, it is also likely to occur between mother and siblings. If adolescents are exposed to violence between other family members, they will also be more likely to become victims of violence. The study showed that witnessing domestic violence was statistically significantly associated with experiencing all types of violence. The results reported here point to a cycle of negative influences, also indicated by previous studies. Paavilainen and Åstedt-Kurki (6) concluded that child abuse further contributes to the negative cycle in the family's life and that intimate partner violence often escalates and over-spills into violence against the children. Witnessing violence and acceptance of corporal punishment easily slip into abuse, as suggested by Turner et al. (9). The study also revealed an association between different types of domestic violence. Symbolic violence increased the likelihood of mild violence and mild violence increased the likelihood of severe violence. The results also showed that adolescents from violent homes easily accepted corporal punishment. Hence, the cycle of violence can be passed down from one generation to the next, as shown by previous studies (11, 35).

Table 3 Association between witnessing family violence, background factors and relationships. Percentage of those responding 'sometimes' or 'often' of all respondents (n = 1264–1371)

Variables		Witnessing family violence							
		Between father and mother		Between father and siblings		Between mother and siblings		Between siblings	
		Sometimes	Often	Sometimes	Often	Sometimes	Often	Sometimes	Often
		%	%	%	%	%	%	%	%
Gender	Female	15	2	9	1	9	1	23	5
	Male	8	1	7	0	5	1	20	3
		p < 0.001		p = 0.034		p = 0.029		p = 0.106	
Family financial situation	Good	8	1	7	1	6	1	20	4
	Moderate	17	1	9	1	9	1	24	5
	Poor	23	2	21	0	12	4	26	12
		p < 0.001		p = 0.006		p = 0.016		p = 0.012	
Self-perceived health	Good	10	1	7	1	7	1	21	4
	Poor	19	3	12	3	10	3	23	7
		p < 0.001		p < 0.001		p < 0.001		p < 0.001	
Satisfaction with life	High	9	1	7	1	7	1	21	3
	Low	22	4	11	2	8	3	25	11
		p < 0.001		p = 0.018		p = 0.011		p < 0.001	
School bullying Victim of bullying	Yes	15	3	9	2	9	2	26	6
	No	10	1	7	1	6	1	20	3
		p < 0.001		p = 0.036		p = 0.004		p = 0.002	
Acting as bully	Yes	12	2	9	1	9	2	22	7
	No	11	1	7	1	6	1	22	3
		p = 0.599		p = 0.354		p = 0.008		p = 0.029	
Parental relationship	Good	6	0	6	0	5	0	21	3
	Moderate	23	2	11	2	7	3	26	7
	Poor	27	8	12	3	21	1	23	10
	Single- parent family	15	3	7	2	11	2	18	4
		p < 0.001		p = 0.005		p < 0.001		p = 0.005	
Relationship with mother	Good	9	1	6	1	5	0	20	3
	Moderate	23	2	18	1	15	4	30	9
	Poor	29	11	7	4	21	7	21	10
		p < 0.001		p < 0.001		p < 0.001		p < 0.001	
Relationship with father	Good	8	1	5	1	6	1	20	3
	Moderate	22	1	14	1	11	2	27	7
	Poor	24	7	17	6	13	5	28	9
		p < 0.001		p < 0.001		p < 0.001		p < 0.001	
Mother's protective behavior	Over-protective	11	1	9	1	8	2	20	5
	Appropriately protective	11	1	7	1	7	1	23	4
	Under-protective	31	4	8	0	8	4	19	4
		p = 0.018		p = 0.869		p = 0.151		p = 0.614	
Father's protective behavior	Over-protective	11	0	14	0	7	1	19	5
	Appropriately protective	10	1	6	1	6	1	22	4
	Under-protective	21	3	13	4	13	4	27	5
		p < 0.001		p < 0.001		p < 0.001		p = 0.500	
Conflict with mother	Both gave in	9	1	6	1	5	1	21	4
	Adolescent gave in	14	2	10	1	10	1	22	4
	Mother gave in	19	1	10	2	8	2	23	6
	Adolescent did as he/she pleased	16	2	8	0	10	2	25	8
		p < 0.001		p = 0.103		p = 0.020		p = 0.181	

Table 3 (Continued).

Variables		Witnessing family violence							
		Between father and mother		Between father and siblings		Between mother and siblings		Between siblings	
		Sometimes	Often	Sometimes	Often	Sometimes	Often	Sometimes	Often
		%	%	%	%	%	%	%	%
Conflict with father	Both gave in	8	1	5	0	5	0	17	3
	Adolescent gave in	15	1	13	1	11	1	31	6
	Father gave in	15	2	6	2	7	2	17	8
	Adolescent did as he/she pleased	14	2	8	2	5	2	27	5
		p = 0.002		p < 0.001		p = 0.004		p < 0.001	
Sexual activity	No	11	1	7	1	6	1	21	4
	Yes	24	4	16	3	18	3	27	9
		p < 0.001		p < 0.001		p < 0.001		p = 0.019	

p-value based on Pearson chi-squared test: $p \leq 0.01$ highly significant, $0.01 < p < 0.05$ barely significant, $0.05 < p < 0.1$ suggestive

The results show that both witnessing and experiencing domestic violence have an effect on adolescents' relationships. Families where there is domestic violence have poor family relationships and provide low levels of support and protection (36). In this study, witnessing domestic violence and parental violence was associated with a poorer relationship between parents and between adolescent and parents. This was particularly true of families with a high incidence of violent events. Mother and father both over-protective and under-protective behaviour were associated with different types of domestic violence. And families where there was violence between father and mother were less likely to settle conflict situations through compromise.

As shown by previous studies, the adolescent escapes the difficult family situation to risk-taking behaviours, and his or her ill-being manifests itself in behavioural problems (19, 37) as school bullying. Witnessing and experiencing domestic violence was statistically significantly associated with school bullying. The adolescent's own bullying behaviour was associated with experiences of symbolic or severe domestic violence. The results also indicate that adolescents seek acceptance outside the family, for example, from dating relationships. Sexual activity among these adolescents 14–17 of age was the more common the more often they had witnessed or suffered domestic violence. This study shows that domestic violence is likely to lead to early sexual activity and exposure to sexual abuse, as has also been shown by previous studies (23, 26, 38, 39). In particular, the study by Kaltiala-Heino et al. (23) showed that early sexual activity in adolescence is associated with depression and anti-social behaviour and is thus a sign of adolescent developmental problems.

In this study, adolescents from violent homes were more likely to rate their health as poor. Also, their life satisfac-

tion ratings were poorer compared with those from nonviolent homes. Experiences of domestic violence thus impair adolescent well-being. Previous studies have found that experiences of violence give rise to symptoms such as depression and suicidal ideation and to behavioural problems such as delinquent and risk behaviours (18, 20, 22). Apart from adolescent well-being, the results showed that witnessing and experiencing domestic violence was a statistically significantly associated with family disadvantage, demonstrated in adolescents' poor ratings of their family's financial situation. Similar results have been reported by Larrivée et al. (34). In addition, parental violence was associated with the number of residence changes. The family's unstable and difficult situation thus further increased risk of domestic violence. Contrary to previous studies (20, 40), in this study parents' background factors such age, education, profession or employment or family type did not influence witnessing or experiencing domestic violence. Domestic violence thus cannot be regarded solely as the problem of poor families.

Strengths and limitations

The fact that data collection was limited to a single Finnish municipality could be seen as a limitation, as this can affect generalization of these results. Domestic violence is, however, a global phenomenon. Although cultures differ in what is acceptable and what is not, domestic violence remains widely prevalent. Likewise, the situation of children and adolescents is similar in terms of experiences of domestic violence. Children or adolescents are not capable of defending themselves against parental violence; and on the other hand, their loyalty to parents impedes help seeking. Finland as a Western country, there are no great differences between Finnish adolescents and adolescents in

Table 4 Association between parental violence, background factors and relationships. Percentage of those responding 'Yes' of all respondents (n = 1264–1320)

Variables		Parental violence		
		Symbolic aggression	Mild violence	Severe violence
		Yes	Yes	Yes
		%	%	%
Gender	Female	79	61	10
	Male	64	55	8
		p < 0.001	p < 0.001	p < 0.001
Family financial situation	Good	68	55	7
	Moderate	78	62	11
	Poor	86	79	32
		p < 0.001	p = 0.001	p < 0.001
Number of residence changes	None	66	47	6
	1–3	72	59	8
	4–6	75	60	12
	7–10	83	63	12
	More than 10	93	75	24
		p = 0.017	p = 0.011	p = 0.029
Self-perceived health	Good	70	57	7
	Poor	83	63	21
		p < 0.001	p = 0.137	p < 0.001
Satisfaction with life	High	69	56	6
	Low	84	69	20
		p < 0.001	p < 0.001	p < 0.001
School bullying victim	Yes	78	65	13
	No	69	55	8
		p = 0.002	p = 0.001	p = 0.001
Bully	Yes	77	62	13
	No	70	57	7
		p = 0.014	p = 0.099	p = 0.001
Parental relationship	Good	68	56	6
	Moderate	79	59	13
	Poor	95	71	22
		p < 0.001	p = 0.018	p < 0.001
Relationship with mother	Good	68	55	7
	Moderate	90	70	18
	Poor	100	72	29
		p < 0.001	p < 0.001	p < 0.001
Relationship with father	Good	66	54	6
	Moderate	90	68	15
	Poor	92	75	30
		p < 0.001	p < 0.001	p < 0.001
Mother's protective behavior	Over-protective	75	61	10
	Appropriately protective	70	56	8
	Under-protective	91	76	19
		p = 0.025	p = 0.056	p = 0.098
Father's protective behavior	Over-protective	78	64	12
	Appropriately protective	69	56	7
	Under-protective	93	72	26
		p < 0.001	p = 0.001	p < 0.001

Table 4 (Continued).

Variables		Parental violence		
		Symbolic aggression	Mild violence	Severe violence
		Yes	Yes	Yes
		%	%	%
Conflict with mother	Both gave in	68	53	5
	Adolescent gave in	79	66	11
	Mother gave in	79	61	13
	Adolescent did as he/she pleased	80	72	22
		p < 0.001	p < 0.001	p < 0.001
Conflict with father	Both gave in	62	50	4
	Adolescent gave in	80	70	14
	Father gave in	88	61	11
	Adolescent did as he/she pleased	87	65	21
		p < 0.001	p < 0.001	p < 0.001
Sexual activity	No	71	57	8
	Yes	87	73	28
		p = 0.001	p = 0.003	p < 0.001

p-value based on Pearson chi-squared test: $p \leq 0.01$ highly significant, $0.01 < p < 0.05$ barely significant, $0.05 < p < 0.1$ suggestive.

other Western countries, thus making the results of the study readily understood and generalizable.

A limitation of the study was that the survey was administered in the classroom. The classroom teachers had been instructed to arrange the classroom space in a way that would allow adolescents to respond to potentially sensitive questions in a peaceful environment. It should be noted, however, that it was unlikely that this procedure succeeded in eliciting information on all violent incidents. On the other hand, one should bear in mind the possibility of hoax responses, and the most obvious cases were excluded from the study ($n = 63$). An examination between the demographics of those who had provided hoax responses and those included in the study did not reveal any significant differences. All the same, the procedure used provided the best way to reach the entire cohort of adolescents and helped ensure a high response rate.

The strengths of the study in terms of reliability include a relatively large sample size ($n = 1393$) and the fact that the survey instrument used had been previously validated. The effort to frame the questions in as neutral a format as possible elicited rich data from the respondents.

Implications and future directions

The high incidence of domestic violence should be identified. Nurses should pay more attention to deterioration in adolescent self-perceived health and satisfaction with life regardless of their family background. Domestic violence appears in families of all social classes. Nurses should pay attention to family relationships and ask about it or

parental practices and family life. Nurses should pay attention how adolescents can solve conflicts and how they has learned to solve problems. According to this study, poor relationships within the family, early dating and above all early sexual activity could serve as indicators of domestic violence, which nurses should pay attention when working with adolescents. Adolescent bullying behaviour could also be a sign of domestic violence and therefore attention should be paid to both victims and perpetrators of bullying at school. Moreover, an adolescent's positive attitude toward violence and corporal punishment, revealed while discussing with the adolescent, could be an indicator of domestic violence. Nurses should tell about domestic violence and its consequences to adolescents. It is common knowledge that domestic violence exists, but children or adolescents are not the ones to disclose it. To make interventions possible, for example school nurses, who work with adolescents, should recognize factors that are associated with domestic violence. Adolescents can seek help for some other problem than domestic violence. Nurses should pay attention to adolescents' poor health or life dissatisfaction.

The results of the survey can be used in professional training programmes in the areas of health care, social work and education, to provide professionals a better grasp of adolescent ill-being and the possible underlying abuse. Domestic violence is a difficult subject to confront in health care. Too often nurses' defense mechanisms get started and they complain about lack of knowledge. Therefore, nurses working with adolescents need more knowledge of domestic violence. These results will provide a framework for discussion between professionals,

Table 5 Associations between witnessing and experiencing domestic violence by Spearman's rank correlation coefficient

Variables	Witnessing domestic violence			Parental violence		
	Violence between mother and father	Violence between father and siblings	Violence between mother and siblings	Symbolic aggression	Mild violence	Severe violence
Witnessing family violence	–	0.372**	0.210**	0.271**	0.195**	0.267**
	Violence between mother and father	–	0.303**	0.230**	0.236**	0.280**
	Violence between father and siblings	–	0.286**	0.199**	0.240**	0.269**
	Violence between mother and siblings	–	–	0.204**	0.216**	0.169**
Parental violence	Sibling violence	–	–	–	0.399**	0.287**
	Symbolic domestic violence	–	–	–	–	0.343**
	Mild domestic violence	–	–	–	–	–
	Severe domestic violence	–	–	–	–	–

**0.01 level of significance.

adolescents and parents. Extremely important is to see how seemingly insignificant acts like corporal punishment and witnessing domestic violence may mark the beginning of more serious consequences such as abuse, risk behaviours or psychological ill-health. A story about some kind of violence can mean also severe violence. Nurses should thus be better prepared for listening and intervening all kind of stories.

Author contributions

Sari Lepistö and Eija Paavilainen designed this study together. Sari Lepistö collected and analysed the data, drafted and wrote the manuscript. Eija Paavilainen help in the drafting of the manuscript and provided critical revisions and supervision. Tiina Luukkaala provided statistical expertise.

References

- Butchart A, Phinney A, Mian M, Färniss T (2006) Preventing child maltreatment: a guide to taking action and generating evidence. World Health Organization and International Society for Prevention of Child Abuse and Neglect. Available at: http://whqlibdoc.who.int/publications/2006/9241594365_eng.pdf (last accessed 6 August 2008).
- Sariola H, Uutela A. The prevalence and context of family violence against children in Finland. *Child Abuse Negl* 1992; 16: 823–32.
- Ellonen N. Finnish child victim survey (2008) Available at: <http://www.victim2008.fi/EN/01.php> (last accessed 13 August 2008).
- Berger LM. Income, family characteristics, and physical violence towards children. *Child Abuse Negl* 2005; 29: 107–33.
- McGuigan WM, Pratt CC. The predictive impact of domestic violence on three types of child maltreatment. *Child Abuse Negl* 2001; 25: 869–83.
- Paavilainen E, Åstedt-Kurki P. The functioning of child maltreating families: lack of resources for caring within the family. *Scand J Caring Sci* 2003; 17: 139–47.
- Edelson JL, Mbilinyi LF, Beeman SK, Hagemester AK. How children are involved in adult domestic violence, result from a four-city telephone survey. *J Interpers Violence* 2003; 18: 18–32.
- Kellogg ND, Menard SW. Violence among family members of children and adolescents evaluated for sexual abuse. *Child Abuse Negl* 2003; 27: 1367–76.
- Turner HA, Finkelhorn D, Ormond R. The effect of lifetime victimization on the mental health of children and adolescents. *Soc Sci Med* 2006; 62: 13–27.
- Avery L, Hutchinson D, Whitaker K. Domestic violence and intergenerational rates of child sexual abuse: a case record analysis. *Child Adolesc Social Work J* 2002; 19: 77–90.
- Christopher K, Lutz-Zois CJ, Reinhardt AR. Female sexual-offenders: personality pathology as a mediator of the relationship between childhood sexual abuse history and sexual abuse perpetration against others. *Child Abuse Negl* 2007; 31: 871–83.

- 12 English DJ, Marshall DB, Steward AJ. Effects of family violence on child behavior and health during early childhood. *J Fam Violence* 2003; 18: 43–57.
- 13 Paavilainen E, Åstedt-Kurki P, Paunonen M. Adolescents' experiences of maltreatment within the family: challenges for family nursing. *Prim Health Care Res Dev* 2000; 1: 235–241.
- 14 Buckley H, Holt S, Whelan S. Listen to Me! Children's experiences of domestic violence. *Child Abuse Rev* 2007; 16: 296–310.
- 15 Sternberg KJ, Lamb ME, Guterman E, Abbott CB, Dawud-Noursi S. Adolescents' perceptions of attachments to their mothers and fathers in families with histories of domestic violence: a longitudinal perspective. *Child Abuse Negl* 2005; 29: 853–69.
- 16 Sunday S, Labruna V, Kaplan S, Pelcovitz D, Newman J, Salzinger S. Physical abuse during adolescence: gender differences in the adolescents' perceptions of family functioning and parenting. *Child Abuse Negl* 2008; 32: 5–18.
- 17 Anthonysamy A, Zimmer-Gembeck MJ. Peer status behaviors of maltreated children and their classmates in the early years of school. *Child Abuse Negl* 2007; 31: 971–91.
- 18 Bradford K, Vaughn LB, Barber BK. When there is conflict. Interparental conflict, parent-child conflict and youth problem behaviors. *J Fam Issues* 2008; 29: 780–805.
- 19 McCloskey TF, Lichter EL. The contribution of marital violence to adolescent aggression across different relationship. *J Interpers Violence* 2003; 18: 390–412.
- 20 Smith CA, Ireland TO, Thornberry TP. Adolescent maltreatment and its impact on young adult antisocial behaviour. *Child Abuse Negl* 2005; 29: 1099–19.
- 21 Sternberg KJ, Lamb ME, Guterman E, Abbott CB. Effects of early and later family violence on children's behaviour problems and depression: a longitudinal, multi-informant perspective. *Child Abuse Negl* 2006; 30: 283–306.
- 22 Tschann JM, Pasch LA, Flores E, Marin BV, Baisch EM, Wibbelsman CJ. Nonviolent aspects of interparental conflict and dating violence among adolescents. *J Fam Issues* 2009; 30: 295–319.
- 23 Kaltiala-Heino R, Kosunen E, Rimpelä M. Pubertal timing, sexual behaviour and self-reported depression in middle adolescence. *J Adolesc* 2003; 26: 531–45.
- 24 Littleton H, Breitkopf CR, Berenson A. Sexual and physical abuse history and adult sexual risk behaviors: relationships among women and potential mediators. *Child Abuse Negl* 2007; 31: 757–68.
- 25 Rich CL, Gidycz CA, Warkentin JB, Loh C, Weiland P. Child and adolescent abuse and subsequent victimization: a prospective study. *Child Abuse Negl* 2005; 29: 1373–94.
- 26 Steel JL, Herlitz CA. The association between childhood and adolescent sexual abuse and proxies for sexual risk behaviour: a random sample of the general population of Sweden. *Child Abuse Negl* 2005; 29: 1141–53.
- 27 Holloway I, Wheeler S. *Qualitative Research in Nursing*. 2002, Blackwell Science, Oxford.
- 28 Polit DF, Beck CT. *Essentials of Nursing Research. Methods, Appraisal and Utilization*. 2006, Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.
- 29 Steinke EE. Research ethics, informed consent and participant recruitment. *Clin Nurse Spec* 2004; 18: 88–97.
- 30 Sariola H (1990) Lasten väkivalta- ja seksuaalirikokset (Children's experiences of violence at home). Central Union for Child Welfare, Publication 85. Helsinki. (In Finnish).
- 31 Straus M, Hamby S, Boney-McCoy S, Sugarman D. The revised conflict tactic scales (CTS2). Development and preliminary psychometric data. *J Fam Issues* 1996; 17: 283–316.
- 32 Straus MA, Hamby SL, Finkelhor D, Moore DW, Runyan D. Identification of child maltreatment with the parent-child conflict tactics scales: development and psychometric data for a national sample of American parents. *Child Abuse Negl* 1998; 22: 249–70.
- 33 Polit DF. *Data Analysis & Statistics for Nursing Research*. 1996, Appleton & Lange, Connecticut.
- 34 Larrivée M-C, Tourigny M, Bouchard C. Child physical abuse with and without other forms of maltreatment: dysfunctionality versus dysnormality. *Child Maltreat* 2007; 12: 303–13.
- 35 Glasser M, Kolvin I, Campbell D, Glasser A, Leitch I, Farrelly S. Cycle of child sexual abuse: links between being a victim and becoming a perpetrator. *Br J Psychiatry* 2001; 179: 482–94.
- 36 Topolski T, Patrick D, Edwards T, Huebner C, Connell F, Mount K. Quality of life and health-risk behaviours among adolescents. *J Adolesc Health* 2001; 29: 426–35.
- 37 Hurt H, Malmud E, Brodsky N, Giannetta J. Exposure to violence: psychological and academic correlates in child witnesses. *Arch Pediatr Adolesc Med* 2001; 155: 1351–6.
- 38 Merrick MT, Litrownik AJ, Everson MD, Cox CE. Beyond sexual abuse: the impact of other maltreatment experiences on sexualized behaviors. *Child Maltreat* 2008; 13: 122–132.
- 39 Tarren-Sweeney M. Predictors of problematic sexual behavior among children with complex maltreatment histories. *Child Maltreat* 2008; 13: 182–98.
- 40 Mersky JP, Berger LM, Reynolds AJ, Gromoske AN. Risk factors for child and adolescent maltreatment: a longitudinal investigation of a cohort of inner-city youth. *Child Maltreat* 2009; 14: 73–88.

ORIGINAL RESEARCH

Adolescents' experiences of coping with domestic violence

Sari Lepistö, Päivi Åstedt-Kurki, Katja Joronen, Tiina Luukkaala & Eija Paavilainen

Accepted for publication 28 January 2010

Correspondence to S. Lepistö:
e-mail: sari.j.lepisto@uta.fi

Sari Lepistö MNSc RN
PhD Student
Department of Nursing Science, University of
Tampere, Finland

Päivi Åstedt-Kurki PhD RN
Professor and Chair, Head of the Department
Department of Nursing Science, University of
Tampere, Finland and
Director of Nursing
Science Center, Pirkanmaa Hospital District,
Finland

Katja Joronen PhD RN
Postdoctoral Fellow, Senior Lecturer
Department of Nursing Science, University of
Tampere, Finland

Tiina Luukkaala MSc
Biostatistician
Science Center, Pirkanmaa Hospital District,
Finland and
Biostatistician
Tampere School of Public Health, University
of Tampere, Finland

Eija Paavilainen PhD RN
Professor
Department of Nursing Science, University of
Tampere, Finland and
Director of Nursing
Hospital District of Etelä-Pohjanmaa,
Seinäjoki, Finland

LEPISTÖ S., ÅSTEDT-KURKI P., JORONEN K., LUUKKAALA T. & PAAVILAINEN E.
(2010) Adolescents' experiences of coping with domestic violence. *Journal of
Advanced Nursing* 66(6), 1232–1245.

doi: 10.1111/j.1365-2648.2010.05289.x

Abstract

Title. Adolescents' experiences of coping with domestic violence.

Aim. This paper is a report of a study of experiences of domestic violence and coping among ninth-grade (14–17 years old) adolescents.

Background. Domestic violence is commonplace and adolescents are involved in it either as witnesses or victims. Research has shown that different degrees of domestic violence play a major role in adolescent well-being and coping.

Method. A survey of ninth graders in one municipality in Finland was conducted in 2007. A total of 1393 adolescents participated, giving a 78% response rate. The survey included two validated scales, the Violence Scale and the Adolescent Coping Scale. Logistic regression analysis was performed to determine coping among adolescents with and without experience of domestic violence.

Results. Sixty-seven per cent of adolescents had experienced parental symbolic aggression, 55% mild violence and 9% serious violence. The multivariate logistic regression model showed that experiences of violence were associated with deterioration in self-rated health, life satisfaction, adolescent giving in when in a conflict situation, approval of corporal punishment and coping by seeking to belong and self-blame. Those with experience of domestic violence did not seek professional help.

Conclusion. Adolescents experiencing domestic violence do not seek help and care providers should therefore take active measures to help them. These adolescents reported that they were satisfied with life, which makes it difficult to identify their need for help. Resources should be developed to identify and help these adolescents.

Keywords: adolescents, coping, domestic violence, school nursing, survey

Introduction

According to the World Health Organisation, an estimated 1 million children are victims of domestic violence annually and in 2002, 31,000 children younger than 15 years died as a

result of domestic violence globally (Krug *et al.* 2002). According to the U.S. Department of Health and Human Service. Administration on Child, Youth and Families (2007), approximately 3 million children in the United States of America (USA) were reported to have been abused or

neglected and an estimated 1760 children died because of child abuse or neglect. A USA study ($n = 7313$) showed that 36% of adolescents had been victims of violence, 38% had had experiences of child maltreatment and 32% had witnessed violence (Harpaz-Rotem *et al.* 2007). According to the same study, 67% of adolescents had experienced violence at home. Mrug *et al.* (2008) examined in the USA the adolescents' exposure to violence in three different contexts; home, school and community ($n = 601$). Their participants reported higher rates of witnessing violence than direct victimization, and the highest levels of violence exposure were at school and the lowest at home. Only 8% reported witnessing violence, and 7% reported being victimized at home. Violence exposure across the three contexts was positively related. The latest Finnish survey of violence against adolescents aged 12–16 years ($n = 13\,459$) was conducted in 2008 (Ellonen *et al.* 2008). This showed that 32% of 15 year olds had been victims of mild domestic violence, while 4% had been victims of serious violence in the past 12 months (see the definitions in Table 1). Seventeen per cent of ninth graders had witnessed physical violence at home, and 54% had witnessed or experienced either physical or psychological violence. The latest Finnish survey of school health promotion showed that, among adolescents, threats of

violence, school bullying and sexual abuse have continued to increase (STAKES 2008). Experiences of violence among adolescents are becoming increasingly common and therefore it is important to study how they cope with it.

Background

The effects of domestic violence on children's well-being have been studied extensively and it is known that domestic violence may result in several short- and long-term problems for children, such as physical injuries, bruises, disability, post-traumatic stress disorder, depression, developmental delays, suicidal behaviour and self-harm (Krug *et al.* 2002, Webb 2002, Lauder *et al.* 2004, Paavilainen & Flinck 2008). Traumatic experiences caused by violence have a direct impact on children, and living with violence also affects parenting skills such as poorer attachment and role modelling and inability to care for and support children (Holt *et al.* 2008). In the study reported in this paper, experiences of domestic violence refer to cases where an adolescent has witnessed violence between other family members or been subjected to violence by another family member.

People use various strategies to cope with problems. Lazarus and Folkman (1984) grouped these into problem-

Table 1 Prevalence of paternal and maternal violent behaviours towards child

	Before age 14		In the past 12 months	
	Mother ($n = 1376$ – 1386), %	Father ($n = 1356$ – 1361), %	Mother ($n = 1366$ – 1387), %	Father ($n = 1343$ – 1357), %
Expressions of symbolic aggression or threats of violence				
Sulking or refusing to discuss the matter	42.3	25.4	23.4	14.9
Scolding, belittling, cursing or insulting in other ways; no physical assault	39.6	33.8	24.9	21.8
Throwing, hitting or kicking an object in anger (e.g. banging doors)	29.9	24.0	13.9	12.0
Threatening to use violence	9.1	12.1	3.0	5.4
Mild violence ('traditional punishment')				
Pushed, showed or shook you in anger	14.3	14.2	5.6	5.5
Pulled your hair	43.1	36.0	4.7	3.6
Slapped you	12.8	9.2	3.5	2.5
Spanked you	8.0	7.7	0.1	0.3
Gave you a severe beating	4.1	5.0	0.7	0.6
Serious violence				
Punched you	2.1	2.6	0.6	1.2
Hit you with an object	3.2	2.1	1.1	0.7
Kicked you once or repeatedly	1.9	1.6	0.8	0.6
Threatened to use a knife or gun	0.4	0.8	0.3	0.1
Used a knife or gun	0.3	0.6	0.2	0.2

Per cent of those responding 'sometimes' or 'often' of all respondents.

Measurement based on Sariola 1990 (Sariola & Uutela 1992) survey of violence and the items were derived from the Conflict Tactics Scale created by Straus (1979) and Straus *et al.* (1996).

and emotion-focused strategies. Problem-focused strategies are used to solve a problem that is assessed to be solvable. Strategies aimed at regulating emotions help to cope with the negative feelings when the situation cannot be influenced. Problem- and emotion-focused strategies support and complement one another and are also used simultaneously. The effectiveness of a coping strategy is dependent on how well it corresponds to the internal or external demands posed by the situation (Folkman *et al.* 1986, Fields & Prinz 1997, Frydenberg 1997, Shapiro & Levensky 1999, Frydenberg & Lewis 2004). In the present study, our examination of coping drew on a model of adolescent coping developed by Frydenberg and Lewis (1993, 2004); this divides coping into three domains: problem-focused coping, reference to others and non-productive coping. This division is based on the classification devised by Lazarus and Folkman, but lays emphasis on reference to others and thus highlights this as a domain of its own right.

The literature on coping has predominantly addressed adult coping, with the first studies focusing specifically on adolescent coping appearing only in the past decade (Frydenberg 1997). Frydenberg and colleagues studied the coping of so-called normal adolescents, and Seiffge-Krenke and colleagues focused on coping in adolescents with long-term illnesses such as diabetes. In some studies they addressed coping in depressed adolescents (Seiffge-Krenke 2000, Seiffge-Krenke & Klessinger 2000, Seiffge-Krenke *et al.* 2001). Coping with stressful situations such as family conflicts (Wadsworth & Compas 2002) and losing a parent (Rask *et al.* 2002, Schneider & Phares 2005) has been investigated based on adolescents' experiences. Studies of coping with domestic violence are scarce and most have a qualitative research design (Ornduff & Monahan 1999, Browne 2002, Buckley *et al.* 2007). A few studies have focused on coping with sexual abuse (Tremblay *et al.* 1999, Bal *et al.* 2003, Daigneault *et al.* 2006). Adolescent coping is thus largely dependent on the situation and the stressor influences coping (Seiffge-Krenke *et al.* 2001, Lewis & Frydenberg 2002). The use of coping strategies in adolescence also changes with age. For example, increased cognitive and communication skills, ability to adopt different coping strategies and other viewpoints and the desire to make compromises shape the coping strategies of a 15 years old (Seiffge-Krenke 2000, 2004, Seiffge-Krenke & Beyers 2005). Previous studies have shown that adolescent coping with experiences of domestic violence has been sparsely studied, even though adolescence and domestic violence as stressors have a considerable effect on how coping strategies develop and are used.

The study

Aim

The aim of the study was to describe experiences of domestic violence and coping among ninth-grade adolescents. The objective was to describe the differences in coping in adolescents with and without experiences of domestic violence and to identify factors associated between domestic violence and coping.

Design

Survey data were collected from ninth graders in one Finnish municipality in 2007.

Participants

The potential sample consisted of all 24 schools in the municipality with a total of 2122 students. However, 19 schools (1777 students) actually participated in the study. Five did not wish to participate because of overlapping research projects or the sensitivity of the topic. A total of 321 students were absent from school during data collection. The number of incomplete questionnaires and ones including hoax responses was 63, eight of which were completely blank. Having excluded these questionnaires, the sample consisted of 1393 students, yielding a response rate of 78%.

Data collection

A pilot survey was conducted with a sample of 140 students from one school in the same municipality earlier in 2007. A total of 135 students responded, giving a response rate of 92%. These questionnaires were included in the study, since the questionnaire was not modified following the pilot survey.

The survey included items on demographics such as sex, age, family members, family relationships (1, good and 3, poor), perception of the family's economic status, school bullying, self-rated health and life satisfaction. The last item was rated using a scale (4–10) commonly used in Finnish schools.

Parental violence items were based on those used by Sariola (1990) and Sariola and Uutela (1992) in a survey of violence. The items were derived from the Conflict Tactics Scale created by Strauss (Straus 1979, Straus *et al.* 1996). The scale had two questions on maternal and paternal violence. Both items had two sub-items in which adolescents were asked to report the prevalence of parental aggression and

violence over two periods – before age 14 and in the 12 months before the study. Both items had 15 sub-items for different types of violence. The types of violence were classified into three categories: (i) expressions of symbolic aggression, (ii) mild violence (pulling hair, slapping, etc., known as 'traditional punishment') and (iii) serious violence (Sariola 1990, Sariola & Uutela 1992). The classification and question wording are shown in Table 1. Adolescents were asked to indicate whether they had been victims of parental violence in their childhood, under the age of 14 years, using the response categories 'no', 'sometimes' and 'often'. They were asked to report the number of violent incidents in the previous 12 months using the response categories 'no' and 'yes'. Previous researchers have found the scale to be valid (Sariola 1990, Sariola & Uutela 1992).

Witnessing domestic violence was asked about using one structured item in which the adolescent assessed marital violence, father–sibling violence, mother–sibling violence and sibling violence. The response categories offered were 'no', 'sometimes' or 'often'.

Coping items were based on the General Form of the Adolescent Coping Scale (ACS) created by Frydenberg and Lewis (1993, 1996, 2004). Permission to use the ACS was obtained from the Australian Council for Educational Research. The scale was translated using the standard back-translation method, in collaboration with the University of Tampere Language Centre (White & Elander 1992). This 79-item scale depicts coping strategies used daily by adolescents. The response options offered were 'doesn't apply or don't use it', 'very little', 'sometimes', 'often' and 'a great deal'. The scale consisted of 18 sub-scales (see Table 2).

Ethical considerations

The study was approved by the appropriate research ethics committee and managers. Written permission was not obtained from the respondents, as participation in the survey was considered to constitute informed consent. One week before the survey, the adolescents received information about the purpose of the study, voluntary participation, implications of participation and data protection. In classroom, adolescents could choose to respond to the questionnaires or instead to do their homework until the end of the lesson.

Data analysis

Mean composite scores on the coping scale were classified into three categories: 'doesn't apply' (1.00–1.50), 'very little' (1.60–3.50) and 'often' (3.60–5.00). For the violence scale, violent incidents that had occurred in the past 12 months

Table 2 Adolescent Coping Scale (ACS) sub-scales

Variables	Items	Cronbach's alpha
Problem-focused coping	25	0.868
Focus on solving the problem	5	0.748
Seek relaxing diversions	3	0.534
Physical recreation	3	0.714
Seek to belong	5	0.557
Work hard and achieve	5	0.565
Focus on the positive	4	0.669
Reference to others	17	0.863
Seeking social support	5	0.811
Seeking spiritual support	4	0.905
Seeking professional help	4	0.853
Social action	4	0.729
Non-productive coping	37	0.922
Worrying	5	0.812
Investing in close friends	5	0.747
Wishful thinking	5	0.762
Not cope	5	0.665
Tension reduction	5	0.666
Ignoring the problem	4	0.726
Self-blame	4	0.805
Keeping to oneself	4	0.772

were transformed to match the number of violent incidents in childhood so that 1–10 incidents were classified as 'sometimes' and more than 10 incidents as 'often'. The combination of experiences of violence in childhood with those in the past 12 months elicited the overall prevalence of domestic violence. Domestic violence was dichotomized for logistic regression analysis as no experiences of violence and experiences of violence, the latter including those who had experienced violence sometimes or often. Age was dichotomized (14 and > 14 years). In addition, school bullying, witnessing domestic violence and regarding corporal punishment as necessary were dichotomized (yes/no). Some of the predictive variables, such as self-rated health, satisfaction with life and family relationships, were dichotomized (very good/deteriorated) because of the small number of observations outside the category very good.

All statistical analyses were performed using SPSS for Windows version 15.0. Frequencies and per cent were computed to describe the data. Adolescents' coping was described by using Pearson chi-square test between coping and explanatory variables. To test dependence between explanatory variables and experiences of domestic violence, Pearson chi-square test used. Statistically significant variables found by Pearson chi-square test were first analysed by age and general-adjusted univariate logistic regression model. In the last stage, explanatory variables such sex, age, self-rated health, life satisfaction, school bullying, family relationships

and conflicts with parents, and variables associated with domestic violence and coping were included in a multivariate logistic model to explain the experiences of domestic violence. The level of statistical significance was set at $P < 0.05$.

Results

Participants

The participants were aged 14–17 years (mean $\pm$ SD = 14.92 $\pm$ 0.49) and the sample was evenly distributed in terms of sex. Adolescents' families consisted of mother (95%), father (70%), stepmother (2%) or stepfather (12%). Of the parents, 62% were married or cohabiting. Most adolescents (85%) perceived their health as good and the mean for self-rated satisfaction was 8.3 (median = 8.00; SD = 1.123); 66% of adolescents assessed the economic situation of their family as good (see Table 3.)

Girls experienced domestic violence more often than boys ($P = 0.002$). Experiences of domestic violence were associated with adolescent self-rated health ($P = 0.001$), in which case 62% experiencing domestic violence reported that their health had deteriorated. Those from violent homes were as satisfied with life as those who had no experiences of violence (81%). Nearly one in three adolescents (30%) from violent homes reported being bullied at school (vs. 25% of those from non-violent homes), and 29% from violent homes (vs. 23% of those from non-violent homes) were perpetrators of school bullying. In addition, family relationships in families of adolescents experiencing domestic violence were poorer than of those who had not experienced domestic violence (relationship with mother $P < 0.001$, relationship with father $P = 0.001$, relationship with siblings $P = 0.032$) (see Table 4.)

Thirty-three per cent reported that they often used problem-focused coping, 2% reported reference to others and 4% non-productive coping strategies. Of the problem-focused coping methods, adolescents often focused on the positive (44%), sought relaxing diversions (39%), worked hard (38%), sought physical recreation (36%) and focussed on solving the problem (32%). As for reference to others, adolescents often relied exclusively on seeking social support (24%). Of the non-productive coping strategies, they often relied on wishful thinking (23%), investing in close friends (21%), self-blame (20%) or keeping to oneself (18%).

Girls were more likely than boys to use problem-focused coping strategies, such as focussing on solving the problem ($P < 0.001$) or focussing on the positive ($P = 0.002$). Boys were more likely to use physical recreation ($P < 0.001$).

Table 3 Respondent demographics ($n = 1393$)

Variable	Value	n (%)
Sex		
Female		733 (52.6)
Male		659 (47.3)
Missing data		1 (0.1)
Age		
Years (mean $\pm$ SD)	14.92 $\pm$ 0.5	
Range R	14–17	
Family structure		
Nuclear family		869 (62.4)
Dual residence		98 (7.0)
With mother		82 (5.9)
With mother and stepfather		165 (11.8)
With father and stepmother		29 (2.1)
With grandparents		6 (0.4)
Foster family		1 (0.1)
Missing data		143 (10.3)
Family economic status		
Good		922 (66.2)
Moderate		410 (29.4)
Poor		52 (3.7)
Missing data		9 (0.7)
Self-rated health		
Rather or very poor		25 (1.8)
Reasonable		179 (12.8)
Fairly good		615 (44.1)
Very good		568 (40.8)
Missing data		6 (0.5)
Life satisfaction		
Poor		78 (5.6)
Moderate		586 (42.1)
Good		630 (45.2)
Missing data		99 (7.1)
Victim of school bullying		
Several times a week		59 (4.2)
About once a week		62 (4.5)
Less than once a week		275 (19.7)
Never		985 (70.7)
Missing data		12 (0.9)
Perpetrator of school bullying		
Several times a week		41 (2.9)
About once a week		58 (4.2)
Less than once a week		276 (19.8)
Never		1010 (72.5)
Missing data		8 (0.6)

Girls were more likely to seek social support ($P < 0.001$) and professional help ($P = 0.017$), whereas boys were more likely to rely on social action ($P = 0.018$). Of the non-productive coping strategies, girls were more likely to use worrying ($P < 0.001$), investing in close friends ($P < 0.001$) and wishful thinking ($P < 0.001$), to feel that they do not cope ($P < 0.001$), to attempt to reduce tension ($P < 0.001$) or to blame themselves ($P < 0.001$).

Table 4 Demographics of adolescents from violent and non-violent homes ($n = 1229-1392$)

Variables	Values	No experiences of violence <i>n</i> (%)	Experiences of violence <i>n</i> (%)	<i>P</i> -value
Sex	Female	166 (45.5)	567 (55.2)	0.002
	Male	199 (54.5)	460 (44.8)	
Age	14	32 (9.0)	122 (12.1)	0.120
	15 and older	323 (91.0)	885 (87.9)	
Self-rated health	Deteriorated	188 (51.8)	631 (61.6)	0.001
	Very good	175 (48.2)	393 (38.4)	
Life satisfaction	Deteriorated (4-7)	64 (19.3)	181 (18.8)	0.871
	Very good (8-10)	267 (80.7)	782 (81.2)	
Victim of school bullying	Yes	91 (25.3)	305 (29.9)	0.104
	No	269 (74.7)	716 (70.1)	
Perpetrator of school bullying	Yes	84 (23.0)	291 (28.5)	0.046
	No	281 (77.0)	729 (71.5)	
Parental relationship	Deteriorated	79 (25.6)	283 (30.7)	0.097
	Good	229 (74.4)	638 (69.3)	
Relationship with mother	Deteriorated	40 (11.0)	203 (19.8)	< 0.001
	Good	324 (89.0)	821 (80.2)	
Relationship with father	Deteriorated	62 (18.2)	276 (27.2)	0.001
	Good	279 (81.8)	737 (72.8)	
Relationship with siblings	Deteriorated	47 (14.3)	189 (19.8)	0.032
	Good	281 (85.7)	765 (80.2)	
Conflict with mother	Adolescent did as he/she pleased	34 (9.6)	119 (11.7)	0.094
	Mother gave in	27 (7.6)	87 (8.6)	
	Adolescent gave in	66 (18.7)	236 (23.3)	
	Both gave in	226 (64.0)	572 (56.4)	
Conflict with father	Adolescent did as he/she pleased	28 (8.9)	98 (10.0)	< 0.001
	Father gave in	15 (4.8)	121 (12.4)	
	Adolescent gave in	67 (21.4)	317 (32.4)	
	Both gave in	203 (64.9)	443 (45.3)	
Marital violence	Witnessed	31 (8.7)	142 (14.0)	0.009
	Not witnessed	327 (91.3)	871 (86.0)	
Father-sibling violence	Witnessed	16 (4.6)	98 (9.8)	0.002
	Not witnessed	333 (95.4)	904 (90.2)	
Mother-sibling violence	Witnessed	16 (4.6)	91 (9.1)	0.008
	Not witnessed	332 (95.4)	912 (90.9)	
Sibling violence	Witnessed	69 (19.7)	284 (28.1)	0.002
	Not witnessed	282 (80.3)	728 (71.9)	
Regarding corporal punishment as necessary	Yes	80 (22.9)	322 (31.6)	0.002
	No	270 (77.1)	697 (68.4)	

P-value calculated by Pearson chi-square test.

Adolescents from nuclear families were more likely to use problem-focused coping ($P = 0.014$) such as physical recreation ($P = 0.001$) or hard work ($P = 0.014$) than those from other types of families. They were also more likely to rely on seeking social support ($P = 0.021$) and professional help ($P = 0.012$) than those from other types of families. Those from non-nuclear families were slightly more likely to rely on social action as a form of coping ($P = 0.007$) than those from nuclear families.

Coping in adolescents experiencing domestic violence

Adolescents who had witnessed marital violence were more likely to use non-productive coping strategies ($P = 0.002$) such as not coping ($P < 0.001$), tension reduction ($P < 0.001$), self-blame ($P < 0.001$), ignoring the problem ($P = 0.002$) or worrying ($P = 0.003$). Those who had witnessed father-sibling violence were more likely to use hard work ($P = 0.047$) and social action ($P = 0.043$) as coping

strategies, as well as non-productive coping strategies ($P = 0.023$) such as self-blame ($P = 0.010$). Those who had witnessed mother–sibling violence were more likely to feel that they did not cope ($P = 0.036$). Adolescents who had witnessed sibling violence were more likely to focus on the problem ($P = 0.044$) and seek to belong ($P = 0.002$) as problem-focused coping strategies, and on tension reduction ($P = 0.021$) and self-blame ($P = 0.004$) as non-productive coping strategies.

When the level of maternal symbolic aggression increased, adolescents were less likely to rely on problem-focused coping ($P = 0.031$) and more likely to rely on non-productive coping strategies ($P < 0.001$). Correspondingly, when the level of paternal symbolic aggression increased, adolescents were less likely to use problem-focused coping ($P = 0.017$) and more likely to use non-productive coping strategies ($P < 0.001$). Increase in paternal symbolic ($P = 0.008$) and serious violence ($P < 0.001$) was associated with likelihood of referring to others. Increase in paternal mild violence was associated with adolescents' likelihood of using non-productive coping strategies ($P = 0.001$). Increase in both maternal and paternal serious violence was associated with excessive use of non-productive coping strategies ($P < 0.001$).

The associations between coping and experiences of domestic violence are presented in Table 5. Adolescents from violent homes were less likely to seek relaxing diversions ($P = 0.018$) and hard work ($P = 0.042$), and more likely to report seeking to belong ($P = 0.001$). Those from violent homes were slightly more likely to report seeking social support ($P = 0.038$). Of the non-productive coping strategies, tension reduction ($P < 0.001$), self-blame ($P < 0.001$), wishful thinking ($P = 0.025$) and worrying ($P = 0.042$) were among the strategies used by adolescents from violent homes.

Associations between demographics and experiences of domestic violence were examined using logistic regression analysis and the results are presented in Table 6. Univariate sex- and age-adjusted analysis revealed statistically significant differences between adolescents from violent and non-violent homes in terms of: seeking to belong, seeking social support, worrying, investing in close friends, tension reduction and self-blame. Those experiencing domestic violence were more likely to seek social support [odds ratio (OR) 1.835 (1.004–3.355)]. Of the non-productive coping strategies, those experiencing domestic violence were more likely to worry [OR 1.736 (1.007–2.990)] or to invest in close friends [OR 1.692 (1.007–2.842)]; they also sought to reduce tension, either occasionally [OR 1.729 (1.235–2.421)] or often [OR 2.487 (1.295–4.778)]. Multivariate analysis revealed statistically significant differences between adolescents from violent and non-violent homes in terms of: seeking to belong, seeking

professional help and self-blame. Those not experiencing domestic violence seldom sought to belong [OR 0.486 (0.248–0.951)]. Those from violent home did not seek professional help [OR 5.554 (1.088–28.335)] and they blamed themselves sometimes [OR 2.671 (1.126–6.337)] or often [OR 3.305 (1.094–9.981)].

Discussion

Study limitations

There were some limitations of the study. First, the findings were based on a self-report questionnaire completed in classroom conditions. The classroom teachers had been asked to arrange the classroom space so as to facilitate responding to sensitive questions, but it should be noted that responding truthfully to issues such as domestic violence may be difficult in conditions such as these. The possibility of hoax responses also has to be borne in mind, and the most obvious examples were excluded from the data. On the other hand, one of the strengths of this research was that virtually the entire age bracket completes basic education, which means that the age group can be reached most effectively at school.

A second limitation concerns the translation and use of a survey devised for another country. The coping scale was translated using the back-translation method (White & Elander 1992). Users of a translation should always consider factors such as cultural differences that might affect the results (Frydenberg *et al.* 2003). We did not want to modify the scale, however, so as to produce comparable results.

The fact that the questionnaire was long and time-consuming (12 pages, 192 items) should also be seen as a limitation. The coping scale was placed at the end of the questionnaire, which influenced the response rate to this scale: the number of respondents to these questions varied from 1236 to 1305, while the total number of respondents was 1393.

Use of coping strategies

Adolescents were most likely to use problem-focused coping such as focusing on solving the problem, seeking relaxing diversions, physical recreation, working hard and focusing on the positive. Lewis and Frydenberg (2002) and Frydenberg and Lewis (2004) have shown that adolescents turn to non-productive coping strategies if they perceive problem-focused coping strategies to be useless. Girls were more likely than boys to use non-productive coping strategies, but on the other hand, girls were more likely to seek social support or professional help. Coping through social action was more

Table 5 Coping in adolescents with and without experiences of violence ($n = 1236-1305$)

Variables	Values	No experiences of violence, n (%)	Experiences of violence, n (%)	P -value		
Problem-focused coping	Focus on solving the problem	Does not apply	11 (3.4)	16 (1.7)	0.175	
		Very little	197 (61.8)	585 (62.3)		
		Often	111 (34.8)	338 (36.0)		
	Seek relaxing diversions	Does not apply	12 (3.7)	14 (1.5)		0.018
		Very little	167 (51.1)	540 (56.9)		
		Often	148 (45.3)	395 (41.6)		
	Physical recreation	Does not apply	11 (3.2)	33 (3.4)		0.615
		Very little	190 (56.0)	569 (58.9)		
		Often	138 (40.7)	364 (37.7)		
Seek to belong	Does not apply	11 (3.5)	9 (1.0)	0.001		
	Very little	261 (82.9)	751 (80.3)			
	Often	43 (13.7)	175 (18.7)			
Work hard and achieve	Does not apply	7 (2.2)	6 (0.6)	0.042		
	Very little	176 (54.5)	549 (58.2)			
	Often	140 (43.3)	389 (41.2)			
Focus on the positive	Does not apply	6 (1.8)	10 (1.1)	0.552		
	Very little	164 (50.0)	480 (51.1)			
	Often	158 (48.2)	450 (47.9)			
Reference to others	Seeking social support	Does not apply	24 (7.5)	38 (4.1)	0.038	
		Very little	221 (68.8)	641 (68.9)		
		Often	76 (23.7)	251 (27.0)		
	Seeking spiritual support	Does not apply	145 (43.9)	430 (44.4)		0.990
		Very little	153 (46.4)	446 (46.0)		
		Often	32 (9.7)	93 (9.6)		
	Seeking professional help	Does not apply	158 (47.9)	514 (53.9)		0.130
		Very little	160 (48.5)	416 (43.6)		
		Often	12 (3.6)	24 (2.5)		
Social action	Does not apply	111 (35.0)	277 (29.7)	0.107		
	Very little	195 (61.5)	633 (67.8)			
	Often	11 (3.5)	23 (2.5)			
Non-productive coping	Worrying	Very little	237 (72.7)	703 (75.1)	0.042	
		Often	26 (8.0)	101 (10.8)		
		Does not apply	63 (19.3)	132 (14.1)		
	Investing in close friends	Very little	214 (67.7)	665 (72.3)		0.057
		Often	76 (24.1)	211 (22.9)		
		Does not apply	26 (8.2)	44 (4.8)		
	Wishful thinking	Very little	245 (75.2)	662 (69.8)		0.025
		Often	63 (19.3)	250 (26.3)		
		Does not apply	18 (5.5)	37 (3.9)		
Not coping	Very little	264 (80.5)	789 (83.4)	0.148		
	Often	9 (2.7)	36 (3.8)			
	Does not apply	55 (16.8)	121 (12.8)			
Tension reduction	Very little	237 (72.3)	744 (78.9)	< 0.001		
	Often	16 (4.9)	75 (8.0)			
	Does not apply	75 (22.9)	124 (13.1)			
Ignoring the problem	Very little	264 (81.2)	754 (81.8)	0.965		
	Often	36 (11.1)	101 (11.0)			
	Does not apply	25 (7.7)	67 (7.3)			
Self-blame	Very little	218 (68.1)	665 (70.5)	< 0.001		
	Often	59 (18.4)	225 (23.9)			
	Does not apply	43 (13.4)	53 (5.6)			
Keeping to oneself	Very little	241 (73.3)	707 (74.0)	0.295		
	Often	61 (18.5)	193 (20.2)			
	Does not apply	27 (8.2)	56 (5.9)			

P -value calculated by Pearson chi-squared-test.

typical of boys, while seeking social support was more typical of girls from violent homes. In contrast, seeking professional help was more typical of girls from non-violent homes than of those from violent homes, as was social action among boys. Rosenthal *et al.* (2003) indicated that it is easier for girls to seek support from friends rather than parents.

In most cases, witnessing domestic violence intensified feelings of self-blame. Adolescents who reported witnessing parental domestic violence were more likely to use worrying, giving in, acting out feelings, ignoring the problem and self-blame as coping strategies. Those who reported witnessing sibling violence were more likely to use problem-solving, acting out feelings, self-blame and investment in other relationships. Those experiencing domestic violence sought to belong and were concerned with what others thought. Buckley *et al.* (2007) indicated that adolescents experiencing domestic violence were ashamed of the circumstances in their homes, which resulted in avoidance of committed relationships. Children from violent homes might often stay at home to see what happened, and therefore had more school absenteeism and non-committed relationships (Buckley *et al.* 2007). On the other hand, seeking social support was more prevalent in adolescents experiencing domestic violence (Futa *et al.* 2003). Buckley *et al.* (2007) also showed that adolescents longed for someone to talk to and share their feelings with. On the other hand, Browne (2002) found that maltreated adolescents try to cope on their own and, apart from blaming themselves, also tend to keep to themselves.

Our results suggest that adolescents experiencing domestic violence did not dwell on their worries, but engaged in wishful thinking or occasionally in self-blame. Worrying, acting out feelings and self-blame were, however, more typical of girls experiencing domestic violence than of boys (McGee *et al.* 2001, Futa *et al.* 2003). Wadsworth and Compas (2002) found that adolescents who had experienced a great deal of stress in the family had fewer coping strategies and resources at their disposal. Poor coping was also associated with low chances of controlling a conflict situation (Henry 1999, Wadsworth & Compas 2002). Adolescents who had experienced a great deal of stress made an effort cope by detaching themselves from the problematic situation either through behaviours or thoughts (Ornduff & Monahan 1999, Browne 2002, Wadsworth & Compas 2002, Frydenberg & Lewis 2004, Schneider & Phares 2005).

It seems that adolescents from violent homes sought to belong and were concerned with what other people think. This often led to moving from one relationship to another and seeking acceptance. In addition, these adolescents sought social support in relationships. In contrast, adolescents experiencing domestic violence did not seek professional

help. As suggested by Buckley *et al.* (2007), they felt that teachers did not understand their problems and, in order for help to be effective, adolescents wish to be taken seriously. Rask *et al.* (2002) showed that for some adolescents, parents, friends and the environment can hinder the coping process if they do not feel understood and in control of their personal space. Muller *et al.* (2008) found that social support and safe attachments bolster coping, and therefore attention should be paid to building these when working with adolescents experiencing domestic violence. Self-blame, which is an important component of experiences of domestic violence, is thus typical of adolescents with such experiences. These young people should therefore be approached in a respectful manner, and their experiences should be taken seriously when offering help.

Implications for practice and research

Domestic violence is a global phenomenon (UN Secretary 2006). Although cultures differ in what is acceptable and what is not, domestic violence remains widely prevalent. Likewise, the situation of adolescents is similar in terms of experiences of domestic violence and coping. They are at high risk of being involved in violent incidents, and most incidents appeared to take place at home (Harpaz-Rotem *et al.* 2007). Fredland *et al.* (2008) noted that violence at home and coping had a direct effect on health outcomes: coping did not have a mediating effect on health outcomes, but had a direct effect on physical and mental health. On the one hand, our results show that adolescents from violent homes felt that their health deteriorated. On the other hand, worsened perception of life satisfaction predicted fewer experiences of violence. This finding is probably associated with other resources available to adolescents from violent homes. The concept of domestic violence and coping is central in nursing, because further knowledge of these phenomena can help in developing more effective prevention and intervention approaches to increase adolescents' health and well-being. Nurses play an integral role in screening for domestic violence and providing assistance and advocacy for victims. Nurses in all practice settings should be able to identify signs of possible domestic violence. Healthcare professionals have a major responsibility to address the issues of violence against children and adolescents. It is important that nurses take a more active role in efforts to develop identification and helping of these adolescents.

Schools should pay attention to adolescents who tend to move from one friend to another. Since adolescents from violent families tend to seek professional help less frequently, adults working in schools should approach them.

Table 6 Logistic regression analysis of demographics and coping in relation to experiences of domestic violence

Variable	Univariate			Multivariate		n
	n	OR	95% CI	OR	95% CI	
Sex						
Female	727	1.478	1.162–1.878	1.178	0.737–1.882	389
Male	634	1.00		1.00		341
Self-rated health						
Poor	800	1.469	1.149–1.879	1.857	1.195–2.888	420
Very good	555	1.00		1.00		310
Life satisfaction						
Poor (4–7)	242	0.937	0.680–1.291	0.454	0.243–0.846	126
Good (8–10)	1030	1.00		1.00		604
Perpetrator of school bullying						
Yes	361	1.538	1.146–2.064	1.112	0.662–1.869	190
No	992	1.00		1.00		540
Relationship with mother						
Deteriorated	237	1.890	1.311–2.723	0.857	0.412–1.783	114
Good	1119	1.00		1.00		616
Relationship with father						
Deteriorated	330	1.627	1.187–2.230	1.592	0.795–3.188	154
Good	992	1.00		1.00		576
Relationship with siblings						
Deteriorated	230	1.498	1.052–2.134	0.973	0.525–1.802	207
Good	1022	1.00		1.00		523
Conflict with mother						
Adolescent did as he/she pleased	152	1.429	0.941–2.169	0.906	0.412–1.994	76
Mother gave in	112	1.214	0.765–1.928	0.906	0.404–2.028	61
Adolescent gave in	295	1.413	1.027–1.943	1.949	1.077–3.528	155
Both gave in	778	1.00		1.00		438
Conflict with father						
Adolescent did as he/she pleased	125	1.603	1.011–2.541	1.544	0.664–3.591	66
Father gave in	133	3.332	1.889–5.875	3.694	1.561–8.741	73
Adolescent gave in	376	2.148	1.564–2.950	2.078	1.233–3.502	215
Both gave in	628	1.00		1.00		376
Marital violence						
Witnessed	170	1.568	1.037–2.372	1.165	0.513–2.646	84
Not witnessed	1169	1.00		1.00		646
Father–sibling violence						
Witnessed	110	2.251	1.284–3.944	1.738	0.612–4.937	66
Not witnessed	1210	1.00		1.00		664
Mother–sibling violence						
Witnessed	105	1.903	1.098–3.297	1.203	0.439–3.299	59
Not witnessed	1215	1.00		1.00		671
Sibling violence						
Witnessed	350	1.541	1.142–2.080	1.194	0.730–1.952	207
Not witnessed	982	1.00		1.00		523
Regarding corporal punishment as necessary						
Yes	389	1.786	1.328–2.403	2.425	1.494–3.935	223
No	949	1.00		1.00		507
Problem-focused coping						
Seek to belong						
Does not apply	18	0.182	0.066–0.507	0.238	0.015–3.671	13
Very little	995	0.665	0.456–0.971	0.486	0.248–0.951	585
Often	212	1.00		1.00		132

Table 6 (Continued)

Variable	Univariate			Multivariate		
	<i>n</i>	OR	95% CI	OR	95% CI	<i>n</i>
Reference to others						
Seeking social support						
Does not apply	60	0.545	0.298–0.996	1.047	0.283–3.870	38
Very little	847	0.955	0.693–1.314	1.096	0.623–1.930	478
Often	318	1.00		1.00		214
Seeking professional help						
Does not apply	665	1.533	0.704–3.338	5.554	1.088–28.335	404
Very little	561	1.271	0.583–2.773	2.803	0.573–13.717	313
Often	31	1.00		1.00		13
Non-productive coping						
Worrying						
Often	125	1.736	1.007–2.990	2.196	0.740–6.515	72
Very little	920	1.357	0.962–1.913	1.217	0.650–2.276	536
Does not apply	189	1.00		1.00		122
Investing in close friends						
Often	280	1.532	0.868–2.703	2.360	0.749–7.435	154
Very little	860	1.692	1.007–2.842	2.475	0.901–6.799	536
Does not apply	69	1.00		1.00		40
Tension reduction						
Often	89	2.487	1.295–4.778	1.648	0.481–5.640	45
Very little	960	1.729	1.235–2.421	1.346	0.764–2.372	555
Does not apply	194	1.00		1.00		130
Self-blame						
Often	280	2.770	1.652–4.644	3.305	1.094–9.981	151
Very little	864	2.337	1.501–3.640	2.671	1.126–6.337	521
Does not apply	933	1.00		1.00		58

The univariate model is adjusted for sex and age. The multivariate model includes all the variables. OR, odds ratio; CI, confidence interval.

Bonica and Daniel (2003) suggest that care providers should encourage both adolescents and parents to discuss stress factors and coping strategies. For example, school nurses could organize peer groups aimed at all adolescents. In addition, screening methods for detecting adolescents' coping strategies should be developed to identify those who use unhelpful coping strategies (Lewis & Frydenberg 2002, Frydenberg & Lewis 2004). Schools should also teach effective coping strategies as part of coping skills training, thus supporting adolescents to use versatile and productive coping strategies.

Our results encourage us to consider a longitudinal study of adolescent coping and, among other things, their future parental roles. An intervention study with adolescents experiencing domestic violence would also be extremely useful (Ornduff & Monahan 1999, Statham 2004), for example in combination with coping skills training (Ornduff & Monahan 1999, Frydenberg 2004, Frydenberg *et al.* 2004). It is important to integrate different interventions such as mental health, school health and teaching.

Previous research systematically highlights how health, social and educational professionals have struggled to identify the signs, understand the dynamics of adolescents' experiences and respond appropriately to their individual needs (Holt *et al.* 2008). It is also important to remember that adolescents with high self-esteem in one area (for example school) may focus on and build on that domain, which allows them more easily to escape their family's violence. Professionals working with adolescent survivors of domestic violence should also probe for violent incidents at school. Likewise, school nurses and counsellors who are addressing issues of bullying may need to address violence exposure in homes as well (Mrug *et al.* 2008). Professionals also need to be aware of the emotional desensitization effects that may be evident in adolescents exposed to high levels of violence. Lack of emotional response and emotional numbness may help them to cope with their traumatic experiences in the short-term, but are likely to have negative consequences in the long run (Mrug *et al.* 2008).

What is already known about this topic

- Adolescents' experiences of violence are commonplace globally.
- Adolescents with experience of violence exhibit more symptoms such as depression, anxiety, suicidal behaviour and more behaviour problems such as school attendance problems, violence, delinquency and risky behaviours.
- Relationships in families experiencing domestic violence are poor and support and care are insufficient, in which case adolescents seek support outside the family.

What this paper adds

- Coping strategies in adolescents with and without experiences of domestic violence differ.
- As adolescents experiencing domestic violence do not necessarily identify their need for support and do not seek professional help, active steps should thus be taken to help them.
- Adolescents' experiences of domestic violence are often associated with self-blame, which may hamper seeking and receiving help.

Implications for practice and/or policy

- School personnel should pay attention to adolescents who tend to change their friends and lack supportive relationships.
- School health personnel could organize peer groups aimed at all adolescents to recognize and support those who have experienced domestic violence.
- Schools should teach effective coping strategies as part of life skills training.

Conclusion

Adolescents used different coping strategies in different stressful situations such as domestic violence. Those experiencing domestic violence do not necessarily identify their need for support and do not seek professional help. Adults working with adolescents need more knowledge of domestic violence and adolescents' well-being, symptoms and coping. These young people need a holistic assessment that takes account of the risk and protective factors in every family. Because violence exposure in one setting is positively associated with violence exposure in other settings, professionals working with adolescents with violence experiences should

inquire about all major contexts to assess the full extent of victimization and witnessing of violence. Active steps should be taken to help adolescents who have experiences of domestic violence.

Funding

Academy of Finland, Finnish Cultural Foundation and Pirkanmaa Hospital District have funded this works.

Conflict of interest

No conflict of interest has been declared by the authors.

Author contributions

SL and EP were responsible for the study conception and design. SL performed the data collection. SL and TL performed the data analysis. SL was responsible for the drafting of the manuscript. PÅ-K and KJ made critical revisions to the paper for important intellectual content. TL provided statistical expertise. SL and EP obtained funding. EP supervised the study.

References

- Bal S., Van Oost P., De Bourdeaudhuij I. & Crombez G. (2003) Avoidant coping as a mediator between self-reported sexual abuse and stress-related symptoms in adolescents. *Child Abuse & Neglect* 27, 883–897.
- Bonica C. & Daniel J.H. (2003) Helping adolescents cope with stress during stressful times. *Current Opinion in Pediatrics* 15, 385–390.
- Browne D. (2002) Coping alone: examining the prospects of adolescent victims of child abuse placed in foster care. *Journal of Youth and Adolescence* 31(1), 57–66.
- Buckley H., Holt S. & Whelan S. (2007) Listen to Me! Children's experiences of domestic violence. *Child Abuse Review* 16, 296–310.
- Daigneault I., Hébert M. & Tourigny M. (2006) Attributions and coping in sexual abused adolescents referred for group treatment. *Journal of Child Sexual Abuse* 15(3), 35–59.
- Ellonen N., Kääriäinen J., Salmi V. & Sariola H. (2008) *Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset [Violence Against Children and Adolescents in Finland]*. National Research Institute Research of Legal Policy Communications No. 87. Police College of Finland Reports No. 71. Retrieved from <http://www.optula.om.fi/44610.htm> on 3 October 2008. (English Summary).
- Fields L. & Prinz R.J. (1997) Coping and adjustment during childhood and adolescence. *Clinical Psychology Review* 17(8), 937–976.
- Folkman S., Lazarus R.S., Dunkel-Schetter C., DeLongis A. & Gruen R. (1986) Dynamics of a stressful encounter: cognitive appraisal, coping and encounter outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology* 50(5), 992–1003.
- Fredland N.M., Campbell J.C. & Han H. (2008) Effect of violence exposure on health outcomes among young urban adolescents. *Nursing Research* 57(3), 157–165.

- Frydenberg E. (1997) *Adolescent Coping. Theoretical and Research Perspectives*. Routledge, London.
- Frydenberg E. (2004) Coping competencies: what to teach and when. *Theory Into Practice* 43(1), 14–22.
- Frydenberg E. & Lewis R. (1993) *Adolescent Coping Scale – Administrator’s Manual*, Research edn. The Australian Council for Educational Research, Melbourne.
- Frydenberg E. & Lewis R. (1996) A replication study of the structure of the adolescent coping scale: multiple forms and applications of a self-report inventory in a counselling and research context. *European Journal of Psychological Assessment* 12(3), 224–235.
- Frydenberg E. & Lewis R. (2004) Adolescents least able to cope: how do they respond to their stresses? *British Journal of Guidance & Counselling* 32, 25–37.
- Frydenberg E., Lewis R., Kennedy G., Ardila R., Frindte W. & Hannoun R. (2003) Coping with concerns: an exploratory comparison of Australian, Columbian, German, and Palestinian Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence* 32(1), 59–66.
- Frydenberg E., Lewis R., Bugalski K., Cotta A., McCarthy C., Luscombe-Smith N. & Poole C. (2004) Prevention is better than cure: coping skills training for adolescents at school. *Educational Psychology in Practice* 20(2), 117–134.
- Futa K.T., Nash C.L., Hansen D.J. & Garbin C.P. (2003) Adult survivors of childhood abuse: an analysis of coping mechanisms used for stressful childhood memories and current stressors. *Journal of Family Violence* 18(4), 227–239.
- Harpaz-Rotem I., Murphy R.A., Berkowitz S., Marans S. & Rosenheck R.A. (2007) Clinical epidemiology of urban violence. Responding to children exposed to violence in ten communities. *Journal of Interpersonal Violence* 22(11), 1479–1490.
- Henry D.L. (1999) Resilience in maltreated children: implications for special needs adoption. *Child Welfare* 78(5), 519–540.
- Holt S., Buckley H. & Whelan S. (2008) The impact of exposure to domestic violence on children and young people: a review of the literature. *Child Abuse & Neglect* 32, 797–810.
- Krug E., Dahlberg L., Mercy J., Zwi A. & Lozano R. (eds) (2002) *World Report on Violence and Health*. World Health Organization, Geneva.
- Lauder W., Sharkey S. & Mummery K. (2004) A community survey of loneliness. *Journal of Advanced Nursing* 46(1), 88–94.
- Lazarus R.S. & Folkman S. (1984) *Stress Appraisal and Coping*. Springer, New York.
- Lewis R. & Frydenberg E. (2002) Concomitants of failure to cope: what we should teach adolescents about coping. *British Journal of Educational Psychology* 72, 419–431.
- McGee R., Wolfe D. & Olson J. (2001) Multiple maltreatment, attribution of blame, and adjustment among adolescents. *Development and Psychopathology* 13, 827–846.
- Mrug S., Loosier P.S. & Windle M. (2008) Violence exposure across multiple contexts: individual and joint effects on adjustment. *American Journal of Orthopsychiatry* 78(1), 70–84.
- Muller R.T., Gragtmans K. & Baker R. (2008) Childhood physical abuse, attachment and adult social support: test of a mediational model. *Canadian Journal of Behavioural Science* 40(2), 80–89.
- Ornduff S.R. & Monahan K. (1999) Children’s understanding of parental violence. *Child & Youth Care Forum* 28(5), 351–364.
- Paavilainen E. & Flinck A. (2008) *Identification of and Intervention in Child Maltreatment. A Clinical Practice Guideline*. Retrieved from https://hotus-fi-bin.directo.fi/@Bin/34434773a67934ead058e1388533682e/1232094860/application/pdf/106826/Clinical_guideline_child_maltreatment.pdf on 1 September 2008.
- Rask K., Kaunonen M. & Paunonen-Ilmonen M. (2002) Adolescent coping with grief after the death of a loved one. *International Journal of Nursing Practice* 8, 137–142.
- Rosenthal S., Feiring C. & Taska L. (2003) Emotional support and adjustment over a year’s time following sexual abuse discovery. *Child Abuse & Neglect* 27, 641–661.
- Sariola H. (1990) *Lasten väkivalta-ja seksuaalirikokset [Children’s Experiences of Violence at Home]*, Publication 85. Central Union for Child Welfare, Helsinki (English summary).
- Sariola H. & Uutela A. (1992) The prevalence and context of family violence against children in Finland. *Child Abuse & Neglect* 16(6), 823–832.
- Schneider K.M. & Phares V. (2005) Coping with parental loss because of termination of parental rights. *Child Welfare* 84(6), 819–842.
- Seiffge-Krenke I. (2000) Causal links between stressful events, coping style and adolescent symptomatology. *Journal of Adolescence* 23, 675–691.
- Seiffge-Krenke I. (2004) Adaptive and maladaptive coping styles: does intervention change anything? *European Journal of Developmental Psychology* 1(4), 367–382.
- Seiffge-Krenke I. & Beyers W. (2005) Coping trajectories from adolescence to young adulthood: links to attachment state of mind. *Journal of Research on Adolescence* 15(4), 561–582.
- Seiffge-Krenke I. & Klessinger N. (2000) Long-term effects of avoidant coping on adolescents’ depressive symptoms. *Journal of Youth and Adolescence* 29(6), 617–630.
- Seiffge-Krenke I., Weidemann S., Fentner S., Aegenheister N. & Poebblau M. (2001) Coping with school-related stress and family stress in healthy and clinically referred adolescents. *European Psychologist* 6(2), 123–132.
- Shapiro D.L. & Levendosky A.A. (1999) Adolescent survivors of childhood sexual abuse: the mediating role of attachment style and coping in psychological and interpersonal functioning. *Child Abuse & Neglect* 23(11), 1175–1191.
- STAKES (2008) *Tiedote “Kouluterveyskysely 2008: Nuorten väkivalta yleistä”*. [Press Release “School Health Promotion Study 2008: Adolescents Violence is Common”.] Retrieved from <http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/Tiedotteet/2008/47-2008.htm> on 1 September 2008 (In Finnish).
- Statham J. (2004) Effective services to support children special circumstances. *Child Care, Health & Development* 30(6), 589–598.
- Straus M. (1979) Measuring intrafamily conflict and violence: the Conflict Tactics (CT) Scales. *Journal of Marriage and The Family* 14, 75–88.
- Straus M., Hamby S., Boney-McCoy S. & Sugarman D. (1996) The revised conflict tactic scales (CTS2). Development and preliminary psychometric data. *Journal of Family Issues* 17, 283–316.
- Tremblay C., Hébert M. & Piché C. (1999) Coping strategies and social support as mediators of consequences in child sexual abuse victims. *Child Abuse & Neglect* 23(9), 929–945.
- UN Secretary (2006) General’s study on violence against children. Retrieved from <http://www.violencestudy.org/IMG/pdf/English-2-2.pdf> on 11 June 2009.

- U.S. Department of Health and Human Service. Administration on Child, Youth and Families (2007) *Child Maltreatment 2007*. Retrieved from <http://www.acf.hhs.gov/programs/cb/pubs/cm07/cm07.pdf> on 11 June 2009.
- Wadsworth M.E. & Compas B.E. (2002) Coping with family conflict and economic strain: the adolescent perspective. *Journal of Research on Adolescence* 12(2), 243–274.
- Webb L. (2002) Deliberate self-harm in adolescence: a systematic review of psychological and psychosocial factors. *Journal of Advanced Nursing* 38(3), 235–244.
- White M. & Elander G. (1992) Translation of an instrument. The US-Nordic Family Dynamics Nursing Research Project. *Scandinavian Journal of Caring Science* 6(3), 161–164.

The *Journal of Advanced Nursing (JAN)* is an international, peer-reviewed, scientific journal. *JAN* contributes to the advancement of evidence-based nursing, midwifery and health care by disseminating high quality research and scholarship of contemporary relevance and with potential to advance knowledge for practice, education, management or policy. *JAN* publishes research reviews, original research reports and methodological and theoretical papers.

For further information, please visit the journal web-site: <http://www.journalofadvancednursing.com>

Reasons to publish your work in *JAN*

High-impact forum: the world's most cited nursing journal within Thomson Reuters Journal Citation Report Social Science (Nursing) with an Impact factor of 1.654 (2008) – ranked 5/58.

Positive publishing experience: rapid double-blind peer review with detailed feedback.

Most read journal globally: accessible in over 6,000 libraries worldwide with over 3 million articles downloaded online per year.

Fast and easy online submission: online submission at <http://mc.manuscriptcentral.com/jan> with publication within 9 months from acceptance.

Early View: quick online publication for accepted, final and fully citable articles.

Nuorten selviytyminen perheväkivaltakokemuksista

”Että mä jaksaisin vielä tän, niin sitt mä saisin nauttii elämästä.”

SARI LEPISTÖ

TtM, TtT-opiskelija

Tampereen yliopisto
Hoitotieteen laitos

EIJA PAAVILAINEN

TtT, Professori

Tampereen yliopisto
Hoitotieteen laitos
Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri

TIIVISTELMÄ

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata nuorten kokemuksia perheväkivallasta selviytymisestäään. Tutkimusaineisto kerättiin väljin teemoin haastatellen kahteen kertaan viittä 18–21-vuotiasta nuorta, joilla oli kokemuksia useamman tyyppisestä perheväkivallasta. Aineisto analysoitiin induktiivisesti sisällön analyysillä. Nuoret käyttivät erilaisia selviytymiskeinoja, joista selviytymistä edistäviä tekijöitä olivat oma aktiivisuus, kantavat ajatukset, auttavat sanat, tukevat ihmisuhteet ja korvaavat kokemukset. Selviytymistä ehkäiseviä tekijöitä olivat erilaiset haastavat muutokset elämässä, väkivallan kanssa elämiin tottuminen ja voimavaroja verottavat asiat. Väkivallan ennakoimattomuus tai siihen tottuminen sekä toisaalta halu miellyttää estivät avun hakemisen ja vastaanottamisen. Nuorille apua tarjottaessa tulee muistaa luottamisen, puhumisen ja avun vastaanottamisen vaikeus. Asioiden läpikäyminen, yhdessä jakaminen ja onnistumisen kokemukset yhdessä aktiivisesti tarjotun avun kanssa auttoivat nuoria selviytymään. Tärkeä nuoren selviytymistä tukeva tekijä on välittävä aikuinen. Hoitohenkilökunnan tulisi pystyä pysähtymään nuoren kohdalla ja kuunnella sensitiivisesti nuorten kokemuksia.

Avainsanat: nuoret, perheväkivalta, selviytyminen

ABSTRACT

Adolescents' coping while experiencing domestic violence

*Sari Lepistö, MNSc, PhD student
Eija Paavilainen, PhD, RN, Professor*

The purpose of the study is to describe adolescents' coping concerning their experiences of domestic violence. The data were collected by focused interviews with five adolescents aged 18–21 years, who has experiences of different kind of violence. The data were analysed by means of inductive content analysis. Adolescents used different kind of coping strategies. Encouraging factors were one's own activity, covering opinions, helpful words, supportive relationships and substitute experiences. Prohibitive factors were different kind of challenging life changes, being used to living with violence and aspects which worn out resources. Anticipating violence or being used to it, and tendency to please, prevent seeking and getting help. When providing help to adolescents, should be remembered the difficulty for trusting, speaking and accepting help. Solving issues, sharing together and experiences about managing, together with actively served help, support adolescents to cope. Important matter supporting adolescents is a caring adult. Nurses ought to stay with adolescent and sensitively listen to adolescents experiences.

Key words: adolescent, domestic violence, coping

Saapunut 19.8.2009

Hyväksytty julkaistavaksi 16.12.2009

Tutkimuksen lähtökohdat

Uusimman suomalaisen lasten ja nuorten uhritutkimuksen mukaan 15-vuotiaista nuorista (N=13 459) 32 % oli joutunut lievän perheväkivallan ja 4 % vakavan väkivallan kohteeksi. Yhdeksäsluokkalaisista nuorista 17 % oli todistanut fyysistä väkivaltaa kotonaan ja 54 % oli nähnyt tai kokenut fyysistä tai henkistä väkivaltaa. (Ellonen ym. 2008.) Tulokset osoittavat, että nuorten kokemana lievä perheväkivalta on vähentynyt viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana, kun vakava väkivalta on kutakuinkin pysynyt samana (Sariola 1990). Uusimman suomalaisen kouluterveyskyselyn mukaan nuorten väkivallan uhka, koulukiusaaminen ja seksuaalinen väkivalta ovat yhä lisääntyneet (STAKES 2008).

Perheväkivaltakokemuksilla tarkoitetaan sitä, että nuori on nähnyt muiden perheenjäsenten välillä tapahtuvaa fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai joutunut itse jonkun perheenjäsenen väkivallan tai laiminlyönnin kohteeksi (Sariola 1990, Ellonen ym. 2008). Tässä tutkimuksessa perheväkivallan tarkastelua ei ole rajattu tarkoituksella väkivallan määritelmillä, koska tarkoituksena on tutkia, miten perheessä tapahtuva väkivalta tulee kuvatuksi nuorten kokemuksissa.

Selviytyäkseen ongelmista ihmiset käyttävät erilaisia keinoja, jotka Lazarus ja Folkman (1984) ovat ryhmitelleet ongelmajä ja tunnesuuntautuneisiin. Ongelmasuuntautuneilla keinoilla pyritään ongelman ratkaisuun tilanteen ollessa sellainen, että siihen arvioidaan voitavan vaikuttaa. Tunteiden säätelyyn tähtäävät keinot auttavat selviytymään tilanteen synnyttämistä negatiivisista tunteista silloin, kun ongelmalliseen tilanteeseen ei voida vaikuttaa. Ongelmajä ja tunnesuuntautuneet keinot tukevat ja täydentävät toisiaan ja niitä käytetään myös samanaikaisesti. (Folkman et. al 1986, Fields & Prinz 1997, Frydenberg 1997, Shapiro & Levendosky 1999, Frydenberg & Lewis 2004.)

Selviytymistä koskeva tutkimus on kohdentunut pääasiassa aikuisten tutkimiseen (Lazarus & Folkman 1984, Folkman ym.

1986) ja vasta viime vuosikymmenellä on alettu tarkastella nuoria (Frydenberg 1997, Fields & Prinz 1997, Frydenberg ym. 2003, Frydenberg & Lewis 2004). Nuoren selviytymiskeinojen käyttö muuttuu iän myötä. Esimerkiksi 15-vuotiaan nuoren lisääntyneet kognitiiviset taidot, kyky huomioida erilaisia menetelmiä ja muita näkökulmia sekä halu tehdä kompromisseja muovaavat käytettyjä keinoja (Seiffge-Krenke 2000, Seiffge-Krenke 2004, Seiffge-Krenke & Beyers 2005). Nuorten selviytyminen eroaa merkittävästi eri tilanteissa (Seiffge-Krenke ym. 2001, Lewis & Frydenberg 2002). Nuoret käyttävät esimerkiksi erilaisia selviytymiskeinoja perheongelmiin kuin kouluongelmiin (Seiffge-Krenke ym. 2001). Tutkimusta on tehty pitkäaikaissairaiden (Seiffge-Krenke ym. 2001) ja masentuneiden nuorten (Seiffge-Krenke 2000) selviytymisestä. Nuorten stressitilanteista selviytymistä on tutkittu perhekonfliktien (Wadsworth & Compas 2002), vanhemman menettämisen (Rask ym. 2002, Schneider & Phares 2005) ja seksuaalisen kaltoinkohtelun (Tremblay ym. 1999, Bal ym. 2003, Daigneault ym. 2006) näkökulmista. Varsinaisia perheväkivallasta selviytymistä käsitteleviä tutkimuksia on vähän ja nämä ovat pääsääntöisesti laadullisia tutkimuksia erityislapsista, kuten turvakodissa olleista tai sijoitetuista lapsista (Ornduff & Monahan 1999, Browne 2002, Buckley ym. 2007). Perheväkivaltakokemuksista selviytymisen tutkiminen on tärkeää, koska nuoruus ja perheväkivalta stressitekijöinä ovat merkittäviä vaikuttajia selviytymiskeinojen kehittymiseen ja käyttämiseen sekä nuorten hyvinvointiin.

Tutkimuksen tarkoitus

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvata 18–21-vuotiaiden nuorten kokemuksia perheväkivallasta selviytymisestä. Tavoitteena on lisätä tietämystä nuorten selviytymiskokemuksista, jotta voidaan kehittää toimintamalleja nuorten auttamiseksi.

Tutkimusaineisto ja menetelmät

Tutkimukseen osallistujat ja aineiston keruu

Tutkimuksen aineisto kerättiin vuosina 2007–2008 haastattelemalla kahteen kertaan nuoria (N=5), joilla oli kokemusta perheväkivallasta. Haastattelututkimukseen nuoret ohjautuivat nuorisopsykiatrisen poliklinikan sekä mielenterveyskeskuksen nuorisotyöryhmän kautta. Haastattelut toteutettiin tutkijan työhuoneessa nuorelle sopivana ajankohtana ja toinen tapaaminen toteutettiin noin viikon kuluttua ensimmäisestä. Kahteen kertaan haastattelemalla pyrittiin syventämään kertomuksia. Toisella tapaamisella täydennettiin ensimmäisen kerran keskustelua haastattelun alustavassa analyysissä heränneiden kysymysten pohjalta ja jatkettiin keskustelua haastatteluteemojen mukaisesti. Haastattelut kestivät 45 minuuttia kahteen tuntiin.

Yksi haastateltavista oli miespuolinen ja yksi 21-vuotias, muut 18-vuotiaita. Haastateltavista yhtä lukuun ottamatta kaikilla oli sisarusia. Kolme haastateltavista oli muuttanut lapsuuden kodistaan ja asui yksin, kaksi asui vielä äidin ja isäpuolen kanssa.

Tutkimuksen haastatteluosuudessa käytettävät väljät haastatteluteemat perustuivat aiempaan perheväkivaltaa käsittelevään kirjallisuuteen ja tutkimuksiin. Teemoina toimivat muistikuvat perheestä, lapsuudesta ja ihmissuhteista, perheväkivaltakokemukset ja selviytyminen, kuten oma suhtautuminen, jaksamista auttaneet asiat sekä esteet ja odotukset avun saamiselle. Haastatteluissa nuoret kertoivat esimerkkitapauksia perheväkivaltakokemuksistaan, joiden kautta keskusteltiin selviytymiseen liittyvistä teemoista. (Hirsjärvi & Hurme 2008.)

Aineiston analysointi

Nauhoitetut haastattelut litteroitiin tekstiksi, jota kertyi 131 sivua (Times New Roman, 12, 1-riviväli). Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällön analyysillä. Aineiston tiivistäminen ja käsitteellistäminen toteutettiin tutkimuksen tarkoituksen mukaisesti.

Analyysiyksiköksi valittiin sanan tai lauseen muodostama kokonaisuus, joka vastasi tutkimuksen tarkoitukseen. Näistä muodostetuista pelkistetyistä ilmaisuista (n=1647) etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Samaa asiaa tarkoittavat asiakokonaisuudet ryhmiteltiin ja yhdistettiin alaluokaksi sekä annettiin luokalle sen sisältöä kuvaava nimi. Jokaiselle ilmaisulle annettiin sama arvo riippumatta siitä, ilmenikö se aineistossa kerran vai toistuvasti. Analyysia jatkettiin yhdistämällä samansisältöiset alaluokat toisiinsa edeten käsitteellistämiseen, josta jatkettiin pääluokkien muodostamiseen. (ks. Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, Polit & Beck 2006.) Kuviossa 1 on tiivistetty esimerkki sisällön analyysin etene- misestä.

Eettiset kysymykset

Tutkimusta varten haettiin lausunto sairaanhoitopiiriin eettiseltä toimikunnalta ja tutkimusluvut kohdeorganisaatioiden vastualueen johtajalta, ylilääkäriltä ja ylihoitajalta. Haastatteluja varten pyydettiin nuorten oma kirjallinen suostumus. Nuorten tietoinen suostumus perustui hoitajalta saatuun kirjalliseen tiedotteeseen sekä tutkijalta ensimmäisen yhteydenoton ja tapaamisen yhteydessä saatuun informaatioon. Lisäksi nuorella oli mahdollisuus kysyä häntä askarruttavista asioista ennen suostumustaan. Tutkimuksessa on pyritty noudattamaan sel-laista kuvaustapaa, jossa yhtäältä säilyy tutkimuskohteen kannalta monipuolinen kuvaus ja toisaalta haastateltavien anonyymisyys. (Leino-Kilpi 2003, Kuula 2006, Kylmä & Juvakka 2007.)

Haastatteluun valittiin tietoisesti täysi-ikäisiä nuoria, jolloin heillä on elämäkokemusta enemmän ja mahdollisesti etäisyyttä kipeisiin lapsuuden kokemuksiin. Eettisesti oli tärkeä pohtia tutkimuksen ajankoh-taisuutta nuorten elämässä ja arkaluontoisten asioiden läpikäymisen esiin nostattamia ajatuksia. Tutkija huomioi tutkittavien eh-doilla etenemisen ja mietti valmiiksi, miten ohjata nuoria käsittelemään haastattelun herättämiä ajatuksia ja tunteita. Nuoret tu-

Kuvio 1. Analyysin eteneminen. Esimerkkinä osa yläluokan "Auttavat sanat" muodostumisesta

livat haastatteluun hoitajan ohjaamana, joten heillä oli tuki hoitokontaktin muodossa. Haastattelija pyrki varmistamaan, että haastattelujen jälkeen haastateltava jäi hyvällä mielellä eivätkä haastattelussa käsitellyt

asiat jääneet painamaan mieltä. Koetusta väkivallasta puhumisen voi olla yhtäältä vapauttava, toisaalta ahdistava kokemus. (Carpenter 2003, Kuula 2006, Kylmä & Juvakka 2007.)

Tulokset

Nuorten kokemana perheväkivalta käsitti väkivaltaa isän, äidin, isäpuolen, veljen, sisarusten tai isoäidin taholta tai vanhempien keskinäistä väkivaltaa. Nuoret kuvasivat perheväkivallaksi kodin painostavan ilmapiirin samoin kuin uhkatilanteet ja pelon kanssa elämisen. Nuorten mielestä väkivaltaa oli toisten väkivallan todistaminen, henkinen väkivalta, laiminlyönti, vihan kohdistaminen tavaroihin, uhkailu ja fyysisen väkivallan käyttäminen sekä seksuaalinen hyväksikäyttö. Nuoria oli auttanut selviytymään läheiset ja he korostivat, että tärkein apu tulee perheestä. Apua oli saatu myös naapureilta, uskonyhteisöltä, opettajilta ja ammattihenkilöiltä, kuten kouluterveydenhoitajalta ja terapeutilta sekä turvatalosta ja vertaisryhmistä. Kaverit olivat nuorille merkittäviä avun antajia.

Nuorten selviytymistä edistivät oma aktiivisuus, kantavat ajatukset, auttavat sanat, tukevat ihmissuhteet ja korvaavat kokemukset. Selviytymistä estivät elämän haasteet, väkivallan kanssa elämisen tottuminen ja voimavaroja verottavat asiat.

Selviytymistä edistävät tekijät

Selviytymistä edistivät nuoren *oma aktiivisuus*, jota kuvastivat vapauttava päätösvalta, avun hakeminen, tilanteista pois lähteminen, eteenpäin vievä sinnikkyys ja pärjäämisen näyttäminen. Tärkeä käänne selviytymiselle oli avun hakeminen ja avoimuus avun saannille. Alkuun nuori ei osannut tai halunnut hakea apua ja avun vastaanottaminen ulkopuoliselta oli vaikeaa. Negatiiviset kokemukset, kuten torjutuksi tuleminen, nosti kynnyksen pyytää apua. Ensikohtaaminen oli tärkeää. Omaa selviytymistä nuori auttoi lähtemällä pois väkivaltatilanteista. Nuori hakeutui omaan huoneeseen tai paikkaan, missä pystyi olemaan rauhassa. Osalla nuorista oli mahdollisuus lähteä pois kotoa, esimerkiksi sukulaisten luokse ja joillekin koulu oli pakopaikka. Ongelmana yleisesti oli se, että ei ollut paikkaa minne mennä. Sinnikkyys ja periksiantamattomuus olivat luonteenpiirteitä,

jotka olivat auttaneet nuoria jaksamaan. Toisaalta tärkeää selviytymisen kannalta oli se, ettei jäänyt liiaksi miettimään asioita. Perheväkivaltaa kokeneilla nuorilla näyttämisen tarve oli suuri. He keskittyivät siihen, mitä tekivät ja sen kautta arvostivat itseään ja pystyivät sivuuttamaan negatiivisen sanomisen.

Kantavat ajatukset, kuten onnistumiset, usko, positiiviset ajatukset ja oma ymmärrys asioista, tukivat nuoren selviytymistä. Onnistumiset olivat kantavia elementtejä negatiivisen kehän murtamisessa ja selviytymisessä. Muutamalle nuorista usko auttoi suuntaamaan ajatuksia muualle ja antoi toivoa. Positiivinen ajattelu, huumori ja toivo olivat tärkeitä nuorten selviytymisessä. Tulevaisuuteen suuntaaminen ja suunnitelmien tekeminen vaikeina aikoina auttoi selviytymään. Lisäksi mielikuvitus saattoi olla apuna erityisen hankalissa tilanteissa. Merkittävä selviytymistä tukeva asia oli oma ymmärrys asioista. Nuoret kuvasivatkin kokemusten myötä osaavansa suhtautua asioihin paremmin. Nuoret kertoivat, että hankalissa tilanteissa jaksoi paremmin, kun pystyi näkemään asiat itsensä ulkopuolella ja ymmärsi mistä oli kyse.

Auttavat sanat, kuten asioiden läpikäyminen ja puhuminen, oli merkittävä selviytymistä tukeva asia, sillä käsitellyt asiat eivät askarruttaneet niistä puhumisen jälkeen. Puhuminen oli alkuun vaikeaa, koska nuori ei löytänyt nimiä asioille tai puhuminen ei ollut avointa. Puhuminen oli helpompaa, jos toinen kiinnostui vilpittömästi ja kuunteli aidosti. Nuorten kertomuksissa korostui kuuntelijan tarve ja saadun palautteen merkitys. Nuorille ominaisia tapoja purkaa tilannettaan puhumalla olivat netti- ja puhelinkeskustelut sekä kirjoittaminen, jolloin ei tarvinnut olla kasvotusten.

Tukevissa ihmissuhteissa merkittävää olivat ymmärrys, yhdessä jakaminen, aktiivinen tuen antaminen ja läheisyys. Tilannetta ymmärtävät ihmiset tukivat ja kannustivat sekä auttoivat sopimaan erilaisista käytännöistä, jolloin nuoren ei tarvinnut huolehtia asioista yksin. Neuvoissa ymmärtämisen merkitys tuli selkeästi esiin, sillä ymmärtämättömät läheiset saattoivat antaa toimimat-

Kuvio 2. Aineiston analyysin eteneminen ja luokkien muodostaminen

tomia neuvoja. Nuoret korostivat, että neuvot ovat hyvin yksilöllisiä ja siksi niitä tulisi miettiä yhdessä. Selviytymistä vaikeuttavana tekijänä nuoret kuvasivat vähättelevän suhtautumisen. Yhdessä jakamista kuvasi samojen asioiden yhdessä kokeminen, toisen turvana lähellä oleminen, anteeksipyyttäminen ja sopiminen. Tärkeä olisi saada kokemus, että ei ole asian kanssa yksin. Vertaistuki oli nuorille tärkeää, jolloin yhteiset tai vastaavat kokemukset helpottivat ymmärtämistä ja tunteiden jakamista. Nuoret kertoivat kaipaavansa lohdutusta ja yhteisöllisyyttä eli toinen toisista välittämistä. Tukevissa ihmissuhteissa tärkeää oli tuen antamisen aktiivisuus. Tilanteisiin puuttumisen nuoret kokivat välittämisenä. Nuoret kaipasivat paneutumista asiaan ja asioiden eteenpäin viemistä. Läheisyyttä nuoret kuvasivat hyvänä suhteena toiseen vanhempaan, perheen välittävänä ilmapiirinä ja yhteisinä asioina, jolloin hankalatkin asiat olisi helpompi jakaa. Ongelmana perheissä, joissa esiintyy perheväkivaltaa, olivat usein huonot yhteydet vanhempiin ja toisaalta suunnaton riippuvuus perheestä. Perheen ulkopuolisen aikuisen tuki, kuten taustayhteisön ja sukulaisten tuki, koettiin tärkeäksi. Ammattiauttajien rooli tuen saamisessa oli tärkeä, mutta hankaluuksia läheisen suhteen luomiseen toi kiire ja työntekijöiden vaihtuminen.

Tekemisellä oli merkitystä, jotta pääsi eroon ahdistavista tunteista ja ajatuksista. Erityisesti mukava tekeminen auttoi henkisesti pääsemään pois väkivaltaisesta ympäristöstä. Liikunta, piirtäminen, musiikki ja lukeminen olivat nuorille mukavaa tekemistä. Näillä nuorilla ei ollut harrastuksia kodin ulkopuolella. Tärkeää selviytymisen kannalta olivat omat kiinnostuksen kohteet ja oma luovuus. Nuorten hyvät muistot liittyivät yhdessä tekemiseen ja sisarussuhteisiin. Hankalina aikoina auttoivat muistot ajanjaksoista, jolloin kotona oli ollut turvallista. Lemmikkieläimet antoivat positiivisia, *korvaavia kokemuksia*.

”Mä oon aina ihmetellyt, miten mä oon selvinnyt niistä. Kun on aina välillä ollut että ei jaksa. Mutt sitten kuitenkin

joku semmoinen että mä oon niistäkin selvinnyt, niin kyllä mä tästäkin selviän. Niin jaksa sitten kuitenkin boittaa koulun ja kaikki. ... En mä tiedä, mulla on aina ollut sillain, että jos on tullut paha mieli jostakin, niin mä oon ajatellut että mä näytän niille. Että ne ei pysty lannistamaan mua, vaan mä saan itelle hyvän elämän. ... Just se kun mä oon selvinnyt niistä bankalista asioista ja niitä on tullut lisää, niin on pakko tapabtua jotain hyvääkin.” (H5)

Selviytymistä estävät tekijät

Selviytymistä estäviä tekijöitä olivat *elämän haasteet*, kuten muutokset perheessä. Esimerkiksi perheenjäsenen sairastuminen kärjisti tilannetta ja loi lisäpaineita. Nuori sai oman parisuhteen avulla etäisyyttä perheeseen, mutta parisuhteen päättyminen toi kaiken pahan olon esiin. Vastoinkäymisten kasaantuminen saattoi toimia myös muutosvoimana. Paikkakunnan vaihdos tai muutto omaan asuntoon auttoivat vähitellen. Iän myötä nuori sai välineitä selviytymiseen, jolloin oli helpompi suhtautua tilanteeseen ja pystyi puolustautumaan. Lapsena oli liian pieni ymmärtämään asioita, eikä alaikäisenä voinut toimia ja lähteä kotoa. Iän karttuessa tuli varmemmaksi tilanteissa, mutta myös toivottomammaksi, jos tilanne oli jatkunut pitkään.

Väkivallan kanssa elämiseen tottumiseen vaikutti väkivallan ennakoimattomuus tai siihen tottuminen. Tottuminen asioihin auttoi toisaalta selviytymään, mutta saattoi estää avun hakemisen. Nuoret kuvasivat, miten totuttuaan tilanteeseen arki jatkui väkivallan jälkeen normaalina. Selviytymistä tuki mahdollisuus ennakoida tilanteita. Avun pyytämisen esteenä oli nuoren halu miellyttää ja olla hyvä. Nuoret eivät halunneet huolestuttaa toisia kertomalla ongelmistaan. Toisaalta nuoret eivät halunneet loukata toisia puolustautumisellaan. Väkivallalle alistuminen ja sen vältteleminen opettivat käyttäytymään hyvin. Itsestä välittäminen oli vaikeaa ja nuori laittoi usein omat tarpeensa sivuun.

Voimavaroja verottivat pelko ja varuili-

laan olo, negatiiviset ajatukset, pahan olon peittäminen, luottamuksen menettäminen ja asioiden pitäminen salassa. Pelko seurauksista esti puhumisen ja avun pyytämisen. Pelko oli nuorten kertoman mukaan läsnä heidän elämässään hyvin kokonaisvaltaisesti. Perheväkivaltakokemukset toisaalta lamaannuttivat ja toisaalta ylläpitivät varuillaan oloa. Myös syyllisyys toisen tekemästä väkivallasta ja omasta avun hakemisesta sekä häpeä estivät avun hakemisen. Syyllisyys helpottui iän ja ymmärryksen myötä. Negatiiviset ajatukset, masennus ja väsymys estivät avun saamisen ja hankaloittivat selviytymistä. Väsyneenä ja masentuneena ei muistanut asioita eikä jaksanut välittää. Kovin masentuneena ja toivottomana kadotti mielenkiinnon asioihin ja elämään ja haki lohtua synkkyudesta tai itsetuhoisuudesta. Pahan olon näyttäminen auttoi selviytymään ja tunnistamaan avun tarpeen. Nuoret kertoivat oppineensa, ettei tunteita saa näyttää. Kiukku, uhma, kapinointi ja viha tulivat esille vasta iän myötä. Tyypillisempää oli pahan olon pitäminen sisällä. Itkeminen väkivaltatilanteiden yhteydessä helpotti, mutta siihen olisi pitänyt olla turvallinen paikka.

Luottamus on merkittävä tekijä ihmissuhteissa, mutta väkivaltakokemusten vuoksi nuoret olivat menettäneet luottamuksensa. Usein väkivaltaperheessä ei voinut luottaa muihin perheenjäseniin. Nuoret kuvasivat myös sokeaa luottamusta auttavaan ihmiseen, kuten äitiin tai ammattiauttajiin. Nuoret korostivat luottamuksellista suhdetta avunsaannin edellytyksenä. Salassa pitäminen vei voimavaroja ja esti avun saamisen. Nuoret kuvasivat runsaasti kulisseeja, jotka liittyivät perheväkivaltaperheen elämään. Salassa pitämisen vuoksi avuntarvetta oli vaikea tunnistaa. Nuoret kertoivat, etteivät halunneet myöntää vaikeaa tilannettaan ja toisaalta suojasivat itseään epärealistisilta toiveilta ajatellessaan, ettei tilanteeseen voi puuttua. Perheessä oli myös sovittu asioista joista ei puhuttu. Salassa pitäminen kuitenkin hankaloitti ihmissuhteita. Lisäksi perheväkivaltaperheissä nuori joutui toimimaan salassa väkivallan tekijältä välttellessään ongelmia.

”mä aloin oleen tosi erilainen ja aloin pukeutuun erilailla. Mä bain sillä semmosta jotain omaa. ... Ett kyllä se oli jonkinlaista, en mä tiedä nyt kapinointia, mutta kuitenkin. Ei se niin kun huomion bakua, niin voiban se olla vaikka jollakin tapaa huomion bakuakin. ... Mun abdistus on omalla tavallaan antanut, että kun mä oon alkanut kuunteleen erilaista musiikkia. Tavallaan, kun on ollut pabaolo, niin on hakenut, tää on tosi koomista, mutta oon hakenut sitä pabaa oloa lisää. On ollut sellaisten ikävien asioiden kanssa tekemisissä. Tavallaan sitten ei oo ollu enää niin kauhee, tavallaan kun siihen on sitten tottunut. ...” (H3)

Pohdinta

Tutkimuksen luotettavuus

Tämän tutkimuksen luotettavuuden arviointi kohdistuu tutkimusaineiston keräämiseen, aineiston analysointiin ja tutkimuksen raportointiin (Kylmä & Juvakka 2007). Haastateltavat olivat 18–21-vuotiaita nuoria, joilla oli omakohtaista kokemusta perheväkivallasta. Nuoret edustivat monipuolista kuvaa perheväkivaltaa kokeneista nuorista, sillä heidän kokemuksensa olivat erilaisia samoin kuin heidän toipumisensa ja irtaantumisen väkivaltaperheestä. Nuoria haastateltiin kahteen kertaan, jotta arkaluontoisesta aiheesta puhuminen oli helpompaa. Haastatteluteemat pidettiin väljinä, jotta tutkittavien omat kokemukset saivat tulla mahdollisimman vapaasti esille. Haastattelutilanne sai keskustelun luonteen tutkittavan kertoessa kokemuksiaan perheväkivallasta. Haastatteluteemat käytiin läpi nuoren kertomusten kautta. Haastattelut analysoitiin alustavasti haastattelukertojen välillä, jotta voitiin täydentää teemoja toisella tapaamisella. Luottamuksellisen suhteen syntymistä haastateltaviin auttoi aito kiinnostus ja toisaalta nuorten halu jakaa kokemuksiaan. Lisäksi tutkija pystyi psykiatrisen hoitotyön kokemuksen kautta keskustelemaan ja kuuntelemaan arkaluontoisia asioita sekä

osoittamaan empatiaa. Tämä mahdollisti vaikeidenkin asioiden läpikäymisen. Osa haastateltavista kuvasikin ensimmäisen tapaamisen jälkeen, että asioista puhuminen oli ollut sillä hetkellä raskasta, mutta jälkeensä helpottavaa ja siten terapeutista.

Analyysivaiheessa on tärkeä varmistaa, että yhteys aineiston ja tulosten välillä säilyy (Kylmä & Juvakka 2007). Tämä varmistettiin alkuperäisaineistoon palaamisella useasti analyysin edetessä. Lisäksi aineistoa ei pakotettu ennalta määrättyyn kehikkoon, vaan luokitus löytyi aineistosta. Analyysivaiheessa tutkija saattaa tulkita aineistoa oman esiymmärryksensä kautta. Tämä luotettavuutta uhkaava tekijä pyrittiin välttämään sillä, että toinen tutkija arvioi analyysin etenemistä koko ajan (Graneheim & Lundman 2004). Tutkijat olivat yksimielisiä tutkimuksen tuloksista, huolimatta siitä, että tulkinta on aina tutkijan persoonallinen näkemys, jossa on mukana hänen omat tunteensa ja intuiotensa. Lisäksi luotettavuutta on pyritty lisäämään kuvaamalla esimerkki aineiston analyysistä sekä liittämällä autentisia lainauksia.

Tulosten tarkastelu

Nuorten selviytymistä tukevat oma aktiivisuus, tukevat ihmissuhteet ja nuoren omat kantavat ajatukset sekä saadut kannustavat sanat. Selviytymistä tukee sosiaalisen tuen etsiminen (Browne 2002, Seiffge-Krenke 2006), joskin nuoret harvoin turvautuvat tähän (Frydenberg & Lewis 2004). Sosiaalisen tuen etsimättömyys on jopa yhteydessä oireilun lisääntymiseen (Seiffge-Krenke 2006). Tutkimuksen nuoret kuvasivatkin, miten alkuun oli hankala hakea tai ottaa vastaan apua, mutta sitä saatuaan selviytyminen oli parempaa. Lisäksi nuoret korostivat, että ongelmia ei pidä jäädä murehtimaan. Seiffge-Krenke (2006) on tuonut tutkimuksessaan esiin, että ongelmia murehtivalle nuorelle tilanne pysyy pidempään muuttumattomana ja on riskinä käytösongelmille sekä oireiluille. Nuoren mielestä oma sinnikkyys, periksiantamattomuus ja tarve näyttää pärjäämisensä auttoivat selviytymään.

Nuoret toivat esiin, miten onnistumisen kokemukset, toivo ja tulevaisuuteen suuntautuminen auttoivat jaksamaan. Aikaisemmat tutkimukset ovat tuoneet esiin henkilökohtaisen uskon (Browne 2002, Rask ym. 2002), huumorin (Henry 1999) ja mielikuvituksen eli fantasiatasoisen ajattelun (Ornduff & Monahan 1999) selviytymiseen vaikuttavana tekijänä. Oman ymmärryksen myötä tulevaa voimavaraa, vaikeiden asioiden läpikäymistä sekä kuuntelun ja palautteen saamisen tärkeyttä eivät aikaisemmat tutkimukset ole tuoneet esiin. Puhumisen vaikeudesta ja merkityksestä sitä vastoin on ollut joitakin tutkimustuloksia (Browne 2002, Rask ym. 2002, Buckley ym. 2007). Puhuminen on alkuun vaikeaa, mutta kommunikaatiotaitojen myötä pystyy puhumaan vaikeista asioista toisille ja saa siten uusia ratkaisuvaihtoehtoja (Henry 1999, Browne 2002).

Ihmissuhteissa merkityksellistä on yhdessä jakaminen ja aktiivinen tuen antaminen, joita aikaisemmat tutkimukset eivät ole tuoneet esille. Aikaisemmissa tutkimuksissa on tuotu esiin perheen ulkopuolisen tuen tärkeyttä (Henry 1999) ja toisaalta, miten läheisten ymmärtämättömyys voi olla esteenä selviytymiselle (Rask ym. 2002). Buckley ym. (2007) tutkimuksessa nousi esiin lisätiedon merkitys ammattiauttajille, jotta he ymmärtäisivät nuoria paremmin ja pystyisivät ottamaan heidät vakavasti ja yksilöllisesti huomioon. Ymmärtämisen lisäksi tukevat ihmissuhteet perustuvat läheisyyteen ja nuoret korostivatkin perheen ulkopuolisen tuen tärkeyttä.

Selviytymistä estäviä tekijöitä olivat elämän erilaiset haasteet, väkivallan kanssa elämiseen tottuminen ja voimavaroja verottavat asiat. Esteenä selviytymiselle on tottuminen väkivaltaan, jolloin on välittämättä ongelmasta (Browne 2002). Toisaalta nuoret toivat esiin, että tottuminen auttoi myös suojautumaan. Esteenä voi olla myös miellyttämisen ja hyväksynnän hakeminen. Fieldsin ja Prinzin (1997) tutkimuksen mukaan nuorten huonoon menestymiseen oli yhteydessä hyväksynnän hakeminen. Brownen (2002) mukaan nuoret vetäytyvät ystävyyssuhteista eivätkä turvaudu heidän tu-

keensa. Nuoret kertoivatkin, etteivät halunneet huolestuttaa tai loukata toisia ja siten pitivät ongelmansa salassa tai vetäytyivät ystävyys-suhteista.

Nuoret olivat oppineet, etteivät näytä tunteitaan toisille ja Seiffge-Krenken (2006) tutkimuksen mukaan vetäytyminen on tyyppillisempää tunteita kasaavalle nuorelle. Tunteiden purkaminen ja näyttäminen on yhteydessä nuoren lisääntyneisiin oireisiin ja siten huonompaan selviytymiseen (Schneider & Phares 2005). Brownen (2002) tutkimuksessa selviytymiseen vaikuttavia tekijöitä olivat tunteiden näyttäminen, kuten itkeminen ja huutaminen. Tämän tutkimuksen mukaan nuorten tunteiden näyttäminen johti avun saamiseen ja helpotti, joskin se oli vaikeaa. Nuoria tulisikin rohkaista näyttämään tunteitaan (Rask ym. 2002, Buckley ym. 2007). Salassa pitäminen on yksi este selviytymiselle, sillä itsellään pitäminen tekee vaikeammaksi tuen saamisen (Browne 2002, Rosenthal ym. 2003). Nuoret kertoivat, että salaamalla asian halusivat suojella itseään epärealistisilta toiveilta. Toisaalta tilanteen salassa pitäminen hankaloitti ihmissuhteita. Buckley ym. (2007) tutkimuksen mukaan nuori joutui kotitilanteen vuoksi olemaan paljon poissa koulusta ja tämä puhumisen pelon ohella vaikeutti ihmissuhteiden ylläpitämistä.

Perheväkivaltakokemusten vuoksi nuorten lapsuuden muistot olivat pääsääntöisesti huonoja. Perheväkivaltaa kokeneet nuoret oppivat usein laittamaan omat tunteensa ja tarpeensa sivuun ja huomioimaan muut. Itsessään nuoret näkivät pahoinvoinnin ja sairastumisensa, joka sisälsi mm. ahdistusta, suuria hallitsemattomia tunteita, kapinointia, masennusta, syömishäiriöitä, ihmisarvon menettämistä, suuicidaalisuutta, alkoholin käyttöä ja viiltelyä. Väkivaltakokemukset aiheuttivat myös vihaa, katkeruutta ja yksinäisyyttä. Kotiin ei uskaltanut viedä kavereita, eikä pystynyt ystävyystymään ihmisiin menetettyään luottamuksen. Nuoret kuvasivat, miten vaikea on olla ihmisten kanssa

ja toisaalta ihmissuhteissa hakee hyväksyntää pyrkimällä miellyttämään ihmisiä. Nuoret olivat käyneet läpi kokemuksiaan ja heidän ymmärryksensä tilanteesta oli kasvattanut heitä. Nuoret, jotka olivat selviytyneet, tunnustivat muuttuneensa kokemusten myötä. Osa kuvasi matkan hitautta ja kuoppaisuutta, mutta silti nuoret jaksoivat katsoa tulevaisuuteen optimistisinä. Tämä onkin nuorten suurin voimavara.

Johtopäätökset

Perheessä tapahtuva väkivalta on suuri salaisuus ja häpeä, jonka vuoksi avun ja sosiaalisen tuen hakeminen on vaikeaa. Nuoret kuvasivat monin tavoin kulisseeja, joilla perheen salaisuus säilytettiin. Nuoret kaipasivat tietoa huomatakseen, etteivät olleet ainoita ongelman kanssa. Nuoret muistelivat, että perheväkivallan vaikutus oli lapsena suurempi, koska he eivät useinkaan ymmärtäneet, mitä tapahtuu, eivätkä osanneet suhtautua tilanteeseen. Nuoret toivatkin esiin, että oman ymmärryksen myötä asioihin oli helpompaa suhtautua. Lisäksi nuoret tarvitsevat aktiivista tuen tarjoamista murtaakseen salaisuuden kehän.

Perheväkivaltaa kokeneet nuoret odottavat aktiivista tuen antamista ja yhdessä asioiden jakamista, jolloin asioiden läpikäyminen tukee nuorta jaksamaan eteenpäin. Tämä vaatii hoitohenkilökunnalta tietoa ja taitoa kohdata vaikeita asioita ja tunnistaa avun tarve. Hoitohenkilökunnan tulisi kuunnella sensitiivisesti nuorten kokemuksia. Valitettavan usein nuorten tunteiden purkaminen ja oireilu nähdään, mutta arasta, hiljaisesta nuoresta ei osata olla huolissaan.

Jatkotutkimushaasteita ovat nuorten selviytymistä kuvaava pitkittäistutkimus sekä selviytymiskeinoja opettava interventio-tutkimus nuorille, jotka kokevat perheväkivaltaa.

LÄHTEET

- Bal S, Van Oost P, De Bourdeaudhuij I & Crombez G. 2003. Avoidant coping as a mediator between self-reported sexual abuse and stress-related symptoms in adolescents. *Child Abuse & Neglect* 27, 883–897
- Browne D. 2002. Coping alone: Examining the prospects of adolescent victims of child abuse placed in foster care. *Journal of Youth and Adolescence* 31(1), 57–66
- Buckley H, Holt S & Whelan S. 2007. Listen to Me! Children's experiences of domestic violence. *Child Abuse Review* 16, 296–310
- Carpenter DR. 2003. Ethical considerations in qualitative research. In: Speziale HJS & Carpenter DR (eds.) *Qualitative Research in Nursing*. Advancing the humanistic imperative. 3rd Edition. Lippincott, Philadelphia, 311–322
- Daigneault I, Hébert M & Tourigny M. 2006. Attributions and coping in sexual abused adolescents referred for group treatment. *Journal of Child Sexual Abuse* 15(3), 35–59
- Ellonen N, Kääriäinen J, Salmi V, Sariola H. 2008. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tutkimus peruskoulun 6. ja 9. luokan oppilaiden kokemasta väkivallasta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 87. Verkko-julkaisu osoitteesta <http://www.optula.om.fi/44610.htm>. Luettu 3.10.2008
- Fields L & Prinz RJ. 1997. Coping and adjustment during childhood and adolescence. *Clinical Psychology Review* 17 (8), 937–976
- Folkman S, Lazarus RS, Dunkel-Schetter C, DeLongis A & Gruen R. 1986. Dynamics of a Stressful Encounter: Cognitive Appraisal, Coping and Encounter Outcomes. *Journal of Personality and Social Psychology* 50(5), 992–1003
- Frydenberg E. 1997. *Adolescent Coping*. Theoretical and research perspectives. Routledge, London
- Frydenberg E, Lewis R, Kennedy G, Ardila R, Frindte W & Hannoun R. 2003. Coping with concerns: An exploratory comparison of Australian, Columbian, German, and Palestinian Adolescents. *Journal of Youth and Adolescence* 32(1), 59–66
- Frydenberg E & Lewis R. 2004. Adolescents least able to cope: how do they respond to their stresses? *British Journal of Guidance & Counselling* 32, 25–37
- Graneheim UH & Lundman B. 2004. Qualitative content analysis in nursing research: concepts, procedures and measures to achieve trustworthiness. *Nurse Education Today* 24, 105–112
- Henry DL. 1999. Resilience in maltreated children: implications for special needs adoption. *Child Welfare* 78(5), 519–540
- Hirsjärvi S & Hurme H. 2008. *Tutkimusbaastattelu: teemabaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus, Helsinki
- Kuula A. 2006. *Tutkimusetiikka*. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino, Tampere
- Kylmä J & Juvakka T. 2007. *Laadullinen terveystutkimus*. Edita, Helsinki
- Latvala E & Vanhanen-Nuutinen L. 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisälönanalyysi. Teoksessa: Janhonen S & Nikkonen M (toim.) *Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä*. WSOY, Helsinki, 21–43
- Lazarus RS & Folkman S. 1984. *Stress Appraisal and Coping*. New York, Springer.
- Leino-Kilpi H. 2003. Hoitotyöntekijä ja tutkimusetiikka. Teoksessa: Leino-Kilpi H & Välimäki M. *Etiikka hoitotyössä*. WSOY, Juva, 284–298
- Lewis R & Frydenberg E. 2002. Concomitants of failure to cope: What we should teach adolescents about coping. *British Journal of Educational Psychology* 72, 419–431
- Ornduff SR & Monahan K. 1999. Children's understanding of parental violence. *Child & Youth Care Forum* 28(5), 351–364
- Polit DF & Beck CT. 2006. *Essentials of nursing research. Methods, appraisal and utilization*. Sixth Edition. Lippincott, Williams & Wilkins, Philadelphia
- Rask K, Kaunonen M & Paunonen-Ilmonen M. 2002. Adolescent coping with grief after the death of a loved one. *International Journal of Nursing Practice* 8, 137–142
- Rosenthal S, Feiring C & Taska L. 2003. Emotional support and adjustment over a year's time following sexual abuse discovery. *Child Abuse & Neglect* 27, 641–661
- Sariola H. 1990. *Lasten väkivalta- ja seksuaalikoemukset*. Lastensuojelun Keskusliitto, Julkaisu 85, Helsinki
- Schneider KM & Phares V. 2005. Coping with parental loss because of termination of parental rights. *Child Welfare* 84(6), 819–842
- Seiffge-Krenke I. 2000. Causal links between stressful events, coping style and adolescent symptomatology. *Journal of Adolescence* 23, 675–691
- Seiffge-Krenke I, Weidemann S, Fentner S, Aegenheister N & Poebblau M. 2001. Coping with school-related stress and family stress in healthy and clinically referred adolescents. *European Psychologist* 6(2), 123–132
- Seiffge-Krenke I. 2004. Adaptive and maladaptive coping styles: Does intervention change anything? *European Journal of Developmental Psychology* 1(4), 367–382
- Seiffge-Krenke I & Beyers W. 2005. Coping trajectories from adolescence to young adulthood: Links to attachment state of mind. *Journal of Research on Adolescence* 15(4), 561–582
- Seiffge-Krenke I. 2006. Coping with relationship stressors: The impact of different working models of attachment and links to adaptation. *Journal of Youth and Adolescence* 35(1), 25–39
- Shapiro DL & Levendosky AA. 1999. Adolescent survivors of childhood sexual abuse: The mediating role of attachment style and coping in psychological and interpersonal functioning. *Child Abuse & Neglect* 23 (11), 1175–1191

STAKES. 2008. Tiedote ”Kouluterveyskysely 2008: Nuorten väkivalta yleistä”. Verkko-julkaisu osoitteesta <http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/Tiedotteet/2008/47-2008.htm>. Luettu 1.9.2008

Tremblay C, Hébert M & Piché C. 1999. Coping strategies and social support as mediators of conse-

quences in child sexual abuse victims. *Child Abuse & Neglect* 23(9), 929–945

Wadsworth ME & Compas BE. 2002. Coping with family conflict and economic strain: The adolescent perspective. *Journal of Research on Adolescence* 12(2), 243–274.

Lepistö Sari, TtM, TtT-opiskelija, Hoitotieteen laitos, 33014 Tampereen yliopisto, sähköposti: sari.j.lepisto@uta.fi

Paavilainen Eija, TtT, Professori, Hoitotieteen laitos, 33014 Tampereen yliopisto, sähköposti: eija.paavilainen@uta.fi

Hoitotieteiden tutkimusseura HTTS r.y.:n vuosikokous, kevät 2010

Kokouskutsu

Aika to 11.3.2010 klo 9.00–10.00

Paikka Helsinki, Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Sali 309

Esityslista

1. Kokouksen avaus
2. Kokouksen puheenjohtajan, sihteerin ja kahden pöytäkirjan tarkastajan valinta
3. Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen
4. Kokouksen työjärjestyksen hyväksyminen
5. Tilinpäätöksen, toimintakertomuksen ja tilintarkastajien lausunnon esittäminen
6. Tilinpäätöksen vahvistaminen, vastuuvapauden myöntäminen johtokunnalle ja muille tilivelvollisille
7. Toimintasuunnitelman, tulo- ja menoarvion sekä jäsenmaksun suuruuden vahvistaminen vuodelle 2010
8. Johtokunnan puheenjohtajan ja muiden jäsenten valinta
9. Kahden tilintarkastajan ja heidän varamiehensä valinta
10. Muut asiat
11. Kokouksen päättäminen

Tervetuloa!

HTTS r.y.:n johtokunnan puolesta,

Maritta Välimäki
Puheenjohtaja

Heljä Lundgrén-Laine
Sihteeri